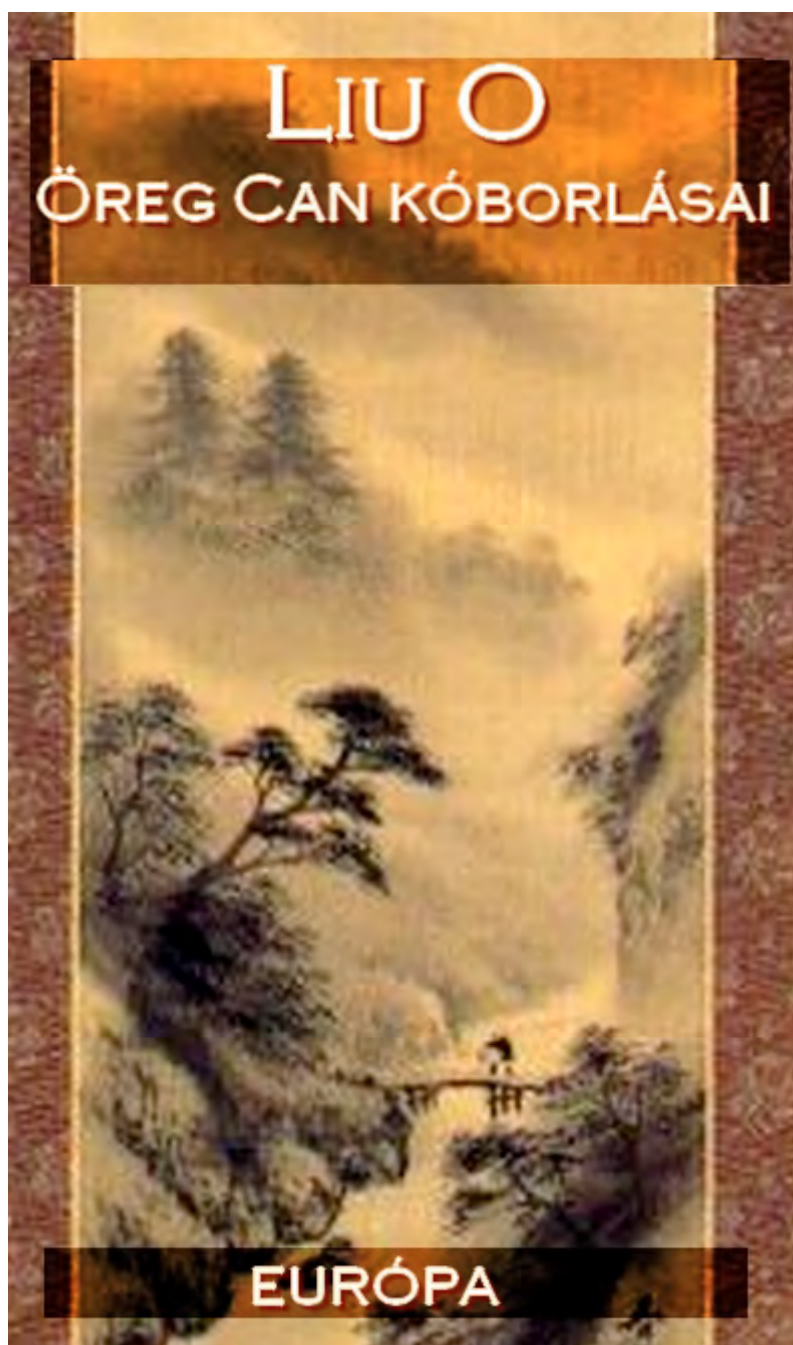

LIU O
Öreg Can kóborlásai

EURÓPA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST
1985

Fordította és az utószót írta

POLONYI PÉTER

A versbetéteket fordította

CSONGOR BARNABÁS

KISS ZSUZSA

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:

Liu O: Lao Can-youji, Peking, 1957.

Hungarian translation

© Polonyi Péter, 1985

Kiadta az Európa Könyvkiadó

A kiadásért az Európa Könyvkiadó igazgatója felel

Szedte és nyomta a Kner Nyomda

A nyomdai rendelés törzsszáma: 46422

Készült Gyomaendrődön,

A szöveget az eredetivel Kalmár Éva vetette egybe

Felelős szerkesztő: Kalmár Éva

A védőborító, kötéstervezés és tipográfia Sz. Bodnár Éva munkája

Műszaki vezető: Miklósi Imre

Készült 6200 példányban, 15,39 (A/5) ív terjedelemben

ISBN 963 07 3612 8

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET

melyben a földgátak nem képesek föltartóztatni az áradatot, és a víz évről évre súlyos pusztításokat okoz; a szél pedig hullámokat korbácsol, melyek mindenütt veszélyessé teszik a hajózást

MÁSODIK FEJEZET

melyben hősünk a Lisan hegy lábánál megpillantja a régi császárok idejéből maradt embereket, a Fényes-tó partján pedig meghallgatja egy szépasszony csodálatos dalát

HARMADIK FEJEZET

melyben hősünk keleten felkeresi az Aranyszál-forrást, majd pedig a Fekete Tigris-forrás felé irányítja lépteit, ezután vitorlát bont és nyugatra indul, hogy meglátogassa Szürke Keselyút

NEGYEDIK FEJEZET

melyben a tartomány kormányzója a tehetséges emberek társaságát szomjúhozza; a kormányzóság feje pedig olyan ádázul számol le a banditákkal, mintha csak személyes ellenségein állna bosszút

ÖTÖDIK FEJEZET

melyben az erényes özvegy kész a sírba is követni a férjét; a falusiakat pedig váratlan csapás éri

HATODIK FEJEZET

melyben tízezrek vére festi vörösre a mandarinföveg gombját; Öreg Can pedig egyetlen találkozás során ezüstróka köpenyhez jut

HETEDIK FEJEZET

melyben hősünk segítséget nyújt a járás ügyeinek intézéséhez; ráérő idejében pedig megtekinti a Százkönyvtáros Várost

NYOLCADIK FEJEZET

melyben Sen Ce-ping az Őszibarackvirág-hegyen egy holdas éjszaka tigrissel találkozik; a havas Ciprusfenyő-völgyben pedig meglátogatja a bölcs férfiút

KILENCEDIK FEJEZET

melyben a vándor ámulva olvassa a falra írt verset; hárman pedig teát ízlelgetve kiöntik szívüket

TIZEDIK FEJEZET

melyben a Fekete Sárkány két gyöngyszeme világítja meg a lantot és a citerát; az egyszarvú kürtje pedig együtt szól a kobozzal

TIZENEGYEDIK FEJEZET

melyben a vést terjesztő pestises patkány egy lovat is elveszejthet; a veszett kutya pedig nagyobb pusztítást vihet végbe, mint egy mérget lövellő sárkány

TIZENKETTEDIK FEJEZET

melyben a Sárga-folyón a hűvös szelek hatására beáll a jég; a lány fuvallatok viszont elősegítik a *Dal a fehér hóról* megírását

TIZENHARMADIK FEJEZET

melyben a lány a pislákoló lámpafénynél kiönti szíve bánatát; a Sárga-folyó hömpölygő habjainak felügyelője pedig pompás tervet eszel ki

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

melyben egy nagy járás népe békaként úszik a vízben; a kis ladikok hangyaként szaladnak szerteszét, hogy párolt zsemlet vigyenek a bajba jutottaknak

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

melyben a lobogó lángok sistergése megrémíti a Jégmadár lányokat; a magányos özvegyet pedig kegyetlenül megkínózzák

TIZENHATODIK FEJEZET

melyben hatezer tallért áldoznak, hogy megmeneküljenek a felnégyeléstől; egyetlen levél pedig elűzi a baljós csillagot a ház fölül

TIZENHETEDIK FEJEZET

melyben a bíróságon egyetlen ágyúlövés leoldozza a vádlottak láncait; a jádelant hangja mellett pedig esküvőt tartanak a fogadóban

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

melyben Paj mester kedélyes beszélgetés közben rájön a különös bűnügy nyitjára; Tie úr pedig a széllel és faggyal dacolva fontos bizonyítékokat gyűjt össze

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

melyben ismét megrázzák a csengettyűfűzért Csitung falvában; Csinan városában pedig ügyes csapdát állítanak

HUSZADIK FEJEZET

melyben Ingenéló, hogy pénzt szerezzen, újabb gyilkosságon töri a fejét; a jeges vidéken lakó taoistától pedig sikerül megszerezni a Lelket Visszatérítő Illatot

UTÓSZÓ

ELSŐ FEJEZET

*melyben a földgátak nem képesek feltartóztatni az áradatot,
és a víz évről évre súlyos pusztításokat okoz;
a szél pedig hullámokat korbácsol,
melyek mindenütt veszélyessé teszik a hajózást.*

Santung tartomány Tengcsou kormányzósága székhelyének keleti kapuján túl hatalmas hegy magasodik, Penglaj-hegynek nevezik. A hegyen pavilon, ennek pedig Penglaj-pavilon a neve. Káprázatos építmény: ábrákkal díszített gerendái akár az égen úszó felhők, gyöngyös függönyei, mint a hulló esőcseppek. Ha nyugati irányba letekint innen az ember, a várost lehet látni: tízezer ház kéményéből száll fel a füst; keletre a végtelen tenger terül el: ezer mérföldre ringanak a hullámai. Ezért a város nevezetes férfiúi, délutánonként gyakran keresik fel a pavilont, csészét emelnek, bort iszogatnak, ott töltik az éjszakát, hogy másnap pirkadatkor a tengerből kikelő nap látványában gyönyörködhesse, így megy ez már évek óta, ne is vesztegessük rá a szót.

Beszéljünk inkább arról, hogy történetünk évében egy bizonyos Öreg Can nevű utas érkezett a környékre. A tulajdonképpeni vezetékneve Tie, az utóneve pedig mindössze egy írásjegyből áll, úgy hangzik, hogy Jing. Mivel nagyon kedvelte azt a történetet, amelyben Lan Can szerzetes édesburgonyát főz,¹ a Pu Cant² választotta irodalmi nevéül. Ám a barátai, mivel ugyancsak kellemes fickónak találták, tiszteletből Öreg Cannak hívták, ez a név azután rajta is ragadt. Alig múlt harminc, a Jangcétól délre elterülő vidékről származott. Annak idején ő is tanulmányozta a klasszikusokat, de mert a "nyolcrészes dolgozat"³ írását nem sikerült valami tökéletesen elsajátítania, tanulmányai során nem tett szert semmiféle tudományos fokozatra. Házitanítónak senki sem hívta. Ahhoz, hogy kereskedni tanuljon, túlságosan idős volt már, így azután nem tartottak igényt a szolgálataira. Annak idején az apja harmad- vagy negyedosztályú mandarin volt, de az életterlen ember nem értett hozzá, hogyan kell másokból pénzt kicsikarni. Hiába viselt hát húsz évig hivatalt, amikor ideje leteltével hazautazott a szülőföldjére, a köpenyét kellett eladnia, hogy előteremtse az útiköltséget. Gondolhatják, nem akadt egy felesleges krajcárja sem, amivel a fiát támogathatta volna.

[1 A Tang-dinasztia (VII-X. század) idején élt szerzetes lustaságáról volt nevezetes. Rendszerint olyan ételt fogyasztott, amit mások meghagytak, ezért kapta a Lan Can (Lusta Maradék) nevet. A hagyomány szerint megvendégtelt egyszer egy bizonyos Li Pit egy fél édesburgonyával, és megjósolta az illetőnek, hogy kancellár lesz belőle. Jóslata valóra vált.]

[2 Szó szerint: A Hiányosság Pótlása.]

[3 A "nyolcrészes dolgozat" a hivatalnokvizsgák merev felépítésű, hagyományos vizsgadolgozata.]

Öreg Cant a családja semmi olyanra nem tanította ki, amiből megélhetett volna, nem értett egyetlen munkához sem, így persze lassacskán megtudta, hogy mit is jelent éhezni és fájni. Egy ízben, amikor helyzete egészen reménytelennek tűnt már – lám, az Ég nem feledkezik meg rólunk –, megjelent egy csengettyűfüzért rázó taoista szerzetes, aki azt állította magáról, hogy egy mágustól szerzett ismeretei révén ért mindenféle betegség gyógyításához. A járókelők hozzá fordultak panaszaikkal, ő pedig valamennyit megszabadította a bajától. Hősünk a tanítványául szegődött, megtanult tőle néhány ráolvasást, hogy ettől fogva maga is csengettyűfüzért rázzon, és gyógyítással keresse meg a betevő falatot. Közel húsz éve már, hogy otthagyta szülőföldjét, és az országot járja.

Alighogy Santungba érkezett, a régi Csienseng vidékére, hallotta, hogy egy Huang Zsuj-ho nevű tehetős férfiú különös nyavalyába esett. Mély nyílásokat hagyó fekélyek lepték el az egész testét. Ha az egyik évben sikerült elmulasztania őket, a rákövetkezőben máshol újabbak fakadtak. Hosszú évek óta senki sem tudott segíteni rajta. Ez a kórság nyaranta tört rá, és őszközépi ünnepe tájára már el is múlt.

Amikor Öreg Can tavasszal odalátogatott, Huangék intézője kifaggatta, nem tud-e valamilyen szert erre a bajra.

– Szerem éppenséggel volna, de attól félek, hogy nem tesztez majd mindent úgy, ahogy én mondom. Idén csak egy könnyebb fogást alkalmaznék, hogy megmutassam a tudományomat. De az sem nagy dolog, hogy ettől a kényelmetlenségtől végérvényesen megszabadítsuk a gazdát,

csupán a régiék módszereihez kell folyamodnunk, azok mindig beválnak. A többi betegséghez az Isteni Földműves és a Sárga Császár receptjeit kell használni, ám ebből a nyavalyából csak Nagy Jü metódusával lehet kigyógyítani az embert. A Tang-dinasztia idején élt egy bizonyos Van Csing, aki ismerte még ennek a titkát, de később feledésbe merült a dolog. Szerencsések, hogy velem akadtatok össze, mert csekélységem is konyít valamit hozzá.

Erre azután Huang ott marasztalta magánál Öreg Cant, hogy lásson hozzá a kúrához. S bármennyire hihetetlen, jóllehet ezen a nyáron is megjelent néhány fekély Huang testén, mely tályogok ezúttal nem keletkeztek, örömmámorban úszott az egész Huang-ház.

Eljött az őszközép ünnepe, amikor azután teljesen elmúlt a veszély. Mivel Huang úron egyetlen tályog sem fakadt – több mint tíz éve nem fordult már elő ilyesmi –, nagy volt a boldogság. Hívtak is egy színtársulatot, amely három álló napon át játszotta hálából a színdarabokat az Égnek. A nyugati lugasban krizantémokkal teleültetett sziklakertet emeltek. A lakomák és mulatságok egymást követték, igencsak vidáman telt az idő.

Történetünk napján Öreg Can megebédelt, mivel pedig néhány pohárkával többet hajtott fel a kelleténél, kissé elpilledt, s hazasietve ledőlt az ágyára, hogy kiszuszogja magát. Ám alig szundított el, két jövevény máris kiverte az álmat a szeméből. Ven Csang-pónak hívták az egyiket, Tö Huj-sengnek a másikat, Öreg Can legjobb barátai voltak.

– Nézd, milyen remek az idő odakinn, Öreg Can, te miért gubbasztasz itthon ilyenkor? – kérdezték kórusban.

A házigazda tüstént felugrott az ágyról, és helyet kínálta vendégeit.

– Belefáradtam már két nap óta ebbe a szüntelen eszem-iszomba – magyarázkodott.

– Mi Tengcsouba készülünk, fel akarjuk keresni a Penglaj-pavilont, ahonnan csodálatos kilátás nyílik a tengerre – mondták a látogatói. – Azért jöttünk, hogy téged is magunkkal hívjunk. Neked is béreltünk kocsit. Szedd össze hamar a holmidat, s máris indulhatunk.

Öreg Cannak nem volt sok cókómókja: öreg föliánsok meg néhány műszer. Ezt ugyan nem nehéz összecsomagolni. Nemsokára fel is ülhetett a kocsira. A szokásos úti viszontagságok után a barátok rövidesen megérkeztek Tengcsouba. A Penglaj-pavilon tövében kerestek maguknak két kiadó szobácskát, ahol megszálltak. Nézegették a tengeri várost meg a sok cifra palotát, amelyeket a tenger tükre fölé varázsolt a csalóka délibáb.

Másnap Öreg Can e szavakkal fordult a barátaihoz:

– Azt mondják, hogy itt a napfelkelte csodálatos látvány. Mi volna, ha ma nem feküdnénk le, és mi is megnéznénk, hogyan kel föl a nap?

– Idősebb testvérünk óhaja számunkra parancs – válaszolta a másik kettő.

Jóllehet ősszel a nappalok és éjszakák egyforma hosszúak, hajnalban és este a pára is visszatükrözi a nap sugarait, ezért az éjszaka mégiscsak rövidnek tűnik. Két üveg itókát nyitottak ki, mellé pedig a magukkal hozott elemózsiából falatoztak. Az iddogálás és beszélgetés közben hamar elröppent az idő, keleten már világosodott az ég alja. Valójában a napfelkeltétől még messze jártak, csupán a párát világították meg a sugarak. Diskuráltak még egy keveset, majd Tö Huj-seng azt mondta:

– Most már itt az ideje, menjünk fel a kilátóhoz, ott várakozzunk.

– Halljátok, hogy füttyül a szél? Túl nagyok ott az ablakok, attól tartok, belénk fagy a lélek odafönt. Nincs olyan kellemes meleg, mint idebent a szobában, jól fel kell öltöznünk – figyelmeztette a többieket Ven Csang-po.

Így is tettek. Ezenkívül távcsövet és takarót vettek még magukhoz, majd az épület mögött kanyargó lépcsőn elindultak felfelé. A kilátóhoz érve letelepedtek az egyik ablak mellett álló asztalnál, ahonnan keleti irányban lehetett kilátni. A tengert, ameddig a szem ellátott, mint hegyvonulatok, fehér habok fodrozták. Északkeleten a kékes ködben szigetek sötétlettek: legközelebb a Hosszú-hegy-sziget, valamivel távolabb a Nagy-bambusz, a Nagy-fekete és a társaik. A kilátó mellett úgy süvöltött a szél, szinte hajlongott az épület, az égen felhők tornyosultak. Északról hatalmas felleg úszott feléjük, amely maga alá nyomta a társait, keleten mind feltornyosultak. Minél több felhő gyűlt ott össze, annál kevésbé engedtek újabbakat maguk közé. A

felhők egyre furcsább alakot öltöttek, kisvártatva valamennyi bíborszínűre változott.

– Can bátyám, úgy tűnik, ma nem látjuk meg a napfelkeltét – állapította meg Tö Huj-seng.

– A költő szavaival szólva: "Tenger, égi szél, lelkemhez beszél." Ha nem gyönyörködhetünk is a napfelkeltében, akkor sem utaztunk ide hiába! – válaszolta Öreg Can.

– Nézzétek! – kiáltott fel ebben a pillanatban Ven Csang-po, aki távcsövével a tengert figyelte. – Ott keletre egy fekete vonal látható a vízen, el-eltűnik a hullámok mögött. Alighanem egy gőzhajó halad el ott.

A többiek is a távcső után nyúltak, s figyelmesen lestek a távolba, majd ők is megerősítették:

– Igen, igazad van. A látóhatár peremén vékony fekete csík látszik. Mi más lenne, ha nem egy hajó?

Addig bámulták a hajót, amíg csak el nem tűnt a messzeségben.

Ekkor Tö Huj-seng vette kezébe a távcsövet. Figyelmesen végigpásztázta a tengert, majd hirtelen felkiáltott:

– Húha, oda nézzetek! Egy vitorlás hajó hányódik a hatalmas hullámok között! Bármelyik pillanatban elsüllyedhet!

– Merre? – kérdezte a másik kettő.

– Északkelet felé keressétek. Ott, ahol egészen fehér a víz a hullámok tarajától. Nem a Hosszú-hegy-sziget az? A hajó a sziget innenső oldalán felénk közeledik.

– Húha! – rémüldöztek a többiek is, amikor benéztek a távcsőbe. – Csak egy hajszálon függ az életük. Még az a szerencse, hogy errefelé tartanak. Alig húsz-harminc mérföld választja el őket a parttól, ha ezt megteszik, kiköthetnek.

Egy óra sem telt bele, és a hajó egészen a közelükbe ért. A barátok a távcsövön odaadón figyelték. Kiderült, hogy igen terebélyes hajó: vagy kétszázharminc-kétszáznegyven láb hosszú lehetett. A kapitány a kormányosfülke tetején ült, lent négyen irányították a hajó útját. Hat árbocon régi vitorla feszült, a két új árboc egyikén vadonatúj, a másikon is új, de kissé viharvert vitorlát dagasztott a szél. Összesen nyolc árboca volt tehát. A hajó teste mélyen a vízbe merült, alighanem súlyos rakományt cipelt. A fedélzeten annyian ültek – férfiak és nők vegyesen –, hogy lehetetlen volt összeszámolni őket. Az utasokat nem védte ponyva vagy valami más alkalmatlanság a széltől és a naptól, akárcsak a Tiencsin és Peking között közlekedő személyvonat harmadosztályán. Az északi szél az arcukba fújt, ruhájuk átnedvesedett a felcsapódó hullámoktól. Csuromvizesen vacogtak a hidegtől, szemük kopogott az éhségtől, és közben reszkettek a félelemtől. Lerítt az arcukról, hogy már feladtak minden reményt. Minden árboc tövében két ember ügyelt a kötelek rögzítésére. A hajó orrában és a tatján sok ember mozgott, úgy voltak öltözve, mintha matrózok volnának.

Jóllehet a hajó kétszázharminc-kétszáznegyven láb hosszú volt, de meglehetősen ütött-kopottnak látszott: a jobb oldalán vagy harminc láb hosszú nyílás tátongott, amelyen át becsaptak a hullámok. Ugyanezen az oldalán ásítózott egy tíz láb széles lék is, amelyen lassan szivárgott bele a víz. Nem akadt a hajónak egyetlen olyan része sem, amely teljesen ép lett volna. A vitorlákra ügyelő nyolc árbocmester lelkiismeretesen végezte a dolgát, de mindegyik csak a maga vitorlájára ügyelt, mintha ezek a vitorlák nyolc különböző hajón lettek volna, egyikük sem törődött a másikkal. A matrózok az utasok között forgolódtak, de nem lehetett tudni, mi célból. Ahogy a távcsővel figyelmesebben megnézték, kiderült, hogy az emberek elemózsiáját szedik össze és a ruhadarabjaikat cibálják le róluk.

– Gazemberek! – kiáltott fel haragjában Ven Csang-po, aki tisztán látta a jelenetet. – Mindjárt elsüllyed az egész alkotmány, de nem azon fáradoznak, hogy mihamarabb a partra vigyék, hanem ehelyett az ártatlan utasokat fosztogatják. Széttvet a düh, ha ilyet kell látnom!

– Csang bátyám, ne nyugtalankodjál – csillapította Tö Huj-seng. – Már csak hét-nyolc mérföldre lehetnek tőlünk. Ha kikötöttek, felmegyünk a fedélzetre, és megkíséreljük jobb belátásra bírni őket.

Amíg így beszélgetnek, egyszer csak látják, hogy a hajón több embert lemészárolnak, holttesteiket pedig a tengerbe hajítják. A kormányrudat elfordítják, a hajó ismét keletre, a nyílt tenger felé halad.

Ven Csang-po haragjában nagyot dobbantott:

– Szegény ártatlan utasok, néhány parancsnok kezében van az életük! Micsoda igazságtalanság!

– Kis töprengés után hozzátette: – Még az a szerencse, hogy itt vannak a hegy lábánál a halászbárkák. Az egyikkel beérhetnénk a hajót, eltehetnénk láb alól a parancsnokokat, és újakat állíthatnánk a helyükre. Megmenthetnénk az utasok életét. Milyen nemes ügyet vinnénk győzelemre! Micsoda kő esne le a szívünkről!

– Az lehet, hogy nagy kő esne le a szívünkről, de ez túlságosan durva cselekedet volna, talán nem volna helyénvaló – vélekedett Tö. – Kérdezzük meg Can bátyánkat, hogy mi a véleménye róla.

– Csang bátyánk terve kitűnő – nevette el magát Öreg Can –, csak azt nem tudom, hány ezredet akar magával vinni.

Ven haragosan fölcsattant:

– Hogy lehet Can bátyánk ilyen értetlen! Emberek élete forog kockán! Minden perc drága! Természetesen hármunknak kell a segítségükre sietnünk, honnan is vihetnénk ezredeket magunkkal?

– Ha viszont így áll a dolog – jegyezte meg Öreg Can –, figyelembe kell vennünk, hogy a hajón legalább kétszáz fős legénység tartózkodik. Ha hárman akarjuk megölni őket, a biztos halálba rohanunk, és nem tudjuk végrehajtani, amit akartunk. Erről mi a becses véleményük?

Ven Csang-po elgondolkozott barátja szavain, s belátta, hogy igaza van.

– Akkor hát mitévők legyünk? Ölbe tett kézzel nézzük, hogy odavesznek?

– Én úgy látom, hogy nem a kormányos a hibás – válaszolta Öreg Can. – Két oka van, hogy ilyen kétségbeejtő helyzetbe jutottak. Hogy mire gondolok? Először is arra, hogy ezek a "Csendes-óceánhoz" vannak szokva. Vagyis csak akkor tudnak hajózni rajta, ha az óceán csendes. Szélcsendes, hullámmentes időben valósággal elkápráztatnának bennünket tengerjáró művészetükkel. Ha viszont ilyen viharba ütköznek, mint amilyen ma korbácsolja fel a vizet, nyomban elvesztik a fejüket. A másik ok abban rejlik, hogy nincsen iránytűjük. Tiszta, szélcsendes időben megteszik az ősi módszerek is, a nap, a hold meg a csillagok után lehet tájékozódni, így azután nem is nagyon téveszthetik el az égtájukat. Ezt hívják úgy: "az Ég kegyére támaszkodni". Nem gondoltak arra, hogy beborulhat, felhők takarhatják el az eget, s nem lesz, ami után tájékozódhatnak. Szó sincs róla, hogy szándékosan viszik rossz irányba a hajót, egyszerűen csak eltévedtek, s egyre kevésbé találnak rá a helyes útra. Az a javaslatom, hogy kövessük Csang bátyánk tanácsát, vagyis egy halászhajón vegyük üldözőbe őket. Az ő hajójuk nehéz, a miénk könnyű, feltétlenül utolérjük a nyolcárhocost. Átadunk nekik egy iránytűt, amelynek segítségével meghatározhatják, hogy merre kell haladniuk, s elindulhatnak. Aztán elmagyaráznánk a kapitánynak, hogyan kell szélcsendben és hogyan viharban hajózni. Ha pedig hallgatnak a szavunkra, azon nyomban kikötnek itt a parton!

– Öreg Cannak teljesen igaza van! – vélekedett Tö Huj-seng. – Tüstént lássunk hozzá a dologhoz! Ha nem így teszünk, a hajó végveszélybe kerül!

Ezzel a barátok elhagyták a kilátót. Megbízták a szolgálikat, hogy viseljék gondját a poggyászaiknak, ők pedig nem vittek magukkal mást, csak egy nagyon pontos iránytűt, egy szextánst és néhány más hajózási műszert, azzal leereszkedtek a hegyről. A hegy lábánál volt a kikötő, ahol halászok dzsunkái lapultak. Kiválasztottak egy könnyű, gyors járatú hajót, felvonták a vitorláját, s máris a nyolcárhocos nyomába eredtek. Szerencsájükre aznap éppen északi szél fújt, ezért keleti és nyugati irányba egyaránt oldalszéllel vitorlázhattak.

Hamarosan a nagy hajó közelébe értek. Útközben továbbra is távcsövön keresztül kémlelték, mi történik a fedélzeten. Végül már csak harminc lépés választotta el őket a nyolcárhocostól, még a fedélzeten tartózkodók beszélgetését is tisztán ki lehetett venni. Meglepetéssel tapasztalták, hogy az utasokat fosztogató matrózokon kívül másfajta emberek is tartózkodnak a hajón. Az egyik éppen szónoklatot tartott a népes hallgatóság előtt. Beszédének foszlányai hozzájuk is eljutottak:

– Emberek! Valamennyien megváltottátok a jegyetekeket erre a hajóra. Arról nem szólva, hogy maga a hajó is egy olyan vállalat tulajdona, amelynél őseitek dolgoztok, ez a néhány tengerész mégis a tönk szélére juttatott titeket. Itt most valamennyiőtök élete, öregé és fiatalé egyaránt, ettől a hajótól függ. Semmi más nem jut eszetekbe, mint hogy itt várjatok a biztos pusztulásra? Miért nem tesztek valamit, hogy megmeneküljete? Az ilyen rabszolgalelkek megérdemlik a halált!

Az emberek némán hallgatták a szidalmakat. Ám néhányan kiváltak a tömegeből:

– Uraságod a szívünkben beszélt – helyeselték. – Amit kimondott, az már nekünk is régóta nyomta a lelkünket, de eddig nem mertünk hangot adni neki. Most, hogy uraságod felébresztette a lelkiismeretünket, szégyen mardos minket, mindnyájan megrendültünk. Mondja hát meg, mit cselekedjünk.

– Tudjátok, hogy olyan világot élünk, amikor pénz nélkül semmire sem megy az ember – mondta az illető. – Ha valamennyien áldoznátok rá néhány garast, mi is megmutatnánk, hogy mit tudunk. Életünket és vérünket sem sajnálnánk, hogy kivívjuk a számotokra az örök időkre szóló békességet és szabadságot. Egyetértetek-e velem?

Az emberek helyeslésük jeléül megtapsolták a szónokot. Amikor Ven Csang-póhoz eljutottak ezek a szófoszlányok, így szólt a barátaihoz:

– Ki gondolta volna, hogy ilyen bátor hősök akadnak ezen a hajón? Ha előre tudjuk, ide sem kellett volna jönnünk.

– Eresszük le a vitorlát – javasolta Tő Huj-seng –, nincs már szükség rá, hogy beérjük őket. Szemléljük csak a távolból, mihez kezdenek. Ha valóban értelmes megoldást találnak, akkor vissza is térhetünk a partra.

– Huj bátyánknak teljesen igaza van – állapította meg Öreg Can. – Ám botor véleményem szerint az ilyen emberek képtelenek bármiféle gyakorlati lépésre. Ahhoz értenek csak, hogy szép szavak segítségével pénzt csaljanak ki az emberektől, hogy azután zsebre vágassák.

Azzal a három barát lejjebb eresztette a vitorlát, s távolból követte a nagy bárkát. Látták, hogy az utasok szép summát gyűjtöttek össze, átnyújtották a szónoknak, abban a reményben, hogy az hozzákezd a dologhoz. De az illető miután zsebre vágta a sok pénzt, keresett magának egy biztonságos helyet, ahol az emberek már nem tudtak kárt tenni benne. Ott aztán jól megvetette a lábát, és nagy hangon kiáltozni kezdett:

– Hát nem vér folyik az ereitekben? Halvérű népség! Miért nem támadtok a kormányosokra? Miért nem számoltok le egyenként valamennyi matrózzal?

Néhány hiszékeny fiatal nekirontott a kormányosoknak, mások a kapitányt kezdték szidalmazni, de őket a többiek vagy lemészárolták, vagy a tengerbe dobálták.

A szónok a magasból most azt mennydörögte alá:

– Miért nem fogtok össze? Ha az egész hajó népe egy emberként lép fel, már hogyan tudnátok legyőzni őket!

Ám az utasok között akadtak idősebb, tapasztaltabb emberek, akik szintén kiáltozni kezdtek:

– Emberek, észnél legyetek, nem szabad megbontani a rendet! Ha így folytatjátok, nem lesz se győztes, se vesztes, mert még mielőtt a csata eldőlné, el fog süllyedni a hajó! Semmi szín alatt sem szabad ilyen eszközökhöz folyamodnotok!

– Szóval ezek a hősök csak a pénzgyűjtést végzik saját kezűleg, a vért csak ontsa más! – súgta Tő Huj-seng Ven Csang-pónak.

– Szerencsére akadt közöttük néhány megfontolt ember – állapította meg Öreg Can. – Nélkülük a hajó még gyorsabban rohanna a vesztébe!

Azzal ismét felvonták a vitorlát, s pillanatok alatt beérték a nagy bárkát. A csákyás a hajóhoz vont a ladikjukat, a három barát pedig felugrott a fedélzetre. Odasiettek a kormányosfülke elé, és mélyen meghajtották magukat, majd átnyújtották az iránytűt, a sextánst és a többi műszert.

A kormányos jóindulatúan nézegette a holmikat, majd megkérdezte:

– Ezeket meg hogyan kell használni? Mire valók?

Amíg erről beszélgettek, hirtelen zsvaj támadt az alacsonyabb beosztású matrózok között.

– Kapitány! – kiáltották. – Nehogy beugorjon ezeknek az embereknek! Ez külföldi iránytű, biztosan a tengerentúli ördögök által küldött hazaárulókkal állunk szemben! Ezek keresztények, akik eladták a hajónkat a tengerentúli ördögöknek, csakis így szerezhették ezt az iránytűt! A kapitány nyomban kötöztesse meg és végeztesse ki őket, hogy elkerüljük a baljós következményeket! Ha tovább beszélgetünk velük, és elfogadjuk az iránytűjüket, az olyan, mintha elfogadtuk volna a tengerentúli ördögök foglalmát a hajónkra! Elveszik a hajónkat!

Bármilyen meglepő is, ez a kiáltás hatalmába kerítette mindenkit, aki csak a hajón tartózkodott. Az iménti hős szónok is ott üvöltött közöttük:

– Árulók! Kiárúsítják a hajónkat! Végezzünk velük! Gyorsan öljük meg őket!

A kapitány és a kormányosok nem tudták, hogy mitévők legyenek. Végül is megszólalt az egyik kormányos, a kapitány nagybátyja:

– Látjuk, hogy jó szándékkal jöttetek, de a többség akaratával nem tudunk szembeszegülni. Meneküljetek, amíg nem késő!

A barátok könnyes szemmel siettek vissza a ladikjukra. De a nagy hajó utasai, akiknek dühe még nem csillapodott le, látva, hogy látogatóik visszatérnek a vitorlásukra, haragjukban viharban széttört árboc- és deszkadarabokkal dobálták a kis hajót. Elgondolhatják, meddig képes egy aprócska halászbárka ellenállni több száz ember ádáz csapásainak. Pillanatok alatt összetörték, a roncsok pedig a tengerbe süllyedtek.

Aki kíváncsi rá, hogy mi lett a bárka három utasának sorsa, hallgassa meg a következő fejezetet is.

MÁSODIK FEJEZET

melyben hőszünk a Lisan hegy lábánál megpillantja a régi császárok idejéből maradt embereket, a Fényes-tó partján pedig meghallgatja egy szépasszony csodálatos dalát.

Ahogy említettük már, Öreg Can ladikját az emberek szétverték, ő maga pedig a tengerbe zuhant. Jól tudta, hogy a megmenekülésre semmi esélye, ezért lehunyta szemmel a sorsára bízta magát. Úgy érezte, hogy a teste, akár egy lehulló falevél, ide-oda libbenve pillanatok alatt a tenger fenekére süllyed. Egyszer csak azt hallja, hogy valaki a fülébe kiált:

– Uram, ébredjen fel! Uram, ébredjen fel! Beesteledett már, az ebédlőben ott várja a vacsora!

Öreg Can meglepetten nyitotta fel a szemét, majd csodálkozva nézett körül a szobában.

– Ó, hát csak álom volt az egész!?

Ismét eltelt néhány nap, s Öreg Can így szólt házigazdájának intézőjéhez:

– Most lassan hidegre fordul az idő, tisztelt gazdájának a betegsége nem újulhat már ki. Ha jövőre ismét szükség lenne rám, eljövök majd, hogy újból felajánljam a szolgálataimat. Most elutazom Csinan városába, hogy a Nagy Fényes-tó szépségében gyönyörködjem.

Az intéző hiába akarta visszatartani, az orvos hajthatatlan volt. Nem maradt más hátra, mint hogy este búcsúlakomát rendezzenek a tiszteletére. A lakomán ezer ezüsttel hálálták meg fáradozásait. Öreg Can köszönetet mondott érte, majd összecsomagolta a cókókját, azzal búcsút vett a háziaktól, és kocsira szállt.

Utazása korántsem volt unalmasnak mondható: az őszi hegyoldalakat dércsípte levelek festették vörösre, az öreg kertekben sárga virágok pompáztak. Csinan városában minden ház udvarában forrás csobogott, szomorúfüzek ágai bólogattak. Szebbnek találta a tájat, mint a Jangcétől délre elterülő szülőföldjét.

A Kis Kormányzósági Hivatal utcába érve talált magának egy szállodát, amely "Szálló a Fényes Előmenetelhez" nevet viselte. A poggyászát lerakatta a kocsiról, kifizette a fuvardíjat, még borralalót is adott a kocsisnak, majd bekapott néhány falatot vacsorára, azzal nyugovóra tért.

Másnap pitymallatkor kelt, megreggelizett, ezt követően pedig a csengettyűjét rázva csak úgy megszokásból az utcákon ténfergett. Délután felkereste a Szarkavirág-híd környékét, ahol kibérelt egy kis csónakot. Északra evezett, és hamarosan a Lihszia-pavilonnál találta magát. Kimászott a partra, s belépett az építmény főkapuján. Amolyan közönséges pavilon volt, a festés jórészt lepattogzott már az oszlopokról. Feliratpár díszelgett rajta:

*Ódon pavilon Lihszia,
sok bölcs ember Csinan fia.¹
[1 Kiss Zsuzsa fordítása.]*

Felette az állt: "Tu Kung-pu szavai."² Alatta pedig: "A taocsoui Ho Sao-csi keze írása."³

[2 Tu Fu (712-770) a híres Tang-kori kínai költő.]

[3 Híres mandzsu kori kalligráfus.]

A pavilon mellett épületek álltak, azok sem voltak érdekesek.

Hőszünk visszaszállt csónakjába, s ezúttal nyugati irányba evezett. Nem sok idő múltán Tie mester szentélyéhez ért. Hogy ki volt ez a Tie mester? Hát az a bizonyos Tie Hszüan, aki a Ming-kor elején annyi borsot tört Jen herceg orra alá.⁴ Az utókor megbecsüli hűségét és igazságszeretetét. A helybeliek még ma is minden tavasszal és ősszel felkeresik a szentélyét, hogy füstölőket gyűjtsanak az emlékezetére.

[4 Jen herceg palotaforradalma idején Csinan védője. A császári trónusra került herceg később megölette.]

Tie mester szentélye elől pompás kilátás nyílik déli irányban az Ezer Buddha hegyére. A kékeszöld fenyők és smaragdszín ciprusok közül buddhista templomok és kolostorok tetői bukkantak elő. A vörös itt tűzvörösén villogott, a fehér hófehéren, a kék türkizkéken, a zöld smaragdzöldön. Közöttük jávorfák vöröse virított. Olyannak tűnt az egész, mintha a Szung-kori Csao Csien-li hatalmas festményéből készült több mérföld hosszú paravánban gyönyörködne az ember, Öreg Can elragadtatással szemlélte a tájat, egyszer csak halászdal ütötte meg a fülét.

Lenézett a Fényes-tó tiszta tükrére, amelyben az Ezer Buddha hegyének képe látszott. A templomokat és fákat mind tisztán ki lehetett venni, az Ezer Buddha hegyének vízbeli hasonmása még csodálatosabbnak és tisztábbnak tűnt, mint a parton álló eredeti. A tó déli partján egy utca húzódott, ezt azonban a nádas sűrű fala takarta el.

Virágban állt minden, fehér szirmok verték vissza az alkonyuló napnak a könnyű párán áthatoló sugarait. Mintha valami könnyű, rózsaszín lepel borította volna mindkét hegyet: az igazit és a vízbeli hasonmását, páratlan látvány tárult az ember szeme elé.

– Milyen csodálatos táj! Miért nem keresik fel a kirándulók? – csodálkozott magában Öreg Can. Gyönyörködött még egy darabig a természetben, aztán hátat fordított a tónak. A kapubejárat oszlopain feliratpárt pillantott meg:

*Lótusz négy, fűz három felől;
fél-tó város-hegy égre tör.⁵*
[5 Kiss Zsuzsa fordítása]

Ez igen! – bólintott önkéntelenül a vándor.

A kapun belépve Öreg Can Tie mester szentélye előtt találta magát. Keletre lótoszokkal borított tavacska látszott. Kanyargós lugason át jutott el a tavacska keleti partjára, ahol egy kerek kapubejáraton kellett áthaladnia, azon túl háromszobás, régi épület magasodott. Kopott tábláján ez a felirat állt: "A Vízitündér Szentélye". A szentély előtti ütött-kopott feliratpár így szólt:

*Hűs forrás, holt őszirózsa,
festett csónak, éji óra.⁶*
[6 Kiss Zsuzsa fordítása.]

A Vízitündér Szentélyét elhagyva hősünk ismét csónakba ült, s elevezett a Lihszia-pavilon mögé. Két oldalról lótoszvirágok-lótoszlevelek fogták közre. Az elszáradó levelek susogva súrolták a csónak oldalát, a megriadt madarak rikoltozva rebbentek fel. Kopasz lótoszszárak köszöngettek be a hajó ablakán. Hősünk letört néhányat, elrágcsálta, s közben tovább evezett a Szarkavirág-hídig.

Itt már nagyobb volt a forgalom: általvető rúdon árukat cipeltek, taligákat toltak, mandarinok kék posztóval borított kis gyaloghintókban vitették magukat. A gyaloghintó mögött lélekszakadva szaladt egy fullajtár, fején piros bojtos díszkalap, hóna alatt irattartó. Leszegett fejjel loholt, törölte magáról a verejtéket. Az utcán öt-hat éves gyerekek játszottak, még nem volt annyi eszük, hogy kitérjenek a gyaloghintó elől. A gyaloghintót cipelők véletlenül fellökték az egyik gyereket, az pedig éktelen bömbölésben tört ki. Pillanatok alatt ott termett az anyja.

– Ki ment neked? – kérdezte a gyereket, de az csak bögött tovább, egyetlen értelmes szót sem lehetett kihúzni belőle. Hosszú faggatás után végre szipogva kinyögte:

– Akik a gyaloghintót cipelték.

Mire az anyja utánuk nézett, azok már két mérföldnyire nyargaltak. Az asszony bevitte a gyereket, miközben szaporán peregetek az ajkáról a szitkok.

Hősünk a Szarkavirág Hídnál délre fordult, és elindult a Kis Kormányzósági Hivatal utca felé. Ahogy ott baktatott, egyszer csak egy sárga papirosra lett figyelmes az egyik falon. A hétnyolc arasz széles papírlap közepén ez állt: *Mesemondó dobkísérettel.* Mellette kisebb írásjelekkel: *Huszonnegyedikén a Fényes-tó-parkban.* A papír még nem száradt meg egészen, nem régen ragaszthatták ki. Fogalma sem volt, hogy ez mi fán terem, még sohasem látott ilyen hirdetményt. Ahogy ezen töprengve sétált tovább, meghallotta, hogy az úton egy teherhordó így szól a társához:

– Holnap Fehér Szépség lép fel. Ne menjünk dolgozni, hallgassuk meg inkább.

Ahogy tovább ballag, azt hallja, hogy az egyik üzletben így szól egy eladó a másikhöz:

– Múltkor te kértél szabadságot, amikor Fehér Szépség mesét mondott, holnap rajtam a sor.

Akármerre járt, mindenütt erről beszélgettek az emberek.

– Ki lehet ez a Fehér Szépség? Miféle meséket mondhat? csodálkozott magában. – Miért bolygathatja fel az egész várost egy ilyen kis hirdetmény?

Észre sem vette, hogy közben megérkezett a szállodájához. Alig lépett be a kapun, odalépett

hozzá a szolgálta:

– Mit óhajt uraságod vacsorára?

Öreg Can sorolta az ételeket, egyúttal pedig megtudakolta:

– Mi ez a dobkíséretes mesemondás itt tifelétek? Miért bolydult fel mindenki tőle?

– A szállóvendég úr honnan is tudhatná? A dobkíséretes mesemondó santungi falusi dallamok ritmusára mondja a történetet. Dobon és csattogtatón kísérik, ezért "Csattogtatós dobolás"-nak is nevezik – világosította fel a szolgálta. – Régi történeteket ad elő. Az egészben addig nem is volt semmi különös, amíg a Vang családban meg nem született két nővér: Fehér Szépség és Fekete Szépség. Fehér Szépséget Vang Hsziao-jünek hívják. Ritkán pottyan az égből ilyen csodalény! Már tizenkét-tizenhárom éves korában kitanulta a mesemondást, de úgy találta, hogy a falusi dallamok nem elég érdekesek, ezért folyton-folyvást a színházakban lógott, minden ritmust, minden dallamot kitanult, bármit elénekel egyetlen hallásra, még a híres énekesek áriáit is. A hangját olyan magasra viszi fel és olyan hosszan tartja ki a dallamot, ahogyan csak akarja. A déli melódiákat is mind beépíti a dobkíséretes mesemondásba. Két-három év alatt kialakította a maga dallamait, akár déliek hallgatják, akár északiak, legyenek szegények vagy előkelők, mindenki úgy érzi, hogy repül a lelke, egy hallgatója sem akad, aki ne volna elbűvölve az énekétől. Kiragasztották már a hirdetményt, holnap énekelni fog. Ha uraságod nem hiszi, személyesen győződhet meg róla, hogy igazat mondtam. Ám ha ott akar lenni, korán induljon el. Az előadás egy órakor kezdődik, de tízkor már nem lesz egyetlen szabad hely sem.

Öreg Can nem nagyon hitt a szolgának.

Másnap reggel hatkor kelt. Első útja Sun⁷ Déli kapunál található kútjához vezetett. Ezután kiballagott a kapun, hogy elsétáljon a Lisan hegy lábához, és megszemlélje azt a földdarabot, amelyen a hagyomány szerint annak idején Nagy Sun szántogatott. Kilenc felé járhatott, mire visszaérkezett a szálláshelyére. Gyorsan bekapott valami harapnivalót, s máris igyekezett a Fényes-tóhoz. Még nem volt tíz óra, amikor belépett a Fényes-tó parkba, amelyről kiderült, hogy valójában szabadtéri színpad. Az emelvény előtt több mint száz asztal sorakozott. Amikor Öreg Can a nézőtérre lépett, meglepetéssel tapasztalta, hogy az zsúfolásig megtelt. Csupán a középső hét-nyolc asztal mellett nem ült senki, de ezeken is piros színű táblácskák virítottak: "A főfelügyelő úr részére foglalva", "Az iskolafelügyelő úr részére foglalva"... Hősünk hiába nyújtogatta a nyakát, nem talált sehol sem helyet magának. Kénytelen volt hát előhúzni kétszáz rézpénzt a ruhája ujjából, hogy az ügyelőembernek átadja, és egy rövid lábú lócát szerezzen magának. Amikor leült, egy kis résen át rálátott a színpadra, amelyen kis asztal állt, az asztalon dob feküdt, a dobon pedig két vaslemez. "Alighanem ez lesz a csattogtató" – gondolta magában Öreg Can. Oldalt egy háromhúrú lant állt, az asztal mögött pedig két szék. Odafönt egyetlen lélek sem tartózkodott. A hatalmas színpad üresnek tűnt. Hősünk mulatságosnak találta az egészet.

[7 Legendás ókori uralkodó.]

A nézőtérre tíz-húsz lepényárus özönlött be, a fejükön hordott kosarából árulták a termékeiket azoknak, akik otthon nem laktak jól, s most korgott a gyomruk az éhségtől.

Tizenegy felé szaporodni kezdtek a bejáratnál a gyaloghintók. Egymás után érkeztek a közemberviseletbe öltözött mandarinok és családtagjaik. Még nem volt tizenkettő sem, amikor a színpad előtti asztalok körül is elfoglalták már a helyeket. De még egyre csak érkeztek az újabb érdeklődők. A szabadon maradt helyekre az ügyelőemberek további lócákat állítottak be. Az újonnan érkezettek üdvözölték egymást, ki fél térdre ereszkedett, ki csak a kezét illesztette össze. A fél térdre ereszkedők voltak többségben. Hosszú csevegésbe bocsátkoztak, mindenfelől a nevetgélés zaja hallatszott. A jelenlevők többsége – az említett tíz-egynéhány asztal mellett ülők kivételével – kereskedőnek látszott. Akadtak amolyan írástudó formájú férfiak. Mindenki zúgott-búgott, de olyan sok volt a nép, hogy nem lehetett kivenni, hogy miről is beszélgetnek. Ne is törődjünk vele.

Fél egykor a színpad mögül kijött egy kék színű köntöst viselő férfi. Hosszúkás arca, amelyet ragya vert ki, olyannak tűnt, műit egy szárított fucsieni mandarin héja. A visszataszító külseje ellenére is kiegyensúlyozottnak látszó férfi, anélkül hogy egyetlen szót is szólt volna, az asztalka mögötti bal oldali székre ült, kényelmesen maga elé tette a háromhúrú lantot, hangolni kezdte, majd eljátszott rajta néhány futamot. A közönség nem nagyon figyelt rá. Ezt egy hosszabb darab követte,

amelynek Öreg Can nem tudta a címét. A zenész ujjai most már boszorkányos sebességgel követték egymást a húrokon. A dallam hol felfelé ívelt, hol lefelé siklott, ahogy az ember hallgatta, a szívébe markolt. Mintha több tucat húr zengett volna, mintha több száz ujj szántott volna végig rajtuk. A nézőtérről most már szüntelenül helyeslő kiáltások hallatszottak, de a zeneszó még a kiabálást is túlszárnyalta. Amikor a darab végére ért, a zenész leengedte a kezét. Valaki teát vitt be a színpadra.

Néhány perc szünet következett, majd a hátsó függöny mögül egy tizenhat-tizenhét éves lány perdült a színpadra. Ovális arcát lánykontyba tűzött haj keretezte. Ezüst fülbevalót, fekete szegélyes kékváson kabátkát és nadrágot viselt. Durva anyagból készült ugyan a ruha, de tiszta volt, akár a patyolat. A lány az asztalka mögötti jobb oldali széken foglalt helyet. A zenész felvette a lantot, és halkán pengette a húrokat. A lány felállt, baljába vette a csattogtatót, az ujjai közé illesztette, s a lantmuzsika taktusára összeütögette. A dobverőt a jobbjába fogta, és átszellemülten figyelt a lantzene ritmusára. Hirtelen belecsapott a dobba, majd felhangzott éneke is. Minden szót kristálytisztán ejtett ki, a hangja olyan hajlékonyán röppent a magasba, mint a völgyből felszálló piciny sárgarigó vagy a fészkebe visszatérő fecskefióka. A dal hét szótagos sorokból és tíz soros strófákból állt. Hol lassan, hol gyorsan szárnyalt, hol magasba ívelt, hol mélybe hanyatlott. Amikor ritmust váltott, amikor dallamot cserélt, mindig tisztán csengett a hangja. Mintha valamennyi stílus egyesült volna benne. Maga volt a felülmúlhatatlan tökély.

Ketten ültek hősünk mellett, az egyik azt kérdezte halkán a szomszédjától:

– Ugye ő Fehér Szépség?

– Nem – válaszolta a másik. – Ő Fekete Szépség. Fehér Szépség húga. A nővére tanította énekelni, de nem lehet egy napon emlegetni kettőjüket! Az ő énekének szépségét le lehet írni. De hogy Fehér Szépség milyen szépen énekel, arra nincsen szó! Az ő tudását más is megtanulhatja, Fehér Szépség tudása utolérhetetlen. Gondold csak meg, ezekben az években ki mindenki próbálta eltanulni énekük titkait. A szórakozóhelyeken minden lány csak őket utánozta, de jó, ha Fekete Szépség egy-két sorát sikerült visszaadniuk. Fehér Szépség tudásának egyikük se ért a nyomába.

Ekkor Fekete Szépség befejezte énekét, és eltűnt a színpalak mögött. A nézőteret ismét beszélgetés és nevetgélés zaja töltötte be. Az árusok buzgón kínálgatták a tökmagot, földimogyorót, galagonyát és dióbelet. Mindenfelől zsvaj hallatszott.

Amikor a hangzavar a tetőpontjára hágott, a színpalak mögül egy másik, tizennyolc-tizenkilenc éves forma lány lépett elő. Az öltözete pontosan olyan volt, mint az előzőé, kerek arcának bőre messzire fehérlett. Az átlagosnál valamivel csinosabbnak tetszett, ám szépségében nem volt mesterkélttség, tiszta volt, de korántsem tartózkodón hüvös. Kissé előrehajtott fejjel állt az asztalka mögött, néhányszor összeütötte a csattogtatót, és csoda történt: a két fémlapocskát az ő kezében mintha mind az öt hangot és tizenkét harmóniát képes lett volna megszólaltatni! Ő is odaütötte néhányszor a dobverőt, majd felemelte a fejét, és végignézett a közönségen. Ebből a szempárból mintha csak az őszi vizek, a hideg csillagok, a drágagyöngyök, az ezüstszínű higanyban úszó fekete cseppek fénye csillanna elő. Minden irányba vetett egy pillantást, s még a legtávolabb, a fal tövében ülők is úgy érezték, hogy Vang Hsziao-jü éppen órájuk nézett. Nem is szólva a közelebb ülőkről! Tekintetétől csend támadt: még ha maga a császár jelenik is meg, akkor sincs ilyen csend! Ha egy tűt ejtettek volna a földre, azt is meg lehetett volna hallani.

Vang Hsziao-jü felnyitotta cinóberpiros ajkát, elővillant habfehér fogsora, s rákezdett egy dalra. Eleinte nem nagyon hangosan énekelt, mégis valami kimondhatatlan gyönyörűséggel töltötte el a hallgatóit: a bensejüket mintha vasalóval simították volna végig, a bőrük pedig olyan kellemesen bizsergett, mintha csak az örök élet gyümölcsébe haraptak volna. Úgy a tizedik strófától kezdve az énekesnő hangja fokozatosan emelkedett, majd megzendült, mint az égbe fűrődő acélszál. Hallgatói elégedetten bólintottak. Ki gondolta volna, hogy ezen a magasságon még hajlítgatni is képes a hangját, majd miután néhányszor megcsavarja, még magasabbra hág vele? Vagy három-négy alkalommal is tovább emelte a magasságot. Olyan volt az egész, mint amikor az Aolajfeng-csúcs nyugati oldaláról tovább mászunk a Tajsan hegyére: először az Aolajfeng meredek bérceit pillantjuk meg, amelyek mintha az égbe fűrődnének, ám amikor felérünk a tetejére, kiderül, hogy a Sanceja szirt még nála is magasabb, arra felmászva pedig a felette tornyosuló Nantienmenre látunk. Minél tovább haladunk felfelé, annál veszélyesebb táj tárul a szemünk elé, s minél veszélyesebb, annál

csodálatosabb!

Miután Vang Hsziao-jü éneke többször is a magasba csapott, a hangja hirtelen aláhanyatlott, de továbbra is minden erejével erre-arra kanyarította a dallamot: mintha csak egy szárnyaskígyó tekeredett volna a Huasan harminchat bércé között. Egyetlen szempillantás alatt többször is körbesiklott. Aztán a hangja egyre mélyült és halkult, végül teljesen elenyészett.

A nézőtérén a hallgatóság lélegzetét visszafojtva figyelt. Egyetlen moccanást sem lehetett hallani.

A két-három perc múlva újra felbúgó hang mintha csak a föld alól tört volna elő, és lendült hirtelen a magasba. Mint a japán tűzijáték, amelynél a felrepülő rakéták odafent ezernyi kavargó színes tűzcsovává bomlanak szét. Ahogy a hangja felröppent, ezernyi hangszín követte. A kísérő ujjai boszorkányos ügyességgel követték egymást a húrokon. A zene hol felerősödött, hol lehalkult, ahogyan azt az énekhang megkívánta. Olyan volt az egész, mint egy reggel a tavaszi kertben, amelyet a madarak csivitelése tölt be. Az ember nem győzi a fülével követni, azt sem tudja, melyik hangot hallgassa. Mielőtt még hangzavarrá keveredett volna a hangja, váratlanul egy erőteljes akkord zárta le a dallamot, majd az ének és a kíséret elhallgatott. A nézőtérén kitört az éljenzés.

Amikor végre lecsillapodott a zaj, egy, az emelvény előtt ülő, harmincon inneni fiatalember hunani tájszólásban megjegyezte:

– Tanulmányaim idején ilyen jellemzést olvastam egy régi könyvben az énekről: "Három napig visszhangzott a mestergerenda alatt." Képtelen voltam megérteni, hogyan visszhangozhat egy ének a mestergerendák alatt, főleg három napon át! Most értettem csak meg, hogy milyen találóan fogalmaztak a régiek, araikor meghallgattam Vang Hsziao-jü kisasszony előadását. Valahányszor az énekében gyönyörködhetem, a hangja több napon át ott cseng a fülemben. Képtelen vagyok bármivel is komolyan foglalkozni, úgy érzem, hogy ez a "három nap" nem is képes visszaadni azt, ami ilyenkor velem történik, inkább arról van szó, amit Konfuciusz mondott a zenehallgatás utáni lelkiállapotáról: "Három hónapig nem éreztem a hús ízét a számban!"

– Meng Hsziang úr helyesen szólt! A mi szívünkben is beszélt! – helyeselt a fiatalember egyik szomszédja.

Ekkor Fekete Szépség jelent meg ismét a színpadon, hogy elénekeljen egy dalt. Őt megint Fehér Szépség követte, aki a *Történet a fekete számarról* című műsorszámot adta elő, ahogy azt hősünk a szomszédaitól megtudta. A dal arról szólt, hogyan látott meg egy jó családból való fiatalember egy szép lányt, aki fekete számaron ülve vonult el előtte. Mielőtt a leányzó bájainak ecsetelésére tért volna, előbb a számar szépségét dicsérte, végül a leányról alig mondott néhány szót, máris véget ért a dal. Gyors, sőt egyre gyorsuló ritmusú ének volt. Olyan, mint Po Csü-ji szavai: "*kisgyöngy, nagy gyöngy így pereg, jade-csészét csörgető.*"⁸ Az előadás egyik varázsát az adta, hogy amikor az ének a legjobban felgyorsult, a hallgatóság alig győzte követni. De Fehér Szépség ilyenkor is minden hangot tisztán kiénekelte, minden szavát pontosan meg lehetett érteni. Bár utolérhetetlennek tűnt, ez a dala mégis valamivel az előző mögött maradt.

[8 Részlet Po Csü-ji: *A gitáros öregasszony* című verséből. Weöres Sándor fordítása.]

Ekkor még csak öt óra felé járhatott, mindenki úgy vélte, hogy Vang Hsziao-jü nem fejezte még be a műsorát. Azt találgatták, mivel lepi még meg a közönségét

Aki kíváncsi rá, olvassa el a következő fejezetet is.

HARMADIK FEJEZET

*melyben hősünk keleten felkeresi az Aranyszál-forrást,
majd pedig a Fekete Tigris-forrás felé irányítja lépteit,
ezután vitorlát bont
és nyugatra indul, hogy meglátogassa Szürke Keselyűt.*

Ott tartottunk, hogy mivel korán volt még, a közönség úgy vélte, Vang Hsziao-jü tartogat még valamit a tarsolyában. Ám csalódásukra csupán a húga lépett színre, elénekelt néhány dalt, az előadás azzal véget is ért. A nézőtér felmorajlott, az emberek szedelőzködni kezdtek.

Hősünk másnap arra gondolt, nyugtalanító dolog ezer ezüstöt tartani a szállásán, ezért a szálloda előtti úton keresett egy pénzváltó intézetet, amely a Felvirágzás nevet viselte, és hazautaltatott nyolcszáz ezüstöt a déli Hszücsouba. Valamivel több, mint száz ezüstöt tartott magánál. Ugyanezen a napon a főutcán vásárolt némi selymet és posztót, visszavitte a szállóba, majd hívatott egy szabót, hogy egy vattával bélelt lovaglókabátot csináltasson magának belőle. Szeptember végére járt, s bár meleg volt még az idő, Öreg Can tudta, mihelyt megindulnak az északnyugati szelek, vattaruhát kell öltetni. Kiadta az utasításokat a szabónak, aztán megebédelt, ebéd után kísértált a Nyugati kapun. Első útja a Szökő-forráshoz vezetett, hogy felhörpintsen egy csésze teát.

A Szökő-forrás Csinan hetvenkét forrása közül a legnevezetesebb. A négy-öt mu¹ kiterjedésű tónak mindkét végén lefolyása van. A tóban csobogva áramlik a víz. A közepén három nagy forrás bugyborékol, amelyek két-három öl magasra lökik fel a vízsugarakat. A helybeliek elbeszélése szerint annak idején öthat ölt is elért a magasságuk, később azonban kitisztogatták a tavat, s – nem tudni, mi okból – a víz nem szökik többé olyan magasra. De még így is vastagabb a sugár, mint a szökőkutaké.

[1 1 mu kb. 1/16 hektár.]

A tótól északra emelkedett Lü Tung-pin Szentélye,² amely előtt kis lugas húzódott. A lugasban négy-öt asztal állt, mellettük tíz-egynéhány lóca, teát árultak ott a megpihenő kirándulóknak.

[2 A taoista panteon nyolc halhatatlanjának egyike.]

Öreg Can, miután kiitta a teáját, kísértált a Szökő-forrás park hátsó kapuján, s keletre kanyarodva az Aranyszál-forrás tanoda felé ballagott. Két kapun is keresztülhaladt, elérkezett a Kerékagybedobó-kúthoz, amely mellett a hagyomány szerint Csen Cun marasztalta a vendégeit.³ Hősünk most nyugat felé fordult, s egy masszív kapu mögött a Pillangó-pavilonban találta magát, amely körül mindenütt források buzogtak. A pavilon mögött banánlevelek falába ütközött, néhány levél sárgulóban volt már, de a többi smaragdzölden virított, ameddig csak a szem ellátott. A banánliget északkeleti csücskében néhány lépés széles, szögletes medencét pillantott meg, ebben fakadt az Aranyszál-forrás vize. Az Aranyszál-forrás a négy leghíresebb forrás között a második helyen állt. Hogy melyik ez a négy nevezetes forrás? Az imént említett Szökő-forrás, az Aranyszál-forrás, valamint a Déli kapun túli Fekete Tigris-forrás és a kormányzó palotájának kertjében eredő Gyöngy-forrás.

[3 Vendégszerető ókori kínai hivatalnok, aki úgy akadályozta meg látogatói távozását, hogy kocsijukról a kerékagyat az említett kútba dobatta.]

A hagyomány szerint az Aranyszál-forrás vizében aranyszál húzódik. De hősünk bárhogyan meresztette is a szemét, nemhogy aranyszálat, de még egy közönséges drótot sem talált benne! Szerencséjére egy írástudó tűnt fel a közelben, Öreg Can tisztelettudóan üdvözölte, és megtudakolta a jövevénytől, hogy van-e valami alapja ennek az elnevezésnek. Az illető ekkor a medence nyugati oldalára vezette, előrehajolt, majd kissé oldalra billentett fejjel a víz tükkrét kezdte figyelni.

– Figyelje meg – mondta Öreg Cannak –, a víz tükrén vékony csíkot látni, mintha egy aranyszál úszkálna a felszínen. Látja már?

Öreg Can is igyekezett úgy fordítani a fejét:

– Látom! – kiáltott fel, miután megvizsgálta a vizet. – De mi lehet ennek a jelenségnek az oka? – Némi tünődés után maga adta meg a választ rá. – Alighanem két forrás tör fel a medence fenekéről, s e két egyenrangú erő találkozásánál képződik ez a fényes csík.

– Ez a forrás már évszázadok óta szerepel a feljegyzésekben. Ilyen hosszú idő alatt egyik sem lett volna képes győzedelmeskedni a másik felett? – vetette ellene a tudós férfiú.

– Nézze csak meg, a szál jobbra-balra mozog, éppen mert hogy a két forrás ereje nem egyenlő – jegyezte meg Öreg Can.

Erre már vitapartnerre is kénytelen volt beadni a derekát. Ezt követően útjaik elváltak.

Hősünk kilépett az Aranyszál-forrás tanoda kapuján, és a nyugati városgát mentén déli irányban sétált. Majd a sarokbástyánál húzódó utcán keleti irányban indult el. A Déli kapun túl széles vizesárok húzódott. A benne fakadó forrásoktól olyan tisztán csillogott a vize, hogy még a fenekét is látni lehetett. A vízben méteres sás nőtt, amely festőien ringott a sebes folyástól. Séta közben a vízfolyás déli oldalán több, szögletes medencére lett figyelmes. Asszonyok ültek a szegélyköveiken, és ruhát sulykoltak. Még tovább haladva egy nagyobb medencéhez érkezett, amelynek déli oldalánál néhány szalmakunyhó lapult. Közelebb lépve kiderült, hogy teázó van bennük. Leült az egyik északra néző ablak mellé, a felszolgáló teavizet forralt. A kanna, amelyben hozta, a jhszingi kerámiára emlékeztetett, de itt helyben készült.

– Úgy hallottam, hogy valahol errefelé van a Fekete Tigrisforrás. Nem tudná megmondani, merre találok? – kérdezte Öreg Can a felszolgálótól, miután kényelmesen elhelyezkedett.

Az elnevette magát.

– Uraságod tekintszen ki az ablakon, máris meglátja!

Hősünk így is tett, s egy kőből faragott tigrisfejet vett észre, amely két öl hosszú, másfél öl széles lehetett. A tigris szájából vízsugár lövellt ki nagy erővel. A medencének erről az oldaláról egészen a másikig ívelt, ott két ágra bomolva a várárokba ömlött. Elüldögélt egy darabig, majd amikor látta, hogy az alkonyuló nap lebukni készül a hegy túlsó oldalán, fizetett, s lassú léptekkel a Déli kapun át hazaballagott a szálláshelyére.

Miután kirándulhatnékját kielégítette, másnap kezébe fogta a csengettyűjét, és nyakába vette a várost. A kormányzósági jamen előtt elbaktatva egy nyugati irányban haladó mellékutcában közepes nagyságú épületre lett figyelmes. A délre néző főbejárat mellett tábla függött a "Kao-palota" felirattal. A kapunál egy hosszúkás képű, lilásbarna vattaköpenyt viselő férfi állt, sárgarézből készült hordozható vízipipával a kezében. Arcán szomorúság ült.

– Uram! – kiáltott Öreg Canra, amint észrevette. – A torokgyógyításhoz ért-e?

– Valamicskét igen – válaszolta Öreg Can.

– Akkor arra kérem, hogy kövessen – kérte az illető.

A kapun belül nyugatra fordultak, s hármastagolású, viszonylag jó ízléssel berendezett vendégszobában találták magukat. A kétoldalt sorakozó feliratok és képek jobbára korabeli hírességek ecsetvonásait dicsérték. Különösen a közepén függő, lendületes vonalakkal megfestett, nagy kép hívta fel magára a figyelmet. Egy férfi látszott rajta, akinek ruháját, fővegét a szél lobogtatta. Alighanem a szélviharban lovagló Lie-cét⁴ ábrázolta. Az aláírás – "Csang-feng, más néven Ta-feng" – szintén nagyszerű ecsetkezelésről tanúskodott.

[4 Lie-ce – híres ókori filozófus, a misztikus taoizmus egyik megeremtője.]

Amikor leültek, és kölcsönösen megtudakolták egymás nevét, kiderült, hogy beszélgetőtársa Csiangszu tartományba való, a Sao-jin tudósnevet viseli, és belső fogalmazó a kormányzósági jamenben.

– Az egyik ágyasom már ötödik napja torokgyulladásban szenved. Ma már vizet sem tudott magához venni. Arra kérem uraságodat, hogy vizsgálja meg: lehet-e még rajta segíteni?

– Előbb meg kell néznom a beteget, csak azután nyilatkozhatom – mondta Öreg Can.

Kao úr ekkor odahívta az egyik szolgáját:

– Szaladj a belső lakosztályba, s mondd meg, hogy mindjárt megy a doktor úr.

Azzal a második kapun keresztül maguk is beléptek a három helyiségből álló belső lakosztályba. A középső helyiségben egy öregasszony várta őket, aki fellebbentette a nyugati szoba függönyét.

– Foglaljanak helyet odabent – mondta.

A szoba nyugati fala mellett, az észak felé eső oldalon terebélyes ágy magasodott, amelyet könnyű, mintás anyagból készült függöny borított. Az ágy előtt, a nyugati fal mellett kis asztalka, mellette két szék állt.

Kao úr hősünket a fal melletti székre ültette. Az ágyfüggöny mögül ekkor egy kar nyúlt ki. Az öregasszony néhány könyvvel alátámasztotta az asszony karját, Öreg Can pedig megtapintotta a

pulzusát. Ezután a másik kar következett.

– Az érverés szapora és feszült – állapította meg az orvos. – A gyulladást a hideg fékezi, így az nem tud kitörni, a betegség pedig egyre súlyosbodik. Szeretném megnézni a torkát is.

Amikor Kao úr elhúzta a függönyt, Öreg Can egy húsz év körüli nőt pillantott meg az ágyban. Az arca piroslott a láztól, igen elcsigázottnak tetszett. Kao úr gyengéden felültette, hogy az ablakon át beszűrődő fény ráessen.

Öreg Can bepillantott a torkába, amelyben a halványpiros duzzanatok szinte összeértek már.

– Egyszerű kis megfázással kezdődhetett, ami némi lázzal járt – magyarázta hősünk –, a kezelőorvosok azonban orvosságaikkal megakadályozták, hogy a tűz fellobban hasson, ehhez hozzájárult még, hogy a mája sincsen egészen rendben, ez eredményezte ezt a nyomott állapotot. Kettős adag lázcsillapítóval teljesen rendbe fogjuk hozni.

Azzal az orvosságos ládikájából előhalászott egy üvegcsét, s egy torokkezelésre szolgáló porlasztós fűvókával némi gyógyszert juttatott a gyulladás helyére. A vendégfogadó szobába visszatérve pedig kiállította az "ízesített édesfű- és keserűgyökérfőzet" receptjét. Az orvosságot édesfűből, keserűgyökérből, bojtorjánból, csipkéből, szélhajtó füvekből, mentából, magnóliából, repülőkőből és lótuszgyökérből kellett készíteni. Ahogy megírta, átadta a házigazdának.

– Nagyszerű – lelkesedett Kao úr. – És naponta hányszor kell bevenni belőle?

– Ma kétszer, holnap pedig ismét eljövök megvizsgálni mondta az orvos.

– Fáradozásait mennyivel honorálhatom? – tudakolta még vendéglátója.

– Mesterségemnek nincsen meghatározott díjszabása – válaszolta Öreg Can –, ha éhes vagyok, egy csésze rizsre, ha utaznom kell, némi útiköltségre tartok mindössze igényt. Erre is csak abban az esetben, ha sikerül meggyógyítanom a nagyságos asszonyt.

– Ha így áll a dolog, majd a kúra végeztével rendezzük a számlát – döntött Kao. – Becses szálláshelye merre található? Azért szeretném megtudni, hogy értesíthessem, ha a beteg állapotában valami változás következne be.

– A Kis Kormányzósági Hivatal utcában lakom a Fényes Előmenetel Szállóban – világosította fel hősünk, azzal el is váltak.

Öreg Can ettől fogva naponta tette tiszteletét a Kao-házban. Nem telt bele három-négy nap sem, s az asszonyka állapota javulni kezdett, már egészen jól érezte magát. Kao úr magánkívül volt örömeiben. Nyolc ezüstöt adott az orvosnak hálája jeléül, ezenkívül lakomát rendezett a tiszteletére az Észak Oszlopa vendéglőben, amelyre hivatali kollégáit is meghívta.

Egy elmesélte tíznek, tíz pedig továbbadta száznak, s hősünk olyannyira ismertté vált a tisztviselők és titkárai körében, hogy már nyugta sem maradt, állandóan gyaloghintókat küldtek érte.

Történetünk napján is éppen az Észak Oszlopában ebédelt egy kinevezés várományosának vendégeként.

– Jü méltóságos urat rövidesen a caocsoui kormányzóság élére állítják – jegyezte meg a jobb oldali főhelyen ülő vendég.

– Ugyan, hátul áll még ő a sorban ahhoz, hogy megkapja ezt az állást! – kételkedett egy, a bal oldali sor végén közvetlenül Öreg Can mellett ülő férfiú.

– Nagyszerűen bánt el a rablóbandákkal – vette vissza a szót az előbbi. – Ma már az útra esett holmikát sem meri senki sem felvenni a földről. A tartományi kormányzó úr rájött, hogy Jü méltóságos úr képességei átlagon felüliek. Nemrégiben valaki elmesélte a kormányzó úrnak, hogy a minap a caocsoui kormányzóság egyik falván utazott át, amikor az út szélén egy kékvászón batyura lett figyelmes, amelyhez nem nyúlt senki sem. Megkérdezte a helybelieket: "Kié ez a batyu? Miért nem viszi el senki sem?" "Tegnap este tette ide valaki" – mondták a falusiak. "Miért nem vizitek haza?" – kérdezte az illető. Azok csak nevetve rázták a fejüket: "Uram, nekünk kedvesebb a családunk élete!" Ebből is látható, nem füllentettek a régiek, akik olyan világról beszéltek, amikor az útra esett holmikát sem veszi fel senki a földről. Ez napjainkban is megvalósítható!

A kormányzó úr annyira megörült, hogy nyomban rendkívüli előléptetésre terjesztette fel Jü méltóságos urat őfelségénél.

– Öméltósága rátermett hivatalnok, de mintha kissé kérgesszívű lenne – vetette ellen a baloldalt

ülő. – Nem egészen egy esztendő alatt több mint kétezer embert küldött a rács mögé és a másvilágra. Ezek között talán egyetlen ártatlan sem akadt?

– Bizonyára akadt ártatlan is, ezen nincs mit vitatkozni – ismerte el a másik. – De mennyi volt közöttük a bűnös!

– Régi dolog, hogy a kegyetlen hivatalnokok uralma kívülről nézve mindig nagyon tetszetős. Uraságodék még jól emlékeznek arra az időre, amikor Népnúzó Csang állt Jencsou kormányzóság élén. Hát nem ugyanez volt akkor is a helyzet? Az emberek fel sem merték emelni rá a tekintetüket! – szólt közbe a mellette ülő.

– Jü méltóságos úr valóban kíméletlen ember – jegyezte meg egy másik –, de a caocsoui állapotok is tűrhetetlenek voltak! Amikor ott dolgoztam, szinte nem is akadt olyan nap, amikor ne került volna sor valamilyen rablásra. Kétszáz fős rendfenntartó osztagot szerveztünk, de mintha csak egy olyan macskát tartottunk volna, amelyik nem fog egeret. Semmi hasznunk sem volt belőle. A járásokban elfogott "banditák" vagy becsületes falusiaknak bizonyultak, vagy olyanoknak, akiket az útonállók vittek magukkal, hogy az öszvéreikre és a lovaikra vigyázzanak. Igazi bandita száz elfogott közül alig akadt. Amióta Jü méltóságos úr vaskézrel tart rendet, a banditizmus is megszűnt. Ha arra gondolok, mi volt a helyzet az én hivatalviselésem idején, azt sem tudom, hová bújjak szégyenemben!

– Botor véleményem szerint mégiscsak az a helyes, ha minél kevesebb embert ölünk meg – tartott ki álláspontja mellett a baloldalt ülő férfiú. – Attól tartok, ennek az embernek nagy árat kell még fizetnie mostani hírnevéért!

– Elég az italból, lássunk hozzá a harapnivalóhoz! – kiáltották kórusban az asztal mellett ülők. Amikor végeztek az étellel, eloszlott a társaság.

Másnap délután hősünknek nem akadt semmilyen elfoglaltsága. Szállodai szobájában üldögélt, amikor a bejárat elé váratlanul egy kék posztóval borított gyaloghintó érkezett. Utasa belépett az épületbe.

– Itthon találom Tie urat? – kiáltotta.

Öreg Can Kao Sao-jint ismerte fel a jövevényben, s nyomban eléje sietett.

– Itthon vagyok, itthon! Fáradjon beljebb! Csak elnézését kérem, olyan piszok van itt.

– Ugyan, ne szabadkozzék! – kérte Sao-jin, és máris odabent termett.

A második ajtó mögött két kamrára oszló helyiség lapult, amelynek ablakai keletre néztek. A déli oldalán téglakang⁵ emelkedett, ágyneművel a tetején. Az északi oldalon szögletes asztal állt, mellette két székek. A nyugati oldalon két kis bambuszládikó látszott. Az asztalon néhány könyv, egy tus dörzsölésére szolgáló kő, néhány ecset és egy pecsétartó hevert.

[5 Kang – kemenceágy, melyet kívülről fűtenek.]

Hősünk a főhellyel kínálta vendégét. Az felemelte az első, keze ügyébe eső könyvet, s figyelmesen olvasni kezdte.

– De hiszen ez egy Szung kiadású Csuang-ce,⁶ amelyet Csang Csün-fang szerkesztett – lepődött meg Kao. – Honnan szerezte? Hiszen ezeknek a köteteknek már régóta nyomuk veszett! Még Csi Csen-jinek és Huang Pi-liének sem került soha a kezébe!⁷ Valóságos kincs!

[6 A Szung-kor (X-XIII. század) a kínai könyvnyomtatás kezdetének időszak, az e korból származó könyvek nagy becsben álltak Kínában.]

[7 Híres mandzsu kori könyvgyűjtők.]

– Öseimtől maradt rám néhány régi könyv – válaszolta Öreg Can. – Keveset érnek ahhoz, hogy áruba bocsássam őket, ezért útításkámban magammal viszem az öreg fóliánsokat, hogy unaloműzőnek bele-beleolvasgassak. Igazán szóra sem érdemesek.

A látogató tovább kotorászott az asztalon, s kiemelte a kupacból Tao Jüan-ming verseinek Szu Tung-po keze írásával készült első, faksimile kiadását.⁸

[8 A IV., illetve a XI. században élt híres költők.]

Sao-jin nem győzött lelkesedni érte.

– Ha uraságod régi hivatalnoksaládból származik, miért nem azon a pályán próbált szerencsét? Hogyan választhatta ezt a szerény foglalatosságot? Bár úgy tartják, hogy a gazdagság és rang illékony, akár a szálló felleg, uraságod mégis túlzásba vitte az emelkedettséget.

– Az "emelkedettség" túlságosan hízelgő kifejezés az én esetemre – sóhajtott hősünk. – Annak

idején magam is ábrándoztam a hivatali dicsőségről, de egyrészt a természetem nem viseli el a kötöttségeket, nehezen tudom összhangba hozni napjaink követelményeivel, másrészt, ahogy mondják, "aki magasra hág, nagyot zuhanhat". Azért nem akartam hát túl magasra mászni, hogy csak kisebbet pottyanhassak.

– Amikor tegnap este a kormányzó úrnál vacsoráztam, egyszer csak így szólt a házigazdám: "Sok a tehetséges ember errefelé. Akiről csak hallottam, mind magam köré gyűjtöttem." Erre megszólalt Jao Jün apó: "Van itt egy férfiú, akit a kormányzó úr még nem látott." "Ugyan kicsoda?" – csapott le rá nyomban a kormányzó úr. Az apó erre beszámolt uraságod tudásáról, emberi kiválóságairól, arról, hogy beelát a lélek mélységeibe, s nagyszerűen igazodik el a világ dolgaiban. A kormányzó úr örömeiben azt sem tudta, hová legyen. Azon nyomban megparancsolta, hogy a kancellária nevében küldjék uraságodnak egy hivatalos idézést. "Attól tartok, hogy ez nem lesz jó" – vettem ellene. – "Tie úr ugyanis nem tudósjelölt, hivatali munkára sem jelentkezett, ezenkívül a címeivel sem vagyunk tisztában. Ilyen esetben kényelmetlen lenne hivatalos idézéshez folyamodni." "Akkor küldj egy közönséges meghívót" – döntötte el a dolgot a méltóságos úr. "Ha gyógyítani hívjuk, az első szóra eljön – mondtam. – De ha hivatali szolgálatra szeretnénk megnyerni, nem tudom, mi lesz a válasza. Jó lenne előre megtudakolni a véleményét!" "Kitűnő ötlet! – helyeselt a kormányzó úr. – Holnap keresd fel, puhatold ki, hogy mit szól a dologhoz, azzal gyertek el együtt hozzám." Azért vagyok hát itt uraságodnál, hogy megbeszéljem, eljönne-e ma velem öméltóságához?

– Semmi akadály – válaszolta Öreg Can. – Csak az a probléma, hogy alighanem díszköntösben illene a kormányzó úr színe elé járulnom, én viszont nem szoktam hozzá az ilyesmihez. Az lenne a legjobb, ha a köznapi ruhámban fogadhatna.

– Természetesen – nyugtatta meg Kao Sao-jin. – Nemsokára indulhatunk is. Eljön a dolgozószobámba, ott elüldögélünk majd. Délután a kormányzó úr kijön hozzánk, s akkor az irodájában találkozhatnánk.

Azzal Kao egy gyaloghintóért kiáltott.

Hősünk Kao Sao-jin kíséretében a köznapi ruhájában lépett be a kormányzósági palotába. A santungi kormányzósági palota annak idején a Ming-házi Csi herceg lakosztályául szolgált, számos része ezért még hősünk látogatásakor is a régi nevét viselte. A harmadik terembe léptek, amelyet Palotabejáratnak hívtak. Oldalt nyílt Kao Sao-jin dolgozószobája, szemből pedig a kormányzó irodája.

Alig félórája üldögélhettek Kao dolgozószobájában, amikor a kormányzó előjött a lakosztályából. Szálfatermetű, de jóságos arckifejezésű férfi állt előttük. Kao Sao-jin nyomban elésietett, és valamit súgott a fülébe.

– Jöjjön át hozzám! Jöjjön át hozzám! – kiáltotta Csang kormányzó.

Egy fullajtár máris hősünk mellett termett:

– A kormányzó úr kéreti Tie urat!

Öreg Can nyomban a kormányzó elé sietett.

– Régi tisztelője vagyok – mondta Csang kormányzó. Azzal kinyújtotta a kezét, s a szobája felé fordult: – Kérem, foglaljon helyet odabent!

A fullajtár már jó előre félrevonta az ajtófüggönyt.

Hősünk belépett az ajtón, és mélyen meghajolt. A kormányzó a mahagónival borított kangan a díszhellyel kínálta. Sao-jin vele szemben foglalt helyet. Behoztak egy ülökét, és kettejük közé állították. Erre ült a kormányzó.

– Tudomásomra jutott, hogy Pú Can mester nem mindennapi tudású ember, s nem hétköznapi módon folyik az élete – mondta. – Engem a császári kegy iskolázatlanul állított ennek a tartománynak az élére. Más tartományokban a lelkiismeretes kormányzás is elegendő, de itt még a Sárga-folyó szabályozásának feladatai is nehezítik a helyzetemet. Higgye el, nem könnyű a dolgom! Ezért nincs más választásom, valahányszor rátermett, tehetséges férfiakra hallok, igyekszem magam köré gyűjteni őket. Ahogy mondani szokás: "Több szem többet lát!" Közölje velem, ha észrevesz valamit. Amennyiben akadnak tanácsai között hasznosíthatók, igen nagy hálára kötelez.

– Öméltósága bölcs kormányzásáról csak dicséretet hallani – jegyezte meg hősünk. – Ezt

mondanom sem kell. Ám ami a vízvédelmi munkálatait illeti, azokról a fülembé jutottak bizonyos vélemények. Ugyebár ön Csia Zsan három javaslatának szellemében jár el,⁹ s azt teszi az első helyre, hogy nem szabad a folyóval a földekért hadakozni?

[9 Han-kori folyószabályozó, aki az i. e. I. század végén három javaslatot terjesztett az uralkodó elé a Sárga-folyó áradásainak megfékezésére. Ezek között az első helyen az szerepelt, hogy nem szabad kizárólag gátépítéssel védekezni, hanem át kell vágni a folyó egyik gátját, és szét kell teríteni a vizet, a veszélyes területen lakókat pedig ki kell telepíteni.]

– Igen, ezt valóban helyes nézetnek tartom – bólintott a kormányzó. – Nézze csak meg, milyen széles a Sárga-folyó Honan tartományban, és milyen keskeny minálunk!

– Én viszont úgy gondolom, hogy ez a vélemény téves – szállt vitába vendéglátójával Öreg Can. – A folyó ágya csak a zöldár néhány hetében bizonyul szűknek, csak akkor nem képes befogadni a vizét, egyébként gyenge a sodrása, ezért is rakja le az iszapot. Csia Zsan remekül értett az ecsetforgatáshoz, de semmi gyakorlati tapasztalattal nem rendelkezett a folyami munkálatok terén. Száz év sem telt el Csia Zsan javaslatai óta, amikor egy bizonyos Vang Csing jelent meg a színen, ő Nagy Jü módszereit követte a folyószabályozásban. *Nagy Jü megfékezi az árvizeket* a címe annak a műnek, amelyből merített, ő a "megfékezni"-re helyezte a hangsúlyt. Ez Csia Zsan koncepciójával szöges ellentétben állt. Az ő tevékenységét követően a Sárga-folyó több mint egy évezreden át nem okozott gondot. A Ming-ház uralkodásának idején élt Pan Csi-hszün és a mi dinasztánk idején élt Csin Fu mind az ő elgondolásait követték,¹⁰ s ezzel szereztek dicsőséget maguknak. Méltóságod nyilván szintén hallott már róluk.

[10 Pan Csi-hszün XVI. századi vízügyi hivatalnok négy alkalommal összesen huszonhét éven át foglalkozott a Sárga-folyó gátjainak építésével. Csin Fu XVII. századi vízügyi hivatalnok volt. Mindketten az iszaplerakódást akarták csökkenteni.]

– Miben állt Vang Csing módszerének lényege? – tudakolta a kormányzó.

– Nagy Jünek az a mondása adta az ötletet a számára, hogy "kilenc ágra oszlik a Sárga-folyó, valamennyin feltör a tenger szökőárja". De a *Késői Han-dinasztia története* is csak annyit ír erről: "Tíz mérföldenként zsilipeket emelt, hogy a víz kifolyhasson rajtuk." Ezen idézetek bonyolult értelmét így kutyafuttában nem lehet elmagyarázni. Egy beadványban szép nyugodtan leírom majd, s átnyújtom méltóságodnak.

Csang kormányzó nagyon megörült.

– Üríttesd ki minél hamarabb a déli könyvtárszoba három helyiségét – utasította Kao Sao-jint –, hogy Tie úr ideköltözhessen hozzánk a jamenbe. Ily módon gyakrabban hallgathatjuk bölcs tanácsait.

– Kimondhatatlanul megindít a kormányzó úr irántam való jósága – hálálkodott hősünk. – Mindössze az a baj, hogy van egy rokonom a caocsoui kormányzásban, akit meg kellene látogatnom. Az is fülembé jutott, hogy milyen kitűnően látja el ott a posztját Jü elöljáró, ezt is szeretném alaposabban szemügyre venni. Ha majd visszatértem Caocsouból, akkor venném igénybe a vendégszeretetét.

A kormányzó képe elkomorult.

A beszélgetés végeztével Öreg Can elbúcsúzott, s Kao Sao-jin társaságában elhagyta az épületet. Odakint azután ők is elváltak egymástól.

Aki kíváncsi rá, elutazott-e hősünk Caocsouba vagy sem, olvassa el a következő fejezetet is.

NEGYEDIK FEJEZET

melyben a tartomány kormányzó a tehetséges emberek társaságát szomjúhozza; a kormányzás feje pedig olyan ádázul számol le a banditákkal, mintha csak személyes ellenségein állna bosszút.

Ott tartottunk, hogy Öreg Can kilépett a kormányzósági palota kapuján. Visszautasította a gyaloghintót, és a nyakába vette a várost. Céltalanul ödöngött az utcákon, elbáméskodott a régiségboltokban, csak estére vetődött haza. Alighogy a szobájába ért, berontott hozzá a fogadó tulajdonosa:

– Gratulálók! – lelkesedett. Hősünk értetlenül bámult rá.

– Az imént jutott a fülembe, hogy Kao úr a kormányzóságról öméltósága nevében személyesen hívta meg uraságodat, s együtt mentek a jamenba – magyarázta a gazda. – Uraságodnak nagy kitüntetésben volt része! A főépületben lakó Li és Csang urak fővárosi ajánlólevéllel kértek bebocsátást a kormányzó úrhoz, de már négyszer vagy ötször is kudarcot vallottak. Alighanem uraságod is látta már őket: itt kiskirálykodnak, úgy szidják az embert, mint a bokrot, akivel összeakasztják a tengelyt, azt névjegyükkel mindjárt a törvény elé idéztetik, hogy ott jól ellássák az illető baját. Hatalmas megtiszteltetés érte uraságodat, hogy a méltóságos úr érte küldött valakit az irodájából! Bizonyára már meg is bízta uraságodat valamilyen feladattal! Hát hogyan gratulálnék?

– Szó sincsen semmi ilyesmiről! – csillapította Öreg Can. – Uraságod felült a szóbeszédnek! Mindössze annyi történt, hogy amikor Kao úr egyik családtagját kezeltem, megkérdeztem, nem vinne-e be a kormányzósági jamen parkjába, hogy megnézhessem a Gyöngy-forrást. Tegnap Kao úrnak akadt egy kis szabad ideje, eljött hát értem, hogy megmutassa a forrást. Ugyan hogyan is hívhatna engem a kormányzó úr?

– Tudok én mindent – hunyorított a fogadós –, engem nem csap be uraságod. Amikor Kao úr itt járt, magam hallottam a csatlósától: "A kormányzó úr ebédelni indultában elment Kao úr ajtaja előtt, és bekiáltott: »Siess az evéssel, s hozd ide nekem azt a Tie mestert! Ha késlekedsz, még elmegy hazulról, s ma már nem látom.«"

Hősünk elnevette magát:

– Ne higgyen az ilyen fecsegésnek! Szó sincsen semmi ilyesmiről!

– Uraságod ne nyugtalankodjék, nem pénzt akarok kölcsönkérni!

Odakintről hirtelen zaj hallatszott.

– Hol a gazda? – kiabálta valaki.

A fogadós kisietett. Egy zafírszínű, pávatollat lengető föveget viselő férfit talált odakint, lábán kiscsizma feszült, lila bélelt szövetköntöst viselt égszínkék külföldi anyagból készült lovaglókabátkával, egyik kezében lampiont tartott, a másikban piros névkártyát.

– Fogadós! – kiáltotta.

– Itt vagyok már – szólt a gazda. – Uraságod mi járatban van?

– Lakik nálad egy bizonyos Tie nagyságos úr? – kérdezte a jövevény.

– Igen, itt szállt meg a keleti épületszárnyban – világosította fel a fogadós. – Odakísérem uraságodat.

Amikor beléptek a szobába, a gazda Öreg Canra mutatott:

– Ő Tie nagyságos úr.

A látogató közelebb lépett, fél térdre ereszkedve meghajtotta magát hősünk előtt, majd átnyújtotta a névkártyát:

– A kormányzó úr arra kért, hogy köszöntsem nevében Tie urat. Mivel ma este az iskolafelügyelő úrhoz hivatalos vacsorára, ezért nem marasztalta uraságodat a jamenben, hogy együtt költsek el az estebédet, de a konyháján lakomát rendelt az ön számára, s megparancsolta, hogy azonnal szállítsák ide a mesternek. Ha becses ízlésének nem felelne meg, a kormányzó úr uraságod szíves elnézését kéri.

Azzal hátrafordult, s kikiáltott:

– Hozzátok az étkeket!

Két szolga egy háromrekeszes, hosszúkás ételhordót cipelt be. Amikor levették a tetejét, a felső

rekeszből tányérok és rizsescsészék kerültek elő, a másodikból fecskefészek- és cápauszonylevest tartalmazó tálak, a harmadikban pedig malac- és kacsapecsenyé lapult, valamint két tányér édesség. Amikor a jövevény megvizsgálta az ételeket, ismét a fogadás után kiáltott, aki a személyzet többi tagjával együtt tátott szájjal bámulta a fejleményeket.

– Miben lehetek uraságod szolgálatára? – kérdezte azon nyomban, hogy a díszes öltözékű férfiú szólította.

– Gondoskodjék róla, hogy mindez a konyhájukra kerüljön utasította az idegen.

– Ugyan, méltatlan vagyok arra, hogy a kormányzó úr ilyen megtiszteltetésben részesítsen – szabadkozott Öreg Can, s helyetlenné kínálta látogatóját, hogy felhőrpintsenek egy csésze teát. Az semmi szín alatt nem akarta elfogadni a meghívást, de vendéglátója addig erősködött, míg végre beljebb került a szobába, ahol egy félreeső zsámolyra ült. Arra semmiképpen sem lehetett rávenni, hogy a kánon foglaljon helyet.

Hősünk teát töltött a csészéjébe a kannából, erre a vendég tüstént felugrott a helyéről, meghajtotta magát, s nem fogyott ki a hálálkodásból.

– A kormányzó úr megparancsolta, hogy gyorsan takarítsák ki a déli könyvtárszobákat, hogy Tie úr minél hamarabb beköltözhessen – mondta a jövevény. – Ha a jövőben bármilyen kérése lenne, csak szóljon be a palotaőrökre, máris a rendelkezésére állok.

– Ugyan, hová gondol? – mentegetőzött Tie. Látogatója ekkor felállt, ismét meghajtotta magát, s így szólt:

– Búcsúzom, a jamenben még be kell számolnom róla, hogy mit végeztem. Kérem, írjon néhány sort.

Hősünk magához intette az egyik szolgát, s négyszáz rézpénzt adatott vele az ételhordóknak, majd írt egy köszönő kártyát. Amikor ki akarta kíséreni látogatóját, az kézzel-lábbal tiltakozott, Öreg Cannak mégis sikerült a főbejáratig követnie, ahol az illető lóra szállt. Az épületbe visszatérve a fogadás vigyorgó képe fogadta:

– Nos, uraságod még mindig az orromnál fogva akar vezetni? Hát ezt a lakomát nem a kormányzó úr küldte talán? Az iménti látogatója Ho nagyságos úr volt, a kormányzósági palota őrségének parancsnoka. Ezredesi rangfokozatot visel! Az utóbbi években többször is előfordult, hogy a kormányzó úr valamelyik vendégemnek étkeket küldött, de ezek egyszerű fogásokból álltak, s csupán egy közönséges szolga kísérte. Először láttam, hogy ilyen megtiszteltetésben részesítsenek valakit.

– Akár egyszerű, akár nem, érdekel is engem – legyintett hősünk. – Csak az a gondom most, hogy mit csináljak ezzel a temérdek étellel.

– Szétszthatja néhány jó barátja között, vagy meghívót küldhet még ma este néhány rangos személynek, hogy holnap a Fényes-tó partján együtt költsék el. A kormányzó úr ajándékából enni nagyobb tisztesség, mint a pénzért vásárokból.

– Hát ha nagyobb tisztesség ebből enni, talán vevő is akadna rá? – kérdezte nevetve Öreg Can. – Eladnám két aranyért, s abból fizetnék a szállásomért.

– Sose törődjön azzal – nyugtatta meg a fogadás. – Uraságod kosztja és kvártélyja miatt egyáltalán nem fáj a fejem, lesz, aki kiegyenlítsen! Ha nem hiszi, jegyezze meg szavaimat, meglátja majd, hogy beválnak.

– Ez engem nem érdekel – szakította félbe az orvos –, a vacsorát pedig, az lesz a legjobb, a fogadás úr gondjaira bízom, hívjon magához vendégeket, és egyék meg. Nekem semmi kedvem sincs hozzá, különben sem szívlelem az ilyen felhajtást.

Addig vitakoztak, amíg Öreg Can beleegyezett, hogy ő hívja a vendégeket. Mégpedig a fogadó szállóvendégeit invitálja a főépület dísztermébe. Ebben az épületrészben lakott az a bizonyos Li és Csang, akik mindig nagyon fenn hordták az orrukat, most azonban – látva, hogy milyen megbecsüléssel veszi körül a kormányzó – mindenáron hősünk közelébe akartak férközni, hogy a segítségével mozdíthassák előre ügyeiket. Kapóra jött hát, hogy az orvos éppen a mellettük levő helyiségben látta vendégül a szálló lakóit. Természetesen ők feszítettek a díszhelyen, arcukról lerítt a meglepedettség.

A vacsora során hősünk kényelmetlenül érezte magát a sok hízelkedéstől, de nem volt mit tenni,

néhány udvarias szóval meg kellett köszönnie. Tükön ült, amíg csak vége nem lett a lakomának, és el nem oszlottak a vendégek.

Meglepetésére Csang és Li urak még a szobájában is felkeresték, hogy köszönetet mondjanak a meghívásért. Egyik szavukat a másikba fűzték, sehogyan sem akart véget érni a látogatásuk.

– Uraságod megvásárolhatna egy kormányzóhelyettesi posztot – ajánlotta Li. – Öméltósága még az idén találna rá alkalmat, hogy valamelyik felterjesztésében magasabb tisztre javasolja. Jövő tavasszal az általános előléptetés! felterjesztés újabb előmeneteli lehetőséget nyújt. Ha ősszel a császár elé járulhat, megkaphatná a Csinantól keletre fekvő kormányzóságokat. Az előljáró tisztének legfőbb várományosa lehetne.

– Li bátyánk Tiencsin leggazdagabb férfiúi közé tartozik – jegyezte meg Csang. – Ha némely dologban a segítségére lenne, örömet kölcsönöznék a hivatal megvásárlásához szükséges összeget. Uraságod ráérne akkor megadni, ha majd valamilyen zsíros álláshoz jut.

– A sors kegyes volt hozzám, hogy uraságotok ilyen jóindulattal viseltetnek irántam – köszönte meg az orvos látogatói figyelmességét. – Ám egyelőre nem kívánok szakítani remeteéletemmel. Ha elszánnám rá magamat, élni fogok ajánlatukkal.

Vendégei győzködték még egy ideig, majd a szobáikba visszavonulva valamennyien nyugovóra tértek. Hősünk így töprengett: "Úgy gondoltam, maradok még néhány napig, de egyre kényelmetlenebbé válik a helyzetem. Jól mondják: »Szégyen a futás, de hasznos!«"

Még az éjjel írt egy levelet Kao Sao-jinnek. Megkérte, hogy mondjon köszönetet a nevében Csang kormányzó úrnak figyelmességéért. Pitymallat előtt kiegyenlítette a számláját, bérelt egy taligát, azzal búcsút mondott a városnak.

Miután maga mögött hagyta Csinan Nyugati kapuját, tizenöt mérföldet tett meg északi irányban, s egy Lokou nevű településre érkezett. Amikor a Tacsing folyó még nem itt ömlött a Sárga-folyóba, a város mind a hetvenkét forrásának vize itt folyt a Sárga-folyóba. Akkoriban nagy volt erre a sürgés-forgás. Attól fogva, hogy a Sárga-folyó megváltoztatta a medrét, a kereskedőhajók továbbra is felkeresték ugyan ezt a vidéket, de a forgalom tizedannyi ha volt, mint annak idején. Egy napon sem lehet említeni a kettőt.

Öreg Can Lokouban bérelt egy dzsunkát, s megparancsolta a ladikosnak, hogy a folyással szemben vigye a caocsoui kormányzósághoz tartozó Tungcsiakouba. Előre fizetett két pénzfűzért, hogy rizst és rozsét vegyen rajta. Szerencséjére aznap éppen délkeleti szél fűjt. Nyomban felvonták a vitorlákat, s sebesen útnak indultak. Mire a nap le akart pihenni a hegyek mögött, már Csiho járasszékhelynél jártak. Itt horgonyt vetettek. A második éjszakát Pingjinben, a harmadikat Soucsangban töltötték, a negyedik napon pedig megérkeztek Tungcsiakouba. Öreg Can itt is a dzsunkán éjszakázott. Reggel kifizette a csónakost, s a poggyászát pedig az egyik helybeli vendégfogadóba cipelte át, ahol kivett egy szobát.

Tungcsiakou a caocsoui kormányzóságból a tamingi kormányzóságba vezető fontos útvonal mentén épült, ezért jó néhány vendégfogadója akadt. Ez a Második Tung Régi Szállója nevet viselte. A fogadóst Tungnak hívták, hatvanéves múlhatott, s az emberek csak öreg Tungnak szólították. Mindössze egy alkalmazottat tartott, aki a Vang Szán névre hallgatott.

Az orvosnak tulajdonképpen kocsit kellett volna bérelnie, hogy továbbutazzék Caocsouba, de mivel tudakozódni akart Jü Hsien kormányzásának nagyszerű eredményei felől, úgy döntött, nem siet az indulással, inkább jól kinyitja a szemét és a fülét.

Reggel kilenc felé járt, ilyenkor már a későn kelő szállóvendégek is felkerekedtek. A szolga a szobákat sepregette, a gazda már végzett a számláival, dologtalanul üldögélt a bejáratnál. Hősünk mellé telepedett a lócára.

– Úgy hírlík, hogy kormányzóságunk vezetője nagyszerűen elbánt a rablóbandákkal – fordult az orvos Tunghoz. – Hogyan is áll a dolog?

– Jü nagyságos úr tisztakezű mandarin, nem sajnálja az erejét, ha a munkáról van szó, de túlságosan kíméletlen ember. Eleinte elbánt jó néhány rablóval, de később az útonállók kitapasztalták a természetét, s azóta eszközzé vált a kezükben.

– Ezt hogyan érti? – csodálkozott Öreg Can.

– Kormányzóságunk délnyugati csücskében van egy Jücsiatun nevű falucska – mondta a

fogadás. – Több mint kétszáz család lakik benne. Élt ott egy Jü Csao-tung nevezetű gazdag ember. Két fia és egy lánya született. A fiai mind megnősültek, Jünek két unokája van. A lánya is férjhez ment. Nyugalomban, békében élt a család, amíg csak a baj nem kopogtatott az ajtón: tavaly kirabolták őket. Igaz, néhány ruhát és ékszert vittek csak el néhány száz pénzfűzér értékben. De a károsultak feljelentést tettek. Jü nagyságos úr vasszigorral látott hozzá a nyomozáshoz, s el is kapta a rablók két segítőtársát. Az elrejtett holmik között mindössze néhány vászonruhára bukkantak. A főkolomposoknak nyomuk veszett.

Ám a banditák két emberük lefogása miatt bosszút forraltak. Idén tavasszal a kormányzósági székhelyen raboltak ki egy családot. Jü nagyságos úr valósággal tombolt haragjában, de napokon át hiába kutatott utánuk, egyet sem sikerült elfognia. Néhány nap múltával újabb családhoz törtek be, majd mielőtt eltakarodtak volna, fényes nappal felgyújtották a házukat! Belenyugodhatott ebbe Jü úr? Azonnal összetrombitálta a lovascsapatát, s üldözőbe vette a támadókat.

A rablók, miután kiürítették a házat, égő fáklyákkal a kezükben lóra pattantak, s kivágtattak a városból. Külföldi puskát markoltak a kezükben, ki mert volna az útjukba állni? A Keleti kaput maguk mögött hagyva északra fordultak. Jó tíz mérföldet tehettek meg, amikor fáklyáikat eloltották.

Ekkorra már Jü méltóságos úr a csapatával az utcán volt. A körzeti megbízott és az éjszakai felvigyázók részletesen beszámoltak a történekről. Amikor az üldöző csapat kinyargalt a városból, a távolban megpillantották a haramiák fáklyáit. Vagy húsz-harminc mérföldön át ügettek a nyomukban, amikor ismét tűz világította meg az ég alját, néhány puskaropogást is lehetett hallani.

Hogyne futotta volna el a pulykaméreg Jü méltóságos urat? Különben sem tartozott azok közé, akik megijednek a saját árnyékuktól, ráadásul húsz-harminc, külföldi puskákkal felszerelt lovas várta a parancsait, ugyan mitől félt volna? Folytatta hát az üldözést. Hol tűz villant fel, hol lövések hallatszottak. Pirkadatra úgy tűnt, hogy már a banditák sarkában vannak. Ekkor éppen ehhez a bizonyos Jücsiatunhoz értek. Ahogy elhagyták a települést, megszűnt a lövöldözés, a torkolattüzek sem villantak fel többet.

"Nincs értelme tovább hajkurászni őket – gondolta magában Jü méltóságos úr –, itt kellett hogy elrejtőzzenek a faluban." Azzal megrántotta a kantárszárat, s a csapat visszafordult. Jücsiatun főutcájában a Kuan Jü-templomnál leszálltak a lóról. Mind a négy irányba két-két embert küldött, hogy ne eresszenek ki senkit a házakból. Ezután magához hívatta a körzeti megbízottat, a falu elöljáróját és néhány tekintélyesebb férfiúját. Ekkorra már teljesen kivilágosodott. A méltóságos úr az embereivel déltől északra átkutatott minden házat, de hiába, semmi nyomot sem talált. Ekkor keletről nyugatra haladtak, s Jü Csao-tung házában azután három kováspuskára, néhány szablyára és több mint egy tucat bambuszrúdra bukkantak.

Jü méltóságos úr nagy haragra gerjedt, s kijelentette, hogy ez a rablók fészke. A díszteremben ülve magához hívatta a körzeti megbízottat:

– Kinek a háza ez?

– A Jü családé – válaszolta az. – A család fejét Jü Csao-tungnak, a nagyobbik fiát Jü Hszüesinek, a kisebbiket Jü Hszüelinek hívják. A Császári Akadémia címzetes hallgatóinak rangját vásárolták meg maguknak.

A méltóságos úr nyomban maga elé hívatta mind a hármat.

Gondolhatja uraságod, hogy egy haragtól fortyogó kormányzó előtt az ilyen egyszerű falusi emberek képtelenek voltak bármit is felhozni a mentségükre. Ahogy a díszterembe értek, mindjárt térdre borultak, s reszkettek, mint a nyárfalevél, egyetlen értelmes szót sem tudtak kinyögni.

– Arcátlan gazemberek! – rivallt rájuk Jü úr. – Hová rejtettétek a banditákat?

Az öreg rémületében meg sem mert nyikkanni. Ám a kisebbik fia, aki néhány évig a kormányzósági székhelyen tanult, már valamivel világot látottabb ember volt, neki is durálta magát, térdeltében felegyenesedett, s így szólt a kormányzóhoz:

– Ebben a házban mindig becsületes emberek éltek, akiknek semmi dolguk sem akadt a rablókkal. Hogyan is merésznénk hát rejtegetni őket?

– Ha nem szűríték össze a levelet velük, honnan kerülhettek hozzátok ezek a fegyverek? – tudakolta Jü.

– Mivel tavaly kiraboltak minket – magyarázta Jü Hszüeli –, s a banditák azóta is gyakran

rajtaütnek a falun, vásároltunk néhány bambuszrudat, bérlőink és béreseink pedig felváltva vigyáznak a házra. A banditáknak külföldi fegyvereik vannak, ilyeneket errefelé nem kapni, de még ha lehetne is, akkor sem mernénk vásárolni belőlük. Ezért a madarászoktól szereztünk néhány ócska mordályt, azzal is rá tudunk ijeszteni a rablókra, ha éjszaka durrantunk velük néhányat!

– Botor beszéd! – üvöltötte a kormányzó. – Becsületes emberek mióta rejtegetnek lőfegyvereket? Nem kétséges, hogy a családot az útonállókhoz tartozik!

Azzal hátrakiáltott:

– Ide hozzám!

Az emberei kórusban mennydörögték az "Igenis!"-t.

– Állítsatok öröket a fő- és a hátsó bejárat elé, s alaposan kutassátok át nekem az egész házat!

A katonák nyomban munkához láttak, a főépülettől kezdve vizsgálták az egész házat, felforgatták az összes ruhásszekrényt, konyhaszekrényt, zsebre vágta minden mozgatható, értékesebb ékszert, de a délelőtt folyamán hiába tettek tűvé mindent, nem találtak semmi olyat, aminek a tartása törvénybe ütközött volna. Már abba akarták hagyni a keresést, amikor a ház északnyugati csücskében, az elhasználódott mezőgazdasági eszközök tárolására szolgáló raktárban egy batyura bukkantak, amelyben hét-nyolc öltözet ruha lapult. Három-négy régi brokátból készült. A katonák a díszterembe vitték, amit találtak:

– Ezt leltük a raktárhelyiségben – jelentették. – Úgy tűnik, hogy nem a háziak viselték ezeket a ruhákat. Kérjük méltóságodat, hogy vizsgálja meg.

Jü úr felvonta a szemöldökét, és tekintetét a ruhákra vetette:

– Ezek a ruhák mintha a minapi rablás során tűntek volna el a városból. Egyelőre küldjétek a jamenbe, ott majd egyeztetjük az elveszett holmik jegyzékén szereplőkkel.

Majd a ruhákra bökve kérdőre vonta Jüéket:

– Azt mondjátok meg nekem, kié ez a batyu?

Jüék tanácstalanul bámultak egymásra, végül megint csak Jü Hszüe-li törte meg a csendet:

– Higgye el méltóságod, fogalmunk sincs róla, hogyan került hozzánk!

A kormányzó felállt a helyéről, és kiadta az utasításait:

– Tizenkét lovas itt marad, s a körzeti megbízottal együtt kísérik a vádlottakat a városba, ahol majd kihallgatjuk őket!

Azzal faképnél hagyta a társaságot. Odakint az emberei már vezették is hozzá a lovát. Nyeregbe pattant, s csapatának többi tagjával, Jüéket megelőzve, visszanyargalt a városba.

Jüék és a házuk népe nagy sírás-rívásban tört ki.

– Elég! – szóltak rájuk a katonák. – Egész éjjel nyeregben ültünk, alaposan megéhezünk. Készítsetek nekünk gyorsan valami harapnivalót, azután minél hamarabb induljunk el. Nem ismeritek talán a méltóságos úr természetét? Ha késtek, csak magatoknak ártotok vele!

A körzeti megbízott is hanyatt-homlok hazarohant, hogy beszámoljon a történetekről, összepakolta a cókmókját, majd Jüékkal befogatott néhány kocsiba, s elindultak. A második őrsváltás idején értek a városba.¹

[1 Az éjszaka Kinában öt őrsváltásra oszlott, kezdetüket dobütéssel jelezték. Este héttől kilenc óráig tartott az első, hajnali háromtól ötig az utolsó. A második őrsváltás kilenctől tizenegyig tartott.]

Jü Hszüe-li felesége a városbeli Vu magiszter lánya volt. Amikor az asszonyka látta, hogy férjét az apósával és a sógorával együtt elviszik, s a dolog semmi jóval sem kecsegtet, összedugta a fejét a sógorasszonnyal:

– Elhurcolják a házból mind a három férfit – mondta neki –, kell hogy gondoskodjék valaki róluk a városban. Úgy gondolom, a házbeli ügyekkel a sógor asszony egyedül is boldogul. Én bemennék a városba, hogy apámmal kieszeljünk valamit. Mi a véleménye róla?

– Kitűnő ötlet! – helyeselt a sógorasszony. – Én is éppen arra gondoltam, hogy a városban nem hagyhatjuk magukra őket. A birtokon csupa falusi tuskó dolgozik, ha ezeket küldjük utánuk, csak kinevetnék őket az emberek, semmi hasznukat sem vennék.

Vu magiszter lánya összeszedelőzködött hát, előkészített egy gyors járatú kétökrös szekeret, s azon nyomban elindult a városba. Az apját meglátva zokogásban tört ki. Ekkor még csak az első őrsváltás ideje volt, jó tíz mérfölddel megelőzte a Jü család férfiai.

Az asszonyka sűrű szipogások közepette előadta az apjának, milyen váratlan szerencsétlenség

sújtotta a családot. Amikor a mágiszter meghallotta a történeteket, egész testét remegés járta át.

– Magunkra haragítottuk a Halál Csillagát – sopánkodott –, az ilyen ügyeket bizony nem könnyű rendbe tenni! Mindenesetre azzal kezdjük a dolgot, hogy elmegyek híreket szerezni. A többit majd meglátjuk!

Gyorsan magára kapta a ruháját, s a kormányzósági hivatalhoz sietett, ahol kihallgatást kért. A kapuőr azonban azt válaszolta:

– Öméltósága megparancsolta, hogy senkit se bocsássunk a színe elé, most csak a rablók ügyével foglalkozik.

Vu mágiszter jó viszonyban volt a törvénykezési osztály tanácsosával, ezért gyorsan megkereste, s elmesélte neki, milyen sérelem érte a családját.

– Ha más kezében volna az ügy, egy percig sem fájna a fejem miatta – mondta a tanácsos. – De a főnököm sohasem az előírások szerint jár el. Ha a mi irodánkba kerül a dolog, biztosíthatlak, hogy mindent békésen elsimítunk. Ám attól tartok, hogy nem fogja ránk bízni, így pedig semmit sem tehetek az érdekedben.

Vu mágiszter tisztelettelően összeillesztette néhányszor a tenyerét, s ismét a tanácsos gondjaiba ajánlotta magát, majd eltávozott. A Keleti kapuhoz sietett, hogy megvárja nászurának és vejének a megérkezését. Annyi idő sem telt el, amíg egy csésze teát megiszik az ember, amikor feltűnt a lovas katonák kísérete kocsis. Vu előrefurakodott, s megpillantotta a három foglyot. Komor kifejezés ült valamennyiük arcán.

Jü Csao-tung csak annyit tudott kinyögni: "Nászuram, mentsen meg minket!", azzal máris patakokban ömlöttek a könnyei. A mágiszter mondani akart valamit, de a mellettük álló katona belefojtotta a szót:

– A méltóságos úr a teremben vár minket! Már több lovast küldött elénk, hogy igyekezzünk. Sietnünk kell!

A hajtók nem merték megállítani a kocsit. Vu mágiszternek nem maradt hát más választása, ott futott mögöttük.

– Nászuram, nyugodjék meg – kiabálta –, ígérem, hogy kihúzom a pácból! De most mennem kell, hogy intézkedhessem.

Ekkor már a jamen kapujánál jártak. Odabentről hivatalosok özönlöttek ki, s sürgetni kezdték a katonákat.

– Azonnal vigyétek a terembe őket!

Néhány porkoláb gyorsan megbilincselte Jüéket, behurcolta a terembe a három férfit, s letérdepeltette őket a bírói emelvény elé. Jü kormányzó elővette az eltűnt holmik jegyzékét:

– Tagadjátok-e még a bűnösségeketek?

– Ártatlanok vagyunk! – kiáltották kórusban a vádlottak.

A kormányzó a kopogtatófával hatalmasat csapott az asztalra, s rájuk rivallt:

– Tetten érjük őket, s még azt hajtogatják, hogy ártatlanok! Ketrebe velük! Gyorsan!

A porkolábok a kijárat felé taszigálták Jüéket.

Aki kíváncsi a további fejleményekre, olvassa el a következő fejezetet is.

ÖTÖDIK FEJEZET

*melyben az erényes özvegy kész a sírba is követni a férjét;
a falusiakat pedig váratlan csapás éri.*

Amikor a fogadós idáig ért az elbeszélésében, Öreg Can izgatottan félbeszakította:

– Csak nem pusztultak ott mind a hárman a ketrecben?

– De bizony ottpusztultak! – mondta az öreg. – Amikor Vu magiszter a kormányzósági jamenbe ment kihallgatást kérni, vele tartott a lánya is – Jü Hszüe-li felesége. Amíg az apja bebocsátást kért, ő a "Hosszú Élet" gyógyszertárban ült, hogy ott varja be a híreket. Hamarosan megtudta, hogy a kormányzó nem fogadta a magisztert, aki a törvénykezési osztály tanácsosától kért segítséget. Az asszonyka látta, hogy rosszul áll a szénájuk, gyorsan elküldött hát valakit a kormányzósági hivatal vezetőjéhez.

A hivatalvezetőt Csen Zsen-mejnek hívták, a caocsoui kormányzóság legtalpraesettebb törvényszolgái közé tartozott. Amikor megjelent, az asszony részletesen elmesélte, milyen igazságtalanság érte őket, s Csen segítségét kérte. A hivatalvezető a fejét csóválta, amíg a történetet hallgatta:

– Ez nem más, mint a rablók bosszúja! Ezt a kelepécét ők állították! – mondta. – De hát hogyan juttathatták be a szobába a rablók a zsákmányukat, anélkül hogy bárki is észrevehette volna, hiszen éjjeliőrök vigyázzák a házat, fegyveres őrség is van. Micsoda gondatlanság!

Vu magiszter lánya ekkor letépte arany karpereceit, és átnyújtotta Csen Zsen-mejnek:

– Arra kérem, barmi történjék, tegyen meg minden lehetőséget! Mentse meg őket, akármibe kerüljön is! Én mindenre kész vagyok! Még ha el kell adnunk az összes földünket és vagyonunkat, s koldusbotra jutunk valamennyien, azt sem sajnálom!

– Megpróbálok kieszelni valamit – ígérte meg a hivatalvezető. – Ha sikerül, jó, ha nem, ne engem okoljanak. Mindent megteszek, ami csak az erőmből telik. Azt hiszem, hogy a foglyok hamarosan megérkeznek, a méltóságos úr már a teremben várja őket. Sietek, hogy megolajozzam egy kicsit a dolgot.

Csen búcsút vett a fiatalasszonytól, és visszatért a hivatalába, ahol a karpereceket egyenesen az asztalra dobta.

– Testvérek – mondta –, a napnál is világosabb, hogy Jüéket, akiknek az ügyét ma fogják tárgyalni, igazságtalanul vádolták meg. Törje mindenki a fejét, hogy miben lehetnének a segítségükre. Ha megmentjük az életüket, egyrészt jót cselekedünk, másrészt mindenkinek üti majd néhány ezüst a markát. Aki a legjobb tervet eszeli ki, azé lesz ez a két karperec.

– Ilyen esetben nincsen egyedül üdvözítő megoldás – vetették ellene a többiek. – Majd meglátjuk, hogy milyen alkalom nyílik, akkor beszéljünk róla!

Azzal bementek a terembe, hogy figyelmeztessék szolgálatot teljesítő társaikat: legyenek résen.

Közben a három Jü is megérkezett a kihallgatásra. A kormányzó úr arra ítélte őket, hogy ketrecben közszemlére bocsáttassanak. A törvényszolgák Jüekre vetették magukat, s máris tuszolták ki mind a hármat a teremből.

Az ügyeletes porkoláb ekkor a kormányzó asztala elé járult, és fél térdre ereszkedett:

– Alázatosan jelentem, ma nincsen szabad ketrecünk. Mit tegyünk?

– Hazudsz! – rivallt rá a méltóságos úr. – Nekem jó a memóriám! Ebben a két napban senkit sem ítéltem ketrecbe. Hogyne lenne hát szabad?

– Csak tizenkét ketrecünk van, ezek pedig három nap alatt megteltek – védekezett az ügyeletes. – Ellenőrizze méltóságod a nyilvántartó könyvben.

Jü kormányzó elővette a könyvet, s az ujját végigvonva az egyes tételeken, fennhangon számolni kezdett:

– Egy, kettő, három, tegnap három; egy, kettő, három, négy, öt, tegnapelőtt öt; egy, kettő, három, négy, azelőtt még négy. Valóban nincsen üres ketrec!

– Nem helyezhetnénk el mára a fogdában őket? – kérdezte az ügyeletes porkoláb. – Holnapra úgyis lesz néhány halott a ketreceken, akkor majd berakhatjuk őket a megüresedettbe. Hozzájárul-e méltóságod ehhez a megoldáshoz?

– Gyűlölöm az ilyen alakokat – mondta Jü kormányzó, miután elgondolkozott az ügyeletes porkoláb javaslatán. – Ha most a fogdában helyezem el őket, egy nappal meghosszabbítom az életüket. Erről szó sem lehet! Eresszék ki azt a négyet a ketrecéből, akiket három nappal ezelőtt zárattam be, s hozzátok őket elém.

A törvényszolga elment a foglyokért.

Amikor megjöttek, a kormányzó kikászálódott az asztala mögül, s kezét elhúzta az elalélt emberek orra alatt.

– Még lélegezzenek – állapította meg, azzal visszaült a helyére. – Verjetez mindegyiknek kétezret a fenekére, meglátjuk, azt is kibírják-e, vagy belehalnak.

Ám az elcsigázott foglyok néhány tucat ütés után kilehelték a lelküket.

A törvényszolgák minden igyekezete kárba veszett, kénytelenek voltak Jüéket a ketrecbe állítani. Az egyetlen, amit tehettek, hogy néhány téglát helyeztek mindegyikük lába alá, hogy háromnégy nappal tovább húzassák. Törték a fejüket, mit tehetnének még érdekükben, de semmi sem jutott az eszükbe.

Jü magiszter lánya nemes lelkű asszonynak bizonyult. Mindennap elment a ketrecekhez, hogy megitassa a rokonait egy kis embergyökérfőzettel. Azután hazament, hogy kisírja magát. Amikor felszáradtak a könnyei, útnak indult, hogy segítséget kérjen a foglyok számára. Ki tudja, hány ezerszer érintette meg homlokával a földet, de nem akadt senki, aki képes lett volna meglágyítani Jü kormányzó szívét, makacs volt, akár az ökör. Jü Csao-tung megélt már néhány évet, harmadnapra nem bírta tovább, meghalt. Negyednapra Jü Hszüe-sinek sem maradt már sok ereje. Az asszonyka kikérte apósa holttestét, személyesen felügyelt rá, hogy ajkai közé betegyék az áldozati pénzt. Gyászruhát öltött, majd miután apját megbízta sógora és férje eltemetésével, a kormányzósági jamen kapujában térdre borult Jü Hszüe-li ketrece előtt, majd keserves zokogásban tört ki.

– Ne siessél – szólt végül a férjéhez –, eléd megyek a másvilágra, rendbe teszem az otthonunkat.

Azzal a ruhája ujjából előkapott egy éles kést, szempillantás alatt elvágta vele a saját torkát, és kilehelte a lelkét.

Míndez Csen Zsen-mejnek, a kormányzósági hivatal vezetőjének szeme láttára történt.

– Ennek a fiatalasszonynak az önfeláldozása megörökítésre méltó – fordult Csen a jelenlévőkhez. – Úgy látom, ha Jü Hszüe-lit most szabadon engednék, még életben maradna. A történetekre hivatkozva próbáljunk meg kegyelmet eszközölni ki a számára.

– Igaza van – bólogtattak a többiek.

Csen Zsen-mej besietett a főporkolábhöz, s beszámolt róla, hogyan végzett magával Jü Hszüe-li felesége.

– A nép odakint azt mondja – fűzte hozzá –, hogy együtt érez az asszonnyal, aki a férjéért adta az életét. Nem kérné meg öméltóságát, hogy engedje szabadon Jü Hszüe-lit? Megnyugtatónánk az asszony bolygó lelkét!

– Teljesen egyetértek – helyeselt a főporkoláb –, jelentem a történeteket öméltóságának!

Fejébe csapta nagy kalpagját, és a kormányzói iroda felé indult. Az irodájában összetalálkozott Jüvel, akinek beszámolt a fiatalasszony öngyilkosságáról, s arról, hogy a nép kegyelmet kér a férje számára.

– Ti is megéritek a pénzeteket – mosolyodott el a méltóságos úr –, hogy így a hatalmába kerít titeket a száanalom. Jü Hszüelivel együtt érzel, de a főnököddel bezzeg nem! Akár bűnös ez a fickó, akár nem, ha most szabadon bocsátanánk, abból semmi jó nem származna. Még ártana az előmenetelemnek. Nemhiába tartja a közmondás is: "Ha füvet irtasz, gyökerestül tépd ki!" Ezt az asszonyt különben sem szenvedhettem. Ha nem nézném, hogy nő, holtában is kétezret veretnék rá! Mondd meg mindenkinek, aki még egyszer megpróbál Jüék érdekében akár egy szót is szórni, azt baksis elfogadásának vádjával kihallgatás nélkül ketrecbe záratom.

A főporkoláb mindenről részletesen beszámolt Csen Zsen-mejéknek, azok nagyot sóhajtottak, azzal mindegyikük ment a maga dolgára.

Vuék az előkészített koporsókkal eljöttek a holttestekért. Estére Jü Hszüe-si és Jü Hszüe-li is a másvilágra költözött. A négy koporsó most is ott áll a Nyugati kapun túli Kuan-jin-templomban. Amikor tavasszal a városban jártam, magam is felkerestem.

– A Jü család mit csinált? – tudakolta Öreg Can. – Nem próbáltak meg bosszút állni?

– Ugyan mihez kezdhettek volna? – legyintett a fogadós. – Ha egy közembert tönkretesznek a mandarinok, mi mást tehetne, mint hogy összeszorított foggal túr? Ha panaszt tesz a felsőbb szerveknél, az ügy kivizsgálását ismét az érintett mandarinra bízzák. Ha pedig megint annak a karmai közé kerül, számíthat-e kegyelemre?

Jü Csao-tungnak volt egy hsziucaj¹ veje. Miután négy rokona odaveszett, Jü Hszüe-si özvegye a városba utazott, hogy felkeresse ezt a sógorát. Meghányták-vetették, hogy mit tegyenek, s oda lyukadtak ki, hogy a felsőbb szervek tudomására hozzák a történeteket. De akadt ott egy idősebb, tapasztaltabb férfi, aki ellenezte ezt a lépést:

[1 A kínai vizsgarendszerben megszerezhető legalacsonyabb fokozat, amelynek megszerzése hivatalviselésre még nem jogosított.]

– Nem szabad feljelentést tenni, semmiképpen sem szabad! intette őket. – Kit akarnátok megbízni a bejelentéssel? Ha kívülállóra bízzátok, azt nyomban megvádolhatják, hogy más dolgába üti az orrát. Jü nagyságos asszonyt viszont azért nem küldhetitek, mert gondolnotok kell a két kis unokájára is! Egyedül az ő vállán nyugszik a kiterjedt birtok igazgatása. Bármilyen történet is vele, a családi vagyont a rokonság felosztaná egymás között, ki nevelné akkor fel a gyermekeket? Nem gyűjtanánek többet füstölőt a Jü család őseinek szentélyében!

– Szó sem lehet róla, hogy Jü nagyságos asszony menjen – helyeselt egy másik –, de annak semmi akadályát sem látom, hogy a kedves vejére bízzuk ezt a feladatot.

– Én szívesen mennék – mondta a hsziucaj –, de sok hasznomat nem vennék, csak a ketreche zárt hullajelöltek számát szaporítanám! Gondolják csak meg, tartományunk feje az ügy kivizsgálását az érintett mandarinra fogja bízni. Ha elküldi is egy megbízottját, hogy vegyen részt a kihallgatásokon, "holló a hollónak szemét ki nem vájja"! A megbízott is nekünk szegzi majd az elveszett holmik jegyzékét. Erre csak azt válaszolhatjuk: "A rablók rejtették el a házban a ruhákat." Ekkor majd megkérdik: "Láttad, amikor odahozták? Mivel bizonyítod?" Nem lesz mit válaszolnunk rá. Ők mandarinok, mi csak közemberek vagyunk, az ő kezükben ott a bizonyíték: az eltűnt holmik jegyzéke, nekünk semmi bizonyítékunk sincsen. Hogyan is nyerhetnénk meg a pert?

Addig töprengtek, míg végül arra a következtetésre jutottak, hogy nincs mit tenni, a legjobb, ha felhagynak az egésszel.

Úgy beszélnek, hogy a banditáknak, akik becsempészték hozzájuk a ruhákat, később lelkiismeret-furdalásuk támadt, amikor tudomást szereztek a történetekről.

– Azért haragudtunk meg rájuk – mondták –, mert feljelentettek bennünket, és elkapták két testvérünket. Kieszeltük hát, hogy, mint mondják, "más késével ölünk embert". Úgy gondoltuk, ha néhány hónapra bezárják őket, egy-két ezer pénzfüzért kisajtolnak belőlük, azzal kész. Almunkban sem gondoltuk, hogy ilyen súlyos fordulatot vesz a dolog, s négy emberük életével kell megfizetniük, hiszen ilyen súlyos sérelem nem ért bennünket!

Miután befejezte a történetét, az öreg Tung megkérdezte:

– Nos, uraságodnak mi a véleménye? Nem azt tanúsítja mindez, hogy öméltósága eszközzé vált a rablók kezében?

– Ki hallotta, hogy a banditák mit mondtak? – tudakolta hősünk.

– Csen Zsen-mejéknek nem sikerült megmenteni Jüéket, s látták, hogy milyen keserves halált haltak, ők meg elfogadták a karpereceket, de nem tettek semmit, ezért aztán lelkifurdalásuk támadt, és dühükben elhatározták, hogy kerül amibe kerül, végére járnak az igazságnak. Ráadásul élt a közelben néhány hős, vízparti lovag, akik szintén haragudtak, hogy a banditák ezúttal túlságosan kegyetlenül bántak el Jüékkal, így aztán alig egy hónap múltán elfogtak vagy öt-hat banditát. Három-négy közülük más ügyekbe is belekeveredett azelőtt, ezek mind ott haltak meg állva a ketrechen. Azokat pedig, akik csak a Jü család dolgában vétettek, a kormányzó elengedte.

– Jü Hszien valóban kegyetlen mandarin, alaposan rászolgált a gyűlöletre – állapította meg az orvos. – Így szokott eljárni más ügyekben is?

– De még mennyire! – kiáltott fel a fogadós. – Hallgassa csak meg, majd elősorolom! Itt a mi településünk is megszervezte az igazságtalan ítéleteit! Számára az emberélet semmit sem jelent! Hallgassa csak meg uraságod...

Éppen bele akart kezdeni a következő történetbe, amikor szolgájának a kiáltása félbeszakította:

– Hol van, gazda? Várják már, hogy kioSSza a lisztet a főzéshez! Ömlik belőle a szó, mint szakadt zsákból a liszt! Hagyja már abba!

Öreg Tung feltápáskodott, kiballagott a konyhára, hogy kimérje a lisztet. Egymás után két kocsi is érkezett, szaporodtak az utasok, akik egy kis harapnivalóra ugrottak be a fogadóba. A gazdának hol elől akadt dolga, hol hátul, nem maradt ideje a fecsegésre.

Amikor végeztek az evéssel, a fogadós a számlákat rendezgette, majd a kereskedőkkel tárgyalt: ki sem látszott a munkából. Hősünknek nem akadt semmi dolga, elhatározta hát, hogy körülnéz a településen. A kapun kilépve keleti irányban indult el. Húsz-harminc lépést sem tett meg, amikor egy bolthoz érkezett, amelyben olajat, sőt és egyéb cikkeket árultak. Öreg Can belépett az üzlethelyiségbe, vásárolt két csomag illatos caocsoui dohányt, majd letelepedett az egyik székre. A pult mögött egy férfi állt, ötven múlhatott.

– Megtudhatnám a becses nevét? – kérdezte Öreg Can.

– Vang vagyok, idevalósi a családom. S uraságodban kit tisztelhetek?

– Tiének hívnak, a Jangcétól délre születtem.

– Ó, az pompás vidék – lelkenedett a boltos. – Nemhiába mondják: – "Hang, Szu lenn, fönn a menny." A mi környékünk bezzeg maga a földi pokol!

– Ugyan mi különbözteti meg ezt a tájat a délitől? – tudakolta az orvos. – Hiszen itt is találni hegyeket és vizeket, errefelé is természetnek rizst és búzát.

– Nehéz azt így röviden elmesélni – sóhajtott az illető, s nem is folytatta tovább.

– Mondja csak, jó ember ez a maguk Jü kormányzója? – kérdezte Öreg Can.

– Tisztakezü hivatalnok, becsületes mandarin! A jamenje kapujában tizenkét bambuszketrec áll. Nagy ritkán akad csak egyikét üres közöttük.

Ekkor egy középkorú asszony lépett a helyiségbe kezében egyszerű cseréptállal, s keresgélni kezdett valamit a polcokon. Amikor látta, hogy valaki ül a pult mellett, csak egy pillantást vetett Öreg Canra, azzal folytatta a kotorászást.

– Honnan kerül ide ez a sok bűnöző? – firtatta hősünk.

– Ki tudja azt? – válaszolta Vang.

– Többségüket alighanem ártatlanul vádolták meg – jegyezte meg Öreg Can.

– Dehogyan ártatlanul, nem, nem ártatlanul!

– Azt beszélnek, ha valaki nem nyeri meg a kormányzó tetszését, máris ketrecbe záratja. Annak a bűnösnek pedig, aki törvénysértő kijelentései miatt kerül a keze közé, szintén megpecsételődött a sorsa! Igaz ez?

– Egy szó sem igaz belőle, egy szó sem... – tiltakozott a boltos, akinek az arca Öreg Can szavainak hallatára hamuszínűre vált, a szeme pedig vérbe borult. Amikor az orvos a "törvénysértő kijelentésekről" beszélt, Vangnak könny csillant meg a szeme sarkában. A cseréptálas asszony, aki valamit keresgélt, kifelé bámult, aztán nem bírta tovább, eleredtek a könnyei. Nem keresgélt már semmit, a ruhája ujjával eltakarta az arcát, kiszaladt a hátsó udvarra, és keserves zokogásban tört ki.

Öreg Can szívesen érdeklődött volna tovább, de beszélőpartnerének fájdalmas ábrázata elárulta, hogy alighanem olyan megpróbáltatásban volt része, amiről nem akar beszélni, így hát szép csendesen kiosont a boltból.

A fogadóba visszatérve olvasgatott egy keveset a szobájában. Amikor látta, hogy az öreg Tung is lélegzetvételhez jutott, otthagya a helyiséget, s kiballagott hozzá, hogy beszédbe elegyedhessenek. Elmesélte a fogadósnek, hogy mi történt a boltban, majd megtudakolta, nem tudja-e okát adni.

– Ez a Vang kettesben él a feleségével – magyarázta a fogadós. – Már a harmincat is betöltötte, amikor megnősült, a felesége tíz esztendővel fiatalabb nála. Egyetlen fiuk született, aki idén töltötte be a huszonegyediket. A durvább holmikát az apa vásárolta a helyi vásárokon, a finomabbakat a fia hozta a kormányzósági székhelyről.

Tavasszal, nem tudni, hogyan történt, talán a kelleténél kicsit többet ivott, a fiú az egyik városi bolt bejáratánál jól leteremtette Jü méltóságos urat. Tökfilkónak nevezte, aki igazságtalanul ítéli el az embereket. A kormányzó úr egyik bizalmasa éppen arra járt, meghallotta a kijelentést, és máris a jamenre hurcoltatta a Vang fiút. A méltóságos úr nyomban elfoglalta a helyét a bírói székben, majd jól leteremtette a vádlottat: "Ide figyelj, te gazfickó! Rágalmaiddal bujtotogod a népet? Ezt nem

viszed el szárazon!" Azzal ketrecbe állította, és a fiú a második napon kiadta a lelkét.

Az a középkorú asszony, akit uraságod látott, ennek a bizonyos Vangnak a felesége, ő is elmúlt már negyven. A házaspárnak csak ez az egy gyereke született, rajta kívül senkijük sincs ezen a világon. Érthető, hogy uraságod felszakította a sebet, amikor szóba hozta Jü méltóságos urat.

– Ha ez a Jü Hszien az életével fizetne a gaztetteiért, az is kevés lenne – háborodott fel hősünk. – Hogyan lehetséges, hogy a tartományszékhely hivatalos köreiből mégis olyan jó a híre? Felfoghatatlan! Ha az én kezemben hatalom lenne, az ilyeneket mind kivégeztetném!

– Halkabban egy kicsit – csillapította a fogadós. – Bár itt még nem okoz nagyobb galibát veled, ha így beszélsz, a városban vigyázzon a nyelvére. Ilyen kijelentésekért az életével fizethet!

– Köszönöm a figyelmeztetést, óvatos leszek – ígérte meg az orvos, majd megvacsorázva nyugovóra tért.

Másnap búcsút vett az öreg Tungtól, kocsira szállt, s folytatta útját.

Estére Macuncsiban szállt meg. Ez a település Tung-csiakounál valamivel kisebb volt, csupán negyvenötven mérföld választotta el a caocsoui kormányzóság székhelyétől. Amikor Öreg Can körülnézett a főutcán, mindössze három fogadót talált, kettőben nem akadt már szabad szoba, a harmadik üresen állt, mégis becsukták a kapuját. Az orvos belökte az ajtószárnyat, de senkit sem talált odabent. Nagy sokára előkerült valaki.

– Már két napja nem fogadunk vendégeket – hozta Öreg Can tudomására az illető. Ám az hiába tudakozódott az oka felől, kérdésére nem kapott választ. Mivel hiába is akart volna máshova menni, kéréseire fogta a dolgot. Az ember végül is kénytelenül kinyitotta az egyik szoba ajtaját. – Tea és étel nincsen mormolta. – Ha uraságodnak nincs hol megszállnia, itt lepihenhet. A gazdám bement a városba, hogy hazaszállítsa a hullát. Senki sincs most a fogadóban rajtam kívül. Ha uraságod harapni akarna valamit vagy felhőrpinteni néhány csésze teát, a bejáratnál délre talál egy vendéglőt és egy teaházat.

– Lekötelez a kedvessége – hálálkodott hősünk. – Az utasnak az a legfontosabb, hogy álomra hajthassa valahol a fejét.

– Én itt alszom a déli kamrában, a kapu mellett. Ha uraságodnak szüksége van valamire, csak hívjon.

Hősünknek furcsa érzése támadt attól, hogy a szolga gazdája távollétét a holttest hazaszállításával indokolta. Amikor vacsorája elköltése után visszaballagott a fogadóba, útközben vásárolt némi teasüteményt, négyöt zacsó földimogyorót, hozzá két üveg itókát. Amikor a fogadóba ért, a szolga már meggyújtotta a lámpákat.

– Hoztam magammal bort – fordult Öreg Can a szolgálhoz –, zárd be a kaput, akkor nyugodtan iszogathatunk!

A szolga örömmel bólintott, azzal szaladt bereteszelni a kaput. A helyiségbe lépve azonban lecövekelt, semmiképpen sem akart leülni:

– Uraságod egyedül fogyassza, én méltatlan vagyok a társaságára.

Az orvos erőnek erejével lenyomta az egyik székre a szolgálát, és töltött neki is egy pohárával. Vendége elégedetten csettintett nyelvével, s bár a poharat már régen a szájához emelte, még mindig szabadkozott.

Eleinte érdektelen dolgokról csevegtek, de amikor már dolgozott bennük az ital, hősünk megkérdezte:

– Az imént azt mondtad, hogy a gazdád a városba utazott a holttestet hazaszállítani. Hogy értsem ezt? Csak nem esett megint valaki Jü kormányzó áldozatául?

– Mivel illetéktelen fülek nem hallhatják a szavaimat, itt nyugodtan beszélhetek – mondta a szolga. – Ez a mi Jü méltóságos urunk szörnyűséges ember! Maga az eleven Pokolbíró! Aki csak az útjába kerül, a halál fia!

A gazdám most a sógora ügyében utazott a városba. A húgának a férje rendkívül becsületes ember volt. Mivel a gazdám igen jó viszonyban van a húgával, ezért a házaspár itt lakott nála a hátsó traktusban. A férfi a kiadásaihoz úgy teremtette elő a pénzt, hogy felkeresgette a falvakat, háziszőttest vásárolt, azután a városban eladta. Aznap éppen négy véggyolcsot cipelt a városba. A templom előtt telepedett le, és árulni kezdte. Még reggel kiárúsított két véget és a harmadik végből

öt rőfnyit. Ekkor egy vásárló állt meg előtte, akinek nyolc rőf öthüvelyknyi anyagra volt szüksége, de ragaszkodott hozzá, hogy azt a negyedik végből vágják le. Azt mondta, hajlandó ölenként két nagypénzt hozzátenni az árához, de neki a harmadik végből nem kell. Tudja, hogy milyenek a falusiak. Melyik nem akar néhány garassal többet zsebre vágni? Le is tépte hát neki a sógor a kívánt darabot.

Ki gondolta volna, hogy annyi idő sem telik bele, amíg két falat lemegy az ember torkán, s Jü méltóságos úr ellovagol a templom előtt. Egy ember odasietett hozzá a tömegeből, mondott valamit neki, mire a kormányzó a szemét a sógorra villantotta:

– Vigyétek ezt az alakot a vásznával a jamenbe! – szólt az embereinek.

A jamenbe visszatérve a kormányzó úr nyomban törvényt ült. Megparancsolta, hogy mutassák be a gyolcsot. Miután megtekintette, hatalmasat csapott az asztalra:

– Mondd meg nekem, honnan származik ez az anyag!

– Falun vásároltam – válaszolta a kereskedő.

– Mekkora a végek hossza?

– Az egyikből öt rőföt, a másikkól pedig nyolc rőf öthüvelyknyit adtam el.

– Egy kiskereskedőnek miért kell két egyforma végbe belevágnia? Miért nem tudod megmondani, hogy mennyi anyagod maradt?

Azzal magához intette az egyik fullajtárját:

– Mérjétek csak meg nekem ezt a gyolcsot!

– Az egyik két öl öt rőf, a másik két öl egy rőf öt hüvelyk – jelentette a törvénytisztogató, aki azonnal hozzálátott a feladatához.

A méltóságos úr nagy haragra gerjedt, majd egy jegyzéket nyomott a vádlott orra alá:

– Olvasni tudsz?

– Nem tudok – válaszolta az.

– Olvassátok fel neki!

Az egyik írnok elvette a papírlapot:

"Tizenhetedikén Csin Sze jelentette: Tegnap este a Nyugati kaputól tizenöt mérföldre kiraboltak. Az erdőből egy férfi ugrott elém, karddal a vállamra csapott, s elvett tőlem ezernégyszáz rézpénzt és két vég fehér gyolcsvásznat. Az egyik vég két öl öt rőf, a másik pedig két öl egy rőf öt hüvelyk hosszú volt."

– Ennek a vászonnak a mérete és színe pontosan megegyezik a bejelentettével! Hogyan került volna hozzád, ha nem raboltad? Még tagadni merészeled? Vigyétek, zárjátok ketrecbe!

Az anyagot visszaadták Csin Szenek, azzal a tárgyalás véget is értes

Aki a továbbiakra is kíváncsi, olvassa el a következő fejezetet.

HATODIK FEJEZET

*melyben tízezrek vére festi vörösre a mandarinföveg
gombját; Öreg Can pedig egyetlen találkozás során
ezüstróka köpenyhez jut.*

Ott hagytuk abba, hogy a szolga elmesélte, miként került gazdájának sógora a ketrecre. A golyócsot Csin Szének adták, az ügyre pedig pontot tettek.

– Nem kétséges, hogy a törvényszolgák állították a csapdát – állapította meg hősünk. – A gazdád már csak a holttestéért mehetett. Mégsem fér a fejembe, kinek állhatott az útjában egy ilyen derék, becsületes ember. A gazdának sikerült-e erről valamit megtudnia?

– Amint elfogták, rögtön tisztában voltunk vele, hogy miről van szó – mondta a szolga. – Az sodorta bajba, hogy eljárt a szája. Én magam is hallottam a történetet. Az történt ugyanis, hogy a kormányzósági székhelyen, a Déli kapu út egyik nyugati sikátorában élt egy apa a lányával. A férfi negyven múlt, a lány tizenhét-tizennyolc éves lehetett. Formás teremtsé cseperedett, de még nem ment férjhez. Az apának kis boltja volt, háromszobás, szalmatető házikóban éltek, amely egy döngölt kerítéssel körülvett udvarra nézett. A lány egyik nap éppen a kapuban állt, amikor arra járt Tetovált Vang Szan, a kormányzósági lovascsapat szakaszvezetője. Megtetszett neki a csinos teremtsé, s valahogyan sikerült is megkaparintania magának. Az ilyesmitől persze előbb-utóbb baj lesz. Így is történt. Egyszer az apa rajtakapta őket. Mérgében majd megütötte a guta. Alaposan ellátta a lánya baját, majd a kaput bezárta, nehogy kiszökhessen. Fél hónap sem telt bele, s Tetovált Vang Szannak sikerült kieszelnie egy ravasz tervet. A lány apját banditának nyilvánította, ketrecre záratta, az bele is pusztult. Nemcsak a lányt tette ágyasává, de még a házikót is megszerezte magának.

A gazdám sógora többször is adott el vásznat ennek a kereskedőnek, ismerte őket, s tudott a történekről. Egyik nap a fogadóban többet hajtott fel a kelletténél. Amikor kissé kaptos lett, az Északi utcában lakó Kopasz Csang Errel iddógált. Poharazgatás közben pedig beszélgettek róla, hogyan történtek a dolgok, s hogy az ilyen Vang Szan-félék mennyire nem tisztelik az Ég törvényeit. Úgy látszik, ez a Csang még sohasem ütötte meg a bokáját, mert úgy felvillanyozta, amit hallott, hogy még rá is rakott egy lapáttal: "Pedig a bokszerek közé tartozik! Hogyan lehet, hogy Er Lang-sen, Kuan Jü és a többi jószágos istenek nem szedik egy kicsit ráncba?" "Bizony! – kiáltott föl a sógor. Egy ízben, amikor Szun Nagy Szentet, a Majomkirályt hívta, Nyolctilalmas, a Disznó jelent meg helyette. Szun Vu-kungnak mi más oka lehetett rá, hogy nem akart vele személyesen találkozni, mint hogy nem szenvedhette Vang Szán becstelenségét? Attól tartok, egy szép napon a Majomkirály megelégedi majd az aljasságait, felemeli az aranyfüttykösét, és jól ellátja a baját! Az ugyan megemlegeti!"

[1 Szun Vu-kung, a Majomkirály és Nyolctilalmas, a Disznó, Vu Cseng-en: *Nyugati utazás* című regényének szereplői.]

A nagy diskurálás közepette észre sem vették, hogy az egyik bokszertestvér kihallgatta őket. Az illető jól megjegyezte az arcvonásaikat, s besúgta mindkettőt Vang Szánnak. Néhány hónap sem telt bele, s a sógor életével fizetett a figyelmetlenségéért. Kopasz Csang látta, hogy rosszul áll a szénája. Mivel nem volt se kutyája, se macskája, felvette a nyúlcsipőt, s hajnalra már árkon-bokron túl járt. A honani Kujtöbe szökött egy barátjához.

– Nos, uram, a pohár fenekére néztünk, uraságodnak is le kell pihennie – mondta a szolga. – Ha holnap a városba látogat, nagyon vigyázzon a nyelvére! Mifelénk mindenki résen van, egyetlen óvatlan pillanat, s máris a ketrecren találja magát az ember!

Feltápáskodott, ujjával elnyomta az asztalon a félig égett füstölőt, majd meglötykölte az olajlámpát.

– Hozom a kannát, töltök még hozzá, egy keveset.

– Nem szükséges – mondta Öreg Can –, úgylis nyugovóra térünk.

Azzal elváltak.

Másnap reggel hősünk összeszedte a cókmókját, kocsit rendelt, s felpakoltatta rá a poggyászát.

– Ne beszéljen sokat a városban! Nagyon óvatos legyen! figyelmeztette újra a szolga, amint

kikísérte.

– Köszönöm a figyelmességét – mosolyodott el az orvos.

A kocsis elindult a Déli főutca felé. Még dél sem volt, amikor megérkeztek Caocsouba. Az Északi kapun hajtottak be a városba, Öreg Can a kormányzóság előtti széles utcán szállt meg egy vendégfogadóban, a mellékszárnyban vett ki szobát. Megjelent a szolga, és megkérdezte, mit kíván a vendég, majd felszolgált, amit hősünk rendelt.

Az orvos, miután némi táplálékot vett magához, felszedelőzködött, s elindult, hogy megnézzé a kormányzósági épületet. A kapun vörös selymet lengetett a szél, kétoldalt pedig valóban ott sorakozott a tizenkét ketrec, de üresen állt valamennyi, egyetlen foglyot sem zártak beléjük.

"Alaptalan fecsegés lett volna csupán, amit az úton hallottam?" – ébredt fel benne a kétely.

Bámészkodott még egy keveset, majd visszaballagott a szálláshelyére. A fogadóban arra lett figyelmes, hogy a díszterem ajtaján magas hivatalnokföveget viselő férfiak rajzanak ki s be. Az udvaron nagy, kék posztóval borított gyaloghintó állt. A pufajkát és vattanadrágot s hozzá csúcsos föveget viselő hordárlegények lepényt majszoltak. Néhány katona is álldogált közöttük, egyenruhájukon a "Csengvu járás fegyveresei" felirat díszelgett. Ebből megtudta, hogy a díszteremben Csengvu járásfőnöke szállt meg. Kis idő után az ajtóban megjelent az egyik csatlós, és elkiáltotta magát:

– Szolgálatba!

A hordárlegények nyomban a lépcsősorhoz siettek, a piros ernyő hordozója állt a menet élére, az istállóból pedig elővezettek két paripát. Ekkor fellebbent a terem ajtajának vörös posztófüggönye, s egy kristálygombos mandarinföveget, díszkötöst és gyöngyfüzért viselő, ötven körüli férfi lépett ki rajta. Lement a lépcsőn, és beszállt a gyaloghintóba. Ekkor kiáltás hallatszott, s a hordárok felemelték terhüket.

"Milyen jóságos az arckifejezése – gondolta magában Öreg Can, amikor megpillantotta az illetőt. – Hol láthattam ezt az embert, hiszen Caocsounak még a környékén sem jártam?" – Ám bárhogy törte is a fejét, nem tudott rájönni. Ezért azután napirendre tért a dolog felett.

Mivel korán volt még, úgy döntött, hogy sétál egy keveset, hadd informálódjék, hogyan vélekednek az emberek a kormányzó tevékenységéről. Akit csak megkérdezett, mind meg volt elégedve vele, de mind komor arccal mondta el a véleményét. Hősünk gondolatban bölintott: "Hát igen, mennyire igazuk volt a régieknek, amikor azt mondták, »a kegyetlen kormányzó félelmetesebb a tigrisnél!«"²

[2 A hagyomány szerint Konfuciusz a Tajsan hegyen járva egy síró asszonyra lett figyelmes, akinek rokonai a tigris áldozatául estek. Amikor megkérdezte az asszonyt, hogy miért nem költöznek máshová, az azt válaszolta: "Itt nincsenek kegyetlen kormányzók." Konfuciusz ekkor a tanítványaihoz fordult mondván: "Látjátok, a kegyetlen kormányzó félelmetesebb a tigrisnél."]

A fogadóba visszatérve épp hogy leült egy kicsit a kapu mellett, hogy kifújja magát, amikor a járásfőnök hazaérkezett. Öreg Can elhaladt a gyaloghintója mellett, és tekintete összetalálkozott az üvegablak mögül kinéző mandarinéval. A gyaloghintó egy szempillantás alatt a lépcsősor ajtajához ért, a járásfőnök kilépett belőle. A szolga ismét lebecsátotta a függönyt, s követte a lépcsőn a gazdáját. Messziről látni lehetett, hogy az a szolgálóhoz fordult, mondott neki valamit, mire az embere a kapu felé iramodott, a járásfőnök ott várakozott tovább a lépcsősor tetején.

A szolga a kapuhoz érve megkérdezte az orvost:

– Uraságodban nem Tie nagyságos urat tisztelhetjük?

– De igen, én vagyok az. Honnan tudad? Gazdádnak mi a becses neve? – tudakozódott Öreg Can.

– A gazdámot Sennek hívják, nemrégén érkezett a kormányzósági székhelyről, a Csengvu járás élére nevezték ki. Tie urat arra kéri, látogassa meg a lakosztályán.

Hősünk előtt egyszeriben megvilágosodott, hogy a szóban forgó mandarin nem más, mint Sen Tung-cao, aki eredetileg a kormányzósági kancellárián teljesített szolgáktól. Jóllehet annak idején találkozott néhányszor, nem sok szót váltottak egymással, ezért nem emlékezett rá.

Hősünk felsietett a járásfőnökhöz, s összeillesztett kézzel tisztelettudóan üdvözölték egymást. Sen Tung-cao beljebb tessékelte az orvost:

– Érezze magát otthon. Mindjárt ruhát váltok.

Azzal levetette a mandarinköntöst, hogy köznapi viseletet öltön helyette. Leültek, Öreg Can a vendég helyére, Sen járásfőnök a házigazdáéra.

– Uraságod mikor érkezett? Mennyi ideig utazott? Csak nem ugyanebben a fogadóban szállt meg? – sorjáztak a járásfőnök kérdései.

– Ma érkeztem – válaszolta Öreg Can. – Mindössze hat-hét napja, hogy elhagytam a tartományszékhelyet. Nagyságod mikor indult? Gondolom, mindjárt azután, hogy megkapta a kinevezését.

– Én is ma érkeztem ide. A fogadóbizottság elébem jött a tartományszékhelyre. Az elutazásom előtti napon Jao Jün így szólt hozzám: "A kormányzó urat nagyon megviselte Tie úr távozása. Azt mondotta, hogy világeletemben megbecsülte a hírességeket, s úgy gondolta, nem akad közöttük olyan, akit ne lenne képes maga köré vonni. Ám most Tie úr személyében olyan emberrel találkozott, aki számára a vagyon és a rang nem több, mint az ég kékjében tovatűnő felhő." A méltóságos úr lelki önvizsgálatot tartott, aminek eredményeként egyre inkább úgy érzi, hogy uraságnak a nyomába sem ér!

– A kormányzó úr valósággal szomjúhozza a tehetséges emberek társaságát – állapította meg Öreg Can. – Ezért roppantul tisztellem. Ami a távozásom okát illeti: nem az ázsiómat akartam növelni vele. Pusztán arról van szó, hogy tökéletesen tisztában vagyok tehetségem korlátaival és tudásom hiányosságaival, érdemtelenül dicsérnek agyba-főbe. Másrészt Jü méltóságos urat túlságosan szárnyára kapta a hír, személyesen akartam a végére járni, valójában miféle ember. Ami pedig a nekem tulajdonított "emelkedettséget" illeti, nemcsak hogy nem tartom magam "emelkedett léleknek", de nem is pályázom rá, hogy az legyek. A világon olyan kevés az igazán tehetséges ember. Ma már a tehetségtelenek kicsit eszesebbje is ezt a címet viseli, hogy leplezze vele a butaságát. Ha az, akiben valóban buzog némi tehetség, amellyel a világ segítségére lehetne, elrejtetik az emberek elől, nem éppen a tehetség igazi értelmével fordul szembe?

– Nemegyszer hallottam már bölcs szavait, amelyek mindig nagy tiszteletet ébresztettek bennem – mondotta Sen Tung-cao. – Mostani megállapításai azonban még inkább arra készítetnek, hogy leboruljak uraságod előtt. Hiszen Konfuciusz is haszontalanoknak nevezte a Csang Csühöz és Csie Nihez hasonló remetéket.³ Megtudhatnám uraságotól, hogy mi a benyomása a mi Jü méltóságos urunkról?

[3 Két ókori remete, akik amikor Konfuciuszsal találkoztak, kigúnyolták azokat a bölcseket, akik részt vesznek a közéletben.]

– Ez az ember nem más, mint közönséges kegyetlen hivatalnok! – fakadt ki hősünk. – Rémtettei alig maradnak el Cse Tu és Ning Cseng tettei mögött!⁴

[4 Cse Tu és Ning Csen kegyetlenségükről híres hivatalnokok.]

Sen Tung-cao szaporán bólogatott:

– Mi sok mindenről nem szerzünk tudomást. Uraságod viszont közember, aki jártában-keltében megláthatja a dolgok valódi állását. Ha a kormányzó úr ilyen erőszakos, akkor biztosan ártatlanok vére tapad a kezéhez. Miként lehetséges vajon, hogy mégsem érkezett egyetlen panasz sem ellene?

Öreg Can töviről hegyire elmesélte, amit az úton hallott.

Mondanivalója felénél tarthatott, amikor belépett az inas, és az asztalhoz hívta őket. Sen Tung-cao ott marasztalta az orvost ebédre. Az evést befejezve, folytatták a beszélgetést.

Amikor mondókájának végére ért, Öreg Can csak annyit fűzött hozzá:

– Csupán azon csodálkozom, hogy amikor ma körülnéztem a kormányzósági palota előtt, mind a tizenkét ketrecet üresen találtam. Attól tartok, mégsem lehet teljesen hitelt adni a falusi szóbeszédnek.

– Nem erről van szó – jegyezte meg Sen Tung-cao. – A hocői járásfőnökségen hallottam, hogy a méltóságos úr tegnap kapta kézhez magasabb posztra történő felterjesztésének jóváhagyását. Nemcsak az üresedést tölti be, hanem a tartományi bíróságnak is tagja lesz, kettőt ugrik a ranglétrán. Hogy mindenki vele örülhessen, három napra felfüggesztette az ítélkezést. Nem látta, hogy a jamen kapujában vörös selymet lenget a szél? Azt beszélik, hogy tegnap kuporgott még néhány félholt rab a ketrecekben, de átvitette őket a börtöncellákba.

Mindketten sóhajtottak.

– Nyilván elfáradt az úton – mondta Öreg Can. – Ezenkívül későre is jár, ideje lenne lepihenni.

– Arra kérem, holnap este is tiszteljen meg a társaságával, hogy folytathassuk a beszélgetést – javasolta a mandarin. – Nagyon kényes feladattal kell megbirkóznom, szeretném kikérni a tanácsát. Remélem, nem utasít vissza.

Azzal mindketten nyugovóra tértek.

Hősünk másnap borús reggelre ébredt. Bár nem fújt vadul az északnyugati szél, Öreg Can ugyancsak vacogott a vattaköntösében. Megmosakodott, reggelire vásárolt magának némi olajban sült metélt tésztát, aztán kedvetlenül ténfergett az utcákon. Éppen azon töprengett: felmászik a városfalra, hogy megnézze, milyen kilátás nyílik onnan, amikor arra lett figyelmes, hogy szállingózni kezdenek a hópelyhek. Pillanatok alatt felerősödött a havazás, s mindent fehér lepellel borított be. Hősünk hazasietett a fogadójába, s faszenes kályhát hozatott a szobájába. A nagy ablak papírja félig levált már a keretéről, s ahogy a hó meg a szél verdeste, zörgő hangot hallatott. A kis ablakok papírborítása hangtalanul reszketett. A szobába hűvös, barátságtalan fuvallat tört be.

Az orvos tétlenül üldögélt a négy fal között. Könyvei be voltak csomagolva, nehéz lett volna előkotornia őket. Kényszerű magányában hirtelen megszólalt benne egy hang. A párnájába rejtett ládikóból ecsetet és tust vett elő, s egy verset kanyarított a falra. Jü Hszienről szólt a vers:

*Magasabbra akar hágni,
azért hajhász érdemeket;
várost keserítő bíra,
fövegje egyre véresebb.*

*Baglyoktól sötét az égbolt,
zeng fenevad-ordítástól:
derekat ölet, nem bűnöst,
nem kormányzó: útonálló.⁵
[5 Kiss Zsuzsa fordítása.]*

Azzal alákanarította: "A Jangcétől délre fekvő Hszücsouba való Tie Jing sorai." A versírást követően megebédelt, majd a szobája ablakán bámult kifelé. Odakint egyre jobban havazott, a fák ágait friss vattaként borították a hópelyhek. Néhány behúzott nyakú, fázós holló ült az ágakon. Időnként megrázták magukat, nehogy belepje őket a hó. A verebek az ereszek alatt bújtak meg. A hideg miatt ezek is apróra húzódtak össze, az embernek megesett a szíve az éhes, vacogó teremtéseken.

"Ezek a madarak magokkal és rovarokkal csillapítják az éhüket gondolta Öreg Can magában. – Most persze téli álmukat alusszák a bogarak, a magokat pedig belepte a hó. Ugyan hol találhatóának hát eleséget? Ha holnapra kitisztul az idő, a hó kicsit megolvad, az északnyugati szél hatására olyan jégpáncél borít majd be mindent, hogy megint csak nem jutnak élelemhez. Egészen tavaszig fognak éhezni?" – Amikor gondolataiban idáig ért, nagyon megsajnálta őket. De később így okoskodott: "Éheznek és fáznak ugyan, de senki nem vadászik rájuk, senki nem akarja törbe csalni őket. Ha sikerül átvészelnük a telet, tavasszal ismét tökéletes boldogság köszönt rájuk. Nem így Caocsou népére, amelyre évek óta szintén rossz idők járnak. Ráadásul itt van még ez a kegyetlen kormányzó is, aki úgy fogdossa össze az embereket, mint a rablókat, hogy azután a ketrecekben pusztítsa el az elítélteket. Olyan rémülettel tölti el az embereket a látványa, hogy a színe előtt meg se mernek nyikkanni. Hát nem sanyarúbb-e a helyzetük a madarakénál, hiszen nemcsak az éhségtől és a hidegtől kell félniük, hanem még a kormányzótól is?" Ettől a gondolattól még a könny is kicsordult a szeméből.

A hollók ekkor károgtak néhányat. Úgy tűnt, nem az éhség és a hideg készítette megszólalásra őket, hanem örültek a szólásszabadságnak, azért károgtak. Mintha csak elbűszkélkedtek volna vele, mennyivel jobb a helyzetük, mint Caocsou népének. Öreg Cant ekkor olyan düh kerítette a hatalmába, hogy úgy érezte, csak akkor könnyíthetne a lelkén, ha nyomban kionthatná ennek a Jü Hsziennek a belét.

Éppen ezek a gondolatok kergették egymást az agyában, amikor arra lett figyelmes, hogy odakintről egy kék posztóval borított gyaloghintó érkezett a hozzá járó kísérettel. Sen Tung-cao tért vissza vendégségből.

"Miért is nem írom meg a tapasztalataimat Csang kormányzónak?" – ötlött hirtelen hősünk eszébe.

Azzal a párnaládikájából levélpapírt, borítékot és ecsetet halászott elő, s munkához látott. Megnehezítette a dolgát, hogy a versíráshoz készített tus már belefagyott a dörzsköbe, apránként haladhatott csak előre az írással. Mindössze két oldallal készült csak el, amikor odakint már bealkonyult. Amire a dörzsköben csillogó tust sikerült felolvasztani a leheletével, az ecsetjén lévő dermedt meg. Mire ezt felolvasztotta, összeszáradt a dörzskön lévő. Egyszerre csak négy-öt jelet tudott leírni. Csigalassúsággal haladt a levélírás.

Miközben így szorgoskodott, odakint teljesen besötétedett, s most már semmit sem látott. A borús idő miatt korábban köszöntött be az este. Kiáltott hát a szolgának, hogy hozzon be egy lámpát. Többször is szólítania kellett, amíg az végre dideregve megjelent.

– Hú, de hideg van – dűnyögte az orra alatt, miközben a lámpát az asztalra állította. A kezében egy fidibuszt tartott még, amelyet nagy nehezen sikerült meggyújtani. A lámpa friss olajjal volt feltöltve, amely kagylóformájúra dermedt, s hiába lobbantotta lángra a kanócot, az csak pislákol.

– Várni kell egy kicsit – nyugtatta meg Öreg Cant a szolga –, ha az olaj megolvad, világosabb lesz.

Megigazította a kanócot, azzal visszahúzta a kezét a ruhája ujjába, s úgy leste, elalszik-e a láng vagy sem. A láng először csak babszem nagyságú volt, majd ahogy a kanóc teleszívta magát olajjal, fokozatosan selyemgubonyira növekedett.

A szolga felemelte a fejét, és hirtelen észrevette a falra írt szöveget.

– Ezt uraságod pingálta ide? – kérdezte ijedten hősünket. – Mit akar vele mondani? Vigyázzon, ebből nagy baj lehet! Az ilyesmivel nem szabad tréfálni!

Kipislantott az ajtón, majd amikor meggyőződött róla, hogy senki sincs odakint, így folytatta:

– Ha rosszul jön ki a lépés, az életével fizethet érte! Még minket is belerángat a dologba!

– Nincs okotok a félelemre – nevette el magát az orvos –, aláírtam a nevemet.

Odakintről ekkor egy piros bojtos kalpagot viselő férfi lépett be.

– Tie nagyságos úr! – üdvözölte Öreg Cant, s a hétrét görnyedt szolga hanyatt-homlok menekült a szobából.

– Gazdám arra kéri Tie urat, hogy ossza meg vele a vacsoráját – mondta a jövevény, aki nem volt más, mint Sen Tung-cao egyik csatlósa.

– Gazdája ne pazarolja rám a vacsoráját – tért ki hősünk. – Én már megrendeltem a magamét, hamarosan fel is szolgálják. De tolmácsolja a hálámat a kedves meghívásért.

– Gazdám azt mondta, hogy a szállodai koszt ehetetlen. Nekünk ma küldött valaki két fogolyt. A szakács már fel is szeletelte. Felszeletelve várja uraságodat a báránnyús is. Gazdám megparancsolta, hogy feltétlenül hívjam meg Tie urat egy kis bográcsban főtt hússal. Arra kért, ha uraságod semmi szín alatt sem kíván vele vacsorázni, akkor hozzam el ide az étkeket. Úgy látom, mégiscsak az lenne a jobb, ha uraságod nálunk költené el a vacsorát. Odabent ötször akkora parázstartó van, mint itt, kellemes a meleg. Szolgák lesik uraságotok parancsait. Kérem, ne vesse meg társaságunkat.

Nem volt mit tenni, Öreg Can kénytelen volt követni a mandarin csatlósát.

– Tie úr, mivel üti agyon ilyenkor az idejét a szobácskájában? – üdvözölte Sen Tung-cao már messziről. – Használjuk ki ezt a havas időt arra, hogy felhajtunk néhány pohárával! Szerencsére kaptam valakitől frissen elejtett foglyokat, lesz mit harapnunk hozzá, ha elkészítik. Ahogy mondani szokás: "Idegen tollakkal ékeskedem!"

Azzal asztalhoz ültek, az inas pedig felszolgálta az ínycsiklandó látványt nyújtó piros és fehér fogolyhússzeletkéket. Amikor Öreg Can kiemelte a hússzeletkéket a forró léből, és megkóstolta őket, az ízüket még fenségesebbnek találta.

– Ugye hogy milyen különleges a zamatok? – kérdezte a mandarin.

– Valóban – bólított Öreg Can. – Mi ennek a magyarázata?

– Ezek a foglyok a Fejcseng járási Őszibarackvirág-hegyről valók. Ezen a hegyen rengeteg a fenyő, s az ottani foglyok szívesen táplálkoznak fenyővirággal, fenyőtoizzal. Ez adja a húsuk különleges aromáját. A helybeliek csak "fenyővirág-fogolynak" nevezik. De még ott is ritka csemegének számítanak!

Hősünk még egyszer megdicsérte az ételt. A konyhából közben kihozták a többi harapnivalót is, s lerakták az asztalra.

Ahogy végeztek az evéssel, a házigazda a belső helyiségbe invitálta vendégét, ahol a tűz mellett teát hörpölgettek. Amikor Sen Tung-cao észrevette, hogy az orvos vattaköntöst visel, megkérdezte tőle:

– Ilyen dermesztő időben uraságod miért hord vattaköntöst?

– Cseppet sem fázom – mondta Öreg Can. – Én még sohasem viseltem prémet. Azt hiszem, ez a vattaköntös melegebb, mint nagyságod rókapréme.

– Még sincs ez így rendjén! – csóválta a fejét a mandarin, azzal magához szólította az egyik emberét, és megparancsolta neki:

– A bőröndömben találtok egy ezüstróka köpenyt, vigyétek Tie úr szobájába!

– Ugyan már, semmi szükség sincs rá – szabadkozott hősünk. – Nem udvariasságból mondom, hol látott már nagyságod rókaprém köpenyt viselő orvost, aki a csengettyűjét rázza?

– Uraságodnak tulajdonképpen nem is volna szüksége erre a csengettyűrázásra – jegyezte meg a mandarin. – Igazán túlzásba viszi a szerénységet! Nem bánom, ha megorrol is rám miatta, de tartozom annyival társágnak, hogy őszintén megmondjam a véleményemet. Tegnap uraságod becsúszva szólt azokról az emberekről, akik csupán az ázsiójukat kívánják emelni. Azt mondta, hogy a világon olyan kevés a tehetséges ember, hogy aki valóban az, annak nem szabad elrejtőznie. Ez a megállapítása nagy tiszteletre készített, ámbátor úgy érzem, hogy cselekedetei nincsenek teljes összhangban a szavaival. A kormányzó úr hivatalhoz szeretné juttatni, ám uraságod éjnek éjadján megszökik, hogy a csengőjét rázhassa. Mondja csak meg uraságod, miben különbözik ez azoknak a cselekedeteitől, akik a falon át szöktek el a hivatalviselés elől, vagy már a felkérés meghallgatását is olyan tisztátalan dolognak tartották, hogy utána még a fülüket is kimosták.⁶ Tudom, hogy szavaim túlságosan durvák és merészek, de arra kérem uraságodat, gondolkodjék el rajta, nincs-e mégis igazam!

[⁶ Célzás Jen Ho és Hszü Jü történetére. Az i. e. I. században élt két tudós visszavonult a hivatal viselésétől.]

– Az orvoslás természetesen nem sokat segít a világon – állapította meg hősünk. – De vajon a mandarinkodással másként áll-e a dolog? Megkérdem nagyságodat, aki Csengvu járás száz mérföldjének és tízezernyi népének atyja, hogy mit tehet most az emberekért? Tudom, hogy nagyságod eltökéltsége szilárd, akár a bambusz. Kérem, mutasson példát nekem ezekben a dolgokban! Tudom, hogy nem ez az első hivatala, mondja meg, miféle komolyabb eredményt tud felmutatni, amelyet a nemes lelkű kormányzása során ért el?

– Nincsen igaza – védekezett Sen –, az olyan átlagos képességű emberek, mint amilyen én is vagyok, nem osztanak, nem szoroznak, de ha az olyan káprázatos tehetségű férfiak, mint amilyen uraságod, nem vállalnak hivatalt, s nem hasznosítják tudásukat a köz érdekében, az igazán sajnálatos. Az ma a világ fő csapása, hogy a tehetségtelenek az életüket is odaadnák, hogy valami hivatalra tegyenek szert, a tehetségesek viszont semmi pénzért sem akarnak mandarinok lenni.

– Nem értek egyet – tiltakozott hősünk. – Szerintem semmi kárt sem okoz, ha a tehetségtelenek hivatalhoz akarnak jutni, az igazi baj abból származik, ha egy tehetséges vágyódik a mandarinság után. Ez a Jü kormányzó sem tartozik talán a tehetséges fickók közé? Azért válhatott ilyen, az igazságot lábbal tipró gazemberré, mert nagyon is akarta a hivatalt, minél gyorsabban minél magasabb posztra kívánt felkapaszkodni! S ráadásul milyen igazságos kormányzó hírében áll! Attól tartok, néhány év sem kell hozzá, s valamelyik tartomány élére fogják állítani! Minél magasabb hivatalt visel valaki, annál több kárt okoz vele: a kormányzóság feje csak egy kormányzóságnak árt, a tartományé már egy tartományt tesz tönkre, az országos vezetők pedig egy egész országot pusztítanak el! Mondja meg hát, miből származik a nagyobb baj, ha a tehetségesek vagy ha a tehetségtelenek viselnek hivatalt? Ha ezek, hozzám hasonlóan, csengettyűrázásból éldegélnének, a súlyos betegek nem velük gyógyíttatnák magukat, ha pedig egyszerűbb esetekkel foglalkoznának

csak, nem kerülne annyi emberéletbe a dolog. De még ha évente átsegítenek is egy-egy beteget a másvilágra, az tízezer év alatt sem rúgna annyira, mint amennyit Caocsou kormányzója pusztít el!

Aki kíváncsi Sen Tung-cao válaszára, olvassa el a következő fejezetet is.

HETEDIK FEJEZET

*melyben hőszünk segítséget nyújt a járás ügyeinek
intézéséhez; ráérő idejében pedig megtekinti
a Százkönyvtáras Várost.*

Öreg Can és Sen Tung-cao arról diskuráltak, hogy Jü Hszien nem azért csúfolja meg így az igazságot, mert tehetséges fickó, aki hivatali karrierre vágyik. Végül mindketten nagyot sóhajtottak.

– Majd elfelejtettem – jegyezte meg a mandarin. – Éppen ebben az ügyben akartam néhány fontos dolgot megbeszélni uraságoddal. Gondoljon csak bele, az a szerencsétlenség ért, hogy ilyen kegyetlen embernek lettem a beosztottja. Nincs ínyemre, hogy az ő szellemében kormányozzak, arra viszont nem látok lehetőséget, hogy szembeszegüljek vele. Uraságod sokkal tapasztaltabb nálam. Ahogyan az írás mondja: "Veszélyekbe és bajokba alaposan bele kellett kóstolnia; a nép gondját-baját úgy ismeri, akár a tenyerét."¹ Bizonyára tud valami jó megoldást. Kérem, hozza a tudomásomra.

[1 Részlet a Konfuciusznak tulajdonított *Tavaszi és Ősz Krónika*-hoz írt kommentárból.]

– Ha tudjuk, hol a baj, az már fél siker – válaszolta Öreg Can. – Nagyságod ne szégyelljen kérdezni, s én legjobb tudásom szerint igyekszem majd megválaszolni a kérdéseit. Ha a felsőbbség kedvében akar járni, dicsőséget és hírnevet kíván szerezni, akkor csak kövesse Jü méltóságos úr példáját, s tegye zsványokká a becsületes embereket. Ha viszont az lebeg a szeme előtt, hogy a nép valódi atyjává akar válni, és arra törekszik, hogy könnyítsen a nép sorsán, ahhoz olyan módszert kell követnie, amellyel a zsványokból is becsületes embereket képes csinálni. Minél magasabb poszton áll valaki, minél nagyobb terület tartozik az igazgatása alá, annál könnyebb a dolga. Ha csupán egyetlen járásról van szó, nehéz a sorsa annak, aki hivatalt visel, így vagy úgy, mindenképp csalánba nyúl, de azért mindig lehet valamit tenni!

– Természetesen az a fő célom, hogy könnyítsek a nép sorsán – mondta a mandarin. – Az, hogy békesség legyen a járásomban. Ha nem kapok is előléptetést érte, megnyugtat a tudat, hogy járásom népének nem kell éheznie és fáznia. Mire való volna olyan vétkeket elkövetnem, amelyeknek fiaimnak és unokáimnak kellene meginniuk a levét? Az elődömnök keserű sors jutott: ötvenfős kis csapatot tartott fegyverben, mégis egymást érték a bűnesetek. Ezenkívül a nyakára hágott a kincstári pénzeknek, ezért is kellett a posztjától megválnia. Úgy gondolom, ha sikerül összeszednem, ami a kincstárból hiányzik, és nyugalmat teremtenem a járásban, akkor arra is gondolhatok, hogy pótoljam az elmulasztottakat. Aliféle mandarinnak számíthatok, ha nem sikerül elérnem ezt a két célokat?

– Egy ötvenfős fegyveres csapat valóban sok pénzt emészt fel – bólintott Öreg Can. – Mennyire volna szükség ennek a hiánynak a fedezésére?

– Mindössze ezer ezüstre – közölte Sen Tung-cao. – Nem is olyan nagyon sokra.

– Akadna megoldás – közölte hőszünk. – Nagyságodnak csak annyi lenne a dolga, hogy előteremt ezerkétszáz ezüstöt, a többit pedig bízsa rám. Én majd mindent megcsinálok, s biztosíthatom, hogy egyetlen rablásra sem kerül majd sor a járásban. Ha pedig mégis előfordulna, nyomban elfogjuk a tettest. Nos, mit szól nagyságod a tervemhez?

– Ha uraságod a segítségemre siet, végtelen hálára kötelez örvendezett a mandarin.

– Én magam nem vállalom semmiféle hivatalt – hárította el az orvos –, csupán egy kiváló módszert kívánok nagyságod figyelmébe ajánlani.

– Ha uraságod nem vállalja, ki fogja ezt a módszert a gyakorlatba átültetni? – tudakolta Sen Tung-cao.

– Éppen most akartam erre a feladatra ajánlani valakit – válaszolta Öreg Can. – De vigyázzon rá, nehogy bármivel is magára haragítsa az illetőt, mert ha megsértődik, akkor faképnél hagyja majd, s még nehezebben tud kimászni a bajból! Liu Zsen-funak hívják. Idevalósi a Pingjin járásba. A járás délnyugati részén él, az Őszibarackvirág-hegyen. Gyerekkorában – úgy tizennégytizenöt éves lehetett – öklözni és vívni tanult a Szung-hegyi Saolin-kolostorban. Hamarosan rájött, hogy csak az idejét fecsérli, mert ezen a pályán nem számíthat komolyabb sikerekre, otthagya hát a kolostort, s a nyakába vette az országot. Majd tíz esztendőn át a folyók és a tavak környékét járta. Egyszer azután

a Szecsuan tartományi Omej-hegyen egy pappal találkozott, aki nagyszerűen értett az öklövíváshoz. Barátunk a tanítványául szegődött. Először Taj-cu, majd Sao-cu mesterfogásait tanulta el a szerzetestől. Faggatni kezdte a mesterét, árulja el, honnan származnak ezek a fogások. Amikor a pap azt válaszolta, hogy a Saolin-kolostorból, nagyon meglepődött: "Négy-öt évet töltöttem ott, de egyetlen jó öklözővel sem találkoztam. Ugyan melyiküktől tanulta a mester?" "A fogások a Saolin-kolostorból származnak, de jómagam nem ott tanultam – válaszolta az. – Ma már ezek a régi hagyományok arrafelé nem élnek. Az a két fogás, amit megtanultál, Bódhidharmától és Sengkuangtól ered. Ezek eleinte a papok testének edzését, szellemének pallérozását szolgálták. Akkoriban, ha a magányos szerzetesek, akik fegyvertelenül vándoroltak az utakon, vadállatokba vagy rablókba ütköztek, csak a puszta öklükkel védhettek meg az életüket. Aki keménykötésűvé edződött közülük, az könnyebben viselte el az éhséget és a hideget. Mert hát gondold csak el, hogy a kopár hegyeken és a vad völgyekben járó, a szent férfiak nyomdokait kereső szerzetesek hogyan is gondolhatnának »kosztra és kvártélyra«?! Ezért ezeknek a fogásoknak felbecsülhetetlen az értékük a számukra. Ki gondolta volna, hogy amikor a saolini cselfogások híressé válnak, s egyre többen érkeznek az ország különböző részeiből, hogy elsajátítsák, olyanok is a birtokába jutnak, akik rablásra, mások asszonyainak megbecstelenítésére használják fel a tudományukat? Merthogy gyakran hallani manapság ilyesmiről. Ezért azután a papok – már vagy négy-öt emberöltővel a te tanítód előtt – elhatározták, hogy az igazi mesterfogásokat titokban tartják, csak néhány külsőleges, nem különösebben hatásos fogás ismeretét adták át a tanítványaiknak. Én a tudományomat egy a hancsung kormányzóságba való öreg paptól szereztem. Ha lelkiismeretesen begyakorolod, valóságos Kan Feng-cse² válhat belőled!" Liu Zsen-fu három évet töltött Szecsuanban, s eltanulta az öreg pap minden tudományát. Éppen ebben az időben tört ki a tajping banditák lázadása. Barátunk elhagyta Szecsuant, s egy időre beállt a Hsziang és a Huaj seregbe.³ Mivel az előbbieket csak hunaniakból, az utóbbiak pedig csak anhujiakból verbuválták a katonáikat, más tartománybelieket nem szívesen vettek fel a soraikba, legfeljebb akkor, ha rendelkeztek néhány ajánlással. De így sem kaphattak magasabb rangokat. Liu is csak a századosságig vitte, amikor a hadicselekményeknek lassan vége szakadt. Nem látta tovább értelmét, hogy a seregnél maradjon, a békés élet jobban kedvére volt, hazautazott hát a szülőföldjére, ahol néhány mű földecskéjének művelésével kereste meg a betevő falatot. Egyhangúan teltek a napjai, ezért szabad idejében bebarangolta egész Santung és Hónán tartományt. E két tartomány öklözői között egy sem akad, aki ne hallotta volna a hírét. Ám tanítványokat semmi szín alatt sem fogadott. Ha tudta, hogy talpig becsületes emberrel áll szemben, megtanította néhány fogásra, de ilyenkor is nagyon óvatosan járt el, nehogy túl sokat adjon át a tudásából, így azután e két tartomány öklözői között egy sem akad, aki térdre tudná kényszeríteni, s valamennyien félnek tőle. Ha nagyságod meghívja magához ezt az embert, ad neki havonta száz ezüstöt, hogy a tetszése szerint használja fel, alighanem egy tízfős kis csapatot szervez magának, amelyet ide-oda küldözget majd. Az embereinek hatvan ezüst zsoldot ad, a többi negyven pedig éppen elég lesz vendégeskedésre. Azt mondhatjuk, hogy Hónán, Santung és Cseli tartományok, valamint Csiangszu és Anhuj északi fele egységes területet képeznek. Ezen a vidéken kétféle zsvánnyal találkozunk: a nagy bandáknak vezérük van, saját jelvényük és törvényük, s nem kevés rátermett fickóval találkozni a soraikban, a kisebb útonállók viszont az alkalmi tolvajok, a tönkrement parasztok közül kerülnek ki, akik csak olykor lopnak, se fegyvereik, se segítőtársaik nincsenek, s ha sikerült valamilyen zsákmányra szert tenniük, nagy ivászatot csapnak, vagy szerencsejátékba fognak, igen könnyű nyakon csípni őket. A Jü méltóságos úr által elítéltek közül százból kilencvenöt ártatlan, öt pedig ezek közé a kisebb tolvajok közé tartozik. Ami a nagy rablókat illeti, a vezérek meg a segítőtársaik közül egyet sem sikerült még Jü méltóságos úrnak elkapnia! Az ilyen gazemberek szívesen segítenek egymáson. Itt van például a fővárosban bérelhető fegyveres őrség. Egy-két ember száz-, kétszáz ezer ezüst biztonságos szállítását is szavatolhatja. Kérdem nagyságodat, ilyen hatalmas summa nem szolgálna-e fényes zsákmányul akár száz vagy kétszáz rablónak is? Ez az egy-két fegyveres őr képes lenne-e szembeszegülni ekkora tömeggel? Csakhogy a zsványok között az az íratlan törvény járja, hogy védett szállítmányt nem támadnak meg. Ezért a védett kocsikon egyezményes jeleket helyeznek el, a kísérek pedig megtanulják a jelszavakat. Ha az útonállók ilyen szállítmánnyal találkoznak, udvariasan üdvözlük kíséroiket, a

hajuk szála sem görbül meg. A rablók jól ismerik annak a néhány cégnek a jelzéseit, amelyek a szállítmányok védelmével foglalkoznak. Ezek viszont pontosan tudják, hogy hol található a banditák rejtékhelyei. Ha egy ilyen alvezér betér valamelyik szállítmányozási vállalathoz, csak el kell kiáltania a jelszót, azok máris tudják, hogy mi szél hozta az illetőt, ott marasztalják egy kis eszem-izsomra, s mielőtt útnak eresztenék, megajándékozzák még két-háromszáz rézpenz "útiköltséggel" is. Ha pedig valamelyik bandavezér téved be hozzájuk, annak még a gondolatát is igyekeznek kitalálni. Ezt hívják arrafelé az utak törvényének. Annak a Liu Zsen-funak, akiről az imént beszéltem, nagy a becsülete az utak mentén. A fővárosi szállítmányozási vállalatok többször is igénybe akarták venni a szolgálatait, de ő egyszer sem állt kötélnek. Megbújt inkább az ismeretlenségben, és a földet túrta. Ha ezt az embert nagyságod a fővendégnek kijáró tisztelettel fogadja, ezzel olyan fegyveres őrésre tehet szert, amely egész járása védelmét biztosítja. A szabad idejében Liu beül majd azokba a teaházakba és vendéglőkbe, ahová a betyárok járnak, így azután látásból megismeri őket, meg a tulajdonosoktól is érdeklődhet utánuk. Nem kell hozzá fél hónap vagy tíz nap sem, s pontosan fog tudni mindent a bandavezéerekről, akik nyomban utasítják majd az embereiket: "Ahol ez a fickó tartózkodik, ott ne keverjétek semmiféle bajt!" Ez a havonta megmaradó negyven ezüst erre a célra kell. Ami pedig a kisebb tolvajokat illeti, azoknak nincsenek törvényeik, elemelnek mindent, ami csak a kezük ügyébe kerül. De ha itt a közelben történik a dolog, mindig akad majd olyan besúgó, aki értesíti Liut a történekről, s a károsult még feljelentést sem tud tenni a járasszékhelyen, amikor Liu emberei már régen elfogták a tettest. Ha valahol messzebb kerül sor a büntényre, arrafelé is akad majd Liunak egy olyan bizalmasa, aki fülön fogja az illetőt. Akárhová menekül, biztosan elcsípi. Ezért egy tízfős kis csapat is elegendő. Valójában négy-öt rátermett fickónál nem is volna többre szüksége. A többi öt-hat ember csak arra kell, hogy a járásfőnök úr gyaloghintója előtt vonulva tekintélyesebbé tegyék a látványt. Ezenkívül futárnak is lehet használni őket.

[2 XVII. századi híres vasgyúró, aki pusztá kézzel követ tört.]

[3 Ceng Kuo-fan, illetve Li Hung-csang által a tajping felkelés leverésére szervezett seregek.]

– Az a módszer, amelyet uraságod javasol, valóban kitűnő ismerte el a mandarin. – De attól tartok, ha ez az ember a szállítmányozási vállalatok felkérését is elutasította, akkor az én jamenem meghívásának sem fog eleget tenni. Mitévők legyünk hát?

– Ha nagyságod hívná, valóban nem jönne el – bólintott Öreg Can. – Ezért írok neki egy részletes levelet. Ha majd a lelkére beszélek, hogy egy egész járás becsületes népének lehet hasznára, bizonyosan nem fog kitérni a kérésünk elől. Ráadásul jóban is vagyunk, nekem nem fog nemet mondani. Amikor húszéves múltam, láttam, hogy az Égalattit nagy veszélyek fenyegetik, ezért a tehetséges emberek társaságát kerestem. Sok olyan ismerősre tettem szert, aki járatos volt a haditudományokban. Liu akkoriban Honanban élt, s a legjobb barátok voltunk. Megesküdtünk, ha az országnak szüksége lesz ránk, valamennyien egy emberként sietünk a segítségére. Akadt köztünk olyan, aki a haditérképészetben volt járatos, mások a hadműveletek megtervezéséhez, ismét mások a fegyvergyártáshoz vagy a fegyverforgatáshoz értettek. Liu Zsen-fu az utóbbiban jeleskedett. Később mindannyian rájöttünk, hogy az ország igazgatásához másfajta tudományra van szükség. Amivel mi foglalkoztunk, amit mi tanulmányoztunk, az senkinek sem kellett. Ezért azután a saját megélhetésünkről próbáltunk gondoskodni, hogy legyen mivel megtöltenünk a bendönket. Nemes felbuzdulásunknak még az emlékét is igyekeztünk a Keleti-tenger fenekére süllyeszteni. Ám akkori barátságunk nem hült ki. Biztos vagyok benne, hogy Liu el fog jönni a levelemre.

A mandarin összetett kézzel hálálkodott:

– Amióta csak megkaptam a kinevezésem, nem volt egyetlen nyugodt éjszakám. Ma hallott szavai mintha mély álomból ébresztettek volna fel, súlyos betegségből gyógyítottak volna ki! Nem is tudom megmondani, hogy milyen boldoggá tett velük! De kivel küldjük el ezt a levelet?

– Ezt a fáradságot valamelyik bizalmasának kell magára vállalnia – figyelmeztette Öreg Can –, ha ugyanis valamelyik küldöncére bízna, ezt Liu feltétlenül sértésnek tekintené, és semmi szín alatt sem jönne el! Ez még engem is kényelmetlen helyzetbe hozna!

– Persze, persze – bólogatott szaporán Sen. – Itt van egy unokaöcsém, aki holnap fog felkeresni. Vele küldhetnénk el. Uraságod mikorra készül el a levéllel? Arra kérem, igyekezzék minél hamarabb megírni!

– Holnap el sem megyek hazulról – mondta Öreg Can –, befejezem a Csang kormányzónak szóló, hosszúra nyúlt leveletem. Jao Jün urat kérem majd meg a továbbításra. Ebben részletesen beszámolok Jü méltóságos úr kormányzásának eredményeiről. Egy füst alatt megírom ezt a levelet is. Holnapután ugyanis indulnom kell.

– Hova utazik uraságod? – érdeklődött meglepetten a mandarin.

– Mindenekelőtt felkeresem a Liu Hsziao-huj-féle könyvgyűjteményt a tungcsangi kormányzóságban. Meg akarom nézni a Szung- és Jüan-kori példányokat. Azután újévre visszatérek Csinanba. Hogy azután merre visz az utam, még magam sem tudom. De ma már későre jár, ideje nyugovóra térnünk. – Azzal Öreg Can fel is állt.

A mandarin behívta az egyik szolgáját:

– Világítsál Tie úrnak, hogy haza tudjon menni!

Ahogy fellebbent az ajtófüggöny, Öreg Cannak vakító fehérség csapott a szemébe. A sűrű hóesésben ég és föld színe egybeolvadt. A lépcsők alatt hét-nyolc arasz magasan állt a hó, ezért járni sem lehetett az udvaron. A főépülettől a kapuig keskeny ösvény vezetett, sokan mentek végig rajta, ezért rendszeresen separték. Az oldalszárnyhoz vezető utat azonban teljesen belepte a hó, éppen olyan magas hóréteg borította, mint az udvar többi részét. A mandarin nyomban odarendelt egy embert, hogy tisztítsa le az utat az orvos számára. Amikor benyitottak a szobájába, kiderült, hogy a lámpája már régen kialudt. A főépületből kapott egy gyertyatartót két vörös díszgyertyával. A parázstartóból tüzet vett, és meggyújtotta. Csak ekkor gondolhatott a levélíráshoz. De az ecset és a tus nem akart engedelmessé válni, kénytelen volt hát álomra hajtani a fejét.

Másnapra elállt ugyan a havazás, de még jobban lehűlt az idő. Öreg Can a szolgával leméretett öt font faszenet, és teletöltette vele a serpenyőt. Ezenkívül vetetett vele néhány papírlapot, hogy legyen mivel beragasztani az ablakot. Ahogy végeztek, mindjárt melegebb és barátságosabb lett a szobában, össze sem lehetett hasonlítani a tegnappal. Felolvasztotta a tust, s hozzálátott a levélhez, amelyet az este nem tudott befejezni, majd megírta a Liu Zsen-funak szóló meghívót is. Miután elkészült velük, lezárta a borítékokat, s elvitte őket a főépületbe Sen Tung-caónak. A mandarin a Jao Jönnek szóló levélre rányomta a "Postai továbbításra" pecsétet, s elküldte a postaállomásra, a Liu Zsenfunak szóló borítékot pedig a párnaládikójába rejtette. Közben a konyhán elkészültek az étellel, s együtt megebédeltek. Éppen diskuráltak, amikor hirtelen belépett az egyik inas:

– Második Nagyságos Úr érkezett meg a kollégáival. A nyugati helyiségekben szálltak meg. Megmosakszanak, s máris átjönnek.

Kisvártatva egy negyven év körüli férfi jelent meg a helyiségben. Még nem növesztett bajuszt és szakállt. Szőrmével bélelt, kék színű ningpói selyemköntöst viselt, hosszú ujjú, fekete bőrből készült lovaglókabáttal, a lábán hó- és sárfoltos hímzett selyemcsizma feszült. Gyors léptekkel a terem közepére sietett, majd összetett kézzel üdvözölte az unokabátyját.

– Ce-ping, az unokaöcsém – mutatta be Sen Tung-cao a vendégének, majd az unokaöccséhez fordult –, ez pedig Tie Pu-can úr.

Sen Ce-ping még egy lépést tett előre, s ismét összeillesztette a kezét:

– Régóta szeretnék már megismerkedni uraságoddal.

– Ebédeltél már? – kérdezte a mandarin.

– Csak most érkeztem – válaszolta az unokaöcs –, alighogy megmosakodtam, máris siettem ide. Nem olyan sürgős az evés.

Sen Tung-cao odaintette a szolgáját:

– Szólj a konyhán, hogy Második Nagyságos Úr számára is készítsenek valami harapnivalót!

– Ugyan már, erre semmi szükség sincsen – tiltakozott Ceping – a kollégákkal nemsokára úgyis ebédelni megyünk.

Alig fejezte be, már jött is vissza a szolga:

– Megmondtam a konyhában, hogy készítsenek ebédet Második Nagyságos Urnak és a kollégáinak.

Ekkor egy másik inas lebbentette fel az ajtófüggönnyt, s egy csomó piros névjegykártyát hozott a kezében, Öreg Can látva, hogy Második Nagyságos Úr kollégái akarják tiszteletüket tenni a mandarinnál, kihasználta az alkalmat, s elillant.

Vacsora után Sen Tung-cao ismét magához hívatta az orvost, hogy Ce-ping pontosan megtudakolhassa tőle, miként lehet eljutni Liu Zsen-fuhoz az Őszibarackvirág-hegyre.

– Hogyan jutok el oda a leghamarabb? – kérdezte a fiatalember.

– Hogy innen more kell menni, azt bizony nem tudom – ismerte be hősünk. – Tavaly a tartományszékhelyről indultam, s a Sárga-folyó mentén haladva először Pingjin járásba mentem. Azután délnyugati irányba fordulva harminc mérföldet tettem meg, s máris a hegy lábánál találtam magamat. A hegyi ösvényeken nem lehet kocsit használni, a legjobb ha visz magával egy szamarat. Amíg sík a vidék, számárháton lehet utazni, ha pedig meredekebbé válik az út, leszáll az ember a nyeregből. A hegyen két út vezet. Ha a nyugati völgyben haladva jó tíz mérföldet megteszünk, elérünk a Kuan Jü-templomhoz. Abban a templomban lakik egy taoista, aki összejár Liu Zsen-fuval. Tőle mindent részletesen meg lehet tudni. Ügyeljen rá, hogy a hegyen két Kuan Jü-templom áll! Uraságnak a nyugatit kell felkeresnie!

Miután Sen Ce-ping mindent megtudott, amit csak akart, valamennyien nyugovóra tértek.

Másnap Öreg Can korán kelt, bérelt egy öszvér húzta kordét, s felrámolta a kocsira a cókmókját. Megvárta, hogy Sen Tungcao a jamenbe menjen búcsúzkodni, s a korábban kapott rókaprém köpenyt egy levél kíséretében átnyújtotta a fogadósnak.

– Ha Sen nagyságos úr visszatér, adja majd át neki. Most még korai lenne, attól tartok, csak félreértést okoznánk vele.

A fogadós nyomban kinyitotta a gardróbhelyiséget, s egy ládába rejtve a holmikát, kikísérte a vendéget a kocsijáig.

Az orvos a tungcsangi járásszékhelyre igyekezett. Fogadóknban evett, ott töltötte az éjszakáit is, s két-három nap alatt meg is érkezett úticéljához, és egy tisztának mutatkozó fogadóban szállt meg. Este szépen lepihent, másnap reggeli után pedig a nyakába vette az utcákat, hogy megkeresse a könyvesboltokat. Sokáig keresgélt, míg végre talált egy kis üzletet, amely három helyiségből állt. Az egyik felében papírt és írószereket árultak, a másik felében könyvet. A könyvrészleg pultjához baktatott, s megtudakolta, hogy miféle kiadványokat árulnak.

– Tungcsang irodalmi hagyományairól nevezetes – büszkélkedett a boltos. – A hozzá tartozó tíz járást ezért az emberek csak a "Tíz Szép Kép" néven emlegetik. Mind a tízben bőségben élnek az emberek. Minden családban találni valakit, aki ért a lantpengetéshez és az énekhez. S e tíz járásból mind nálam vásárolják a könyveket. A boltom mögött van a raktár, azon túl pedig a nyomda. Sok könyvet mi magunk adunk ki, nem kell máshonnan beszereznünk. De hadd tudakoljam meg uraságod becses nevét, és hogy mi célból látogatott ide.

– Tiének hívnak – válaszolta hősünk –, egy barátomat jöttem meglátogatni. De mondja csak, régi könyveket is tart?

– Természetesen – válaszolta a boltos. – Uraságod mit keres? Rengeteg antikvár könyvünk van!

– Azzal a polcokon sorakozó fóliánsokra ragasztott fehér papírcsikokra mutatott: – Tekintse csak meg, megtalálja itt *Ítéloképességet tisztelő válogatott művei-t* és *Szemmelszántó írásai-nak* három kötetét, a régebbiek közül pedig a *Nyolcrészes vizsgadolgozatok gyöngyszemei-t*. Ezek mind a klasszikusokkal foglalkoznak. Ha a szépirodalom érdekli, megvan nekünk *A Tang-kori és korábbi versek teljes gyűjteménye*, a *Háromszáz Tang költemény* is. Ha ezek nem elég régiek, vegye meg a *Régi szövegek kommentárokkal-t*. Van egy különleges ritkaságunk, *Az emberi természetnek és az Ég törvényeinek magyarázata dióhéjban*. Ezt még megérteni sem könnyű dolog!

– Köszönöm, de ilyen könyvekre nincsen szükségem – mosolyodott el Öreg Can.

– Van itt más is – buzgólkodott a könyvárus. – Tessék *A megfelelő lakóhely kiválasztásának három szempontja*, az *Alapvető tudnivalók a halottakról*, a *Jóslatok tengere...* A klasszikus gondolkodók valamennyi munkáját megtalálja a boltunkban. Csinan tartományszékhely, ilyen tekintélyes várossal természetesen nem versenyezhetünk, de a Sárga-folyótól északra a mi könyvesboltunk a legnagyobb. A többi városban nincsenek is kifejezetten könyvek árusítására szakosodott üzletek, a könyveket többnyire a szatócsboltokban kínálják a vásárlóknak. Két-háromszáz mérföldes körzetben az iskolák mind tőlünk szerzik be a tankönyveiket, így például egy év alatt tízezernél is több példányt forgalmazunk a *Három-Száz-Ezer-Ezer-ből*.

– Még sohasem láttam ezt a *Három-Száz-Ezer-Ezer-t*, amely ilyen jól fogy errefelé. Miféle könyv ez? Miért ilyen kelendő?

– Ugyan már, ne tréfáljon velem uraságod! Ilyen művelt kinézetű úr ne ismerné ezeket a munkákat? – mondta a könyvárus. – Ez nem egy könyv. A "Három" a *Háromszavas kiskaté*, a "Száz" a *Száz családnév*, az egyik "Ezer" az *Ezer írásjegy*, a másik "Ezer" az *Ezer költő verse*. Ez az utóbbi nem különösebben kelendő, jó ha száz példány elfogy egy esztendőben, de a másik hármat valósággal elkapkodják.

– Hát a *Négy könyv*-et és az *Öt klasszikus-t** már senki sem vásárolja?

[* A konfucianus négy könyv és öt klasszikus:

A Négy Könyv

1. Nagy Tanítás (Ta-hszüe): a nemesember nevelésének alapja; az első tankönyv, amit az iskolás fiúk a régi Kínában tanulmányoztak.

2. A közép mozdulatlansága (Csung-jung): értekezés az emberi természet fejlesztéséről a mértéktartás által.

3. Beszélgetések és mondások (Lun-jü): Konfuciusz mondásainak gyűjteménye, a konfucianus gondolkodás legfőbb forrása.

4. Mencius (Meng-ce) könyve: Konfuciusz legjelentősebb tanítványának, Menciusnak (Meng-ce) írásai és kijelentései

Az Öt Klasszikus

1. Dalok könyve (Si-king): 305 költemény, amely a Csou-dinasztia kezdeti korszakának (i. e. 1000-600) mindennapi életéről ad képet.

2. Írások könyve (Su-king): a kínai történelem 17 évszázadával foglalkozik, a Sang-dinasztiától (i. e. 1766-1122) kezdődően

3. Változások könyve (Ji-king): jóskönyv, amely 6 teljes vagy töredék írással 64 lehetséges kombinációján alapszik

4. Szertartások feljegyzései (Li-csi): a szertartások és rítusok szabályainak gyűjteménye

5. Tavasz és őszi (Csun-csiu): Konfuciusz születési helyének, Lu-nak a története (kb. i. e. 721-től i. e. 478-ig) – (V. T. megjegyzése)]

– Már hogyan vennék! A *Négy könyv* kapható nálunk. A *Dalok könyvé*-ből, az *Írások könyvé*-ből és a *Változások könyvé*-ből van raktáron. Ha valakinek a *Szertartások könyvé*-re vagy *Co Csiu-ming kommentárjai*-ra van szüksége, ezeket meg tudjuk hozatni a tartományszékhelyről. Uraságod barátját, akihez látogatába jött, hogy hívják?

– Liu Hsziao-hujékhoz jöttem – válaszolta Öreg Can. – Annak idején a nagyságos úr volt minálunk a gabonaadó felügyelője. Úgy hallottam, hogy nagyon gazdag a könyvtára. Még ki is adatta a könyveinek listáját, amely csak úgy hemzsegett a Szung- és Jüan-kori nyomatoktól. Bővíteni szeretném ismereteim tárházát. Csak azt nem tudom, nyílik-e lehetőségem rá?

– Liuék családja az egyik legtekintélyesebb a környéken, mindenki ismeri őket – lelkesedett a könyvárus. – Liu Hsziao-huj sajnos régen nincsen már az élők sorában. A fia, Liu Feng-ji sikeresen letette a legfelsőbb fokú vizsgát is, s most az egyik minisztériumban tisztviselő. Úgy hírlik, hogy temérdek könyve van, de ládában tartja őket a padláson. Csupán ládából több száz akad! Soha nem néz azokba bele egy lélek sem! Harmadik Liu úr, a rokonuk, napestig itt üldögél minálunk. Megkérdelem egyszer tőle: "Mesélje már egyszer el nekünk, hogy milyen könyvrítkaságot őriznek odahaza". Mire azt válaszolta: "Én magam még a színüket sem láttam!" "Nem félnek tőle, hogy a sok állástól beleesik a könyvmoly?" – tudakoltam.

Eddig jutott az elbeszélésében a könyvárus, amikor odakintről besietett valaki, s félrevonta az orvost:

– Azonnal jöjjön vissza a szállóba, küldönc érkezett a caocsoui kormányzóságból, akinek sürgős beszéde van uraságoddal. Siessen, ahogyan csak tud!

– Mondd meg neki, hogy várjon meg – üzenté Öreg Can a szolgálval –, van még egy kis elintéznivalóm, azzal megyek is.

– Tüvé tettem uraságod után a fél várost, a gazdám tükön ül odahaza, térjen vissza minél gyorsabban – kérlelte a szolgál.

– Semmi ok a sietségre – nyugtatta meg hősünk. – Sikerült megtalálnod, téged nem érhet semmi vád. Menj csak nyugodtan haza.

Amikor a szolgál már messzebb járt, a könyvárus ijedten súgta hősünk fülébe.

– Értékes holmijai maradtak uraságodnak a fogadóban? Vannak itt megbízható barátai?

– A poggyászmom nem sokat ér, olyan barátaim sincsenek errefelé, akikre különösebben támaszkodhatnék – világosította fel Öreg Can –, de miért érdekli ez uraságodat?

– A caocsoui kormányzóság élén Jü méltóságos úr áll, aki nem ismer tréfát. Füttyül arra, hogy igazad van-e vagy sem, ha úgy látja jónak, ketrecbe állíttat. Uraságodat alighanem bevádolta valaki, máskülönben minek érkezett volna ez a küldönc Caocsouból? Szerintem a dolog semmi jót nem ígér. A legjobb az lenne, ha kihasználná az alkalmat, s megszökne. Ha a poggyásza úgyszemint ér sokat, hagyja odaveszni. Az embernek mégiscsak az élete a fontosabb!

– Nincs szükség semmi aggodalomra – csillapította az orvos –, elvégre nem csíphet fülön, mint valami gonosztevőt! Én semmi izgalomra nem látok okot.

Azzal a boltos felé bólintott, és kilépett az üzletből.

Az utcán egy kocsiba ütközött. Egyik felén poggyászhalom tornyosult, a másikon egy utas üldögélt. Öreg Cannak jó szeme volt, nyomban felismerte az illetőt:

– Csak nem Második Csin bátyám kocsikázik itt? – kiáltotta el magát.

A kocsin ülő férfi leugrott, és rábámult:

– Nicsak! Hát nem Második Tie bátyám? Hogyan kerültél ide? Mi dolgod errefelé?

Öreg Can elmesélte, hogy mi járatban van, majd hozzátette:

– Bizonyára megéheztél az úton, ülünk be a fogadóba egy kis beszélgetésre. Honnan jössz? Hová mégy?

– Hol vagyunk már az ebédidőtől? – tért ki az illető. – Különben is ettem már valamit, s igyekeznem kell tovább. Cseliből utazom vissza délre.⁴ Otthon sürgős elintéznivalók várnak, ezért sietek haza, egy percig sem késlekedhetem.

[4 Cseli – Hopej tartomány régi neve.]

– Ha így áll a dolog, nem marasztallak – mondta Öreg Can. – Arra azonban megkérlek, várd meg, amíg néhány sort írok Liu bátyámnak, s azt add majd át neki.

Azzal a könyvrészleggel szembeni papír- és írószerosztályon vásárolt egy ecsetet, néhány papírlapot meg egy borítékot hozzá, s elkérve az üzlet tustálcáját, gyorsan a papírra vetette a levelet, amelyet átnyújtott Második Csin Úrnak, akitől illően el is búcsúzott.

– Nézzed el nekem, hogy nem tudlak messzebb kíséreni – mentette ki magát. – Ha majd a hegyekben találkozol közös barátainkkal, add át nekik az üdvözetemet.

Második Csin Úr eltette a levelet, és visszaszállt a kocsijára. Hősünk is visszatért a fogadóba.

Aki kíváncsi rá, hogy őrizetbe vette-e a Caocsouból érkező küldönc az orvost vagy sem, olvassa el a következő fejezetet is.

NYOLCADIK FEJEZET

*melyben Sen Ce-ping az Őszibarackvirág-hegyen
egy holdas éjszaka tigrissel találkozik;
a havas Ciprusfenyő-völgyben pedig meglátogatja a bölcs férfit.*

Amikor a fogadószolgtól hősünk meghallotta, hogy küldönc keresi a caocsoui kormányzóságból, eltűnődött magában: "Ez a Jü Hszien mégiscsak úgy bánik el velem, mint egy banditával?" Ám a szállodába visszatérve a küldönc csak azért sietett elé, hogy tisztelettudóan üdvözlje. Egy csomagot tartott a kezében, amelyet az egyik oldalsó székre helyezett, ruhája belsejéből pedig levelet húzott elő, amelyet két kézzel átnyújtott az orvosnak:

– Sen nagyságos úr a legjobb kívánságait küldi Tie úrnak. Ahogy bepillantott a levélbe, mindent megértett. A mandarint

nagyon bántotta, amikor a szállására visszatérve a fogadós átnyújtotta neki a rókaprémis köntöst. Arra gondolt, Öreg Can bizonyára azért utasította el az ajándékot, mert nem tartotta megfelelő viseletnek az utazáshoz, ezért az egyik készruhaüzletben vásárolt egy báránybőr köntöst, hozzávaló bekeccsel, s egy küldönccel utánaküldte. A kísérőlevélben pedig megfenyegette, ha ezt sem fogadja el, valóban megharagszik. Amikor Öreg Can végzett a levéllel, elmosolyodott.

– A caocsoui kormányzóságon dolgozol? – kérdezte a fullajtártól.

– A caocsoui kormányzóság Csengvu járásában – világosította fel a jövevény.

Az orvos előtt egyszerűen világossá vált, hogy a szállodaszolga az imént megfedkezett a küldönc címeinek második feléről. Megírta hát a köszönőlevelet, két ezüsttel hálálta meg a fullajtár fáradságát, azzal visszaküldte a gazdájához.

Az elkövetkező két nap alatt hősünk megbizonyosodott róla, hogy Liuék könyveit valóban ládába zárva őrzik, s nemcsak idegenek, de a családtagok számára is hozzáférhetetlenek. Ettől olyan komor hangulat vett erőt rajta, hogy ecsetet ragadott a kezébe, és a következő verset kanyarította a falra:

Cang Vej, Cun Vang, Si Lü-csi,

Ji jün csing ső könyvtára¹

Tungcsangban áll rakásra,

míg a moly meg nem eszi.²

[1 Három híres könyvgyűjtő és egy könyvgyűjtemény neve.]

[2 Kiss Zsuzsa fordítása.]

Ahogy befejezte, sóhajtott néhányat, majd nyugovóra tért. Egyelőre nem is foglalkozunk vele többet.

Szóljunk most inkább arról, hogy Sen Tung-cao, mielőtt állomáshelyére utazott volna, felkereste a kormányzósági palotát, hogy búcsút vegyen Jü méltóságos úrtól. A méltóságos úr ilyen jó tanácsokkal bocsátotta az útjára: "Manapság ezt a felfordult világot csak szigorú büntetésekkel lehet megzabolázni." Sen nem akart vitába szállni vele, néhány semmitmondó frázist motyogott válaszul. A kormányzó hamarosan kitöltötte a búcsúteát, a vendégnek távoznia kellett.

Amikor visszatért a szálláshelyére, a fogadós tisztelettudóan átnyújtotta a köntöst és Öreg Can levelét. Elolvasva az írást, a mandarinnak elfacsarodott a szíve.

– Bátyám, mi az oka szomorúságának? – kérdezte elcsodálkozva a mellette álló Sen Ce-ping.

Sen Tung-cao erre elmesélte, hogyan esett meg a szíve a vattaruhát viselő orvoson, s mint ajándékozott neki ezért egy rókaprém köntöst. Egyúttal beszámolt öccsének kettejük beszélgetéséről is.

– Nézd csak, mielőtt elutazott volna, itt hagyta nekem ezt a köntöst. Nem nagyon dölyfös az ilyen ember?

– Azt hiszem, bátyám vádja nem teljesen megalapozott. Én úgy látom, két oka is van annak, hogy elutasította az ajándékot: egyrészt túlságosan drágának találta a köntöst ahhoz, hogy csak úgy elfogadhassa, másrészt nem vette volna semmi hasznát, hiszen rókaprém köntöshöz nem szokás

vattabekecset viselni. Ha bátyám valóban baráti érzelmeket kíván mutatni iránta, akkor kerestessen egy báránköntöst és hozzávaló bekecset (vászon- vagy nyersselyem borítású egyaránt lehet), s küldje el neki. Biztos vagyok benne, hogy elfogadja. Úgy látom, hogy ettől az embertől idegen a képmutatás és az alakoskodás. Nem tudom, mi erről bátyám véleménye?

– Tökéletesen igazad van – bólogatott Sen Tung-cao. – Hívj ide egy szolgát, s máris megcsináljuk.

Sen Ce-ping nagybátyja utasítása szerint járt el, s elküldött egy fullajtárt a ruhadarabokkal, majd elbúcsúztatta az állomáshelyére utazó mandarint, ő maga pedig bérelt egy könnyű homokfutót s útnak indult Pingjin felé. Odaérve a kocsit két kordéra cserélte fel, ezen tolták a poggyászát, maga pedig lóra ült. Egy napba sem telt, s máris elérték az Ószibarackvirág-hegy lábát. Úgy tűnt, hogy a további útra már a ló nem felel meg. Szerencsére a hegy aljában falucska terült el. Csak egy döngölt padozatú kis fogadót talált benne, de mit volt mit tenni, itt húzta meg magát éjszakára.

Másnap egy paraszttól szamarat bérelt, a lovat pedig visszaküldte. Megreggeliztek, elindultak a hegyi ösvényen.

A falucskát elhagyva egy folyóhoz érkeztek, medrében homokpadok húzódtak. Egy mérföldnél is tágasabb volt a medre, végig homok borította. A meder közepén húzódott a tulajdonképpeni folyó vékony csíkja. Ezen ívelt át a helybeliek által emelt, mindössze néhány öl hosszú hidacska. Jóllehet a híd alatti mederrészt jégpáncél borította, alóla is kihallatszott a víz csobogása. A jégkéreg alatt iramló víz olyan hangot hallatott, mint amikor a jádefüggő lemezei összeverődnek. Ez a hang a kis jégdaraboktól származott, amelyeket a víz sodrása a jégtakaróhoz ütött.

A folyó után a Keleti völgy következett. A hegység hosszan elnyúló, hullámozó gerincű sárkányként, észak-déli irányban húzódott. Bár a vége a messze távolba vezett, annyit látni lehetett, hogy a gerincek között – jobbra és balra – két völgy kanyarog, amelyek itt adtak találkozó pontot egymásnak. A fő csúcstól baka haladó patak völgye a Keleti völgy, a jobbra haladó pedig a Nyugati völgy nevet viselte. A két szurdok vize itt ömlött egymásba, hogy azután néhány fordulat után elhagyja a völgyet. Azon a szakaszon, ahol a patak kilépett a síkságra, az iménti homokpados folyócska vize csobogott.

Amikor Ce-ping a szorosba érve felnézett, egy magas hegyvonulatot pillantott meg a közvetlen közelben, amely paravánként zárta el a kilátást. A sziklák között fák nőttek. A nemrég lehullott nagy hóban a fehér lepelből sötéten emelkedtek ki a szürtek, a fák ágai barnállottak, a fenyőfák és ciprusok zöldelltek, és olyan kupacokban követték egymást, mint a tájképeken az elszórt mohapötytyök. Ce-ping a szamár hátáról gyönyörködött a látványban, amely annyira fellelkesítette, hogy szépségét versben akarta megörökíteni. Éppen ezen tűnődött, amikor egy hirtelen huppanás térítette magához. A lába kicsúszott a nyeregből, teste félrebillent, majd lebukfencezett a szurdok fenekére. Még az volt a szerencséje, hogy az út közvetlenül a patakparton vezetett, nem zuhant hát sokat. Ráadásul a hegyoldalt vastag hóréteg borította, amelynek csak a teteje fagyott jéggé, mintegy védőrétegül szolgálva. Ahogy Ce-ping lefelé gurult, nyomában a vékony jégréteg mindenütt felszakadt, s a fiatal ember úgy festett, mintha csak egy készülőben lévő vattapaplanban hempergőzött volna meg. Néhány lépésnyit zuhant így lefelé, amikor egy nagy kő végül megállította, így azután egy karcolás sem esett rajta. Hamar megkapaszkodott a sziklában, s felegyenesedett, de ennek csak az lett az eredménye, hogy egy láb mélyre süppedt a hóba. Felette a szamár mellső lábára állt, de a hátsót nem tudta kihúzni az út menti hóból.

Kiabált az emberei után, de hiába tekingetett jobbra-balra, a kordésoknak hírük-hamvuk sem volt.

Azt kérdi a nyájas olvasó, mindez hogyan történhetett? A dolognak az a magyarázata, hogy a hegyi ösvényeken kevés a járókelő, ezért azután bár az utat valamivel vékonyabb hóréteg borította, ez is volt vagy öt-hat hüvelyknyi. A szamárnak a járás nem esett különösen nehezeire rajta. Ráadásul Ce-pinget is annyira magával ragadta a táj szépsége, hogy nem sokat törődött a mögötte baktató kordésokkal, akiknek a talajon kellett a kereket végigvonszolniuk, megküzdve a hóréteg ellenállásával (az egyik tolt, a másik pedig húzta), s így nem is tudtak gyorsan haladni. Jó fél mérföldnyire le is maradtak hát tőle. Sen Ce-pingnek, akit úgy fogva tartott a hó, hogy egyetlen lépést sem tudott tenni, nem maradt más választása, kénytelen volt megvárni a kordét.

Annyi idő telt el, amíg az ember egy fél ebéddel végez, amikor végre megérkezett a kocsi. Az emberek megálltak, s azon töprengtek, hogyan segíthetnének Sen Ce-pingnek, hogy kijusson szorult helyzetéből. Az nem tudott felmászni, ők meg nem tudtak lejutni hozzá. Addig törték a fejüket, míg az egyik teherhordó azt javasolta:

– Nincs más megoldás, oldjunk le két poggyásrögzítő kötelet, kössük össze, s dobjuk le az egyik végét.

Így is tettek.

Sen Ce-ping a derekára erősítette a kötelet, amelyet odafent négyen-öten húztak. Amikor sikerült felvontatniuk, leporolták róla a havat, majd a szamarat mentették ki. A fiatalember ismét felült az állatra, s óvatos léptekkel útnak indultak.

Az ösvény nem volt nagyon kanyargós, de hol felfelé kapaszkodott, hol meredeken lefelé vágott, a hó és a jég pedig különösen síkossá tette. Ebéd után egy órakor indultak, de négyig még tíz mérföldet sem tettek meg. "A parasztok azt mondták, hogy a hegyi falu csak tizenöt mérföldre van, de már három órája megyünk, s csak a fele út van a hátunk mögött" – tépelődött magában a mandarin unokaöccse.

Télien korán lemegy a nap. Itt a hegyekben, ahol két oldalról magas bércek zárják el a fény útját, még hamarabb alkonyul. Ahogy így töprengett magában, észrevétlenül besötétedett. Megállította a szamarat, és tanácskozni kezdett a teherhordókkal:

– Emberek, ránk esteledett, de még hat-hét mérföld út áll előttünk. Ez nehéz szakasz, a kordéval csak lassan lehet haladni rajta. Mitévők legyünk?

– Nincs más választásunk – jegyezte meg az egyik embere. – Még az a szerencse, hogy tizenharmadika van, ezért korán kel a hold. Bárhogyan is, de el kell jutnunk a faluba. Ilyen elhagyatott helyen aligha tanyáznak zsványok. Nincs miért tartanunk az éjszakai menettől.

– Még ha akadnának is útonállóak, olyan kevés a poggyászom, hogy nem félek tőlük. Ha elveszik, hát legyen az övék. Ez nem érdekel, én a vadállatok miatt aggódom. Ha a sötétben váratlanul ránk támadnak, alaposan elláthatják a bajunkat.

– Tigris alig akad erre – nyugtatták a teherhordozók –, különben is, egy szent tigris irányítja őket, és sohasem bántották az embereket. Farkasból több van, de ha meghalljuk, hogy közelítenek, felkapunk egy husángot, és megvédjük magunkat!

Beszélgés közben egy hasadékhoz értek, amely elzárta az útjukat. Egy vízesés lehetett errefelé, amely a patakba ömlött. Téltre kiszáradt ugyan, de több mint két öl mély, s két öl széles vágatot hagyott maga után. Az egyik oldalon meredek hegyoldal magasodott, a másikon mély völgykatlan ásított. Még csak megkerülni sem lehetett.

Amikor Ce-ping meglátta, hová jutottak, inába szállt a bátorsága. Nyomban megállította a szamarat, és bevárta a kordésokat.

A teherhordók megálltak, kifújták magukat.

– Most azután benne vagyunk a pácban! – fogadta a többieket. – Eltévesztettük az utat, zsákutcába kerültünk.

– Az lehetetlen – mondta az egyikük. – Az útról nem tértünk le, más csapás pedig nem vezet erre, nem tévedhettünk hát el. Várjanak meg, előremegyek, s megnézem, hogy merre kell továbbhaladni. A férfi hamarosan visszatért:

– Hát út az volna, de elég nehezen járható. Uraságodnak mindenképpen le kellene szállnia a szamar hátáról.

Ce-ping megfogadta a tanácsát, s kötőfékre fogta az állatot. Amikor ismét útnak indultak, nagy szikla előtt találták magukat. A sziklát megkerülve, a belső oldalán kis kőhíd villant elő. Csakhogy a híd csupán két kőpillérből állt, egy-egy alig volt egy láb és egy-két hüvelyk széles, ráadásul nem is álltak szorosan egymás mellett, több hüvelyknyi hasadék tátongott közöttük. A pilléreket síkos jégréteg borította.

– Még csak ez hiányzott! – kiáltott fel Sen Ce-ping. – Ezen hogyan fogunk átmenni? Aki megcsúszik, az életével fizet érte! Én nem vagyok ilyen bátor legény!

A teherhordók kórusban biztatták:

– Ne féljen uraságod, ez nem gond. Szerencsére szalmafonatú csizmát viselünk, nem csúszik a

talpa. Nincs mitől félnünk.

– Majd én kipróbálom – mondta az egyik, azzal mókusként máris átugrott a köveken. – Könnyen át lehet jutni – hallatszott a kiáltása a túlpartról. Nyomban vissza is tért. – Csak az a baj, hogy a kordét nem tudjuk áttolni – tette hozzá. – Négyünknek kell megemelnünk egyet. De két menetben át tudjuk vinni.

– Lehet, hogy a kordákat átviszitek, de én hogy kelek át? – berzenkedett a mandarin unokaöccse. – Különben is mit csináljunk a számmal?

– Az sem gond – nyugtatták a teherhordók. – Mindenekelőtt uraságot segítjük át, a többivel pedig nem kell törődnie.

Sen Ce-ping hallani sem akart a dolgról.

– Még ha támogattok is, akkor sem merek rá vállalkozni. Értsétek meg végre, úgy elgyengült a lábam, hogy képtelen vagyok továbbvonszolni magam.

– Nem megoldhatatlan ez sem – jegyezte meg az egyik teherhordó. – Uraságod feküdjön le gyorsan, ketten megfogjuk a fejét, ketten a lábát, és átvisszük. Mit szól hozzá?

– Ez sem jó megoldás – legyintett Ce-ping.

– Van egy javaslatom – szólalt meg egy másik. – Egy kötelet kötünk a derekára, egyik végét elől fogja majd valaki, a másikat hátul. Ez nagyobb biztonságérzetet ad uraságnak, s a lába sem remeg bele.

– Rendben van – egyezett bele kelletlenül a mandarin unokaöccse.

Ce-pinget így átsegítették a túloldalra, majd a kordékat cipelték át, a szamár azonban megmakacsolta magát, s meg sem moccant. Rengeteget bajlódtak vele, de hiába. Végül bekötötték a szemét, egy ember húzta, a másik tolt, így nagy nehezen sikerült átvonszolni a túloldalra. Mire végeztek a munkával, a földön mindenütt falevelek árnyéka látszott: odafent felragyogott a hold.

Átvergődtek a veszélyes hídon, lepihentek egy keveset, rágyújtottak a pipájukra, majd folytatták az útjukat. Alig tettek meg harminc-negyven lépést, amikor távoli vonítás hallatszott.

– Itt a tigris! Itt a tigris! – kiabálták az emberek, s ide-oda pislogva folytatták az útjukat. Kisvártatva megállították a kordékat.

– Uram, szálljon le a számról – figyelmeztették Ce-pinget. – A tigrisvonítás nyugat felől egyre közelebből hallik, alighanem errefelé tart a bestia. Rejtőzzünk el, amíg nem késő!

Ce-ping leszállt az állat hátáról.

– Áldozzuk fel a szamarat, hogy vele tömje tele a bendőjét javasolták a teherhordók.

Az út mellett kis fenyőfa állt. A szamár kötőfékjét jó erősen hozzákötötték. A kordékat ott hagyták mellette, az emberek pedig elbújtak. Ce-pinget egy sziklafal hasadékába rejtették, két teherhordó egy nagy kötömb tövében bújt meg, hóval fedték be magukat, a másik kettő pedig felmászott a domboldalon nőtt fákra. Valamennyien nyugat felé lestek.

Nincs mód olyan gyorsan mesélni el az eseményeket, ahogyan azok valójában történtek. Nyugat felől a hegygerincen a hold fényében lopakodó árny tűnt fel. Amikor a tetőre ért, ismét vonított egyet, majd lefelé indult. A Nyugati szurdokhoz érve megint vonított. Az itt megbújt embereket a félelemtől a hideg rázta, s egyre csak vacogtak, tágra nyílt szemmel bámulták a tigrist. A Nyugati völgybe érve a tigris megállt, és tekintetét a szokatlanul élénken világító hold felé emelte, majd – ügyet sem vetve a számmal – összehúzta a testét, és hatalmas bödüléssel az emberek elé ugrott!

A hegyen csend honolt, még a fák felett fújó szellőcske hangját is hallani lehetett. Az ágakon maradt levelek zörögve hullottak alá. Az emberek arcát kiverte a hideg verejték. Rémségükben nem voltak se elevenek, se holtak!

Sokáig vártak, de a tigris többé nem adott életjelt magáról. A fán lévőket szedték össze elsőnek a bátorságukat, s lemásztak a földre, majd hívogatták a társaikat:

– Gyertek elő, a tigris már messze jár!

Egymás után bújtak elő a többiek is, majd kihúzták Ce-pinget a sziklahasadékból. A mandarin unokaöccse rémségében valósággal megnémult. Hosszú időbe tellett, amíg szóra lehetett bírni.

– Élünk vagy meghaltunk? – kérdezte először.

– Elment a tigris – nyugtatták meg a teherhordók.

– Hogyhogy elment? – csodálkozott az. – Senki sem sérült meg?

– Láttam, amikor átugrott ide a patak nyugati partjáról – mesélte a fára menekült teherhordók egyike. – Akárcsak egy madár, egyetlen szempillantás alatt röppent ide. Vagy hét-nyolc öllel magasabbra huppant le, mint annak a fának a csúcsa, amelyen gubbasztottunk. Ezután egyetlen ugrással a keleti bércezen termett, majd még egyszer elbődült, s eltűnt keleten.

A mandarin unokaöccsége csak ekkor kezdett visszatérni a lélek.

– Minden erő kiszaladt a lábamból, képtelen vagyok felállni – siránkozott. – Mi lesz velem?

– De hiszen uraságod most is áll! – nevettek kórusban az emberek.

Ce-ping lehajtotta a fejét, s amikor meglátta, hogy nem ül, hanem áll, ő is elmosolyodott.

– A tagjaim már nem fogadnak szót – panaszkolt.

Az emberek erre közrefogták, támogatták egy darabon, amíg csak úgy nem érezte, hogy a saját erejéből is tud már járni.

– Hát ezúttal sikerült megmenekülnünk a tigris torkából – sóhajtott –, de ha ma éjszaka még egy olyan híddal találkozunk, mint az imént, biztosan nem jutok át rajta. Üres a gyomrom, vacogok a hidegtől, úgy érzem magam, mintha már meg is fagytam volna!

Odamentek a kis fánál kikötött szamárhoz, amelyik a tigris üvöltésétől megrémültén lapult a földhöz. Eloldozták az állatot, a mandarin unokaöccsét felsegítették a hátára, s lassan útnak indultak.

Amikor egy szakadékot megkerültek, a távolból házak fényeit pillantották meg.

– Megmenekültünk! – kiabálták a teherhordók. – Itt vagyunk a falunál!

Mindegyikük szíve reménnyel telt el. Nemcsak az emberek tapodták könnyebb szívvel a havat, de a szamár sem vonszolta magát olyan szánalomra méltóan, mint addig.

Amikor közelebb értek a fény forrásához, kiderült, hogy ezt falunak aligha lehet nevezni, mindössze néhány ház lapult a hegyoldalhoz. Mivel a terepszint elég meredek volt, az egymás fölé épült viskók fényei messziről emeletes épületnek tűntek.

Úgy döntöttek, hogy nem folytatják az utat. Nincs más megoldás, be kell valahová kopogni, s szállást kérni éjszakára.

A legközelebbi épületet terméskő fal vette körül. A kapun belül tekintélyes, legalább tízsobás ház magasodott.

Az egyik teherhordó odalépett, s bekopogott a kapun. Többször is kopogtatnia kellett, míg végre egy ősz öregapó jött ki odabentről. Gyertyatartót fogott a kezében, amelyben fehér viaszgyertya égett.

– Mi járatban vannak? – kérdezte a jövevényektől.

Sen Ce-ping odasietett az öreghez, hogy udvarias mosollyal az ajkán elmesélje viszontagságaikat.

– Jól tudjuk, hogy ez nem vendégfogadó, de az embereim annyira kimerültek, hogy képtelenek folytatni az útjukat. Kérem, könyörüljön meg rajtunk – fűzte végül hozzá.

Az apóka megértően bólintott:

– Várjanak egy keveset, megkérdem a kisasszonyt – azzal bement, de nem csukta be maga mögött a kaput.

A mandarin unokaöccse elsodálkozott: "Ennek a háznak nincs talán gazdája? Miért a kisasszonytól kérde meg? Itt a kisasszony parancsol?" De nyomban meg is nyugtatta magát: "Hová is gondolok! Ebben a házban bizonyára egy idős hölgy az úr. Az iménti öregúr pedig ennek a hölgynek az unokaöccse. A kisasszony tehát a nagynénire vonatkozik. Ez lesz a megoldás, feltétlenül ez!"

Az öreg kisvártatva egy középkorú férfival tért vissza. Ezúttal az tartotta a gyertyatartót.

– Kérem kedves vendégeinket, fáradjanak beljebb – hívta be a várakozókat.

Odabent egy ötszárnyú földszintes épület tárult a jövevények szeme elé. A bejárat közepén nyílt, s jó tíz lépcsőfok vezetett fel hozzá. A középkorú férfi úgy tartotta a gyertyatartót, hogy a fény Sen Ce-ping lába elé essen.

– Várjanak meg itt az udvaron – utasította a mandarin unokaöccse az embereket –, körülnéztek odabent, azután majd utánam jöhetnek.

Felment a lépcsőn. Az öreg a belső helyiségben várta.

– Északra van egy laposabb rész, az emberei tolják oda a kocsikat, a szamarat is kiköthetik, azután pedig térjenek ide vissza – javasolta az apó.

Kiderült, hogy itt van az épület nyugati kapuja. A kapun belül hármastagolású helyiség fogadta őket. A két szélső hajót oldalfal választotta el a középsőtől. Az északi részen egy kang magasodott, a déli vége üresen állt. A kocsikat és a szamarat ezen a részen helyezték el, azután mind az öten a kangra telepedtek. Az öreg megtudakolta Ce-ping nevét, majd így szólt hozzá:

– Kérem, fáradjon a belső helyiségekbe!

Ismét áthaladtak egy előtéren, s kijutottak a hátsó lépcsőfeljáróhoz, amelyet virágokkal és fákkal teleültetett kert követett. A holdfényben egészen titokzatos szépséget árasztott magából. A növényeket pompás illat lengte körül, az ember úgy érezte, felfrissül tőle a tüdeje. Északra hármastagolású, délre néző olvasóterem emelkedett, minden oldalról folyosó vette körül. A folyosót fakorlát szegélyezte.

A helyiségbe lépve négy, művészi kivitelezett lampion ötlött Ce-ping szemébe, pettyes bambuszbordák tartották össze. A három hajóból kettő egybenyílt, egy pedig szobaként különült el a többitől. Az asztalok és székek elhelyezése rendkívül jó ízlésről tanúskodott. A bejáratot rozsdabarna vászonfüggöny takarta el.

Az öreg az ajtóhoz lépett, s elkiáltotta magát:

– Kisasszony, vendégünk, Sen úr, megérkezett!

Erre meglebbent a függöny, és egy tizenhét-tizenkilenc éves fiatal nő lépett ki mogulé. Égszínkép pruszlikot és sötétkék szoknyát viselt, mindkettő vászonból készült. Szabályos, komoly arca tisztán fénylett, akár a jade, tekintete értelemről, viselkedése illetudásról tanúskodott. Amikor meglátta a vendéget, illően üdvözölte. Ce-ping sebtében viszonzta a köszöntést.

– Foglaljon helyet – kérte a nő, majd az apóhoz fordult: – Hamar készíttetek valami harapnivalót, vendégünk megéhezett az úton!

Az öreg eltűnt a függöny mögött.

– Uraságnak mi a becses neve? Mi járatban van errefelé? – tudakozódott a ház asszonya.

Ce-ping elmesélte, hogyan bízta meg nagybátyja Liu Zsen-ru felkeresésével.

– Liu úr korábban itt élt a falunktól keletre, de azóta a Ciprus-völgybe költözött – világosította fel vendéglátója.

– Merrefelé találom meg ezt a Ciprus-völgyet? – tudakozódott Ce-ping.

– Falunk nyugati szélétől jó harminc mérföldre kerül el. Arra még rosszabb út vezet, mint amelyen idejötték! Amikor apám tegnap hazajött a szolgálatból, figyelmeztetett, hogy ma egy távolról érkező utas látogat ide, akit az útja során szerencsés kimenetelű meglepetés ért. Megparancsolta, hogy ne feküdjünk le korán, készítsünk ételt-italt: legyen mivel megvendégelni a látogatókat. Még azt is hozzátette: "Ha figyelmetlenül bántok a vendégekkel, magatokra vessetek!"

A mandarin unokaöccse alaposan meglepődött. "Ugyan miféle szolgálat lehet ezekben a vad hegyekben, ahonnan hazatérhet az ember? Hiszen errefelé hivatalok nincsenek! Ezenkívül honnan tudhatták előre, hogy mi fog történni? Hogyan lehet ennek a nőnek ilyen kötetlen a modora? Talán igazuk volt a régieknek, amikor arról beszéltek, hogy az erdőben a szél fűvását követve is lehet viselkedést tanulni"? Ennek, ha addig élek is, utána kell járnom!

Aki kíváncsi rá, hogy Sen Ce-pingnek sikerül-e tisztába jönnie vendéglátójával, olvassa el a következő fejezetet is.

KILENCEDIK FEJEZET

*melyben a vándor ámulva olvassa a falra írt verset;
hármán pedig teát ízlelgetve kiöntik szívüket.*

Mint említettük már, Sen Ce-ping gyanakodva szemlélte vendéglátónője szabad viselkedését, amely egyáltalán nem falusi asszonyéra vallott. Ráadásul az apja is valamiféle szolgálatból tért vissza. Éppen rá akart kérdezni, amikor meglebbent a külső függöny: a középkorú férfi már hozta is az ételt.

– Tegye a nyugati szobába, a kanyon álló asztalkára – utasította a nő.

A nyugati szobában, a délre néző ablak mellett téglából épített kang ontotta magából a meleget. Az ablakhoz közel eső részén egy hosszú, kétoldalt pedig egy-egy rövid ülőkét helyeztek el, ily módon a kang közepén álló szögletes asztalkát három oldalról körbe lehetett ülni. A nyugati falban kerek üvegablak, előtte íróasztal magasodott. A helyiséget széles függöny osztotta két részre.

A szolgál az asztalkára helyezte az ételeket. A mandarin unokaöccse csalódottan állapította meg, hogy húst nem készítettek. Az asztalkán párolt cipó, bor, híg rizskása és láthatóan hegyi növényekből készült zöldségfélék sorakoztak egymás mellett.

– Fogyassza csak, uram – mondta a lány. – Rövid időre magára kell hagynom. – Azzal eltűnt a keleti szobában.

Ce-ping az éhségtől és a hidegtől alig állt már a lábán, ezért a kangra telepedve felhajtott két pohárkával, majd befalt néhány cipót. Bár az ételek zöldségből készültek, amint megkóstolta őket, még a húsféleségeknél is ízletesebbnek érezte. Amikor végzett a cipókkal és a kásával, a szolgál az edényben vizet hozott be, Ce-ping megmosta az arcát. Az asztal mellől felállva fel-alá sétált a helyiségben, hogy megmozgassa elgémberedett tagjait.

Felnézett és az északi falon négy hosszú tekercsre lett figyelmes, amelyeken lenyűgözően szép, a repülő sárkányokhoz és a táncoló főnixekhez hasonlatos fűszál-írással készült kalligráfiák sorakoztak egymás mellett. A feliratok alján két párhuzamos sor húzódott. Az egyikben ez állt: "A Hszifengből származó udvari történész úr szíves elbírálására", a másikon pedig: "Huang Lung-ce alázatos tisztelettel nyújtja át".

Bár a lendületes fűszál-írással készült írásjegyeket nem lehetett mind kibetűzni, Ce-pingnek nagyjából sikerült megértenie a szöveget. Ahogy figyelmesebben beleolvastott, kiderült, hogy hat strofát lát maga előtt. A vers félig-meddig buddhista költeménynek tűnt (bár nem esett benne sok szó se a csendes elmúlásról, se a hiábavalóságról), félig-meddig taoista versnek látszott (bár nem esett benne sok szó az alkímiáról). Ahogy mormolta magában, tagadhatatlanul valami varázs áradt belőle. A kerek ablak előtti asztalon papírt talált, lemásolta hát a sorokat, hogy a jamenbe visszatérve megmutathassa majd a barátainak ezt az érdekességet.

Aki kíváncsi rá, hogy miféle költeményt talált Ce-ping a falon, itt most elolvashatja:

*Hódolva a Jáspis-tónál kilences lótusztrón előtt,
Rejtőző bölcs könyvéből nyerve dús életerőt,
Éj s nappal űzi egymást már sok száz éveken át,
S hajdani tenger helyén már eperfák erdeje nőtt.*

*Varázsló szavára harsan Azúr űr bűvös dala,
Kopár sziklafalakban visszacseng, mint citera.
Túllépni mégse bírtam az én és nem-én körét,
A mennyből hulló virág rajtam még pompás felhőruha.*

*A kéj ege, vágy tengere széllel, hullámmal van tele,
Földi vágy folyama óriás, nem kél át rajta senki se.
Ám a kertbe vezetve lesz erény éltető nedve,
Mindenütt lótusz virága, mandula teríti be.*

*Szikla reped, az ég hasad, magányos daru rebben,
Szuroksötét az éjszaka, mennydörgés dobszava dörren.
Hogyha nem alszol három éjen eperfa alatt semmiképpen,
Az emberi igazság, hamisság már mind semmiség lesz szemedben.*

*Vad lovak vágatva éj s nap rúgják a puszta porát,
Milliom növény, bogárhad tenyészik, él a világ!
Am Keselyű-csúcs tetejébe juthatnál nirvána ölébe,
Vagy orozd el a varázspalackból élet s halál italát.*

*Ha öreg is már a bő fa, de üde friss a törvény virága,
Északra, délre mind egyforma igaz fényt áraszt világa,
Ahogy ötszáz gyermek örült az anyatejnek,
S illatos virággal siettek anyjukhoz hódolatára.¹*
[1 Csongor Barnabás fordítása.]

Amikor Ce-ping befejezte a másolást, kitekintett a kerek ablakon. Odakint a hold tiszta ezüstje öntötte el a hegyek vonulatait, amelyek egyre magasabbra törtek. A holdfényben varázslatossá vált a táj, nem közönséges látványt nyújtott. Tovatűnt minden fáradtsága, úgy érezte, az lenne a legjobb, ha sétálna egyet a hegyekben. Am mielőtt föltápáskodott volna, eszébe ötlött: "De hiszen ezek ugyanazok a hegyek, amelyeket az imént másztunk meg, ez pedig ugyanaz a hold, amely az utunkat megvilágította! Hogyan lehet, hogy amikor jöttünk, minden olyan elkeserítően barátságatlannak tűnt, most pedig ugyanaz a hegy és ugyanaz a hold lelkesedéssel tölti meg az ember szívét?" Eszébe jutottak Vang Hszi-cse² szavai: "A hangulatunk úgy változik, ahogyan köröttünk a táj, érzéseink pedig hangulatunkat követik." Ez bizony pontosan így van! Maga is éppen azon töprengett, hogy ír néhány strófát, amikor a háta mögül kellemes női hang hallatszott:

[2 IV. századi költő és kalligráfus.]

– Megvacsorázott már? Valamivel tovább kellett bent maradnom, mint gondoltam.

Amikor hátrakapta a fejét, iménti háziasszonyát pillantotta meg, aki világoszöld, nyomott mintás vattakabátba és kék vászonnadrágba öltözött át. Ez még jobban kiemelte a szépségét: szemöldöke, akár a tavaszi hegyek, tekintetében az őszi vizek fénye csillant, puha arcoeskáját mintha csak festették volna, fehér bőre alól halvány pír villant elő, nem hasonlított azokhoz a divatosan kikészített hölgyekhez, akik annyi pirosítót kennek az arcukra, hogy olyan a képük, mint a majom fenéke. Arcának gödröcskéiben mosoly bujkált, szemében méltóság tükröződött. Egész lénye szeretetre s egyszersmind tiszteletre méltónak tűnt.

– Miért nem ül le a kangra, hogy felmelegedjen egy kicsit? – kérdezte a kisasszony.

Erre mindketten letelepedtek. Ekkor belépett az ősz hajú szolga.

– Sen úr poggyászát hová tegyük? – kérdezte gazdasszonyától.

– Amikor apám tegnapelőtt elutazott, meghagyta, hogy Sen úr ebben a helyiségben aludjon. Itt az ágyon. A csomagját ne bontsák ki. Ettek már az emberei? Szóljon nekik, hogy feküdjenek le minél hamarabb. Megetették már a szamarat? – pattogtak a kérdései.

– Minden rendben van – bólogatott szaporán a szolga.

– Készítsél teát – utasította a kisasszony.

– Igenis – válaszolta az őszhajú.

– Ilyen piszkosan nem merek ebbe az ágyba feküdni – tiltakozott a mandarin unokaöccse. – Ahol bejöttünk, láttam egy nagy kangot, ott fekszem majd le a többiekkel.

– Ugyan már, ne szerénykedjen – szólt a nő. – Apám rendelkezett így. Az ő hozzájárulása nélkül egyszerű falusi lányként hogyan mertem volna vendéget fogadni?!

– A kisasszony igazán elhalmoz engem a figyelmességével szabadkozott Ce-ping –, amiért nem győzők hálálkodni, én pedig még becses nevét sem tudakoltam meg. Kedves édesapja milyen hivatalt visel? Hol szolgál?

– Szerény családnevünk Jü – válaszolt a kisasszony. – Apám a Türkiz Alkony-palotában szolgál. Egyhuzamban öt napig kell ott tartózkodnia. Végeredményben fél hónapot tölt itthon, fél hónapot

van a palotában.

– Ki írta ezeket a verseket itt a paravánon? – érdeklődött Sen. – Úgy tűnik, hogy taoista lehetett az illető.

– Apám egy barátja, aki gyakran keresi fel egy kis csevegésre. Amikor tavaly itt járt, akkor írta ezt a költeményt. Ez az ember nem sokat ad az öltözködésre, de apámhoz nagyon szoros szálak fűzik.

– Buddhista pap vagy taoista? – kérdezte a mandarin unokaöccse. – Miért van a szövegében annyi taoista kifejezés, buddhista utalás?

– Sem egyik, sem másik – mondta a kisasszony –, közemberruhát visel. Gyakran mondogatja: "A konfucianizmus, buddhizmus és taoizmus három különböző cégtábla, amely alatt ugyanazt a portékát árulják: szatócsárut: tüzelőt, rizst, olajat és sót. Csupán annyi a különbség, hogy a konfuciánusok boltja valamivel nagyobb, a buddhistáké pedig valamivel kisebb. Egyébként teljesen egyformák." Majd hozzátette: "A tanításuk egy külső és egy belső részre oszlik. Az utóbbi mindegyikben azonos, az előbbi eltér egymástól. A buddhista papok például kopaszra nyírják a fejüket, a taoisták pedig varkocsba kötik a hajukat. Első pillantásra felismerni mindkettőt. Ha egy szép napon a papnak meghagynánk a haját, s ő is varkocsba kötné, ő is taoista köpenyt borítana a vállára, a taoista pedig lenyírná a haját, csuhát öltene, az emberek összekevernék őket! Mert hát nem ugyanazt mondja mind a kettő?" Azzal megismételte: "Ezek a tanok csak külsőre különböznek egymástól, a lényegük egy és ugyanaz!" Ezért ennek a Huang Lung-ce úrnak egyik tan hívéül se kellett szegődnie, ő csak a magáét fűjja!

– Le kell borulnom e nagyszerű gondolatok előtt! – álmélikodott a mandarin unokaöccse. – De ha ez a három tan lényegében véve ugyanazt vallja, akkor magyarázza el nekem, szegény tájékozatlannak: miben egyeznek egymással és miben különböznek? Aliért van az, hogy az egyik elterjedtebb, a másik pedig nem? Aliért a konfucianizmus vált a leghatalmasabbá? Meg tudja ezt nekem mondani?

– Közös bennük, hogy valamennyi a jóra buzdítja az embereket, mind azt akarják, hogy az ember a köz érdekét tartsa szem előtt. Ha így van, akkor béke honol a világon, ha az emberek csak a saját egyéni érdekeikkel törődnek, akkor a világot a felfordulás keríti a hatalmába. A konfucianizmus még túl is hajtotta ezt a közösségi szemléletet. Nézze csak meg, Konfuciusz mennyi ellenféllel találkozott annak idején. Csang Csie, Csie Ni, Hotiao apó például nem túlságosan tisztelték, ő mégis mindig dicsérettel szólt róluk. Ebből is látszik, hogy mennyire a köz érdekét tartotta szem előtt. Ez mutatja Konfuciusz emberi nagyságát. Ezért mondja: "Aki a másként gondolkozókat támadja, önmagának árt vele."³ A buddhista és taoista vallás eltér a konfuciánus felfogástól: attól tartva, hogy az emberek nem fogják majd tiszteletben tartani a tanításaikat, mindenféle mennyországgal és pokollal riogatják őket. De ez még mindig azt szolgálja, hogy tisztességre szoktassák az embereket, ez sem tekinthető hát másnak, mint a közérdek szolgálatának. Ám azt is mondják, hogy aki az ő hitükön van, az minden bűnéért bocsánatban részesül, aki viszont nem hisz a tanításukban, az ördögök kezére jut, s halála után feltétlenül a pokolba kerül. És így tovább. Az ilyesmi már a magánérdeket szolgálja.

[3 Az idézet Konfuciusz *Beszélgetések és mondások* című művéből való, itt azonban másként értelmezik, mint a hagyományban: "A régiekétől eltérő tanokhoz igazodni nagyon ártalmas dolog." L. a Tőkei Ferenc szerkesztette Kínai filozófia Ókor, I. köt., 59. old.]

A külföldi vallásokkal még inkább ez a helyzet. Ezek a hitükért csatázni is képesek egymással, s úgy nyisszantják le az emberek fejét, akár a kendert. Kérdem én: összefér-e ez azokkal az elvekkkel, amelyeket eleinte hirdettek? Ezért is indultak hanyatlásnak. Vegyük például a muzulmánokat, akik azt hirdetik, hogy aki a hitéért áldozza az életét, annak csillogóbb a vére a rózsafényű rubinnál is. Ez azután valóban az emberek félrevezetésének magasiskolája! Csak az a baj, hogy ennek a konfuciánus hagyománynak nem akadt folytatója. A Han-kori konfuciánusok a szavakon rágódtak, s közben elveszett a lényeg. A Tang-korban már senki sem akadt, aki akár csak szóba hozta volna, hogy mire valók tulajdonképpen a tanok. Han Jü⁴ értett a szövegek értelmezéséhez, de mit sem tudott az igaz útról, mégis összevissza fecsegett róla mindenféle zagyvaságot! Még írt is egy munkácskát *Az útról* címmel, amelyben azután mindent a feje tetejére állított. Azt írta: "Ha az uralkodó nem adna utasításokat, megszűnne uralkodó lenni. Ha a nép nem természet kölest, rizst és

kendert, és nem tenyészt selyemhernyót, s nem szolgálná a kormányzóit, meg kell büntetni." Ha elfogadnánk ezt a logikát, akkor Csiét és Csout⁵ kiváló uralkodóknak kellene tartanunk, mert nagyszerűen értettek az utasítások adásához és a nép megbüntetéséhez. Csie és Csou korának népét pedig el kellene marasztalnunk. Hát ez talán nem a dolgok feje tetejére állítása? Han Jü ráadásul Buddha és Lao-ce tanainak betiltása mellett kardoskodott, miközben maga a buddhistákkal barátkozott. Ezért azután a későbbi konfucianusok úgy gondolták, hogy túl fárasztó dolog Konfuciusz és Meng-ce tanításait tanulmányozni, egyszerűbb, ha az ember bemagol néhány, a buddhistáknak és taoistáknak címzett átkot, s ezzel máris Konfuciusz tanítványává szegődött. Ez sokkal kényelmesebb. Csü Hszi⁶ sem tudott kitörni, ő sem tett mást, mint hogy Han Jü könyve alapján átdolgozta Konfuciusz *Beszélgetések és mondások* című művét. Az "aki a másként gondolkozókat támadja" passzusban csak csűrte-csavarta a "támadja" kifejezést, de nem tudott semmi értelmeset kihozni belőle. Konfuciusz és Meng-ce tanítása a Szung-kori konfucianusok kezén egyre csak fogyott, míg végül semmi sem maradt belőle!

[4 Han Jü (768-824) Tang-kori filozófus és író.]

[5 A kínai ókor zsarnokai.]

[6 Csü Hszi (1130-1200) filozófus, a neokonfucianizmus vezéralakja.]

Ce-ping egyik ámulatból a másikba esett, ahogy a lányt hallgatta.

– Éppen úgy van, ahogy mondják: "Egyetlen éjszakai beszélgetés önnel többet ér, mintha tíz évig bújnám a könyveket"! Ilyesmit eddig sohasem hallottam! Csupán azt nem értem még, ha Csang-csie és Csie-ni eretnekek, akkor Buddha és Lao-ce miért nem azok?

– Valamennyien eretnekek – válaszolta a nő. – Uraságodnak tisztában kell lennie vele, hogy az eretnek szót másként értelmezzük. Az első tagja, a "ji" annyit jelent, mint "más", "másként", a második, a "tuan" pedig véget jelent. A "kezében tartotta a két végletet"⁷ azt jelenti, hogy valaki kezében tartja valaminek mind a két végét.

[7 Idézet Konfuciusz *A közép mozdulatlansága* című művéből. Tőkei Ferenc fordítása. (Sun, az eszményi uralkodó) "kezében tartotta a két végletet, s a középet alkalmazta a nép kormányzásában".]

Ha a "ji tuan"-t téveszmének tartjuk, akkor a "két végletet" nem egymással szemben álló tanításoknak kell talán felfognunk? Mondanom sem kell, ebben az esetben a "kezében tartotta mind a két végletet" nem jelenthet mást, mint hogy valaki mindkét ellentétes tanítást elsajátította. Konfuciusz arra gondolt, hogy az eltérő utak is találkozhatnak, különböző dallamok is felhangozhatnak egyidejűleg. Elfogadhatunk minden más tanítást, ha az a jóra serkenti az embereket, arra buzdítja őket, hogy a köz érdekét tartsák szem előtt. Ezért azt hirdette: "Aki a nagy erények dolgában nem lépi át a határokat, az a kis erények dolgában akár át is lépheti azokat."⁸ Ha csak a támadást tartjuk szem előtt, akkor eleinte még Buddhára és Lao-céra sújtunk le, később már Csü Hszi és Lu Csiu-jüan⁹ hívei mérik egymásra a csapásaikat, s ezzel belháborúvá lesz a csatározásuk. Hogyan lehetséges, hogy Csü fiai és unokái Lut támadják, Lu fiai és unokái pedig Csüt, holott mindannyian Konfuciuszt és Meng-cét tekintik mesterüknek. Ezért mondjuk, hogy "hűtlenné váltak eredeti tanításaikhoz", s vaslogikával érvényes rájuk, amit Konfuciusz mondott: "önmagának árt vele"!

[8 Idézet Konfuciusz *Beszélgetések és mondások* című művéből. Tőkei Ferenc fordítása.]

[9 Lu Csiu-jüan (1139-1192) neokonfucianus filozófus, az objektív idealistának tartott Csü Hszival szemben szubjektív idealista gondolkodónak szokás tartani.]

A mandarin unokaöccse nem fogyott ki a dicséretekből.

– Ma, amikor abban a megtiszteltetésben részesülök, hogy a kisasszonyt hallgathatom, úgy érzem magam, mintha csak egy bölcs tanítómester lábánál ülnek. De a Szung-kori konfucianusok bár valóban nem tartották mindig szem előtt a Mester útmutatásait, mégis számos felülmúlhatatlan érdemet szereztek tanítása igazi arculatának felderítésében. Jóllehet az "ég törvényei", az "emberi vágyak", az "uralkodó tisztelete", a "tisztesség megőrzése" mind a régi bölcsektől származó fogalmak, de az utókor jótéteményeikben csak azért részesülhet, mert a Szung-kori konfucianusok népszerűsítették őket. Ettől fogva az erkölcsök jobba, a szokások pallérozottabbá váltak.

A kisasszony kacéran elmosolyodott. Tekintete megcsillant, mint az őszi vizek, ahogy Ce-ping szemébe nézett. A férfit elbűvölte háziasszonya jégmadár-szemöldökének és kárminpiros ajkának szépsége. Úgy érezte, mintha valami titokzatos illat áramlana belőle, mely húsába és csontjaiba hatol. Teljesen elvesztette az önuralmát.

A nő ekkor kinyújtotta kezét, s átnyúlva az asztalka felett, megfogta a férfiét. Kis kacsója fehér volt, akár a jade, s puha, mint a vatta. Miután a kezében tartotta Ce-ping kezét, megkérdezte tőle:

– Mi a véleménye uraságodnak, ez kellemesebb, vagy amikor gyermekkorában az órán a tanítója azért fogta meg a kezét, hogy kormost verjen rá?

A mandarin unokaöccse nem tudott mit válaszolni.

– Mondja csak meg őszintén – folytatta a lány –, engem szeret-e jobban vagy annak idején a tanítóját? Hiszen Konfuciusz azt tanította: "A gondolataink őszintévé tevéséről szóló mondás azt jelenti, hogy ne csaljuk meg önmagunkat, s ahogyan utáljuk a rossznak a bűzét, úgy szeressük a jónak a szépségét."¹⁰ Azt is mondotta még: "Szeretni kell az erényt, akár a külső szépséget."¹¹ Meng-ce azt hirdette: "Az ételek és a nők szeretete a természetünk következménye."¹² Ce-hszia is arról az emberről beszélt, aki "a külső szépség helyett a bölcséket követi".¹³ Mindebből világos, hogy a női szépség iránti vonzalom az ember természetéből fakad. Mi más lenne hát, mint önmagunk megcsalása, a Szung-kori konfuciánusoknak az a tétele, hogy aki az erényt szereti, nem szeretheti a női szépséget? Önmagunk becsapásától egyenes út vezet mások fékevezetéséig, a dolog rendkívül veszélyes következményei tehát jól láthatók! S milyen felháborító, hogy még ők beszélnek a "tisztesség megőrzésé"-ről! A régi bölcsék "érzések"-ről és a "helyes viselkedés"-ről szóltak, sohasem állították szembe az "ég törvényei"-t és az "emberi vágyakat". Amikor Konfuciusz a *Dalok könyvé*-t szerkesztette, a *Sirályok vijjogása*-t¹⁴ tette az első helyre. Mondja meg, az ilyen sorokban, mint "az a lepke-szép asszony urának méltó társa", "gondom körötted kószál", sőt "kereslek és siratlak",¹⁵ talán az "ég törvényei" mutatkoznak meg, nem pedig az "emberi vágyak"? Ebből is látható, hogy Konfuciusz nem csapta be az embereket. Hiszen mit ír a *Sirályok vijjogása*-ról bevezetőjében? Ezt írja: "Ami az érzésekből születik, azt csak az erkölcs fékezheti meg." Az érzések világa olyan világ, amelyben előre nem látott dolgok történnek. Olyan ez, mint a mai éjszaka. Kedves vendég tisztelt meg a látogatásával, aminek örülnöm kell. Ez az érzéseimből fakad. Uraságod igen fáradtan érkezett, a hosszú utazás nagyon kimeríti az embert, most mégis teljesen felvillanyozódott, láthatóan kellemesen érzi magát. Ez is az érzelmekből fakad. Egy fiatal nő és férfi késő éjszaka kettesben beszélgetnek. Szavaikat megválogatják, eleget tesznek a jó erkölcs követelményeinek. Mindez úgy történik, ahogyan Konfuciusz elképzelte. Ha a Szung-kori konfuciánusok népámító kíváncsalmihoz tartanánk magunkat, szóra is alig nyithatnánk a szánkat. Vannak persze helyes megállapításaik is, de azok, akik ma őket tekintik követendő példának, olyan képmutató fráterek, akiket Konfuciusz és Meng-ce mindig is gyűlöltek!

[10 Részlet Konfuciusz *A nagy tanítás* című művéből. Tőkei Ferenc fordítása.]

[11 Idézet Konfuciusz *Beszélgetések és mondások* című művéből. A teljes szöveg: A mester mondotta: "Még senkivel sem találkoztam, aki éppúgy szerette volna az erényt, mint a külső szépséget." Tőkei Ferenc fordítása.]

[12 Idézet a *Meng-ce* című műből.]

[13 Idézet Konfuciusz *Beszélgetések és mondások* című művéből.]

[14 A *Dalok könyvé*-nek első verse.]

[15 *Dalok könyve*. Budapest, 1957., 5. old. Kormos István fordítása.]

Ekkor belépett az ősz hajú inas, és felszolgált a teát. Két régi porcelán csészében halványzöld nedű párolgott. Alighogy letette az asztalra, friss illata máris betöltötte a helyiséget. A háziasszony ivott egy kortyot, majd kiöblítette vele a száját, s kiköpte a kangan lévő víztartó mélyedésbe. Azután még egyszer hörpintett, s megismételte a dolgot.

– Annyit beszélünk ma ezekről az erkölcsösözökről – magyarázta nevetve vendégének –, hogy a bűzük egészen beszennyezte a fogaimat. Ezután nem ejtünk szót másról, csak a természet szépségéről.

Ce-ping beleegyezően bólogatott, ő is felemelte a csészét, hörpintett az italból. Leírhatatlanul friss érzés járta át tőle az egész testét. Ahogy lenyelte ezt a kortyot, ez az érzés kiterjedt a bensejére is, a nyelve tövénél illatos, édes nedv gyöngyözött. Amikor ismét lenyelt néhány kortyot, az illat a gyomrából mintha csak az orrába költözött volna. Olyan nagyszerű érzés kerítette a hatalmába, hogy nem is talált rá szavakat.

– Miféle tealevélből készült ez az ital? Mitől van ilyen pompás íze?

– A tealevélnak nincs semmi különlegessége, hacsak az nem, hogy itt terem vadon a hegyen. Ezért olyan erős az aromája – mondta a kisasszony. – Sok köszönhető a víznek, amelyet a Keleti

hegy csúcsának egyik forrásából mertünk. A forrásvíz annál ízletesebb, minél magasabbról származik. Agyagedényben, fenyővirágtúzön forraltuk. E három összetevő együttesének köszönhető az aromája, ön bizonyára máshonnan szállított tealevélből főzi a teáját, az pedig csak természetesen tea lehet, amelynek gyenge az aromája, ezenkívül nem talál hozzá megfelelő vizet és tüzelőanyagot, magától értetődik tehát, hogy az íze sem az igazi.

Odakintről kiáltás hallatszott:

– Jü hucigám, miért nem szóltál nekem, hogy ilyen kiváló vendéged érkezett?

A lány nyomban felugrott a helyéről:

– Lung bátyám, hát te honnan pottyantál ide ilyen későn?

– kérdezte a férfitől, aki közben beért a terembe.

A jövevény sötétkék steppelt vattaruhát viselt, a haját szabadon hordta. Sem öv, sem felsőkabát nem volt rajta, ötven múlhatott. Pirospozsgás arcát hollófekete bajusz és szakáll keretezte.

Ce-pinget meglátva illően üdvözölte, s megtudakolta tőle:

– Sen úr mikor érkezett?

– Két-három órája – válaszolta az. Majd megkérdezte: – Uraságodban kit tisztelhetek?

– A valódi nevemet már el is feledtem, én Huang Lung-cének hívom magam¹⁶ – mondta az ismeretlen.

[16 A férfi neve szó szerint Sárga Sárkányt jelent.]

– Micsoda szerencse! – lelkesedett a mandarin unokaöccse. – Nagyszerű költészetének régi tisztelője vagyok.

– Ül ide mellénk a kangra – hívta a kisasszony. A férfi az asztalka belső oldalához telepedett.

– Hucigám, azt mondtad egyszer, hogy friss bambuszajtásokkal fogsz megvendéget. Lássuk, hol a bambusz? Már vásik rá a fogam!

– Gondoltam rá, hogy szakajtók majd néhányat, de megfeledeztem róla, s Hatodik Teng Úr megelőzött – szabadkozott a kisasszony. – Menj, és kérjél tőle!

Huang Lung-cét a hallottak hatalmas kacajra fakasztották. Ce-ping a háziasszonyához fordult.

– Elnézést a merészségemért, de megtudhatnám, hogy ez a "Jü kisasszony" netán a becses neve?

– Csung-jünek hívnak, de mivel néném mind Po-sangnak neveznek, ezért fivéreim a becenevemem szoktak szólítani.

– Ha Sen úr nem érzi fáradtnak magát, akkor e nagyszerű találkozásunk öröme ma késő éjszakáig fennmaradhatunk. Holnap azután kicsit tovább lustálkodhatunk az ágyban. A Ciprusvölgy ösvényei különben is nagyon veszélyesek, nehezen járhatók, most pedig, hogy teljesen belepte őket a hó, egyenesen az életével játszik, aki véletlenül letér róluk. Liu Zsen-fu most csomagolja össze a cókókját, holnap délre ő is ott lesz a Kuan Jü-templom előtti vásáron. Ha uraságod reggeli után útnak indul, éppen összetalálkoznak.

A mandarin unokaöccse nagyon megörült ennek a hírnek.

– Úgy érzem magam, mintha ma este halhatatlanokkal találkoztam volna. Abból a boldogságból, amit most érzek, három életre is futja. Mondja meg uraságod, mikor született, a Tang- vagy a Szung-dinasztia idején?

Ez Huang Lung-cét újabb hahotára ingerelte.

– Hát ezt meg honnan veszi?

– Hiszen becses művében világosan kimondja, hogy "Éj s nappal üzi egymást már sokszáz éveken át", így hát legalább öt-hatszáz esztendősenek kell lennie.

– Nemhiába tartják úgy, "aki mindent elhisz az írásnak, jobb, ha nem is tud írni-olvasni!"¹⁷ Ez csak játék a szavakkal, amit úgy kell venni, akár a *Feljegyzések az Őszibarackvirág-forrásról* sorait.¹⁸

[17 Meng-ce szavai.]

[18 Tao Csien (Tao Jüan-ming) (365-427) költő ismert műve egy csodálatos látogatásról az Őszibarackvirág-forrásnál élő, örök életű emberek földjén.]

Azzal felemelte a teáscsészéjét, s az újabb adagot ízlelgette. Amikor a kisasszony észrevette, hogy Ce-ping csészéjében alig van már tea, felvette a kannát, és teletöltötte.

– Ugyan, ugyan – szabadkozott a férfi, de azért csak az ajkához emelte a csészéjét, hogy az italt kóstolgassa.

Odakintről távoli üvöltés hallatszott, az ablakok papírja finoman megremegett, a gerendákról peregni kezdett a por. Sen Cepingben mindez felidézte friss útiélményeit, s a hajszála is égne állt rémületében, az arcára is kiült a félelem.

– Tigrisvonítás, de semmi ok az ijedségre – nyugtatta meg Huang Lung-ce. – A hegyi lakók számára a tigris olyan megszokott állat, akárcsak a városiaknak az öszvér vagy a ló. Bár a városiak tudják, hogy ezek az állatok rúgni is képesek, mégsem félnek tőlük, mert tisztában vannak vele, hogy az ilyesmi csak ritkán fordul elő. Ali is ismerjük a tigrist. Általában elkerüljük, ő is minket, így azután ritkán tesz kárt bennünk. Nem kell tartani tőle.

– Hogyan lehetséges, hogy ilyen távoli üvöltésbe beleremeg az ablak papírja, a por pedig peregni kezd a gerendákról? – csodálkozott a mandarin unokaöccse.

– Ez adja a tigris tekintélyét! Az ilyen, hegyektől körülvett vidéken visszaverődik a tigris üvöltése. Húsz-harminc mérföldnyire is tisztán elhallatszik. Ám sík területen mindjárt elveszti ezt a félelmetes erejét. Ezért mondták a régiek: "abból a sárkányból, amelyik elhagyja a vizet, s abból a tigrisből, amelyik otthagyja a hegyet, akárki gúnyt űzhet". Úgy van ez, mint a mandarinokkal. Ha nehéz helyzetbe kerülnek vagy valami sérelem éri őket, a haragjukat otthon töltik ki a feleségükön és a gyerekeiken, de idegenek előtt meg sem mernek nyikkanni, nehogy elveszítsék a hivatalukat. Akárcsak a tigris vagy a sárkány, ők sem mernek kibújni a hegyükből-vizükből!

– Mennyire igaza van! – bólogatott Ce-ping. – Mégsem értem: hogyan lehet ennyire félelmetes a tigris a hegyekben?

– Nem ismeri talán az *Ezer írásjegy* című könyvet? – kérdezte meglepetten Huang Lung-ce. – Az írja: "A tágas völgyekben úgy terjed a hang, akár az üres szobában." Az üres szoba olyan, mint egy kis völgy, a völgy pedig olyan, mint egy nagy szoba. Ha az ajtónk előtt petárdákat robbantana, meghallaná, milyen nagy visszhangot vernek! Ugyanez az oka annak, hogy a hegyekben a mennydörgés sokkal nagyobbat szól, mint a síkságon.

Azzal a háziasszonyhoz fordult:

– Hugicám, régen hallottam már, hogy lantot pengettél. Miért nem játszol kitűnő vendégünk tiszteletére? Így legalább én is gyönyörködhetnék benne.

– Ugyan már, Lung bátyám, miért űzöl gúnyt belőlem – szabadkozott a kisasszony –, hiszen az én játékom csak nevetség tárgya lehet. Sen úr a tartományszékhelyen kitűnő lantjátékosokat hallgathat, majd éppen az én falusi cincogásomra kíváncsi?! Idehozom inkább a citerát, s Lung bátyám játsszék valamit rajta, abban több élvezetet leli majd a vendégünk.

– Nem bánom – állt rá Huang Lung-ce. – Én citerázom majd, te pedig a lantot pengeted. De ne fecsereljük az időt a hangszerek cipelésére, menjünk inkább a te szobádba. Még szerencse, hogy itt nőttél fel a hegyekben, s nem vagy elkényeztetett mandarinkisasszony, akinek tilos a lakosztályaiba lépni.

Azzal leugrott a kangról, felhúzta a csizmáját, megragadta a gyertyát, s intett Ce-pingnek:

– Jöjjön velünk, Jü hugicám mutatja majd az utat.

A kisasszony lelépett a kangról, átvette Huangtól a gyertyát, s elindult. A mandarin unokaöccse követte, Huang Lung-ce zárta a menetet. Áthaladtak a termen, elhúzták a függönyt, s a belső helyiségbe léptek. A szobában két ágy terpeszkedett. A tulsó szépen megvetve, az innensőt könyvekkel és képtekercsekkel zsúfolták tele. Keletre egy ablak nézett, előtte asztal állt. A tulsó ágy mellett ajtó nyílt.

– Ez apám hálószobája – mondta a háziasszony.

Az ajtó mögött galériaszerű folyosó húzódott, amelyet ablakok szegélyeztek, a padlatát olyan pallók alkották, amelyek alatt érezhetően űr tátongott. Először északra, majd keletre fordultak. Mindkét irányban üvegablakok zárták le a folyosót. Az északi ablakon kinézve Ce-ping megpillantotta a hegyet. A magasba törő szirt fala közvetlen közelükben húzódott. Lent a mélység sötétlett. Éppen tovább akart lépni, amikor hatalmas robajra lett figyelmes, mintha csak a hegy omlott volna össze. A lába alatt remegett a palló. Ce-pingből rémületében majd kiszállt a lélek.

Aki kíváncsi rá, hogy mi történt, olvassa el a következő fejezetet is.

TIZEDIK FEJEZET

*melyben a Fekete Sárkány két gyöngyszeme világítja meg
a lantot és a citerát; az egyszarvú kürtje pedig
együtt szól a kobozzal.*

Ott tartottunk, hogy Ce-ping eget-földet rázó dörrenést hallott, lába alatt megrengett a talaj, s ijedtében azt sem tudta, hová bújjon. Attól félt, hogy rászakad az egész hegy. A mögötte haladó Huang Lung-ce azonban megnyugtatta:

– Ne féljen uraságod! A patakok vize alámossa az összefagyott hótömeget, s ilyenkor lavina indul a hegyoldalon. Jég is van benne meg hó is, ezért ilyen nagy a hangja.

Közben ismét északra fordultak, s elértek egy barlang bejáratához. A benti helyiség akkora volt, mint két közönséges szoba. A kifelé néző falon ablakpárkány, felette ablak, a többi három fal simára volt vágva és hófehérre meszelve. A boltíves mennyezet a városkapuk bejáratára emlékeztetett. A helyiséget egyszerűen rendezték be. Az ülőalkalmatosságok gyökérből készültek, de még véletlenül sem akadt két azonos méretű közöttük. Ugyanakkor valamennyinek selyemfényűvé csiszolták a felületét. Az asztalok kiszáradt ágakból készültek, megőrizve azok természetes alakját. Nem voltak hát se kerek, se szögletesek, úgy csinálták őket, ahogyan azt az anyag megengedte. A keleti fal mellett száraz fából összeeszkábált, egyszemélyes fekvőhely húzódott, rajta ágytakaró és párna. Mellette két-három, bambuszból font, megsárgult láda állt. Alighanem ruhát és más használati tárgyat tartottak benne. A helyiségben se lámpa, se gyertya nem világított. Az északi falon két, csepp formájú kidudorodásban éjszakai lámpás vöröse derengett. A padlatot vastag, puha szőnyeg borította, amely szinte teljesen elnyelte a léptek zaját. A fekvőhelytől északra cikcakkos könyvvállvány magasodott, tele könyvekkel. A puha fedelű füzetek élet nem vágták egyenesre. A két lámpás között hangszerek lógtak a falon. Ce-ping két citerát és két lantot felismert közülük, a többről nem tudta, hogy milyen hangszer.

Amikor Jü kisasszony beért a barlangba, elfújta a gyertyát, és a gyertyatartót az ablakpárkányra tette, majd leült az egyik székre. Odakintről szaggatott vonítás hallatszott. Többször is megisméltődött, de az ablak papírja egyszer sem remegett bele.

– Hogyan lehet ennyi tigris ezen a hegyen? – csodálkozott a mandarin unokaöccse.

– Ha a falusi ember a városba keveredik, az odavalósiak kinevetik, mert semmit sem ismer, de úgy látom, hogy a városiak se tudják, melyik dolog mi fán terem falun. Attól tartok, hogy uraságod meg éppen mifelénk válik nevetségessé.

– Hallgassa csak – erősködött Sen –, ez a vonítás talán nem tigristől származik?

– Honnan lenne itt ennyi tigris? – kérdezte Jü kisasszony. – Ez farkasüvöltés. A tigris vonítása hosszan elnyúló, a farkasé rövid. Ezért hívják az előbbi "bögés"-nek, az utóbbit pedig "ordítás"-nak. A régiek alaposan meggondolták, mit hogyan nevezzenek.

Huang Lung-ce odatolt két asztalkát, s rájuk tett egy lantot és egy citerát. A kisasszony mellé húzott három számolyt, s hellyel kínálta Ce-pinget. Hangoltak egy keveset, majd ők is leültek. Néhány szót váltottak, azzal rázendítettek egy dallamra. Eleinte ujjai alig értek a húrokhoz, s a hangszer elnyúló, lágy hangot hallatott. Az első strófában halk, de tiszta pengetések fonódtak egymásba, a második strófában egyre hangosabban pengtek a húrok. Amikor a citera egy pillanatra elhallgatott, felbűgött a lant hullámzó melódiája. Első hallásra úgy tűnt, mintha a lant és a citera merőben különböző dallamot játszana, de ha az ember jobban odafigyelt, kiderült, hogy egymásnak felelgetnek, akárcsak egy gyöngymadárpár. A negyedik-ötödik strófát követően ismét egyre lágyabban pengették a húrokat. Időnként megborzongtak a hangok, áttetsző szomorúság uralkodott el a muzsikán. A súlyos leütések dús felhangokat váltottak ki a hangszerekből. Még két-három strófa, s a zene egyre változékonyabb lett, közben mindjobban kitisztult, mind távolabbról hallatszott.

Ce-ping konyított valamit a lantpengetéshez, átéléssel követte hát a játékot. A citerához nem értett, ezért feszülten figyelte hogyan szólaltatják meg. Rájött, hogy a citerából is bal kézzel lehet kihozni a legszebb hangokat. Jobb kézzel megpendítették, utána a bal kéz futamai következtek, csodálatos vibrálást csaltak elő a rezgő húrból. Ilyet még sohasem hallott. Eleinte még a játékosok

ujjait figyelte, a dallam fordulatait követte. Csak rövid pillanatokra fordult elő, hogy eltűntek a szeme elől a pergő ujjak, s füléből a húrok zengése. Később már se látott, se hallott, s végtelen könnyűnek érezte a testét, a szelek szárnyán lebegett, felhők hátán úszott. Majd elfeledkezett a testéről és a lelkéről is, mintha valami részegség kerítette volna a hatalmába, mintha álmodna. Bódultságának függönyén fémes csengések szűrődtek át, majd mindkét hangszer elhallgatott.

Ce-ping úgy érezte magát, mint aki álomból ébred. Ismét látott és hallott. Nyújtózkodott egyet, s felállt.

– Nem találok szavakat erre a muzsikára – áradozott. – Jómagam is több éven át tanultam lantot pengetni. Sok híres játékos hallottam. Még Szun Csin-csiu mester előadásában is gyönyörködhettem. Az *Ősz a Han-palotában*-t játszotta. Úgy gondoltam, hogy ilyen emelkedett muzsikát soha többé nem fogok hallani. Ki hitte volna, hogy ma ilyen előadásban lesz részem, amely többszörösen felülmúlja az övét? Mi ennek a műnek a címe? Van-e kottája?

– *A tenger és a szél* a címe – mondta a kisasszony –, sohasem jegyezték le a dallamát. Teljesen ismeretlen, de ehhez a régi előadásmóddhoz is csak itt a hegyekben értenek, a távolabb élők még csak nem is konyítanak hozzá. Uraságodék mindig egy szólamban játszanak, ha ketten játszanak is együtt. Ilyenkor ha az egyik a kung vagy a san hangot pendíti meg, ugyanazt teszi a másik is. Eszükbe sem jut, hogy a jü vagy a cse¹ hangot szólaltassák meg helyette. Még ha három-négyen zenélnek is együtt, akkor is ugyanez a helyzet. Valójában ezt "együtt játszás" helyett találóbb lenne "ugyanazt játszás"-nak nevezni. Mi viszont egészen másként játszunk a szólót és a kettőt. Nálunk a szóló egyszólamú, a kettős viszont kétszólamú. Vagyis amikor az egyik kungot penget, a másik a sant szólaltatja meg. Amíg az egyik a csiaót szólaltatja meg, a másik jut penget. Ezek a hangok nem egyeznek meg, de harmonizálnak egymással. Erre gondolt Konfuciusz, amikor azt mondta: "A nemesember harmonizál, de nem azonosul", bár ezt a "harmonizálás" szót azóta is félremagyarázzák.

[1 A kínai pentaton skála hangjai.]

Jü kisasszony felállt, odament a nyugati falba vágott kis ajtóhoz, kinyitotta, s bekiáltott valamit. Hogy mit, nem lehetett tisztán hallani. Huang Lung-ce is felállt, hogy visszaakassza a hangszereket a falra, így aztán Ce-ping is felkászálódott, s odaballagott a falhoz, hogy tüzetesebben megsejtelje, mi fán is terem ez az éjszakai lámpás. Hadd büszkélkedhessen majd el vele, hogy mit látott. Odaállt hát alája, de amikor megtapogatta a buráját, az annyira forrónak bizonyult, hogy megégette a kezét. "Hát ez meg hogyan lehetséges?" – csodálkozott magában. Látva, hogy Huang Lung-ce visszaakasztotta már a hangszereket a helyükre, megkérdezte tőle:

– Mondja uraságod, ez micsoda?

– Hát nem ismeri? Ezek a Fekete Sárkány gyöngyszemei – nevetett a férfi.

– A Fekete Sárkány gyöngyszemei miként lehetnek ilyen melegek? – tudakolta Ce-ping.

– Ezeket a gyöngyszemeket a Tűz Sárkánya köpi ki magából, persze hogy tüzesek.

– A Tűz Sárkányának a gyöngyszemei hogyan lehetnek ilyen egyformák? – kötötte Sen továbbra is az ebet a karóhoz. – De még ha a Tűz Sárkányának gyöngyszemei is, mindig ilyen hőséget árasztanak magukból?

– Úgy látom, uraságod kételkedik a szavaimban – mosolyodott el Huang. – Ha nem hisz nekem, hát megmutatom, hogy miben rejlik ennek a melegnek a magyarázata.

Azzal az örökéző mellett felkattintott egy rézkallantyút, s a gyöngyszem, akárcsak egy ajtószárny, felnyithatóvá vált. A kipúposodó részről kiderült, hogy csupán vékony héj, amely mögött mély olajtartály rejtezik. A tartályban gyapotszálból sodort kanóc állt, amelyet vastag papírból készült bura vett körül. Felül alaposan összekormozódott kis kürtő vezetett ki a falon. Ugyanolyan elv alapján működött, mint a külföldi petróleumlámpa, csak a kivitelezés maradt el mögötte, ezért jobban kormozott.

Most Ce-pingen volt a nevetés sora. A burát ugyanis kagylóhéjból csiszolták, ezért nem eresztett át annyi fényt, mint a külföldi lámpák.

– Nem lett volna akkor már egyszerűbb egy külföldi petróleumlámpát vásárolni helyette? – kérdezte.

– Ugyan hol találni itt a hegyekben olyan boltot, ahol külföldi termékeket árulnának? Ezt az

olajat itt termelik a szomszéd hegyen, s lényegében véve olyan a minősége, mint az önök petróleumának. Csak hát mi nem értünk a feldolgozáshoz, ezért kicsit zavaros, s nem is ad annyi fényt, így azután a falba építettük be.

Azzal visszacsukta a burát, s ismét két éjjeli lámpás világított a falon.

– Hát ez a szőnyeg miből készült? – kíváncsiskodott tovább a vendég.

– "Subafüből", ahogyan a népnyelv hívja. Onnan ered az elnevezése, hogy ebből a füből subát készítenek. Félszáraz állapotban szokták levágni, azután a napon szárítják tovább. Vékony szálakra hasítják, s kenderfonalhoz vegyítve együtt szövik őket. Ez Jü kisasszony keze munkáját dicséri. Itt a hegyekben mindig nyirkos a talaj, ezért először csillámmal szórjuk be, majd szőnyeget terítünk rá. Így azután nem betegszünk meg. Ezeket a falakat is agyaggal kevert csillámmal kentük be. Ez egyaránt véd a nedvességtől és a hidegtől is, s sokkal jobb, mint a mész, amit uraságotok használnak.

Ce-ping tovább vizsgálta a szobát, s felfedezett a falon egy tárgyat, amely a gyapot felverésére szolgáló újra emlékeztetett, de számtalan húr feszült rajta. Világos volt tehát, hogy hangszer kell legyen.

– Ezt hogyan hívják? – kérdezte Huangtól.

– Koboznak – világosította fel a férfi.

Sen megpendítette a húrokat, de azok csak fakó hangot hallattak.

– Már gyerekkoromban olvastam a *Koboz-dal*-t² de sohasem gondoltam, hogy ez a hangszer így fest a valóságban. Nem volna kedve uraságodnak egy kicsit megpengetni, hogy ezzel is bővítsem ismereteimet?

[2 A *Zenepalota* című gyűjtemény egyik darabja a Han-korból (i. e. III. század – i. sz. III. század).]

– Ha egymagám játszom rajta, nem fogja élvezni. Nézzük meg, mennyi az idő, s hívjunk még valakit. Akkor már érdemes lesz megszólaltatni a hangszert.

Azzal az ablakhoz lépett, s megnézte a hold állását:

– Még csak tizenegy felé jár az idő – állapította meg. – Azt hiszem, hogy a Szang lányok még nem feküdtek le, megpróbálom idehívni őket. – Azzal a kisasszonyhoz fordult: – Sen úr a koboz hangjára kíváncsi, mit gondolsz, Hu kisasszony átjönne?

– Ha az öreg behozza a teát, megkérem majd, hogy menjen át hozzájuk.

Valamennyien visszaültek a helyükre.

Az öreg ekkor belépett egy vörös agyagból készültmelegítővel, vizeskancsóval, kis teáskannával és teáscsészékkel. A készletet a rövid lábú asztalkára helyezte.

– Menj át Szangékhoz, kérdezd meg Hu és Seng kisasszonyokat, nincs-e kedvük átjönni – utasította Jü kisasszony.

– Igenis – bólintott a szolgál.

Ők hárman ott maradtak az ablak mellett álló, szilvafából készült asztalka mellett. Ce-ping ült a legközelebb az ablakpárkányhoz. A gazdasszony nedves törülközőket nyújtott át a vendégeinek, akik csendben üldögélve hörpölték teájukat, hogy megtöröljék vele az arcukat.

Ce-ping az ablakpárkányon heverő néhány könyvre lett figyelmes. Levette őket, s megnézte a legfelső kötet címlapját. Ez állt rajta: "Idevalósi emberek mondásai." Amikor belenézett, verseket és prózai írásokat talált benne, de a különböző hosszúságú sorokból álló népdalok voltak többségben. Valamennyit kézírással jegyezték le, méghozzá pompás kalligráfiával. Beleolvasott néhányba, de nem nagyon értette a szövegüket. Ekkor az egyik kötetben díszes levélpapírra bukkant, amelyre négy négysoros strófát írtak. A lapot ki lehetett venni a könyvből. A mandarin unokaöccse szerette volna lemásolni ezeket a verseket, ezért megkérdezte Jü kisasszonyt:

– Megengedi, hogy lemásoljam ezt a lapot?

– Ha tetszik uraságodnak, vigye magával – mondta az, miután megnézte a lapot.

Ce-ping kezébe fogta a papírt, s ismét figyelmesen megnézte a szöveget, amely így szólt: Példázat az anyatigrisről:³

[3 A bonyolult utalásokat tartalmazó költemény a bokszerlázadás eseményeire céloz. Kiss Zsuzsa fordítása.]

*Kelet hegyén tigrisanya:
házakat dúl vad rohama,*

*jövő évi szarvast eszik,
visszhangozik Csi, Lujaja.*

*Telhetetlen tigrisanya
csontot terít mindenhova,
az égre tör, égi trónra,
disznóé e föld jogara.*

*Csikoshátú tigrisanya:
nyugati hegy is birtoka;
Adóm igen keserüli,
fiainak mészárosa.*

*Mind bösz, ahány szomszéd: a négy;
Nyugatra néz le a nagy Ég;
a disznót öld le s a tigrist,
békét kíván immár a nép.*

Ce-ping többször is átböngészte ezeket a sorokat, majd megjegyezte:

– Ez a vers a régi dalokra hasonlít, feltétlenül valóságos tényeken kell alapulnia. Kérem, árulják el a titkát nekem.

– Ha egyszer "Idevalósi emberek mondásai"-ról van szó, akkor ezt idegeneknek nem szabad elmesélni – tréfálkozott Huang. – Uraságod várjon csak nyugodtan néhány évet, s mindent meg fog érteni.

– A "tigrisanya" az önök Jü kormányzója – világosította fel a kisasszony. – A többit uraságod szép lassan magától is kitalálja.

Ce-ping megértette, hogy nem szabad tovább kérdezősködni.

Ekkor távolról nevetgélés zaja szűrődött be. Kisvártatva kopogó léptek hallatszottak a folyosóról, amelyek egyre közeledtek az ajtóhoz.

Az ősz hajú szolga lépett be elsőnek.

– A Szang kisasszonyok megérkeztek – jelentette. Huang és a kisasszony eljűk siettek. Ce-ping is felállt.

Az elől haladó kisasszony húszéves lehetett. Kabátkáján lila alapon sárga virágok virítottak, szoknyája olyan fekete volt, akár a fecske tolla. Haját az egyik oldalra csavarva viselte, fürtjei fodrozódó felhőként hullottak alá. A másik kisasszony tizenhárom-tizennégy esztendősnak tűnt. Jégmadárkék kabátkát és piros alapon fehér virágos nadrágot viselt, közepén kontyba font hajába a vízililiom levelére emlékeztető jégmadárkék virágot tűzött, amely minden lépésénél megremegett.

Amikor a helyiségbe értek, az ott lévők helyel kínálta a lányokat. Jü kisasszony bemutatta nekik Ce-pinget.

– Csengvu járás főnökének, Sen nagyságos úrnak tisztelt unokaöccse. Nem sikerült elérnie a faluba, ezért itt szállt meg éjszakára, összefutottak Lung bátyámmal, akivel egészen belemelegedtek a beszélgetésbe. Sen úr kobozmuzsikát szeretne hallani, ezért hívtuk ide a kisasszonyokat. Elnézést kérek, hogy megzavartuk édes álmukat!

– Ugyan már! Hová gondol? – pironkodtak a lányok. – A mi gyatra muzsikánk nem méltó Sen úr füléhez!

– Ne legyenek már ennyire szerények – szakította félbe őket Huang Lung-ce.

Jü kisasszony bemutatta a lila ruhás lányt Ce-pingnek:

– Hu néném – majd a fiatalabb, jégmadárkék ruhásra mutatott –, Seng hugicám. Ők a legközelebbi szomszédaink. Gyakran járunk össze.

Ce-ping elmormolt néhány udvariassági közhelyet, majd a szeme sarkából figyelte a lányokat. Hu kisasszony szépségébe arca teltsége, hosszú szemöldöke, ezüstbarackként csillogó szeme, piros ajka és hófehér fogai ellenére valami férfias bátorság vegyült, tiszta tekintetű hűgát inkább

rejtőzködő báj jellemezte.

Belépett az ősz hajú szolga, a korszóból teletöltötte a teáskannát, majd friss vizet öntött a korszóba, azzal már távozott is. A háziasszony elővett két teáscsészét, s teával kínálta az újonnan érkezetteket.

– Későre jár már, ideje lenne hozzákezdeni – sürgette meg őket Huang Lung-ce.

Jü kisasszony levette a kobozt a falról, és Hu kisasszony felé nyújtotta, de az nem akarta elfogadni.

– Jü nővérekem sokkal jobban játszik nálam. Hoztam magammal egy kürtöt, hucicám pedig egy csengettyűt. Nem az lesz a legjobb, ha ezeken kísérjük nővérekem játékát?

– Kitűnő ötlet – helyeselt Huang –, lássanak is hozzá.

– Lung bátyánk mivel járul hozzá, a muzsikáláshoz? – kérdezte Hu kisasszony.

– Hallgatni fogom – mondta a férfi.

– Nem szégyenli magát? – fenyegette meg tréfásan Hu kisasszony. – Még hogy hallgatni fogja! Úgy mondják "a sárkány bömböl, a tigris bög", Lung bátyámnak tehát bömbölnie kell.⁴

[4 Huang Lung nevében a sárkány írásjegye szerepel.]

– Csak a vízisárkány bömböl – vágott vissza Huang –, az olyan szárazföldi sárkány, amilyen én vagyok, csak ahhoz ért, hogy elrejtőzzék.

– Megvan – kiáltott fel hirtelen Jü kisasszony, s letéve kezéből a kobozt, odaszaladt a fal melletti asztalkához, megfogott egy kőgongot, és Huang Lung-ce elé helyezte:

– Most már bömbölhet is, meg a gongot is ütheti. Ezen verje ki nekünk a ritmust.

Hu kisasszony a ruhájából előhúzott egy fényes kürtöt, amely úgy kápráztatta a szemet, akár a fekete jade, s lassan fújdogálni kezdte. A kürt tetején egy nyílás, az oldalán pedig hat-hét lyuk volt, amelyet ujjbeggyel tetszés szerint be lehetett fogni vagy szabadon hagyni, s ily módon a hangszer a skála valamennyi hangjának képzésére alkalmassá vált. Ez nem olyan volt, mint a katonazenekarok kürtje, amely csak felcsattanó, éles hangokat hallatott. Hu kisasszony kürtje dallamosan, tagoltan szólt. Hangja bánatosan zengett.

Jü kisasszony közben a térdére helyezte a kobozt, felhangolta, s a kürtszó ritmusát figyelte. Seng kisasszony négy csengettyűt vett a baljába, hármát a jobbába, s tekintetét a nővére arcára szegezte. Amikor Hu kisasszony kürtszólója az első strófa végéhez ért, Seng kisasszony teljes erőből megrázta a csengettyűket. Ekkor Jü kisasszony is felemelte a kobozt, s abból a húrok lassú, de erőteljes megpendítésével szomorú hangokat csalt ki. Hol egyenesen beléjük csapott, hol csak finoman érintette őket. A csengettyűszó elhallgatott, a koboz hangja egybeolvadt a kürtével. Olyan volt ez, mint amikor a vad szél felkavarja a homokot, s még a tetőcserepek is beleremegnek. A csengettyűk most már külön-külön szólaltak meg. Sajátos színt vittek a muzsika szövetébe, és fokozták annak ritmikusságát.

Ekkor Huang Lung-ce is hirtelen összecsuicsörítette az ajkát, s az égre emelve tekintetét belebódult a hangzavarba. Egy ideig meg sem lehetett különböztetni az énekhangot, a kürtszót, a húrok pengését és a csengettyűk csilingelését egymástól, csak szélzúgást, vízcsobogást, emberek és paripák dobogását, harci lobogók csattogását, dárdák zörgését, dobok pergését lehetett hallani.

Mintegy félóra telhetett el, amikor Huang Lung-ce az ütővel vadul püfölni kezdte a gongot. A kőgong hangja harmonikusan olvadt bele a zeneszóba, mintegy kitöltve annak réseit. A koboz egyre ritkábban pendült meg, a kürtszó elhalkult. A kőgong tiszta, ünnepélyes zengése töltött be mindent.

Ekkor Seng kisasszony felállt, s kiegyenesített karral ismét vadul megrázta a csengettyűket. A többi hangszer elhallgatott.

Ce-ping felugrott a helyéről, s összeillesztett kézzel mondott köszönetet:

– Végtelen hálára kötelez, hogy ennyit fáradtak a kedvemért.

– Ne tréfáljon már uraságod – szabadkoztak a többiek.

– Elárulnák, hogy mi ennek a számnak a címe? – tudakolta a mandarin unokaöccse. – S miért van benne ennyi csatazaj?

– Ez *Az elszáradt eperfa*, de emlegetik még *Barbárok lovai nyihognak a szélben* címen is – világosította fel Huang. – Katonazenén alapul. A kobozon előadott számok között nem találni a békés életről szólót. Többnyire bánatosak, zaklatottak, nemegyszer megríkatják az embert.

Közben a zenészek helyre rakták a hangszereket, s visszaültek a helyükre.

– Pan nővérünket miért nem látjuk mostanában? – kérdezte Hu kisasszony a háziasszonytól.
– Nővérem fia több mint két hónapja gyengélkedik, ezért nem jön – válaszolta az.
– Mi baja van a kicsinek? – tudakolta Seng kisasszony. – Miért nem viszik orvoshoz?
– Hogyne vitték volna! – mondta Jü kisasszony. – De nagyon szófogadatlan. Amikor helyrehozzák, akkor teletömi a hasát mindenfélével, s újra megbetegszik. Már kétszer jártak így vele! Nehéz meggyógyítani!

Családi dolgokról beszélgettek még, majd a Szang kisasszonyok felálltak, és elbúcsúztak. Ceping is feltápászkodott, s így szólt Huang Lung-céhoz:

– Éjfél felé járhat az idő, attól tartok, hogy Jü kisasszony szintén le akar pihenni. Telepedjünk át oda, ahol az imént üldögéltünk.

Visszatértek a folyosóra, ahol az ablakot már nem ezüstözte be a holdfény. A szirtfal felső részén még csillogott a hó, de alul már sötétbe burkolózott. Tizenharmadikát írtak, ezért a hold már leszállóban volt nyugaton. Amikor a keleti szobába értek, Jü kisasszony a férfiakhoz fordult:

– Uraságotok foglaljanak itt helyet, én addig kikísérem a kisasszonyokat.

Még a terem közepéig se jutottak, amikor a kisasszonyok tiltakozni kezdtek:

– Ne kísérjen tovább, úgyis szolgálával jöttünk, odakint vár ránk. Addig mondogatták, amíg Jü kisasszony végre beleegyezett, hogy nem kíséri tovább őket.

– Menj csak vissza a szobádba – kérte Huang Lung-ce –, én még maradok egy keveset.

A kisasszony, mielőtt búcsút vett volna tőlük, figyelmeztette a mandarin unokaöccsét:

– Sen úrnak ezt az ágyat szántuk éjszakára. Elnézést kérek, hogy nem lehetek tovább a társaságukban.

– Liu Zsen-fu valóban nagyszerű ember – mondta Huang Lung-ce, miután a kisasszony eltávozott –, csak az a baj, hogy túlságosan becsületes. Itt a hegyekben még eléledgel így, de a városban nem boldogul vele. Körülbelül egy évig hasznát vehetik, azután úgyis minden megváltozik.

– Miért, mi történik egy év múlva? – csodálkozott Sen Ceping.

– Kisebbségre kerül sor, öt év múlva nagyobb viharra, tíz év múlva pedig egészen más világ járja majd.

– Jó lesz ez vagy rossz?

– Természetesen rossz. De a rossz egyben jó is, a jó pedig egyben rossz is. Ami nem rossz, az nem biztos, hogy jó, ami nem jó, az nem biztos, hogy rossz.

– Ebből egy mukkot sem értek – ismerte be a mandarin unokaöccse. – A jó az jó, a rossz pedig rossz. Uraságnak ez az álláspontja összemosza a jót a rosszal. Kérem, magyarázza el, hogy mire gondolt. Tudatlan személyemnek a múltban alkalma nyílt megismerkedni néhány buddhista szutrával. Gyakran belefáj dúlt a fejem az olyan badarságokba, hogy "az anyag üres, az üresség anyag". Ma, amikor urasággal összetalálkoztam, úgy éreztem, mint aki a felhőkön és a ködön keresztül végre megpillantja a tiszta égboltot. Ki gondolta volna, hogy ismét ilyen zavaros elméleteket fogok hallani? A könyökömön jön már ki az ilyesmi!

– Kérdezek akkor valamit uraságtól – mondta Huang. – Itt van például a hold. Tizenötödikén telehold van, harmincadikán újhold. Első negyedkor a fele fényes, utolsó negyedkor a másik fele. Bár harmadikán-negyedikén még csak vékony sarló látszik belőle, hogyan lehetséges, hogy később mégis szépen kikerekedik? Mi az oka annak, hogy tizenötödike után meg lassan elfogy?

– Ennek egyszerű a nyitja – magyarázta a mandarin unokaöccse. – A holdnak nincsen saját fénye, a nap fényét tükrözi csupán. Ezért a nap felé forduló félgömbje fényes, az átellenben levő pedig sötét. Harmadikán-negyedikén a hold ferdén áll a nappal szemben, ezért mi háromtizedét látjuk a fénynek, héttizedét sötétnek, s olyan lesz az alakja, mint egy sarló. Valójában a holdon semmi sem változott, továbbra is a fele fényes, fele sötét, a hold alakváltozásai csupán a mi szemünkben tükröződő látszatok, semmi közük sincsen magához a holdhoz.

– Ha uraságod ezt megértette – bölintott Huang Lung-ce –, akkor azt is el kell fogadnia, hogy a jó egyben rossz is lehet, a rossz pedig egyben jó is. Ez ugyanazon a logikán alapszik, mint a hold fényének változása.

– A kettőnek semmi köze sincsen egymáshoz – tiltakozott Ceping. – Bár a hold sohasem

változtatja az alakját, van egy megvilágított és egy sötét oldala. Mivel az egyik fele mindig fényes, a másik fele pedig mindig sötét, ezért amikor a fényes felét fordítja felénk, azt mondjuk, hogy telehold van, amikor pedig a sötétet, akkor újholdról beszélünk. Nyolcadikán és huszonharmadikán a felét látjuk, ezért azt mondjuk, hogy a fele fényes, a fele sötét. Ilyenkor beszélünk holdsarlóról, illetve holdnegyedekről, hiszen az emberek máshonnan nézve más alakúnak látják. Ha huszonnyolcadikán-huszonkilencedikén, amikor nem látszik az égen a hold, valakinek sikerülne elrepülnie a hold felszínére, azt természetesen akkor is fényesnek találná. Ez a helyzet a hold fényváltozásával, amivel mindenki tisztában van. Ám a hold egyik oldalának fényessége, a másik oldalának sötétsége megváltoztathatatlan törvényszerűség. A hold fele ugyanis mindig fényes, a fele pedig mindig sötét. Ha azt mondanánk, hogy "a sötétség egyben fényesség, a fényesség egyben sötétség", ennek semmi értelme nem lenne.

Belemelegedtek a vitába, amikor a hátuk mögött megszólalt valaki:

– Sen úr téved!

Aki kíváncsi rá, hogy ki volt az illető, olvassa el a következő fejezetet.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

*melyben a vést terjesztő pestises patkány
egy lovat is elveszejthet; a veszett kutya pedig nagyobb
pusztítást vihet végbe, mint egy mérget lövellő sárkány.*¹

[1 Az állatnevek a bokszlerázadást, illetve a dél-kínai forradalmárokat jelképezik.]

Sen Ce-ping éppen vitába szállt Huang Lung-cével, amikor a háttérből valaki közbekiáltott:

– Sen úr téved!

Amikor hátrafordultak, Jü kisasszonyt pillantották meg, aki közben átöltözött. Mintás vászonból készült könnyű köntöst és szűk nadrágot viselt, amelyből elővillant aranylótuszra emlékeztető piciny lábfeje. Lábán a *Lincse*-gomba alakjára vágott orrú házi papucsot hordott. Világos körvonalú szeme úgy csillogott, mint az őszi vizek. Az eddiginél is okosabbnak és csinosabbnak tűnt.

A mandarin unokaöccse nyomban felugrott a helyéről.

– Hogyan? Hát a kisasszony nem alszik?

– Valóban aludni akartam, de amikor meghallottam uraságotok vitáját, kiment az álom a szememből. Szeretnék részt venni benne, hogy ily módon is gyarapíthassam a tudásomat.

– Szerény tehetséggel hogyan is mernék én vitatkozni szabadkozott Ce-ping. – Csupán arról van szó, hogy lassú az észjárásom, nem értek meg első hallásra mindent, ezért arra a fáradságra kérem Huang urat, hogy magyarázza el nekem még egyszer. A kisasszony megindokolná, miért mondta az imént, hogy nincs igazam.

– Ezt uraságod is könnyűszerrel megértheti – magyarázta Jü kisasszony –, de nem gondolta alaposan végig. Az emberek általában nem használják a saját fejüket, csak ráhagyatkoznak arra, amit másoktól hallottak. Az imént arról beszélt, hogy a holdnak a nap felé forduló fele mindig fényes. De gondoljon most arra: mozog-e vagy sem a hold az égen? A holdnak a föld körül végzett keringéséről mindenki tud. Ha pedig a föld körül kering, akkor mozognia kell, forognia a tengelye körül, ez teljesen nyilvánvaló igazság. Mármost, ha forog a tengelye körül, akkor hogyan mutathatná mindig ugyanazt az oldalát a nap felé? Látható, hogy a hold anyaga egynemű, s bárhogyan is forogjon a tengelye körül, a nap felé eső része mindig fényes lesz. Ebből egyértelműen kiténik, hogy fényes vagy sötét voltának semmi köze sincs magához a hold anyagához. Ettől se nagyobb, se kisebb nem lesz. Ezt nem nehéz belátni, de a Szung-kortól kezdve a három vallás képviselői² önámító és másokat is félrevezető jegyzetekkel látták el a klasszikusokat. Ezzel teljesen eltorzították a régi bölcsék eredeti gondolatait. Ezért mért ránk az Ég olyan szörnyű csapásokat, mint északon a bokszerek lázadása, délen pedig a forradalmi párt mozgalma, amelyek egyetlen ecsetvonással keresztül akarják húzni mindazt, amit nagy gondolkodóink nemzedékek hosszú során keresztül alkottak. Ez a dolgok természetes következménye, nincs mit csodálkozni rajta! "Aki nem élt, az meg sem hal, halál nélkül nincs élet, az élet halál, a halál pedig élet." Hát nem pontosan így van?

[2 Konfucianizmus, taoizmus, buddhizmus.]

Ce-ping megdöbbenően hallgatta.

– Abból, hogy a hold fényes is meg sötét is, az imént még kapiskáltam valamicskét, ám a kisasszony érveléséhez egyszerűen nem tudok mit szólni! De egyelőre nem is kívánok tisztába jönni vele, inkább arra kérek magyarázatot, miféle viharra kerül sor öt év múlva, és mik azok a nagy változások, amelyekben tíz esztendő múlva lesz osztályrészünk?

– Uraságod ismeri a három hatvanéves ciklus elméletét – kezdett bele Huang Lung-ce. – Az első hatvanéves ciklus első éve a Közös Kormányzás harmadik évére³ esett. Ezzel alighanem uraságod is tisztában van.

[3 A régi Kínában nem ismerték a folyamatos időszámítást. Hatvanas ciklusokra osztották, és így jelölték az éveket, minden ciklus lejártakor újakezdődött a számítás. Másrészt a császárok uralkodásuk éveit különböző elnevezésekkel illették, s ezen korszakok sorszámozott elnevezésével számolták az éveket. A Közös Kormányzás harmadik éve: 1864-1865, a tajping felkelés leverésének éve.]

– Természetesen – bólintott a megkérdezett.

– Ez a hármas ciklus gyökeresen különbözik a megelőzőtől, ezért nyugodtan nevezhetjük "a fordulat ciklusának" – fűzte hozzá Huang. – Ebben a hatvanéves ciklusban olyan eseményekre kerül

sor, amelyek alapvetően megváltoztatják az ország képét. Az első változás a Közös Kormányzás 13., vagyis a ciklus 11. éve;⁴ a második változás a Fényes Ügy 10., vagyis a ciklus 21. éve;⁵ a harmadik változás a ciklus 31. éve;⁶ a negyedik változás a ciklus 41. éve;⁷ az ötödik változás a ciklus 51. éve;⁸ az öt változást követően már megpecsételődött az ország sorsa. Az az ember, aki a Nagy Felvirágzás korszakában, az előző ciklus 51. évében⁹ született, s nyolcvan esztendő ér meg, saját szemével látja majd e ciklus változásait, és igen érdekes élményekben lesz része.

[4 1874, Kuang-hszü császár trónra lépésének éve.]

[5 1884, az Annamért folyó francia-kínai háború kezdetének éve.]

[6 1894, a japán-kínai háború kezdetének éve.]

[7 1904]

[8 1914]

[9 1854]

Az első hármat szerény személyeknek is sikerült már megélnie – jegyezte meg a mandarin unokaöccse. – Amikor a ciklus 11. évében Mu-cung Ji császár megtért az Égbe, ez jelezte az első fordulatot a dolgok menetében, a 21. évben a franciák fucsieni és annami csatája újabb fordulatot hozott, mint ahogy újabb fordulatra került sor a 31. évben is, amikor a japánok megtámadták három keleti tartományunkat, Oroszország és Németország nyomban kiegyeztek egymással, hogy a vetélkedők között ők legyenek a nevető harmadikak. E három változásról én is tudok, de mi lesz a következő három?

– Ezeket északon a bokszerek, délen pedig a forradalmárok idézik elő – világosította fel Huang. – A bokszerezés a ciklus 25. évében veszi kezdetét, a 31. évre teljesedik ki az ereje, a 37. évben pedig ki is robban. De amilyen gyorsan fellángol, olyan hamar el is hamvad. A fő ereje északon lesz. Hívei az udvari eunuchoktól a tábornokokig és a miniszterekig széles rétegeket ölelnek fel. A célja a kínaiak leigázásában rejlik. A déli forradalmi megmozdulások a ciklus 35. évében veszik kezdetüket, a 41. évben teljesednek ki, s a 47. évben robbannak ki. Ezek lassabban lángolnak fel, s lassabban is hunynak ki. Fő erejük délen összpontosul. Híveik egyszerű írástudóktól tábornokokig és miniszterekig terjednek. Fő céljuk a mandzsuk elűzése. Ez a két lázadó csoport tehát szervező és civilizatorikus munkába kezd. Ezért északon a bokszerek lázadása a ciklus 41. évében változásokat kényszerít ki, a déli forradalmárok mozgalmáé ugyanezt éri el a ciklus 51. évében. Ezt követően a civilizatorikus munka meghozza a gyümölcsét, a kínaiak és külföldiek ellentétei, a kínaiak és mandzsuk kölcsönös gyanakvásai mind megszűnnek. Vej pojang,¹⁰ a szent ember azt írta a *Megállapodás az egyetértésről* című művében a hatvanas ciklusok 41. évéről: "Ebben az évben dugják ki a fejüket a csírák." A 41. évet alkotó jegyek második tagja a "föld" elemével áll kapcsolatban. Minden a földből születik, ezért a 41. évet követően a civilizáció sarjadásnak indul. A fák hajtásai áttörnek a kérget, a bambusz rügyei kifakadnak fészükéből. Eddig mindenütt csak a fák kérgét, a bambuszrügyek fészket láttuk, az igazi csíra ezek mögött rejtve. Tíz év alatt az őket borító kéreg lehántódik. Az 51. év második tagja a "fa" eleméhez tartozik, s a virágzás jelképe. Ezt követően a civilizáció felvirágzásának korába lépünk. Bár ez fényes időszak lesz, ezt a civilizációt még nem lehet egy napon emlegetni a világ többi országának civilizációjával. Az újabb ciklus kezdetére ez a civilizáció meghozza a maga gyümölcsét, s kialakítjuk a magunk kultúráját.

[10 A Keleti Han-dinasztia (i. sz. I-III. század) idején élt taoista filozófus és alkimista.]

A Nyugat új kultúrájának hatására újjászületik a Három Király és öt Császár régi civilizációja, s a megvalósult Nagy Egység világában egybefonódnak. De ez még a távoli jövő dolga. Erre harminc vagy ötven esztendő sem lesz elegendő.

Ce-ping lelkesen itta magába beszélgetőtársának szavait:

– Ali váltotta végül is ki az északi bokszerek és a déli forradalmárok megjelenését? Aliért akarta az Ég, hogy ezek az emberek megszülessenek? Uraságod járatos a világ dolgaiban, jobbtól nem is kérdezhetném! Gyakran töprengenek ezen: az Ég minden jónak a forrása, de ha az, s egyben a világ ura is, miért bocsát a földre ilyen embereket? Talán csak nem vakságában? Hiszen úgy tartja a mondás is "vak lázadók"!

Huang bólintott, sóhajtott egyet hozzá, de nem szólt egy szót sem.

– Uraságod bizonyára azon a véleményen van, hogy az Ég Uránál nincsen nagyobb úr a világon – fordult kisvártatva a mandarin unokaöccséhez.

– Természetesen – válaszolta Sen.

– Pedig akad még nála tekintélyesebb is – ingatta a fejét Huang Lung-ce.

– Ez pedig nagyon különös – lepődött meg a mandarin unokaöccse. – Amióta csak írásbeliség létezik Kínában, ilyesmit soha senki le nem írt, de még a világ más országaiban sem hangoztattak olyat, hogy van az Ég Uránál hatalmasabb úr! Erről még csak nem is hallottam!

– Ha olvasott buddhista szutrákat, akkor tudnia kell az Ég Urának az aszurák királyával¹¹ vívott háborújáról – jegyezte meg Huang.

[11 A démonok fejedelme a buddhista hitvilágban.]

– Hallottam róla, de nem tudom elhinni – mondta a mandarin unokaöccse.

– Márpedig ez nemcsak a buddhista szútrákban áll így – magyarázta Huang –, a nyugati vallások is ismerik a sátán legendáját. Teljesen hiteles a történet. Tudnia kell, hogy ez az aszurák királya néhány évenként mindig újra csatázik az Ég Urával. Vereséget szenved, de mégis újrakezdi. Kérdem én, amikor az Ég Ura legyőzi, miért nem semmisíti meg? Miért várja meg, hogy újra meg újra ártson az embereknek? Ha nem tudja, hogy az aszúra király mit művel, ez nem vallana valami nagy bölcsességre; ha pedig tud róla, és mégsem pusztítja el, ez kegyetlenségről tanúskodik. De hát lehet az Isten kegyetlen és buta? Ebből teljesen nyilvánvaló, hogy az Ég Urának az ereje nem elegendő az aszúra király elpusztításához. Olyan ez, mint amikor két ország harcol egymással, s bár az egyik legyőzi a másikat, ahhoz már nincs ereje, hogy meg is semmisítse vagy a vazallusává tegye. Bár az egyik legyőzte a másikat, a két ország továbbra is egyenrangú, egyenlő erejű ország marad. Ezt meg lehet érteni. Ugyanez a helyzet az Ég Urával és az aszúra királlyal is. Az Ég Ura sem elpusztítani, se leigázni, se saját parancsainak elfogadására kényszeríteni nem képes ellenfelét. Mindez azt bizonyítja, hogy egyenrangúak, s mindketten egy harmadik úrnak engedelmeskednek, akinek tekintélye még az Ég Uráénál is nagyobb!

– Sohasem hallottam még erről a Legfelsőbb Úrról! – vágott közbe izgatottan Ce-ping. – Megtudhatnám, hogy kit tiszteljek benne?

– Ő a Legerősebb Úr – világosította fel Huang –, akinek az ereje olyan hatalmas, hogy még az Ég Ura is kénytelen meghátrálni előtte. Elmondok erről egy példázatot. Az Ég szereti az életet. A tél tavaszra fordul, a tavasz nyárra, a nyár ősze, mindez bőséges lehetőséget nyújt az Égnek, hogy megmutassa életszeretét. De gondolja csak el uraságod, hogy ha nyaranként, amikor kényükre-kedvükre fejlődnek a fák, a füvek és a rovarok, lehetővé tennénk a jó öreg Égnek, hogy továbbra is kimutassa az élet iránti szeretetét, egy év sem kellene hozzá, s a földgolyó képtelen lenne befogadni ezt a sok életet! Hol találna szabad területet ez a temérdek élőlény magának? Azért van szükség a dérre, hóra, fagyra, széke, hogy minden erejükkel pusztítsák az életet, letarolják a tájat, ily módon lehetőséget nyújtsanak az Égnek, hogy ismét kimutathassa az élet iránti szeretetét. Ezeket az elemeket az aszurák fegyvereseinek tekinthetjük. Egyszóval az élet és halál mind a Legerősebb Úrnak a kezében van. Ez persze durva párhuzam csupán, nem is egészen pontos, de a dolog lényegének kifejtése több napot igényelne!

– Lung bátyám – kiáltott fel Jü kisasszony –, mi ütött ma beléd, hogy csupa ilyen meglepő dolgot fejtegetsz? Erről nemcsak Sen úr nem hallott eddig, de én sem! Létezik-e egyáltalán ez a "Legerősebb Úr" vagy csak a te képzeleted szüleménye?

– Előbb arra válaszolj, hogy létezik-e az Ég Ura vagy sem? – mondta a bátyja. – Ha igen, akkor léteznie kell a Legerősebb Úrnak is. Az Ég Ura és az aszúra király ugyanis ennek a Legerősebb Úrnak a megtestesülései.

Jü kisasszony nevetve csapta össze a tenyerét:

– Most már értem! A "Legerősebb Úr" nem más, mint amit a konfuciánusok "Végtelen"-nek neveznek, az Ég Ura és az aszúra király pedig együtt alkotják a "Két Véglét"-et! Ugye így van?

– Pontosan így – bólintott Huang Lung-ce.

Sen Ce-ping is örömtől sugározva pattant fel a helyéről:

– Jü kisasszony magyarázata számomra is érthetővé tette a dolgot!

– Álljunk csak meg egy percre – szakította félbe őket Huang.

– Igaznak ugyan igaz, amit mondotok, de ha így magyarázzuk a dolgot, akkor az Ég Ura és az aszúra király is csupán a hívők képzeletének szülöttei. Akkor már azt is mondhatnánk, hogy a

"Végtelen" megfelel a "Két Véglet"-nek. De az Ég Ura és az aszúra király létező személyek, valóban harcolnak egymással! Jobb lesz, ha a történetüket részletesen elmesélem nektek, mert éneikül semmiképpen sem fogjátok megérteni, hogy milyen forrásból fakad az északi bokszeres és a déli forradalmárok mozgalma. Szeretném, ha Sen úr nem keveredne e két bűnös csoport tagjai közé. Még Jü kisasszony tudása sem áll olyan biztos lábakon, neki is résen kell lennie.

Az a Legerősebb Úr, akiről beszélek, a Nap Palotájában lakik. A nap körül keringő bolygók mind a napból nyerik energiájukat. Ebből világos, hogy az e naprendszerhez tartozó erők mind egyformák, nincsen semmi különbség közöttük. De mivel ez az erő ellenhatást vált ki azokból a helyi erőkből, amelyekbe tevékenysége során beleütközik, azért arculata annyi módosuláson megy keresztül, hogy lehetetlen mindet leírni. Ezért nincs az a vallási munka, amely olyan tökéletes képet adna róla, mint a konfucianus *Változások könyve*. A *Változások könyve* egyedül a hexagrammák magyarázatával foglalkozik.¹² Miért nevezik ezeket a jeleket "hsziaónak"? Nézze csak meg a jelet. (Azzal az ujjával az asztalra rajzolta.) Egy vonás balra, ezt keresztezi egy másik vonás jobbra, majd alatta még egy ilyen kereszt. E két kereszttel visszaadható az Ég és a Föld valamennyi jelensége. Az első az alapforma, a második a formaváltozás. Ezek végtelen sorban követik egymást. E jelenség csodálatos logikájából a matematikusoknak sikerült megérteniük valamit. A matematikusok az egyiket plusznak, a másikat mínusznak nevezik. Lehet szó összeadásról, kivonásról, szorzásról vagy osztásról, ettől a két kategóriától nem szabadulhatsz. Ezért mondotta Konfuciusz, hogy "kétszeri meggondolás is elegendő", amikor meghallotta, hogy Csi Ven-ce "mindent háromszor gondolt meg, s csak azután cselekedett". Szóval csak kétszer, nem pedig háromszor.

[12 A *Változások könyve* (Ji-csing) Konfuciusznak tulajdonított régi jóskönyv, amely a világ jelenségeit egy egyenesből (a világosság, a pozitív, a férfi) és egy megszakított egyenesből (a sötétség, a negatív, a nő) kialakított hatrészes jelrendszerrel ábrázolja.]

De ne fecsegjünk összevissza, térjünk csak vissza az északi bokszeresekhez és a déli forradalmárokhoz. Ami a bokszereseket illeti, őket az ember ökléhez lehet hasonlítani. Ha oda akarunk csapni az öklünkkel: vagy sikerül, vagy nem. De az utóbbi esetben sem történik semmi különös. Egy ügyes ütés viszont akár az életétől is megfoszthat valakit. Ám ha az illetőnek sikerül félreugrania, ismét csak nem történik semmi. Az ország is majdnem az életével fizetett a bokszeres ökölcsapásáért! Félelmetesen sújtottak le! De végtére is ez egyetlen csapás volt csupán, amelyen hamar túljutottunk. Ami a forradalmárokat illeti, ők olyanok, mint a bőr, a lóbőr vagy a marhabőr, amely a fejétől a lábáig beborítja őket, s mindenre kiterjed.¹³ Ha csak a legkisebb betegség támadja meg, ez az egész szervezet pusztulásához vezethet, s az állat az életével fizethet érte. Csupán az a különbség, hogy lassabban fejt ki a romboló hatását, a gondos gyógyítás esetén nem annyira súlyosak a következményei. Ezért a "bőr" hexagrammáját semmi esetre sem szabad félvállról venni. Mindenkinek vigyázni kell, nehogy ebbe a kompániába keveredjen, mert akkor velük együtt rohad, pusztul el ő is!

[13 A "forradalmár" szóban előfordul a "bőr" írásjegye.]

Most pedig szóljunk néhány szót a "mocsár", a "tűz" és a "bőr" hexagrammájáról. Vegyük először a "mocsár"-t. Ez a "hegy és mocsár" összefüggésben szerepel, s tulajdonképpen patakot jelent. A patakban pedig mi van, ha nem víz? Kuan-ce¹⁴ írja: "Ha egy láb eső esik, egy lábnyit nőnek a növények is." Gyakran mondják: "A kegy patakokban hullik a népre." Látni való, hogy ezt a szót jó értelemben használják. Hogyan lehetséges akkor, hogy a "mocsár", a "tűz" és a "bőr" hexagrammája mégis kedvezőtlen jelentésű? Pedig még a "tüzet oltó víz" hexagrammája is pozitív értelmű! Nem érdemes-e ezen eltűnődni?

[14 Kuan Csüng (i. e. IV-III. század) gazdaságfilozófiai traktátusa.]

A magyarázat abban rejlik, hogy az egyik csoport a negatív, a másik pedig a pozitív kategóriába tartozik, így például a csatornában hömpölygő víz pozitív jellegű, vagyis "tüzet oltó víz", a hegyekről lezuhanó víz viszont negatív jellegű, baljós víz, amely a "mocsár", a "tűz" és a "bőr" hexagrammájához tartozik. Az öntözőcsatorna vizéből pozitív erkölcsiség sugárzik, az együttérzés hatja át, ezért a segítőkészség jelképévé vált. A hegyekről lezúduló vizet a negatív erkölcsiség jellemzi, harag és féltékenység tölti meg, ezért a "bőr", vagyis a "forradalom" a jelképe. Nemhiába írja a *Változások könyve* hexagrammainak magyarázata: a "mocsár, a tűz és a bőr kapcsolata olyan, mint amikor két asszony lakik egy fedél alatt: sehogyan sem jönnek ki egymással". Gondolja csak

el, élhet-e boldogan az a férfi, akinek a felesége és az ágyasa állandóan féltékenykedik egymásra? Eleinte mindegyiknek az a célja, hogy egyedül magának szerezze meg a férjet. Amikor viszont kiderül, hogy ez nem megy, a kétségbeesés keríti hatalmába őket. Eleinte a férfi iránti szeretet vezeti őket a harcban, később már azzal sem törődnek, ha a férjük vagy a családjuk látja kárát ennek a marakodásnak, vagy ha az életükkel kell is fizetniük érte. Ilyen a féltékenység természete.

Konfuciusznak ezzel az egy megállapításával, hogy "amikor két asszony lakik egy fedél alatt: sehogyan sem jönnek ki egymással", tökéletesen sikerült lefestenie a déli forradalmár urak ábrázatát. Pontosabb ez a portré, akár a legélesebb fénykép!

A déli forradalmárok vezérei többnyire a hivatalnokok és kereskedők közül kerülnek ki. Átlagon felüli képességű emberek, ám a negatív tulajdonságú vizek sajátossága, az asszonyi féltékenység jellemzi őket, s nem törődnek embertársaikkal, csak magukkal. Ezért a mozgalmuk nem is bizonyul különösebben eredményesnek. A gyűlölet irigységet szül, az irigység hajlamot ébreszt a rombolásra. De a romboláshoz egyetlen ember ereje kevés! Ezért összeszóvetkeznek a hasonszőrűekkel, ahogy mondják: "A víz a nedves helyre törekszik, a tűz a szárazra." Egyre sokasodnak, miközben mindenünnen magukhoz vonzzák az elzüllött alakokat, akik képesek a legvadabb dolgokra is. Akik közülük megszerezték már a magiszteri vagy a doktori fokozatot, a Császári Akadémiában vagy valamelyik minisztériumban viselnek tisztséget, mind az udvar forradalmi átalakításáról fecsegnek; azok pedig, akiknek még a vizsgájukat sem sikerül letenniük, s mást sem tudnak, mint elbiflázni az ábécédéé-t és az aiueo-t¹⁵ a család forradalmáról papolnak. Aki a forradalomról beszél, azt nem kötik többé az Ég és az ország törvényei. Hát nem pompás érzés ez? Csakhogy nem szabad megfélemednünk róla: az élvezetek túlzásba vitele káros! Ha túl sokat eszünk, megfekszi a gyomrunkat, ha túl sokat iszunk, könnyen rászokhatunk, így van ez ebben az esetben is. Aki fütyül az Ég elveire, nem féli az ország törvényét, megfélemedzik az emberi érzésekről, s gátlástalanná válik a cselekedeteiben, öröme nem tarthat sokáig! Az ilyesminek rossz vége lesz!

[15 A japán *Kana-írás* magánhangzói.]

– Apámtól gyakran hallom, hogy manapság a Jade Császár elvesztette a hatalmát, az aszura király tartja kezében a világot – jegyezte meg Jü kisasszony. – Így tehát az északi bokszeres és a déli forradalmárok mind az aszura király seregébe tartozó ördögök és démonok?

– Ez magától értetődik – bölintott Huang. – Szentek és halhatatlanok képesek volnának ilyen cselekedetekre?

– Hogyan lehetséges, hogy az Ég Ura is elveszítse a hatalmát? – érdeklődött Ce-ping.

– Azt mondjuk, hogy "elveszítette", valójában csak "átengedte", de még ez a szó sem fejezi ki pontosan a dolog lényegét, hiszen tulajdonképpen az történt, hogy egy időre "elrejtette" a hatalmát. Olyan ez, mint amikor ősszel és télen kihal az élet. Valóban kipusztul ilyenkor? Nem, csupán elrejtőzik, erőt gyűjt, hogy az új esztendőben új erővel szülessen újjá. A taoisták azt tanítják: "Az Ég és a Föld nem emberséges, minden létezővel úgy bánik, mint afféle áldozati szalmakutyával! A bölcs ember sem emberséges, úgy bánik az emberekkel, mint afféle áldozati szalmakutyákkal." Vagy "Aki az előkészített áldozati szalmakutya alá fekszik, különös álmodást lát."

Ami tavasszal és nyáron született, az őszre és téle már áldozat bemutatására váró szalmakutyává válik. Megújulásra van szükség. Ebben áll a Legerősebb Úr küldetése, amelyről az imént beszéltem. Harminchárom ég van felettünk, hetvenkét pokol alattunk, de ember csak kétféle létezik: az egyik a köz érdekeit tartja szem előtt, ezek az Ég Urának szentjei és halhatatlanjai, a másik a saját egyéni érdekeit, ezek az aszúra király ördögei és démonai.

– Ha a déli forradalmárok lábbal tiporják az Ég erkölcsi elveit, az állam törvényeit és az emberi érzéseket, miért van az, hogy mégis akadnak olyanok, akik híveikül szegődnek? – érdeklődött a mandarin unokaöccse.

– Azt gondolja talán uraságod, hogy ők az elsők, akik megtagadják? Ezeket az elveket már régóta nem tartják tiszteletben! Még egy olyan munka is, mint a *Nyugati utazás*, amely pedig a Tant terjeszti, csak úgy hemzseg az erre vonatkozó utalásoktól.¹⁶ Itt van például a Fekete Tyúk országa, amelynek egy trónbitorló áll az élén, míg az igazi királya a nyolcszegletes, drágaköves kút mélyén fekszik. A mai erkölcs, törvény és érzések olyanok, mint az aranyos palotában terpeszkedő álkirály.

Ezért a déli forradalmárok erejével el kell pusztítanunk ezt a trónbitort, hogy azután szépen előhívassuk a nyolcszögletes, drágaköves kút fenekéről az igazi uralkodót. A világon akkor lesz béke, ha majd az igazi erkölcs, az igazi törvények, az igazi érzések elfoglalják a helyüket.

[16 Vu Cseng-en (1500-1582) regényéről van szó, amely Hszüancang szerzetes indiai utazásának és hazatérésének viszontagságait beszéli el.]

– Hogyan lehet megkülönböztetni a hamistól az igazit? – tudakolta Ce-ping.

– A *Nyugati utazás*-ban megkérdezték a királyfival az anyjától, mi az igaz és mi a hamis, s tőle tudták meg az igazat, amikor az azt válaszolta: "Gyengéd volt s meleg három éve még, / De azóta már hűvös mint a jég." Itt a valódi és a hamis megkülönböztetésére a "meleg" és a "hűvös" szavak szolgálnak. Aki a közérdeket tartja szem előtt, annak emberszerető szív dobog a keblében, abból melegség árad; aki csak a saját érdekét tartja szem előtt, annak szíve az emberek iránti gyűlölettel teli, s még a leheletéből is hűvösség csap meg.

Elárulok uraságodnak még egy titkot, s jól véssé az agyába, nehogy azután ezeknek a banditáknak a számát szaporítsa. Az északi bokszerok felhasználják az ördögök és szellemek segítségét is, míg a déli forradalmárok nem. Az előbbi csupán azt jelenti, hogy mindenféle ördögösséggel ijesztenek rá a tudatlan falusiakra. Ha viszont azt mondja valaki, hogy nincsenek ördögök és szellemek, azt sok mindenre fel lehet használni.

Először is, ha a holtaknak nincs lelkük, akkor nem kell tisztelni az ősokeket sem. Ez a forrása "a család forradalmi átalakításának". Másrészt, ha nincsenek szellemek, akkor nem létezik a felelősségre vonás a másvilágon és az Ég büntetése sem. Vagyis mindenki kedvére szegheti meg az Ég parancsolatait. Ez csak lovat ad az amúgy is romlott lelkű fickók alá. Ezeknek az embereknek külföldön vagy a koncessziós területeken kell élniük, hogy biztonságban folytathassák törvényellenes tevékenységüket, élesen szembe kell szállniuk mindazokkal, akik hisznek a holtak lelkében és szellemében, hogy szabad kezet kapjanak az Ég parancsaival ellentétes cselekedeteikhez, az emberek érzéseinek kiforgatásához fel kell magasztalniuk a lázadókat és banditákat, s rabszolgalelkülettel kell megvádolniuk a hűséges alattvalóikat és becsületes hivatalnokokat.

Többségük remek vitatkozó, s nézeteiket írásban fejtik ki. Olyanok, mint a férjüket tönkretevő féltékeny asszonyok, nekik is van valami fennkölt magyarázatuk a tettekre, de mégiscsak ők azok, akik pusztulásba döntenek családjukat. A déli forradalmárok vezetői érvelésében pompás gondolatokkal is találkozni, amelyekkel korunk erkölceit már sikerült megzavarniuk.

Ezeket a felforgatókat Sanghajban vagy Japánban könnyű felismerni, de Pekingben vagy a többi nagyvárosban ez nem is olyan egyszerű.

Azt azonban jól jegyezze meg uraságod, hogy az ördögök és a szellemek segítségéhez csak az északi bokszerok folyamodnak, a déli lázadók ezzel élesen szemben állnak. Ha ilyenfélékkel találkozik, tisztelje őket, de minél messzebből, nehogy a saját bőrét vigye a vásárra. Erről sohase feledkezzen meg.

Sen Ce-ping hódolatteljes tisztelettel hallgatta Huang szavait. Amikor újabb kérdést akart feltenni, odakintről már a hajnal hasadtát jelző kakaskukorékolás szűrődött be.

– Későre jár, ideje már lefeküdni – jegyezte meg Jü kisasszony. Azzal jó éjt kívánt a férfiaknak, s az egyik oldalajtón keresztül eltávozott. Huang Lung-ce a szemben lévő ágyra néhány könyvet tett párnául, s alighogy lefeküdt, máris hangosan horkolt. A mandarin öccse még egyszer végiggondolta a hallottakat, csak azután hajtott a álomra a fejét.

Aki kíváncsi a továbbiakra, az ismerkedjék meg a következő fejezettel is.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

*melyben a Sárga-folyón a hűvös szelek hatására
beáll a jég; a lágy fuvallatok viszont elősegítik
a Dal a fehér hóról megírását.*

Amikor Sen Ce-ping felébredt, az ablakon már besütött a nap. Gyorsan feltápászkodott. Kiderült, hogy Huang Lung-ce már korábban elment. A szolga meleg vizet hozott a mosakodáshoz, majd néhány tányérral és csészével, a reggelivel tért vissza.

– Ne fáradjon! – háritotta el a mandarin unokaöccse. – Köszönjön el inkább a nevemben a kisasszonytól, nekem már indulnom kell!

Még be sem tudta fejezni, amikor Jü kisasszony belépett a helyiségbe.

– Hát nem mondta tegnap Lung bátyám, hogy nincs értelme korán útra kérnie? – fordult a férfihoz. – Liu Zsen-fu csak délre ér a Kuan Jü-templomba. Ha reggeli után indul, akkor is kényelmesen odaér.

Ce-ping megfogadta a tanácsát, megreggelizett, s még utána is elüldögélt egy darabig, mielőtt búcsút vett volna Jü kisasszonytól, hogy a hegyi faluba induljon.

Sűrűn lakott településre érkezett, amely sok üzlettel ugyan nem büszkélkedhetett, de az utcák szélén kereskedők terítették ki az áruikat: földművelő eszközök és mindennapi fogyasztási cikkek gazdag választékát.

A helybeliektől megtudakolta, hogyan jut el a Kuan Jü-templomhoz. Ott meg is találta Liu Zsen-fut. Az udvariassági formulák után előhalászta Öreg Can levelét, s átnyújtotta a férfinak.

– Faragatlan fickó vagyok, nem ismerem a hivatalnokszokásokat – szabadkozott az, ahogy átvette a borítékot. – Ezenkívül nem is rendelkezem különösebb képességekkel. Attól tartok, csak szégyent hoznék nagybecsű bácsikája bizalmára. Jobban teszem hát, ha itt maradok. Második Csin bátyámon keresztül megkaptam már Tie bátyám levelét, amelyben arra kért, hogy feltétlenül tartsak urasággal. Attól félttem, hogy a lakóhelyemen, a Ciprusfák völgyében nehezen találna meg, ezért uraságod elé siettem. Arra kérem, hogy visszatérve mentsen majd ki. Nem a felelősséget akarom elhárítani, nem is kéretem magam, valóban úgy érzem, hogy ez a feladat meghaladja a képességeimet. Nem akarom, hogy ártsak ennek a fontos ügynek. Elnézését kérem!

– Csak ne szerénykedjék! – szolt a mandarin unokaöccse. Bácsikám attól félt, hogy másnak nem sikerül rábeszélnie uraságodat, ezért bizta ezt a feladatot rám. Ezzel is tanújelét akarta adni bizalmának és tiszteletének.

Liu Zsen-fu látta, hogy hiába is próbálna kibújni a megbízatás alól. Nem volt mit tennie, elrendezte a személyes ügyeit, s követte Sen Ce-pinget Csengvu járásszékhelyre, ahol Sen Tungcao magas rangú vendégnek kijáró tisztelettel fogadta. A mandarin mindent úgy tett, ahogyan Öreg Can tanácsolta. Eleinte előfordult még egy-két rablás, de egy hónap múltán úgy elcsendesedett minden, hogy – amint mondani szokás – "még a kutyák se vakkantottak éjszaka". De erről ne is ejtsünk több szót.

Beszéljünk inkább arról, hogy Öreg Can elhagyta Tungcsangot, mert vissza akart térni a tartományszékhelyre. Amikor megérkezett Csiho járás székhelyének Déli kapujához, éjszakai szállás után nézett. Legnagyobb meglepetésére a városcsúcsban egyetlen vendégfogadóban sem akadt üres hely. "Sohasem volt erre felé ilyen forgalom" – csodálkozott magában. – "Ugyan mi történhetett?" Ahogy ott téblábolt, egyszer csak arra lett figyelmes, hogy a szálló kapuján belép egy ember, s boldogan elkiáltja magát:

– Pompás! Rövidesen áttörik! Holnap reggel alighanem továbbutazhatunk!

Hősünknek ideje sem maradt rá, hogy megtudakolja az illetőtől: miről is van szó. Megkereste hát a fogadóst, s megkérdezte, van-e üres szobája.

– Nálam telt ház van. Szíveskedjék máshol megpróbálni.

– Már két helyen is jártam, de sehol sem találtam üres szobát – panasolta az orvos. – Nem akadna egy kiadó helyisége?

– Higgyc el uraságod, valóban nincs szabad helyem – magyarázta a fogadós. – De a keleti szomszédomtól ebéd után eltávozott egy csoport. Siessen át, talán még nem foglalták el a helyüket.

Öreg Can átsietett a szomszédos fogadóba, ahol valóban talált még két üres szobát. Nyomban át is hurcolta a poggyászát. A szolga mosdóvizet hozott, s egy égő füstölőpálcát helyezett az asztalra.

– Uraságod rágyújthat, ha kíván – mondta az orvosnak.

– Mitől van itt ekkora forgalom, hogy sehol sem lehet üres szobát találni? – kérdezte hősünk a szolgától.

– Hideg északi szél fúj már napok óta, tegnapelőttől zajlik a jég a folyón, s szoba nagyságú jégtáblák úsznak a vízen. A kompok kezelői attól tartva, hogy nekiütköznek, nem mernek útnak indulni, nehogy összetörjék a hajójukat. Tegnapra a felső kanyarban beállt a jég, alatta hajózható a folyó, de a part menti jég úgy megfogta a kompokat, hogy nem tudtak kiszabadulni. Tegnap este ideérkezett Li kormányzó úr Tungcsangból, aki a tartományfőnök úrhoz sietett beszámolni, de nem tudott továbbutazni. A járási jamenben szállt meg, s kétségbeesésében a csónakosokat és a helyi előljárókat mind kiharcolta jeget törni. Ma egész nap odakint serénykedtek, s úgy látszik, sikerült szabaddá tenniük az utat. De éjszaka sem hagyhatják abba a munkát. Ha ugyanis szünetet tartanak, ismét beáll a jég. A fogadók mind olyan utasokkal vannak tele, akik itt ragadtak. Ma reggel még nálunk is teli ház volt. Uraságod szerencséjére egy csoport, köztük egy idős ember kiment a folyópartra, s úgy ítélte meg: "Ezt a jeget ugyan nem törik át, felesleges továbbra is itt rostokolnunk, menjünk akkor már el Loukouba, majd ott kitalálunk valamit." Azzal délfelé kocsira szálltak, s útnak indultak. Ha nem így történik, uraságod nem talált volna szabad szobát magának!

Azzal a szolga eltávozott.

Hősünk megmosakodott, kirakta a holmiját, majd bezárta szobája ajtaját, és a folyó gátja felé indult. A Sárga-folyó délnyugatról érkezett, s valóban nagyot kanyarodott, majd keleti irányban folytatta az útját. Nem volt túlságosan széles, a két partot mintegy két mérföld választotta el egymástól, de most alig százölnyi víz folyhatott a mederben. A jégtáblák hét-nyolc hüvelyk magasra torlódtak fel. Öreg Can vagy száz-kétszáz lépést tett a folyással szemben. A felső folyásról újabb jégtáblák érkeztek, de a torlasz miatt nem tudtak továbbhaladni, megfeneklettek. A hátsó jégtáblák nagy recsenéssel az előzőkbe ütköztek, majd a folyó sodrása felnyomta őket amazok hátára, és az alsók a nagy súly következtében lassan elmerültek.

A száz öl szélességből mindössze húsz-harmincat tett ki a sodrás, amelyet kétoldalt nyugodt víztükör szegélyezett. Ez már régen befagyott, s a sima jeget homok fújta be, aminek következtében messziről homokpad benyomását keltette. Középen vadul fortyogott az ár, amely a megfeneklett jégtáblákat szabálytalan rendben erre a befagyasztott részre dobta, onnan pedig az újabb jégtáblák fokozatosan a partra szorították ki őket. A parton már öt-hat láb szélességben hanyódtak a jégtáblák, a kis jégtörmelékek kupacokba álltak össze.

Öreg Can vagy egy órán át nézelődött, amikor a jég mozgása ezen a területen megállt. Hősünk ekkor visszaindult. Túlhaladva kiindulópontján, továbbment a folyás irányába. Hirtelen két csónakra lett figyelmes, amelyeken tíz-tíz ember állt, farudakkal a jeget törték. Először az egyik irányban, majd a másikban. A túlparton másik két csónak látszott, a rajtuk állók hasonló módon törték a jeget.

Mivel alkonyodott, hősünk úgy döntött, hogy visszatér a fogadóba. Egy pillantást vetett a gát fűzfáira. A fűzfaágak vékony szálainak árnyéka ott imbolygott a földön. Odafent már a hold szórta a fényét.

Visszaballagott a fogadóba, bement a szobájába, meggyújtotta a szolgával a lámpáját, majd megvacsorázva megint csak kisétált a gátra.

Bár az északi szél elállt, még fagyosabbá vált az idő, mint annak előtte. Még az a szerencse, hogy Öreg Can magára öltötte a Sen Tung-caótól kapott báránködmönt, így bírta valahogy a hideget. A jégtörő csónakok ott dolgoztak még a folyón. A sötétség beálltával lámpást gyújtottak. Úgy tűnt, már amennyire ilyen messziről ki lehetett venni, hogy az egyik "Járásfőnökség", a másikon pedig a "Csiho járás" felirat áll. Ahogy felnézett, megpillantotta a déli irányban húzódó hegyeket, a holdfényben különösen szépen csillogott rajtuk a fehér hó. Az egymás mögött húzódó hegy vonulatokat alig lehetett megkülönböztetni egymástól. A hegyek felett fehér fellegek úsztak az égen, ezért első pillantásra kivehetetlen volt, hol végződik a hegy, s hol kezdődik a felhő. Ehhez hosszabb ideig figyelmesen kellett néznie a tájat. Bár a hegy is, a felhő is fehéren csillogott, a

holdfény a felhő mögül szűrődött ki, a hó pedig visszaverte a ráeső fényt, ezért a kettő mégsem volt teljesen egyforma. Igaz, csak a közelebbi hegyeket lehetett kivenni, ahogy a hegyvonulatok keleti irányban húzódtak, a távolban az ég, a hegy és a felhő fehérje fokozatosan egybeolvadt, s többé nem lehetett őket elválasztani egymástól.

Hősünknek, ahogy a holdfényben csillogó havas tájat nézte, Hszie Ling-jün¹ verssorai jutottak az eszébe: "A hó hold süt. Zúg északi szél." Ha nem érzi a saját bőrén az északi táj ridegségét, sohasem érti meg, hogy milyen találóan helyezte el a költő ebben a sorban a "zúg" szót.

[1 Hszie Ling-jün (385-433) a kínai tájköltészet egyik legelső képviselője. Az idézett verset Weöres Sándor fordításában közöljük.]

A hold az egész tájat behintette ezüstjével, Öreg Can az égre emelte a tekintetét: egyetlen csillag sem látszott a Göncölszekér északon hunyorgó hét fehér gombostűfejen kívül. A Sarkcsillag keletre, a Göncöl fölött látszott, rúdja fölfelé nyúlt, a kocsija pedig lefelé lógott. "Hogy rohannak az évek" – gondolta magában. "Ha a Göncöl keletre fordul, ismét egy évvel öregebbek leszünk. Miért futnak el ilyen értelmetlenül az évek? Hová vezet mindez?" Eszébe jutottak a *Dalok könyvé*-nek sorai: "Északon a Tou-lábos áll, / Nem lehet vele bort, vagy rizslevet merni."² "Az ország mozgalmas időszakot él át, a hercegek és főhivatalnokok mégis csak a büntetéstől félnek, s úgy vélik: minél kevesebbet csinál az ember, annál kevesebb baj érheti, így azután minden kárba vész. De mi lesz ennek a vége? Ha ezt látják az emberek az ország dolgaiban, hogyan legyen a férfi családfő otthon?" Amikor gondolataiban idáig jutott, akaratlanul is kicsordultak a könnyei. Képtelen volt tovább nézni a tájat, ezért lassan visszabandukolt a szállóba. Menet közben úgy érezte, mintha az arcához tapadt volna valami. Hát ahogy megtapogatja, kiderült, hogy két jégcsap fagyott hozzá. Eleinte nem értette a dolgot, de amikor rájött, elnevette magát: a nagy hidegben az imént hullajtott könnye dermedt rá az arcára. Alighanem a földön is gurul jó néhány gyöngyszeme.

[2 *Dalok könyve*, Budapest, 1957. 259. old. Jánosi István fordítása. Kínaiul a Göncölszekeret Tou-mérőedénynek hívják.]

Borús hangulatban ért vissza a fogadóba, ahol nyomban nyugovóra is tért.

Másnap reggel ismét felkereste a gátat. A tegnapi két jégtörő ladikot teljesen körbezárta a jég. A gáton tartózkodóktól megtudta, hogy késő éjszakáig törték a jeget, de amikor elől szabad utat vágtak, mögöttük befagyott az imént feltört szakasz, ha pedig ehhez láttak hozzá, elől fagyott be ismét a víz. Ezért ma pihennek. Alighanem arra várnak, hogy vastagra hízzék a jég, s közlekedni lehessen rajta, Öreg Can számára sem nyílt tehát más lehetőség az átkelésre.

Dologtalanul ödöngött a városkában. Csak a főutcán talált néhány boltot, a mellékutcákban cseréptető épület is alig akadt. Elhagyatott, barátságatlan volt az egész helység. Mivel hősünk már hozzászokott, hogy északon ilyenek a települések, nem is csodálkozott rajta.

Szállására visszatérve ládikájából találomra kihúzott egy könyvet. Éppen *A nyolc korszak versgyűjteményé*-t tartotta a kezében, amelyet egy hunani férfitől kapott a járasszékhelyen, hálából azért, hogy kigyógyította a betegségéből. Akkor nem volt ideje alaposabban megnézni, csak bedugta a könyvesládikájába. Most úgyszincs semmi dolga, miért ne ismerkedjék meg vele jobban?

Kiderült, hogy a könyv húsz füzetből áll. Az első kettő a négy szótagos, a következő kilenc az öt szótagos, a rákövetkező három az új formában írott verseket tartalmazta, három vegyes sorhosszúságú verseket közölt, ezeket dalszövegek, népdalok, majd vegyes eredetű versek követték. Amikor áttanulmányozta a tartalomjegyzéket, kiderült, hogy az új formába Hszie Tiaótól³ huszonnyolc, Seng Jüétől⁴ pedig tizennégy verset válogattak. A régi formájúak között viszont az előbbi ötvennégy, az utóbbi harminchét költeménnyel szerepelt. Ezen elcsodálkozott, s egymás mellé tette a tizedik és a tizenkettedik füzetet, de hiába vetette őket egybe, semmi különbséget sem tudott felfedezni a régi és az új formában íródott alkotások között.

[3 (464-499) költő.]

[4 (441-513), költő, irodalomkritikus.]

"Ezt a gyűjteményt Vang Kaj-jün⁵ állította össze, aki pedig igazán szép hírnevet szerzett magának" – tűnődött hősünk. "A hunani hadsereg történetéről szóló könyve egészen kitűnő munka, mindenki csak dicséri. Hogyan szerkeszthetett hát ilyen furcsa antológiát?" Ezután viszont arra gondolt: "Ám Sen Töcsien⁶ is súlyos hibát követett el, amikor a *Régi versek forrása* című gyűjteményében nem különítette el egymástól a népdalokat és a költeményeket. Vang Si-csen⁷ *Régi*

költemények gyűjteménye című munkája sokaknak nincs ínyére. Még talán leginkább Csang Csis *Válogatott régi versek*-je üti meg a mércét." De hát akármilyen volt is ez a gyűjtemény, versek mormolásával agyonüthette idejét, elúzhette rossz hangulatát.

[5 (1832-1916), a konzervatív epigon-költészet fő képviselője.]

[6 XVIII. századi költő.]

[7 (1634-1711), költő.]

[8 XIX. századi irodalmár.]

Alikor megunta az olvasást, kiment a fogadó kapujához. Ott álldogált egy darabig, s éppen vissza készült már az épületbe, amikor egy piros bojtos kalapot viselő szolgára lett figyelmes, aki egyenesen feléje közeledett, odaérve pedig meghajolt előtte:

– Tie úr mikor érkezett?

– Tegnap – válaszolta, miközben azon töprengett, ugyan kit is szolgálhat ez az ember.

Szerencsére az illető észrevette Öreg Can tétovázását, s látva, hogy nem ismeri meg, nevetve így szólt:

– Huang Seng vagyok, Huang Jing-tu nagyságos úr szolgálatában állok.

– Hát persze – csapott homlokára az orvos. – Hogy megromlott az arcmemóriám! Hiszen gyakran megfordultam a Huang-palotában, mégsem ismertem meg!

– Ahogy mondani szokás, "aki előkelő, megengedheti magának, hogy feledékeny legyen" – nyugtatta meg a szolga.

– Előkelő ugyan nem vagyok, de a feledékenységemnek valóban nincs határa – nevetett hősünk.

– Gazdátok mikor érkezett? Merre szállt meg? Engem is majd megesz az unalom, agyonüthetnének az időt egy kis beszélgetéssel!

– Gazdám főbiztos úr megbízásából érkezett ide, hogy nyolcmillióért gabonát vásároljon a környéken. Az üzletet már nyélbe ütötte, a rábízott ellenőrző munkával is végzett. Éppen vissza akartunk térni a tartományszékhelyre, amikor a jégtorlasz miatt itt ragadtunk. Alighanem várnunk kell még néhány napig. Uraságod is ebben a szállodában lakik? Melyik szobában?

Öreg Can nyugati irányba mutatott:

– Itt, ezen a nyugati szárnyon.

– Gazdám a főépület északi részén lakik. Tegnapelőtt este érkeztünk. Ezt megelőzően a feladatát végezte. Csak aztán költöztünk ide, hogy végzett az ellenőrző munkával. Most éppen a járásfőnökségen ebédel. Ha befejezték, még eldiskurálnak Li járásfőnök úrral. Azt sem tudom, hazatér-e vacsorára.

Hősünk megértően bólogatott, Huang Seng pedig eltávozott.

Ez a bizonyos Huang Jing-tu a Huang Zsen-zsuj irodalmi nevet viselte. Harmincesztendős múlt, Csianghsziból származott. Bátyját, a Császári Akadémia tagját, cenzorra nevezték ki. Az újdonsült cenzor jó barátságba keveredett a Katonai Tanács elnökével, így azután Huang Zsen-zsujnak sikerült megvásárolnia egy kormányzóhelyettesi címet, s idejött Santungba a folyószabályozási munkákra. A Katonai Tanács elnökének kis ajánlólevélkéje megtette a magáét; a tartomány kormányzója mindenben Huang segítségére sietett. Várható volt, hogy a következő előléptetéskor a kormányzás élére fog kerülni. Az átlagtól elütő férfiú gyakran futott össze hősünkkel a tartományszékhelyen, ismeretségük onnan származott.

Hősünk eleget álldogált már a kapuban, visszatért hát a szobájába. Odakint alkonyodon már. Elolvasott még egy fél verseskönyvet, de azután abbahagyta, mert összefutottak a szeme előtt az írásjegyek. Gyertyát gyújtott.

– Pu úr! De régen nem találkoztunk! – kiáltotta valaki szobája ajtaján belépve.

Amikor hősünk felugrott a helyéről, Huang Zsen-zsujt pillantotta meg. A kölcsönös üdvözlések után letelepedtek, s mindegyikük elmesélte a másiknak, hogy mi történt vele, amióta utoljára találkoztak.

– Uraságod bizonyára nem vacsorázott még – mondotta Huang. – Kaptam valakitől néhány tányér első osztályú bográcshúst, de attól tartok, ez nem felel meg az ízlésének. Szerencsére még reggel megbíztam a szakácsomat, hogy gombafejekkel pároljon meg egy kövér tyúkot. Ez ínycsiklandozóbbnak ígérkezik. Fáradjon a szobámba, ott együtt megvacsorázunk. Jól mondták a régiek: "A legnagyobb viharban és zivatarban is igaz barátra lelsz!" Ezt a tehetetlenséget, hogy a

befagyott folyó miatt ide vagyunk szegezve, még a viharál is nehezebb elviselni. De ha az ember jó barátal találkozik, mindjárt vidámabb az élet!

– Nagyszerű ötlet! – lelkesedett Öreg Can. – Ilyen pompás falatok elfogyasztásához akkor is csatlakoznék, ha nem is hívnának!

Látogatójának tekintete rátévedt az asztalon heverő könyvre. Felemelte, és belelapozott.

– Ez még viszonylag jó válogatásnak számít – jegyezte meg, amikor látta, hogy *A nyolc korszak versgyűjteményé*-t tartja a kezében. Elolvastott néhány strófát, majd letette a könyvet. – Hát akkor menjünk át hozzám – javasolta.

Mielőtt elindultak volna, az orvos rendbe rakta a könyveit, azután lelakatolta maga mögött az ajtót, s követte Huangot a főépületbe. A mandarin lakosztálya három helyiségből állt. A két szélső ablakok világították meg, a középső nem kapott fényt odakintről. A főbejáratot vastag posztófüggöny borította. Középen viaszosvászonnal leterített "Nyolc halhatatlan asztal" állt.

– Kész a vacsora? – kérdezte Huang a szolgájától.

– Várni kell egy keveset, a tyúk még nem puhult meg egészen.

– Akkor hozzá néhány tányér hideg ételt, s valami innivalót hozzá – utasította a gazdája.

A szolga bólintott és eltávozott. Hamarosan visszatért, szétnyitotta az asztalt, majd négy pár evőpálcikát és négy borospoharat tett rá.

– Ki jön még vendégségbe? – csodálkozott Öreg Can.

– Rövidesen uraságod is meglátja – válaszolta vendéglátója. Már megterítették, amikor kiderült, hogy csak két szék van.

Amíg a szolga kiment ülőalkalmatosságot keresni, a házigazda azzal a javaslattal fordult a vendégéhez, hogy telepedjenek a kangra. A nádfonattal borított agyag-kang a nyugati helyiségben állt. A kang közepére Huang egy tigrisbőrt terített, arra egy dohányzóasztalkát állítottak, kétoldalt farkasbőrök húzódtak, középen pedig egy "tajku" lámpa világított.

Hogy miért viseli ez a "tajku" nevet? Csupán azért, mert Sanhszi tartományban él a legtöbb pénzeszsák. Itt mindenki ópiumot szív, ezért az ópiumszívó felszerelésük is finomabban kidolgozott, mint máshol. Tajku különben egy járás neve Sanhsziban. Az itt készített lámpa egyenletes, erős fényt ad. Nincs párja sehol a világon! Csak az a baj, hogy Kínában készült. Ha Európában vagy Amerikában látja meg a napvilágot, akkor a feltalálójának a nevét az újságok dicsőítenék, az államtól pedig szabadságot kapott volna a találmánya. Ám Kínában más szokás járja, így azután a tajkui lámpa feltalálójának nevét éppúgy homály fedi, mint azét a férfiúét, aki a soucsoui ópiumpipát kieszelte, jóllehet készítményeiket szerte az egész birodalomban használják. Mondhatná persze valaki, hogy ez nem tisztességes ipar, de nyilvánvaló, hogy a kor kényszerítette a feltalálókat.

De ne fecséreljük felesleges dolgokra a szót.

Az ópiumszívó-kellékek tálcáján néhány rekeszománc doboz, két kuangtungi bambuszból készített pipaszár feküdt, kétoldalt pedig párnák heverték. Huang Zsen-zsuj a főhellyel kínálta hősünket, ő maga csak leheveredett, fogott egy ópiumrudacsát, beletette a pipába, s rágyújtott.

– Pú úr nem szív ópiumot? – kérdezte vendégétől. – Úgy rászokni persze nem szabad, hogy az ember mindent odadobjon érte, de ha valaki nem válik a rabjává, csak kedvtelésből gyűjt rá néhanapján, akkor pompás dolog! Uraságod miért zárkózik el ennyire előle?

– Nagyon sok barátom szív ópiumot, s egyik sem azért kezdte, hogy rászokjék. Mindegyik csak kedvtelésből fogott hozzá, azután pedig addig lelte a kedvét benne, amíg a rabjává nem vált. Ha pedig ez az élvezet egyszer foglyul ejt valakit, az nemcsak hogy nem lel többé élvezetet benne, de végeláthatatlan kellemetlenségek érik. Az a véleményem, hogy tisztelt bátyám is jobban tenné, ha nem ebben keresné az élvezetet.

– Én tudom a mértékét, rajtam nem fog ki az ópium – tiltakozott a mandarin.

Ahogy így beszélgettek, egyszer csak meglebbent a függöny, s két kurtizán lépett be a helyiségbe. Az első tizenhét-tizennyolc esztendősen lehetett, ovális arccskája volt, szabályos, mint egy tojás, a második, tizenöt-tizenhat éves forma lány pedig csúcsos állú, arca mint egy dinnyemag. A szobába érve asszonyköszöntéssel üdvözölték a férfiakat.

– Hát megjöttetek? – fogadta őket a mandarin, azzal vendégére bökött: – Ez itt Tie úr, a barátom,

a tartományszékhelyről. Jégmadár Gyűrű, te légy Tie úr szolgálatára, üljél csak oda hozzá!

Az idősebb lány a kang szélére ült, a mandarin mellé, a fiatalabbik azonban zavartan állva maradt. Láthatóan kényelmetlennek érezte az utasítás teljesítését. Hősünk erre levetette a cipőjét, s keresztbe tett lábbal beljebb húzódott a kangon, hogy helyet csináljon a kislánynak, aki féltéken a kang pereméhez támaszkodott.

– Úgy hallottam, hogy itt nincsenek effélék – fordult Öreg Can a vendéglátójához. – Hát mégis vannak?

– Nem, nincsenek – nyugtatta meg Huang. – Ez a testvérpár eredetileg a pingjüani Ersilipuban üzte a mesterségét, de a "szüleik" idevalósiak voltak, ők együtt éltek az "anyjukkal". Az "apjuk" az elmúlt hónapban meghalt, az "anyjuk" akkor visszatért ide, s attól tartva, hogy a távollétében megszőknének, őket is magával hozta, de itt nem nyitottak nyilvánosházat. Én unalmamban nem tudtam mivel agyonütni az időt, ezért hívtam ide őket. Ezt itt Jégmadár Virágnak, a tiédet pedig Jégmadár Gyűrűnek hívják. Hófehér, kívánatos a bőre mindkettőnek. Nézd csak meg a kezét, biztosíthatom, hogy meg leszel elégedve vele.

– Nagyságod szeme tévedhetetlen – nevetett Öreg Can –, nekem oda sem kell néznom.

Jégmadár Virág, aki a mandarinra támaszkodott, odaszólt a húgának:

– Gyűjsd meg egy ópiumrudacskát Tie úrnak!

– Tie úr nem szív ópiumot – szólt közbe Huang –, inkább nekem adassál vele egyet.

Így azután Jégmadár Virág odaadott a húgának egy ópiumrudacskát, az meggyűjtotta, majd a pipába helyezve visszaadta a nővérenek. A mandarin szörcsögve végigszívta. Jégmadár Gyűrű újabb ópiumrudacskát gyűjtött.

Ekkor megszólalt a szolga, aki közben az asztalra helyezte a tányérokat és a húst:

– Meg van terítve a borozgatáshoz! Huang feltápáskodott a helyéről.

– Hörpintsünk fel egy pohárkával – javasolta –, úgyis olyan hideg van ma.

Azzal a főhelyet hősünknek kínálta, maga pedig vele szemben foglalt helyet, oldalt Jégmadár Gyűrűt ültette az első, Jégmadár Virágot pedig a második helyre. Jégmadár Virág fogta a boroskancsót, s mindenkinek töltött, majd a kezébe vette az evőpálcikát, hogy hozzákezdjen az étel kiosztásához. Először Öreg Can tányérját rakta tele.

– Ne fáradjon – próbálta elhárítani az orvos –, nem menyegzőn vagyunk, tudunk magunk is venni.

Ezután a mandarin tányérja következett. Huang maga adott Jégmadár Gyűrűnek, aki nyomban felugrott a helyéről:

– Ugyan, erre semmi szükség! – s a sajátjából tett Jégmadár Virág tányérjára.

– Én majd magam veszek! – tiltakozott a nővére.

Néhány falatot lenyelt, majd visszatette az evőpálcikákat az asztalra. Huang hiába biztatta Jégmadár Gyűrűt, hogy egyen, az szorgalmasan bólogatott, de egy falatot sem evett.

A házigazdának hirtelen eszébe jutott valami. Az asztalra csapott, s elkiáltotta magát:

– Ide!

Odakintről egy szolga lépett be, s a terítéktől hét-nyolc lépésnyire megállt. Gazdája közelebb intette, majd a fülébe súgott valamit.

– Igenis! – bólintott a szolga, azzal eltűnt. Kisvártatva egy kék vászonpufajkát viselő férfi tűnt fel az ajtóban, kezében két háromhúros lanttal. Az egyiket Jégmadár Virágnak, a másikat Jégmadár Gyűrűnek nyújtotta át, miközben megjegyezte:

– Ha már vacsorára hívtak, szolgálj ki megfelelően az urakat! Jégmadár Gyűrű úgy tett, mintha nem hallotta volna, amit a szolga mondott, csak csodálkozó tekintetet vetett rá.

– Azt mondták, hogy egyél – ismételte meg a szolga. – Nem érted?

– De értem – bólintott a lány, azzal felvette az evőpálcikáját, s egy-egy sonkaszeletet tett Huang Zsen-zsuj, majd Öreg Can tányérjára.

– Az lesz a legjobb, ha mindenki maga vesz – figyelmeztette újfent az orvos.

Huang felemelte a poharát:

– Üritsük ki fenéig! Amíg mi iddógálunk, a nővérek énekeljenek nekünk.

A lányok felhangolták a lantot, majd elénekeltek egy több részes dalt.

Közben a mandarin hosszasan kotorászott pálcikáival a hússtálban, hogy valami finom falatot halásson ki magának, de hiába.

– Tudja uraságod, hogy ezeknek az étkeknek gúnyneveik is van? – kérdezte ekkor vendégétől.

– Nem, nem hallottam róla – válaszolta az orvos.

Huang ekkor az evőpálcikájával egyenként az ételekre bökött:

– Ez égnek álló cápauszony, ez az elnyűhetetlen tengeri uborka, ez az elemedéit korú, tiszteletre méltó tyúk, ez a borvirágos kacska, ez a csökönös csülök, ez pedig a leves, amely áttetsző, mint a húséges alattvaló lelke.

Mindketten nagyot nevettek.

A nővérek közben elénekelték néhány dalt, a szolga pedig behozta a maga párolta tyúkot.

– Elég volt már a borból, addig együnk az ételből, amíg meleg – javasolta az orvos.

A szolga négy tányért hozott. Jégmadár Virág felállt a helyéről, elvette tőle az ételt, s kiosztotta a többieknek. Az ételhez tyúkhúslevest szolgáltak fel. Jól teletömték a bendőjüket. Evés után vizes ruhával törölték meg az arcukat.

– Ülünk vissza a kangra – javasolta a mandarin.

A szolga leszedte az ételmaradékokat, a társaság pedig feltelepedett a kangra. Öreg Can ismét a főhelyet foglalta el, Huang a másodikat. Jégmadár Virág a mandarin mellére dőlt, s segítette a pipáját meggyújtani. Jégmadár Gyűrű dologtalanul ücsörgött a kang peremén, s a lant húrjait pöcögtette.

– Öreg Can, régen nem hallottam már a költeményeit. Ma, ahogy mondani szokás, "idegenben jó baráttra leltünk". Ebből az alkalomból verset kellene kanyarítania. Alig várom már, hogy elolvashassam.

– A befagyott folyó látványa versre ihletett – mondta az orvos –, már azon voltam, hogy megírom, amikor nagyságod váratlan betoppanása megzavarta gondolataimat, s úgy kizökkentett ebből a költői hangulatból, hogy én is a borvirágos kacska állapotába kerültem!

– Csak ne csökönösödjék, mert különben dühömben égnek áll majd a hajam! – figyelmeztette a mandarin, s mindkettőjükből kibuggyant a nevetés.

– Rendben van, holnapra megírom nagyságodnak – ígérte meg hősünk.

– Nem, ilyen könnyen nem ússza meg – tiltakozott Huang. Nézze csak! Ezt a falat azért meszelték ki ilyen szépre, hogy költeményt pingáljon rá.

Az orvos nemet intett a fejével:

– Ez nagyságod verse számára van fenntartva. A mandarin a pipát a tálcára csapta:

– A legkisebb késelem is halálos bűn! Ebben a kérdésben már nem uraságodé a döntés joga!

Azzal felpattant a helyéről, átszaladt a szomszéd szobába, ahonnan ecsettel, dörzskövel és tustéglával tért vissza, s az egészet lerakta az asztalra.

– Jégmadár Gyűrű, dörzsöljél tust – utasította a lányt, aki hideg teát töltött a dörzskő mélyedésébe, s hozzálátott a tuskészítéshez.

– Kész vagyok – szólt kisvártatva –, uraságod hozzákezdhet az kashoz.

Huang felkapott egy rongyot, majd így szólt a lányokhoz:

– Jégmadár Virág, te tartod a gyertyát, Jégmadár Gyűrű, hozd a tust, én meg letörölöm a port a falról. – Azzal az ecsetet hősünk kezébe nyomta. Jégmadár Virág megfogta a gyertyatartót, Huang elsőnek ugrott le a kangról, odasietett a frissen festett falrészhez, és leporolta. A két lány két oldalról közrefogta.

– Jöjjön csak – intett a házigazda a vendégének.

– Nagyságod igazán nem ismer tréfát! – mosolyodon el az orvos, majd szintén lelépett a kangról, megmártotta az ecsetét a tusban, rálehelte néhányszor, s gyors mozdulattal néhány szabálytalan sort vetett a falra.

Jégmadár Gyűrű attól tartva, hogy a tus beszárad, szüntelenül melengette a leheletével. Az ecsetre mégis vékony tuskéreg dermedt rá, s minél tovább írta Öreg Can a verset, annál vastagabb lett az ecset feje. Hamarosan elkészült a költemény, amely így hangzott:

Északi szél talajt repeszt,

*jégtáblákat visz a folyam,
feltorlódnak egymás megett,
összebucskáznak csúcsosan,
mint hídpillérek, mint hegyek,
torlaszcsipkéjük éppolyan.*

*Felsóhajt a hazatérő:
az utas sóhajt hiába;
túl a vizén sose ér ő,
nincs ló, a kocsija árva.
Kurtizán, szépen zenélő,
elvárunk ma éjszakára.⁹
[9 Kiss Zsuzsa fordítása.]*

– Pompás költemény! – lelkesedett a mandarin. – De miért nem írja alá?

– Majd azt írjuk ide: "A Jangcétől délre élő Huang Zsen-zsuj műve."

– Arról szó sem lehet – tiltakozott a vendéglátója. – Nem akarok se költő hírébe keveredni, se világgá kürtölni, hogy szeretem a szép lányokat és a bort. Még eljárást indítanának ellenem a feletteseim!

Így hát Öreg Can csak annyit írt oda, hogy Pú Can, s azzal visszaült a kangra.

A lányok letették a gyertyát és a dörzskövet, s a parázstartó mellett melengették elgémberedett ujjaikat. Mivel a tűz már elalvóban volt, néhány faszéndarabot dobtak rá.

Hősünk felállt, összeillesztett kézzel elköszönt a házigazdától:

– Sokáig voltam a terhére, nem zavarom tovább, visszatérek a szobámba, ideje már aludni.

– Csak ne siessen – húzta vissza a mandarin. – Egy szörnyű büntényről hallottam ma, amely rengeteg emberéletet követelt. Hallatlanul izgalmas történet! Meg akarom beszélni uraságoddal, mert holnap jelentést kell tennem róla. Hadd szippantsak még kettőt a pipámból, hogy erőt gyűjtsék hozzá, s mindent elmesélek.

Hősünk kénytelen volt visszaülni a helyére.

Aki kíváncsi a történetre, olvassa el a következő fejezetet is.

TIZENHARMADIK FEJEZET

*melyben a lány a pislákoló lámpafénynél kiönti
szíve bánatát; a Sárga-folyó hömpölygő habjainak
felügyelője pedig pompás tervet eszel ki.*

Hősünk tehát ismét leült, hogy megvárja, amíg a mandarin néhányat szippant a pipájából, s meghallgathassa a megdöbbentő bünténynek a történetét. Hogy kényelembe helyezze magát, ő is leheveredett a kangra.

Most már Jégmadár Gyűrű is felengedett egy kicsit, s odadölt az orvos lábához.

– Tiszteletre méltó Tie úr hová való? – kérdezte tőle. – Miről írt a versében?

Amikor Öreg Can mindent részletesen elmagyarázott, a lány elgondolkodott a hallottakon.

– Igaza van, de illő ilyesmiről írni egy költeményben? – tudakolta.

– Miről szóljunk egy versben, ha nem ilyen dolgokról? – kérdezte vissza hősünk.

– Amikor Ersiliupuban éltem, sok vendéggel találkoztam folytatta a lány. – Ott is gyakran előfordult, hogy valamelyikük verset kanyarított a falra. Mindig nagy örömet leltem abban, amikor elmagyaráztattam velük, hogy miről is szól, amit írtak. De akárhány verset írtak is, általában két dolog körül forgott a tartalmuk. A jó modorúak arról verselgettek, hogy majd szétveti őket a tehetség, de sehol sem találnak megértésre, a többiek meg arról, hogy milyen szépek a lányok, s mennyire megszerették őket...

Hogy tehetségesek voltak-e ezek az uraságok vagy sem, nem állt módunkban eldönteni, de ha a vendégek mind a rátermettek közül kerültek ki, hova jártak akkor a tehetségtelenek? Engedjen meg egy buta viccet: úgy tartja a mondás is, "az a drága, ami ritka", ha tehát ilyen kevés a tehetségtelen ember, akkor őket kell igazán becsben tartanunk. De hagyjuk ezt!

Azok a lányok, akiket dicsértek, mind olyanok, akikkel nap mint nap találkozunk. Nem egynek még a szeme vagy az orra sem áll a helyén, ők meg Hszi Sihez és Vang Csianghoz hasonlították őket.¹ Olyasmiket fecsegték össze, hogy olyanok, mint "hal a vízben", mint a "leszálló daru", szépségük "elhomályosítja a holdat", "megszégyeníti a virágokat". Én nem tudom, ki volt Vang Csiang. Van, aki azt mondja, hogy ő Vang Csaocsün.² Egy azonban bizonyos, Csaocsün és Hszi Si nem lehettek ilyen ocsmány külsejűek. Ez alighanem mind hazugság!

[1 A kínai ókor híres szépségei.]

[2 Ókori császári ágyas, akit egy hun fejedelemhez adtak feleségül.]

Hogy pedig a lányok szeretik-e a vendégeiket, hogy valóban olyan érzelmi szálak szövődnek-e közöttük? Egyszer elkövettem azt a csacsiságot, hogy kifaggattam egy társnőmet. Ezt mondta: "Velem töltötte az egész éjszakát. De keservesen telt el! Reggel arra kértem, adjon néhány ezüstöt a személyes kiadásaimra. Erre felháborodott képet vágott, felszegte a fejét, s tele torokból üvöltöni kezdett: »A számlámat már tegnap este kiegyenlítettem, ugyan miféle személyes kiadásokat kellene még megtérítenem?« A társnóm könyörgőre fogta a dolgot: »A beléptidőből mindenki leveszi a maga részét: sápot húznak belőle a szolgák, a gazda, a maradékra pedig »anyánk« teszi rá a kezét. Egy huncut garas sem jut belőle nekünk! A pirosítót, púdert, ruháinkat mind magunknak kell megvásárolnunk. Azoktól az uraktól, akik csak a dalokat hallgatják meg, nem szoktunk külön pénzt kérni, szolgálataink csekély viszonzására csak az itt maradókat szólítjuk fel.« Addig kérlelte, míg a férfi végül egy kétszáz rézpénznyi füzért vetett a földre, ilyen szitkok kíséretében: »Adta bűdös ribanca! Legszívesebben teljesen megkopasztaná az embert! Mocskos teknősbékatojások.« Ugyan miféle szerelemről lehet itt szó? Ezért úgy gondolom, az efféle versirogatásnak nincsen sok értelme! Hazugság az egész! Hogyan lehetséges, hogy uraságod költeménye egészen más?

– Ahogy mondják: "Minden mesternek más az iskolája, minden színházban más szokás járja." Az én mesterem nem ilyenre tanított minket, ezért én másként verselek.

Huang Zsen-zsuj, miután elszívott egy adag ópiumot, letette a pipát, s így szólt:

– Úgy tartják, hogy "az embereket arcuk után megítélni nem lehet, a tengert mérővel ki nem mérheted". A költészet valójában hazugság, ez a gyermek fején találta a szöveget! Nem is írok több verset, nehogy kinevessék a füllentéseimet!

– Ugyan ki merné megmosolyogni nagyságodat? – szólalt meg Jégmadár Gyűrű. – Tapasztalatlan falusi gyerekek vagyunk, hetet-havat összehordunk, nagyságod ne ütközzön meg a

szavainkon! Hadd érintsük a homlokunkkal a kangot nagyságod előtt.

Azzal Huang felé fordulva leborult néhányszor a kangra.

– Ugyan, hogyan haragudhatnak meg én rátok? – állította meg a mandarin. – Igazat szóltál! Még hozzá olyat, amit más nem mondott ki előtted! Nemhiába tartja úgy a közmondás is: "Elszédül, aki benne van, a kívülálló lát világosan."

– Fejezzük be ezt a témát, s mesélje el hamar nagyságod azt a különleges bűnügyet – sürgette meg őket az orvos. – Ha holnap már jelentést is kell tenni róla, miért kényelmeskedik ennyire vele?!

– Nem kell úgy sietni – csillapította a mandarin. – Hadd mondjam el előbb uraságodnak néhány gondolatomat, azután szépen áttérek a bűnügyre is. Mindenekelőtt azt tisztázzuk, megindul-e holnap a jég a folyón?

– Nem indul meg – válaszolta hősünk.

– Ha nem indul meg, uraságod útnak merne indulni ezen a jégen?

– Nem mernék.

– Ha nem tud elindulni, ugyan milyen fontos dolga akad holnap reggel?

– Semmilyen.

– Ha így áll a dolog, akkor mi az ördögnek siet úgy vissza a szobájába? Hiszen tiszta szerencse, ha ilyen unalom közepette találkozhat az ember egy barátjával, akivel jól kibeszélgetheti magát. S bár ezek a lányok peóniához vagy hortenziához nem hasonlíthatók, gyermekláncfűnek vagy bambuszlevélvirágnak azért még megteszik. Gyertyafény mellett teázgatni igazán kellemes időtöltés. A tartományszékhelyen uraságod is elfoglalt, én is. Hiába is akarnánk egyszer jól kibeszélgetni magunkat, sohasem jut rá időnk. Ritka szerencse, hogy ma így összetalálkoztunk, s kiönthetjük egymás előtt a lelkünket. Gyakran mondogatom, hogy az ember számára az a legkeservesebb dolog, ha nincs kivel társalognia. Mi viszont most egyáltalán nem panaszkodhatunk erre, hiszen az egész napot eldiskurálhatjuk. A testben két beszédközpont található: az őszülte szó a szívből fakad, az udvariassági formulák az ajkáról röppennek szét. A tartományszékhelyen kétfajta emberrel találkozom, az egyik magasabb beosztásban van, mint én, a másik alacsonyabban. Az előbbieket lenéznek, ezért nem tudunk szót érteni egymással, az utóbbiak irigyelnek, ezekkel sem tudok hát közös nyelvet találni. Egyenrangúak talán nincsenek? Akadni éppen akadnak, csak hogy az érdeklődési körünk egyáltalán nem vág egybe. Aki többre tartja magát nálam, megvet, aki kevesebbre, irigyel, egyikkel sem tudom felvenni a beszéd fonalát. Uraságod kívül esik ezen a körön. Ma abban a ritka szerencsében részesültem, hogy találkozhattunk. Régi tisztelője vagyok, igazán meg kellene esnie a szívének rajtam, s szóba kellene elegeyednie velem. Ehelyett alig várja, hogy itt hagyhasson. Hát ne üljön bánat az ember szívére?

– Jól van, jól van – csillapította Öreg Can. – Itt maradok beszélgetni, őszintén szólva a szobámban se tudnék mit csinálni, csak üldögnék magamban. Csak arra gondoltam, azért hívta ide uraságod a lányokat, hogy bizalmas eszmecserét folytasson velük, incselkedjenek, tréfálkozzanak egymással, én csak felesleges volnék! A képmutatás tőlem idegen, nem vágyom az erkölcsösözök babérjaira.

– Éppen a lányok dolgáról akartam beszélni uraságoddal mondta a mandarin, azzal felállt a helyéről, felhúzta Jégmadár Gyűrű ruhájának ujját, s megmutatta a lány karját a vendégének. – Nézze csak meg, milyen szörnyű sebhelyek!

Az orvos kék csíkokat, lilába játszó foltokat pillantott meg a lányon.

– Ha a karja ilyen, elképzelhető milyen rettenetes állapotban van a teste – folytatta Huang. – No, Jégmadár Gyűrű, vedd le a ruhádat, s mutasd meg!

A lánynak ekkor már könnyben úszott a szeme, csak az önuralmának köszönhetette, hogy nem fakadt sírva. Amikor a mandarin felhúzta a karjáról a ruhát, nem tudott többé megálljt parancsolni az érzéseinek, s a könnycseppek patakokban folytak a szeme sarkából.

– Ugyan, mi látnivaló van ezen? Én szégyellem magam...

– Nézd csak, de furcsa ez a gyerek! – csodálkozott Huang. – Miért félsz megmutatni? Aki ezt a mesterséget úzi, az ilyesmit ne szégyellje!

– Már hogyan szégyenkeznek? – mondta Jégmadár Gyűrű. Jégmadár Virág szeme is könnybe lábadt.

– Ne kívánják, hogy levetkőzzön – kérlelte ő is a férfiakat, majd kinézett az ablakon, s a mandarinhoz hajolva valamit a fülébe súgott, mire az bólintott, és nem szólt többet.

Hősünk a könyökére dőlve hevert a kangon, miközben így morfondírozott magában: "Látszik rajtuk, hogy jó családból való lányok. Mennyi fáradtsággal nevelhették őket a szüleik, mennyi nehézséget kellett vállalniuk miattuk. Ha a pajkos gyerek elesik, s lehorzsolja a bőrét, a szülő simogatva vigasztalja, miközben magának sajog a szíve. Ha más gyerek megveri, alig bír saját magával. De erre nem is kell sok szót vesztegetni, hiszen mindenki tudja, mi az a szülői szeretet. S mire felnőnek, az éhínség, az apa ópium- vagy kártyaszervenvedélye vagy valamilyen pereskedés fordulatai olyan kényszerhelyzetbe hozzák a szülőket, hogy egy meggondolatlan pillanatukban ilyen »házba« adják el a gyereket, ahol a kerítők kegyetlen hatalmába kerülnek, s leírhatatlan körülmények között kell élniük."

Felidézte magában ezzel kapcsolatos emlékeit. Azok a kerítők, akiket valaha is látott, mind egyformán kíméletlenek voltak, mintha csak ugyanabban az iskolában tanulták volna a mesterségüket. A düh és a fájdalom kerítette a hatalmába. Az ő szeme sarkában is megcsillant valami.

Valamennyien elhallgattak, s csendben ültek a kangon.

A mandarin szolgája ekkor egy férfit vezetett be, aki a hátán valamit cipelt. A belső helyiségbe kísérte, majd visszatért a gazdájához.

– Nagyságod kérje el Tie úrtól a szobája kulcsát, hogy beviessük Jégmadár Gyűrű kisasszony holmijait.

– Magától értetődik, hogy ennek a nagyságos úr szobájában a helye – tiltakozott hősünk.

– Ugyan már, ne legyen képmutató, adja oda a kulcsot – unszolta a mandarin.

– Szó sem lehet róla! Soha életemben nem foglalkoztam ilyesmivel!

– Én már elrendeztem az egészet, ki van fizetve – nyugtatta meg Huang a vendégét. – Mi az, ami aggasztja?

– Az sem baj, ha ki van fizetve. Holnap majd visszaadom a pénzt, s azzal pontot tehetünk az ügy végére. Mivel rendezve vannak az anyagiak, a kerítőnője nem szólhat egy szót sem. Mire való hát ez az izgalom?

– Ha valóban haza akarja küldeni, akkor azon a címen, hogy megbántotta a vendégét, alaposan el fogják látni a húgom baját – világosította fel Jégmadár Virág.

– Erre is van megoldás: ma térjen szépen haza, s mondja meg, hogy holnap ismét hívni fogják, így azután semmi probléma sem lehet. Különbben sem én hívtam őt, hanem Huang nagyságos úr. Ugyan mi közöm nekem az egészhez? Kész vagyok megtéríteni a költségeket, ezzel igazán megtettem minden tőlem telhetőt, hogy rendben legyen a dolog.

– Én uraságod kedvéért hívtam a lányt – szólalt meg ismét a mandarin. – Tegnap este már magamnál tartottam Jégmadár Virágot. Ma talán küldjem vissza? Arról van csak szó, hogy valamivel agyonüssük az időt. Nem mondom persze, hogy mindenben pontosan engem kell másolni. Tegnap például Jégmadár Virággal a szobámban átbeszélgettük az egész éjszakát. Hajnalhasadtáig maradtunk együtt. Unaloműzés ez, semmi más, ezenkívül megtakarítunk számára némi verést. Ezzel is az érdemeinket szaporítjuk a másvilágon. Én ugyanis ismerem a szokásaikat: akit nem marasztalnak ott éjszakára, annak nem szabad az evőpálcikához nyúlania. Aki sötétedés előtt tér haza, arra nemcsak koplalás vár, de a kiadós veréstől sem menekül meg. A kerítők ugyanis ilyenkor azt mondják: "Akit a vendég eddig magánál tart, azt biztosan kedveli. Hogy mégis visszaküldött, annak csak az lehet az oka: nem jártál eléggé a kedvében!" Ezután kezdetét veszi a haddelhadd. Ezért üzentem meg nekik, hogy mindkét lányt itt tartjuk. Nem vette talán észre uraságod, hogyan figyelmeztette a szolgál a Jégmadár Gyűrűt, hogy egyen? Ez a titkos jelzésük!

Jégmadár Virág ekkor a hűgához fordult:

– Kérd meg Tie urat, könyörüljön meg rajtad!

– Elhatározásomat nem másítom meg – utasította vissza az orvos. – Az összeget az utolsó krajcárig megfizetem, a lány pedig menjen szépen haza. Így mindketten nyugodtak lehetünk.

– Hogy uraságod nyugalma háborítatlan lesz, abban nem kételkedem – dűnnyögte Jégmadár Virág az orra alatt –, de rá bizony egyetlen nyugodt pillanat sem vár!

Jégmadár Gyűrű megfordult, s tekintetét Öreg Canra emelte:

– Tie úr külseje jólelkű emberre vall, miért nem esik meg hát a szíve rajtam? Szobájának kangja bizonyára meg van egy öl két láb széles is, amelyen uraságod hálóvacka három lábnál több helyet aligha foglal el. Marad még kilenclábnyi felesleges hely rajta! Miért sajnálja azt tőlem? Miért nem hagyja, hogy egy éjszakára meghúzzam magam rajta. Ha befogadna, a hasznára lennék: megtömném a pipáját, teát töltenék. Ehhez még én is értek. Ha még ehhez is ellenszenvesnek talál, akkor annyit tűrjön meg legalább, hogy a kang sarkában bújjak meg éjszakára. Ez is nagy kegy a számomra.

Öreg Can előkotorta a zsebéből a kulcsot, s odaadta Jégmadár Virágnak:

– Csináljatok vele, amit akartok, csak a holmijaimhoz ne nyúljatok!

Jégmadár Virág átadta a kulcsot a szolgának:

– Arra kérjük, hogy kísérje át az emberünket Tie úrhoz, azután zárja be ismét az ajtót.

A szolga elvitte a kulcsot. Az orvos megcirógatta Jégmadár Gyűrű arcát.

– Hová való vagy? – kérdezte tőle. – Hogy hívják nálatok a tulajdonosnőt? Hány éves korodban adtak el neki?

– A mamát Csangnak hívják... – kezdte el, de sírásba fulladtak a szavai. A ruhája ujjából előhalászott egy zsebkendőt, s azzal törölgette szakadatlanul potyogó könnyeit.

– Ne sírjál – csillapította Öreg Can. – Csak azért kérdezősködtem a körülményeidről, hogy egy kicsit jobb kedvre derítselek. Ha nem akarsz beszélni, máris másra terelhetjük a szót. Ne vedd így a szívedre a dolgot!

– Nekem nincs családom... – mondta Jégmadár Gyűrű, a könnyeivel küzdve.

– Uraságod ne vegye zokon, de ez a lány nagyon érzékeny magyarázta Jégmadár Virág. – Gyakran el is verik érte. De nem kell csodálkozni az érzékenységén: két évvel ezelőtt még egy dúsgazdag család gyermekeként élte világát, csak az elmúlt esztendőben adták el a mamának. Kisgyerek korától jobb élethez szokott, ezért azután nehezen viseli el a gondokat. Pedig a mi mamánk még a legjobbak közé tartozik. Azt hiszem. Jégmadár Gyűrűnek a jövő esztendő még keservesebb lesz, mint az idei. Erre a lány, arcát eltakarva, megint szipogni kezdett.

– Jaj, de élehetetlen teremtés vagy! – fakadt ki Jégmadár Virág. – Az urak vidámnak akarnak látni, te meg egyre csak az egereket itatod! Magadra haragítasz mindenkit. Hagyd már abba a bőgést!

– Hagyd csak, hadd sirja ki magát – szólt közbe hősünk. Gondolj csak bele, ki előtt önthetné ki a bánatát, ha nem mielőttünk. Bennünk szerencséjére jóakaróra talált, tőlünk nem kell tartania. Sírja csak nyugodtan ki magát, ettől majd megkönnyebbül. – Azzal barátságosan megveregette Jégmadár Gyűrű arcát. – Sírjál csak, ahogy jólesik! Ne törődjél semmivel! Tudom, hogy Huang úrnak nincsenek előítéletei. Rá sem kell tekintettel lenned.

– Kis Jégmadár Gyűrű, derék kislányom, sírjál csak! – helyeselt öblös hangján a mandarin. – Legalább kisírod az én rosszkedvemet is!

Ettől önkéntelenül mindannyian elnevettek magukat. Még az arcát eltakarva zokogó Jégmadár Gyűrűből is kibuggyant a nevetés. A lány tudta, hogy vendég előtt semmi szín alatt sem szabad elpityerednie. De amikor Öreg Can a családja felől érdeklődött, Jégmadár Virág pedig megemlítette, hogy két éve még gazdagságban élt, vagyis a legfájóbb pontján érintették, bárhogyan is szeretett volna, nem tudott többé úrrá lenni a könnyein. Amikor az orvos azt mondta, hogy csak sírja ki nyugodtan a bánatát, ettől majd megkönnyebbül, arra gondolt, amióta rosszra fordult a sorsa, senkivel sem találkozott még, aki ilyen kedves lett volna hozzá. "Akadnak hát a világon még olyan férfiak, akik a nőket nem szemétnak tekintik, amelyen kényük-kedvük szerint taposhatnak. Vajon sok ilyen ember akad? Találkozom-e még velük az életben?" Arra gondolt, ha most is találkozott eggyel, akadnia kell akkor még többnek is.

Amíg ezen morfondírozott, megfélekedezett iménti szomorú gondolatairól, s inkább arra figyelt, amiről a többiek beszélgettek. Amikor Huang Zsen-zsuj arra kérte, hogy sírja ki az ő bánatát is, persze hogy elkacagta magát. Könnyes szemmel nevetett, s közben a mandarinra emelte a tekintetét. A többiek meg, ettől a látványtól, még nagyobb hahotára fakadtak. Jégmadár Gyűrű nem tudta, mitévő legyen, de mivel nem akarta elrontani a többiek jókedvét, velük mulatott.

– Sirtunk is, nevtünk is – állapította meg hősünk. – Mondd csak, Jégmadár Virág, mit jelent az, hogy két esztendeje még gazdag volt a családja?

– A mi Csitung járásunkban éltek. Tiennek hívták az apját, a járásszékhely Déli kapuján túl több mint két csing³ földje, a városban pedig egy szatócsboltja volt. Csupán ketten voltak gyerekek, van egy öccse is, aki most öt-hat éves lehet. Velük élt a nagyanyja is. Itt nálunk, a Tacsing folyó partján többnyire gyapotot termesztenek. Egy mű föld jó száz rézpénzfűzért is megér, a két csing tehát több mint húszezeret. Ha a boltot is hozzávesszük, a vagyonuk harmincezerre rúgott. Azt tartja a mondás: "Tízezer pénzfűzér: vagyon." Ha tízezer pénzfűzér birtokosa vagyonos embernek számít, akkor harmincezeré már igazán gazdagnak!

[3 1 csing kb. 15 hektár.]

– Hogyan úszott el ez a pénz? – tudakolta hősünk.

– Az bizony nagyon gyorsan történt – mondta Jégmadár Virág. – Három nap sem kellett hozzá, s odavolt a pénze is meg a családja is! Tavalyelőtt esett a dolog. Uraságod tudja, hogy a Sárga-folyó két-három évenként áttöri a gátjait. Ez Csang kormányzót komoly aggodalommal töltötte el. Híre terjedt, hogy egy főhivatalnok – híres déli tudós – adott neki egy könyvet, amelyben az állt, az a folyó fő hibája, hogy túlságosan keskeny. Addig nem lesz nyugalmuk, amíg ki nem szélesítik. Ehhez le kell rombolni a lakosság által épített gátakat, s vissza kell vonulni a nagy gátig.

Amikor ez a javaslat megszületett, a főmandarinjelöltek mind buzgón támogatták.

– S mi lesz azokkal, akik ezeknek a gátaknak a védelmében élnek? – tudakolta a kormányzó. – Kártalanítani kellene őket, s biztosítani, hogy máshová költözhessenek.

– A lakoságnak erről semmiképpen sem szabad tudomást szereznie – figyelmeztették ezek a gazfickók. – Gondolja csak meg nagyságod, ezeknek a töltéseknek a védelmében hatszáz mérföld hosszúságban, öt-hat mérföld mélységben több mint százezer család él. Ha megtudják, hogy mire készülünk, több százezren sietnek a gátjaik védelmére. Akkor meg hogyan romboljuk le?

Csang kormányzó nem tudott mit válaszolni. Bólogatott, sóhajtott néhányszor, sőt úgy hírlik, hogy még néhány könnycseppet is ejtett.

Tavasszal nagy lendülettel hozzáfogtak az új gát építéséhez. Csijang járásban, a déli parton, egy kereszt irányú töltést is emeltek. Ez a két építkezés éles késként szegeződött az itt lakó százezrek torkának, de hát mi, szerencsétlen kisemberek ugyan honnan tudtuk volna, hogy miről is van szó?

– Itt az ár! Itt az ár! – kiabálták hatodik hó elején.

A védőcsapatok ide-oda rohangáltak a töltéseken. A folyóban naponta több mint egy lábnyit emelkedett a víz. Tíz nap sem telt bele, s már nem járt messze a töltés koronájától. Nem választotta el egy öl sem a gát tetejének síkjától. Tizenharmadikán és tizennegyedikén hírvivő lovasok nyargalásztak a gátakon. Másnap valamennyi árvízvédelmi osztagból a nagy gátra csődítették az embereket.

– Ebből baj lesz – mondták az eszesebbek –, lássunk minél hamarabb hozzá a költözéshez!

Egyik nap éjfél tájt nagy széllel eső érkezett. Annyi víz zúdult le, hogy valóságos hegyé dagasztotta a Sárga-folyót. A falusiak zöme az ágyában aludt, amikor rájuk tört az áradat. Felriadva menekülni próbáltak, de a víz pillanatok alatt elérte a háztetők magasságát. Az éj vaksötét volt, szél süvöltött, zuhogott az eső, vadul rohant az áradat. Ugyan mit tehettek ilyen körülmények között?

Aki kíváncsi rá, hogy mi történt ezután, olvassa el a következő fejezetet is.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

*melyben egy nagy járás népe békaként úszik a vízben;
a kis ladikok hangyaként szaladnak szerteszét,
hogy párolt zsemlét vigyenek a bajbajutottaknak.*

– Negyedik őrsgváltásra elcsendesült a szél, és az eső is elállt – folytatta a lány. – Eloszlottak a felhők, kisütött a hold, fénnel árasztotta el a vidéket. De a falvak már eltűntek a vízben. A lakosság által épített gátak közelében ajtóablákba, asztalokba, székekbe, lócákba kapaszkodva emberek úsztak a vízen. Amikor a víz végre a töltéshez sodorta őket, kimásztak a szárazra. A gáton lakók bambuszrudakkal halászták ki a fuldoklókat. Sok embert sikerült kimenteniük. A megmenekültek, miután kifújták magukat, tudatára ébredtek, hogy az egész családjuk odaveszett, csak ők maradtak meg, s keserves zokogásban törtek ki. Apjukat, anyjukat szólongatták, férjüket siratták, gyermeküket gyászolták, ötszáz mérföld hosszúságban nem hallatszott más, csak sírás. Látott már uraságod ennél szörnyűbb képet?

Jégmadár Gyűrű vette át a szót:

– Azon a napon – hatodik hó tizenötödikén – anyámmal a Déli kapu melletti boltunkban tartózkodtam. Éjfél tájt kiáltást hallottam: "Itt a víz!" Azonnal felugrottunk... Igen meleg nap volt, mindenki az udvaron aludt, alig volt rajtunk valami. Csak az eső elől mentünk be a szobába. Éppen csak elbóbiskoltunk, amikor a kiáltás felriasztott. Kirohantunk az utcára. A városkapuk tárva-nyitva, mindenki menekült kifelé. A városfalon túl emelkedett ugyanis egy kis töltés, amely a gátszakadástól védett. Vagy öt láb magas lehetett. Ennek a gátnak a védelmére siettek.

Az eső ekkor éppen elállt, de az ég még borús volt.

Hirtelen megfordult a menet, a kintiek a város felé szaladtak. Most még a járási mandarinok sem ültek gyaloghintóba. A városba érve, a falakra iramodtak fel. Mindenfelől kiáltások hallatszottak: "A városon kívüliek ne hozzanak magukkal csomagot!" "Igyekezzünk, be kell zárni a kapukat, nem késlekedhetünk!"

Mi is felverekedtük magunkat a falra. Itt többen álltak már agyagos földdel töltött nádfonatú kosarakkal felszerelve, ezekkel akarták eltömni a kapubejáratokat. A járás vezetői a fal tetejéről rendelkeztek: "Mindenkinek bejött már, gyorsan zárjátok be a kapukat!" A városfal fülkéiben homokzsákokat őriztek. Amikor becsukták a kapukat, ezeket eléje dobálták.

Volt egy apai nagybátyám, Második Csi úr, aki a városon kívül élt. Ő is ide menekült a falra. A felhők ekkor már eltűntek a hegyek mögött, a hold szokatlanul fényesen világított. Anyám észrevette Második Csi bácsit. "Hogyan lehet idén ilyen félelmetes az árvíz?" – kérdezte tőle. "Hát bizony az! – sóhajtott a bácsi. – Korábban az árvíz kezdetekor a víz magassága nem haladta meg az egy lábat, amikor az ár megérkezett, alig haladta meg a két lábat, három lábnál tetőzött, de ez pillanatok alatt levonult, s ismét lement két láb magasra. Az ideai árvíz nem ismer tréfát! Már egy lábnál magasabban kezdődött, s pillanatok alatt két láb fölé szökött! A járás vezetői, a kedvezőtlen helyzetet látva, attól tartottak, hogy a kis védőgát nem tart ki, ezért a városfalak mögé parancsolták az embereket. Akkor a víz már négy láb magas lehetett. Bátyámat ezekben a napokban nem láttam, ugye a birtokon van? Nagyon aggódom miatta!" Anyám elsírta magát: "Hát persze hogy ott van!"

A városfalon ekkor morajlás futott végig: "Elmosta a víz a kis gátat! Elmosta a víz a kis gátat!" Az emberek tömegesen hagyták el a falat. Anyám zokogva a földre vetette magát! "Inkább itt halok meg, de nem megyek vissza!" Nem tudtam, hogy mit csináljak, én is vele sírtam hát.

Hirtelen kiáltás hallatszott: "A városkapu résein ömlik be a víz!"

Az emberek felbolydultan rohantak összevissza. Házakba, üzletekbe, boltokba törtek be, lepedőket, takarókat, ruhákat szedtek össze mindenhol, hogy eltömjék vele a réseket. Utcánk ruha- és posztóboltjainak áruja egyetlen szempillantás alatt a kapurészekbe vándoroltak. Hamarosan megkönnyebbült sóhajokat lehetett hallani: "Megerszűnt a szivárgás!" Nemsokára újabb vészír borzolta fel a kedélyeket: "Átáztak a homokzsákok, nem bírják már sokáig tartani a kaput!" Ekkor az emberek a mi boltunkba rohantak, hogy a kapunyílásokba cipeljék a gabonászsákokat. Egyetlen szempillantás alatt kiürítették a raktárunkat. Még a papírt is kihordták a papírüzletből s a gyapotot a gyapotboltból.

Ekkorra ki világosodott. Anyám a sok sírástól eszméletét veszítette. Fogalmam sem volt, hogy mit tegyek, ott őriztem hát tovább. Hallottam, amit mellettem beszéltek: "Rettenetes ez a víz! A városon kívül elérte már a házak eresztét is! Rövidesen több mint egy öl magasra emelkedik! Ilyen nagy árvízről még sohasem hallottunk!"

Később néhány segéd az üzletünkből értünk jött, s levezettek minket a falról. A boltunkra rá sem lehetett ismerni! Az embereink elmesélték, hogy a gabonával teli zsákokat mind elvitték, hogy velük tömjék be a városkapuk nyílásait. A hombárokban őrzött gabonát a nagy zűrzavarban az utolsó szemig széthordták. Csak az maradt meg, ami a földön szétszóródott. Ezt összeseperték, de még kétmázsányit sem tett ki. Két öregasszony is szolgált az üzletben, akiknek falun élt a családja. Ahogy híret vették az árvíznek, úgy gondolták, az egész családjuk odaveszett, s keserűen zokogva ők is el akarták dobni maguktól az életüket.

A nap már túl volt a delelőn, mire a segédeknek hideg vízzel sikerült feléleszteniük anyámat. Ettünk néhány korty híg köleskását. Amikor a mama végre teljesen magához tért, tágra nyílt szemmel körülnézett, majd nagyanyó után érdeklődött.

– Ott alszik a szobában – válaszolták a segédek. – Nem akartuk felébreszteni.

– Keltsék csak fel – mondta anyám –, neki is ennie kell valamit! Odabent azután kiderült, hogy nagyanyó nem alszik: ijedtében szörnyethalhatott. Hiába próbáltuk fölkelteni, mar nem lélegzett. Anyám sikoltott egyet, kihányta a kását, amit az előbb megevett, aztán vércsomó bugyogott elő a torkából és ismét elvesztette az eszméletét. Szerencsére ott volt Vang anyó, aki megtapogatta nagyanyót: "Semmi baj! Még meleg a szíve tája." Azzal a száját nagyanyó szájára tapasztva néhányszor belefúj, majd gyorsan gyömbérfőzetet hozatott az emberekkel. Délutánra nagyanyó feleszmélt, anyám is magához tért. Úgy tűnt, most már minden rendben lesz a családukban.

A bejáratú udvaron két segéd diskurált. "Azt beszélnek, hogy a városfalak előtt egy öl négy-öt lábnyi a víz. Ez az öreg városfal aligha bírja már sokáig a nyomást, ha betör a víz a városba, itt mindenki a halál fia!" – mondotta az egyik. "A járásfőnök úr a városban van még. Nem olyan veszélyes a helyzet" – így a másik.

– Én is hallottam erről az esetről – fordult Öreg Can Huang Zsen-zsujhoz. – Ki adta végül is ezt az ötletet a kormányzónak? Miféle könyvet mutattak neki? Huang bátyám tud erről valamit?

– Engem a ciklus 27. évében helyeztek ide, ez pedig a 26-ban¹ történt, én is csak hallomásból ismerem az esetet. Nem tudom, hogy igazat beszélnek-e vagy sem. Úgy hírlik, hogy a javaslat Si Csün-fu felügyelőtől származik, a könyv pedig Csia Zsan: *Tervezet a Sárga-folyó megfékezésére*. Ebben az áll, hogy annak idején a Sárga-folyó szolgált határuul egyrészt Csi, másrészt pedig Csao és Vej fejedelemségek között. Csao és Vej hegyes vidéken feküdt, Csi a síkságon. Csiben a folyótól huszonöt mérföldre gátat építettek, így amikor az áradat keletre folyva elérte Csit, nyugatra fordult, s elöntötte Csaót és Vejt. Erre azután ott is gátat építettek a folyótól huszonöt mérföldre...

[1 1891 és 1890.]

Azon a napon a tartomány valamennyi vezető embere összegyűlt, s a felügyelő e szavakra hivatkozva így fordult hozzájuk: "Látható, hogy a Hadakozó Fejedelemségek korában² a két gát egymástól ötven mérföldre húzódott, a folyó ezért nem okozott bajt. Most a lakosság által épített nyúlgátakat mindössze három-négy mérföld választja el, a két nagy töltés közötti távolság sem éri el a húsz mérföldet. Még a fele sincsen annak, amennyi a régi idejében volt. Ha nem romboljuk le a lakosság által épített nyúlgátakat, az árvizeket nem tudjuk megszüntetni." "Ezt az igazságot megértem – válaszolta erre a kormányzó –, csak az a probléma, hogy a gátak közötti terület falvakkal van tele. Ezen a jól termő területen százezrek élnek, megfoszthatjuk-e őket megélhetésük forrásától?"

[2 I. e. VII-V. század.]

A felügyelő ekkor a *Tervezet a Sárga-folyó megfékezésére* című kötetre bökve azt válaszolta a kormányzónak: "Nézze meg méltóságod ezt a passzust: »Az okvetetlenkedők arra fognak hivatkozni: ha így cselekszünk, városok, birtokok, családi otthonok, sírok tízezreit pusztítjuk el, amiért is a nép elégedetlen lesz velünk!«" Csia Zsan erre azt válaszolta: "Amikor Nagy Jü³ megfékezte a vizeket, lerombolta azokat a hegyeket, amelyek útjában álltak. A Ji-szorosban így hasította ki a Sárkány-kaput, így rombolta le Ti oszlopát és Csie szikláját. Neki mert menni a természet művének is, miért féljünk hát annak elpusztításától, amit emberi kéz alkotott? Hiszen ez

semmiség ahhoz képest, amit Nagy Jü tett! Aki az ilyen apró áldozatoktól visszaretten, az nem lesz képes a nagy tervek végrehajtására!

[3 Legendás kultúrhérosz.]

Méltóságod sajnálja a gátak között élő és dolgozó emberek otthonait, családi sírhalmait, de gondol-e arra, hogy az évenként visszatérő árvizek mennyi emberi életet követelnek? Így egyszeri fáradtsággal örök időkre szóló nyugalmat szerezhetünk magunknak." Ezért Csia Zsan azt mondta: "A Nagy Han dinasztia tízezer négyzetmérföldnyi terület felett uralkodott, anélkül hogy akár csak egy lányit is elvett volna a folyótól! Amikor ezt véghezvitték, a Sárga-folyó ezer éven át békésen folydogált, a nép pedig nyugalomban élt. Ez volt a legbölcsebb megoldás. Ma viszont elődeink joggal nevezhetnének rajtunk, hogy több tízezer négyzetmérföldnyi területünk ellenére a Sárga-folyótól akarunk újabb földeket elhódítani."

Az inspektor azzal Csü Hszin Csia Zsan a három módszerről szóló könyvéről írt dicséreteire bökött: "A klasszikusokkal vetekedő nagyszerű alkotás! Ám a Han-kor óta a folyószabályozók többnyire a legrosszabb módszert alkalmazzák. Milyen kár! A Han, a Csin, a Tang, a Sung, a Jüan és a Ming dinasztia művelt férfiai között egy sem akadt, aki ne lett volna tisztában vele, hogy Csia Zsan *Tervezet a Sárga-folyó megfékezésére* című munkája egyenértékű a klasszikus művekkel. Sajnos a folyószabályozók között nem akad olvasott ember, ezért azután nem is sikerült komoly eredményeket elérniük!" A felügyelő még hozzáfűzte: "Ha a kormányzó úr e nagyszerű elképzelést a gyakorlatba is át tudná ültetni, kétezer év óta az első lenne, aki megértené Csia Zsan nagyságát, s el nem múló érdemeiről a krónikák lapjain emlékezzenek meg!"

A kormányzó gondterhelten vonta össze a szemöldökét: "Engem mégsem visz rá a lélek, hogy több mint százezer egyszerű embert megfosszak az otthonától!"

Két beosztottja azonban közbeszólt: "Ha egyszeri fáradtsággal örök időkre szóló nyugalmat szerezhetünk magunknak, nem az lenne a legjobb megoldás, ha kiutalnánk egy összeget a lakosság átköltöztetésére?"

"Ez még viszonylag elfogadhatóvá tenné a dolgot" – vélekedett a kormányzó.

Később úgy hallottam, hogy háromszázezer ezüstöt irányoztak elő az áttelepítésre. Hogy miért nem került mégsem rá sor, nem tudom.

– Mi történt azután, meséld csak tovább – sürgette a mandarin Jégmadár Gyűrűt.

– Ekkor anyám elhatározta, hogy megadjuk magunkat a sorsnak, ha jön a víz, mindannyian belevetjük magunkat, hadd fulladjunk meg!

– Abban az évben én is Csitungban tartózkodtam – vette át a szót Jégmadár Virág. – Az Északi kapu környékén laktam. Harmadik anyai nagynéném háza egészen közel esett a lakosság által épített nyúlgháthoz. Az Északi kapun túl vezető főutca két oldalát szép szabályosan boltok szegélyezték. A mögöttük húzódó, úgynevezett kis töltések a valóságban egyáltalán nem tűntek kicsinek. Azt beszélték, hogy a koronájuk egy öl három láb magasan húzódik. Ráadásul az egész vidék magasabban feküdt, ezért az Északi kaput nem mosta el az ár. Tizenhatodikán én is felmásztam a városfalra, ahonnan látni lehetett, hogy mit visz a víz: temérdek láda, asztal, szék, lóca, sőt ablakkeret és ajtólap himbálózott rajta. A hullákról nem is szólva: tele volt velük a folyó! Itt is egy, ott is egy, annyi akadt, hogy már ki se fogták őket a vízből.

A vagyonosabbak szívesen menekítették volna ki a családjukat, de egyetlen ladikot sem lehetett bérbe venni.

– Miért, hová tűntek a ladikok? – csodálkozott Öreg Can.

– Mind be kellett szolgáltatni a mandarinoknak, akik párolt zsemlét szállítottak rajta – válaszolta a lány.

– Kinek vitték a zsemlét? Miért kellett ehhez csónak? – tudakolta hősünk.

– Ezek a párolt zsemlék fontos szerepet játszottak – magyarázta Jégmadár Virág. – A falvak lakosságának nagyobb részét elsodorta az ár, a kisebb része – az eszelebbje – azonban a víz közeledtére felmászott a háztetőre, így azután minden faluban száz-egynéhány ember szorongott a tetőkön, miközben minden oldalról víz vette körül őket. Ezek honnan juthattak volna élelemhez? Akadtak köztük, akit annyira mardosott az éhség, hogy inkább beugrott a vízbe, így végzett magával! Szerencsére a kormányzó szétküldte az embereit, hogy párolt zsemlét szállítsanak a bajba

jutottaknak. A felnőttek hármat, a gyerekek kettőt kaptak. Másnap azután a kiürült csónakokon elszállították őket, a Sárga-folyó északi partjára. Hát nem pompás dolog? Ki gondolta volna, hogy ezek közül a fickók közül sokan megtagadják majd, hogy lemásszanak a tetőről! Amikor megkérdezték őket, hogy miért ragaszkodnak a helyükhöz, azt válaszolták, amíg itt vannak a vízben, addig a kormányzó élelmet küld nekik, ha kiteszik a lábukat az északi partra, senki sem fog többé törődni velük, ott veszhetnek éhen. Pedig a kormányzó néhány nap múltával megszüntette a pároltsemle-küldést, s így is csak éhen kellett pusztulniuk. Mit szól hozzá, milyen balgák az emberek?

– Ez az egész ügy tele van hajmeresztő fordulatokkal! – fordult hősünk a mandarinhoz. – Hogy ez a Si felügyelő milyen ember, nem tudjuk eldönteni, ám a javaslatát nem rossz szándékkal tette, hiszen semmiféle személyes haszna nem származott belőle. Azok közé az emberek közé tartozhatott, akik tücsköt-bogarat összeolvasnak, de az életet nem ismerik, így azután minden lépésüknél hibákat követnek el. Róluk mondta Meng-ce: "Aki mindent elhisz az írásnak, jobb, ha nem is tud írni-olvasni." Ez nem csupán a folyószabályozással van így! A birodalom fontos dolgaiban csupán egyharmad részt a romlott lelkű hivatalnokok miatt szenvedünk kudarcot, az esetek kétharmad részében ezt a világ dolgaiban járatlan uraságoknak köszönhetjük. – Azzal Öreg Can megkérdezte a lányt: – Sikerült-e később megtalálnod az édesapádat, vagy ő is odaveszett az áradatban?

– Hát persze hogy odaveszett – küszködött Jégmadár Gyűrű a könnyeivel. – Ha életben marad, régen hazatért volna!

Mindannyian sóhajtottak.

– Azt mondtad az imént – fordult most az orvos Jégmadár Virághoz –, hogy jövőre még az ideinél is nehezebb év lesz. Mire gondoltál?

– Uraságod tudja, hogy meghalt apánk, vagyis a mama férje, s a temetési költségek több mint száz rézpénzfüzért tettek ki. Ezenkívül a napokban a mama elkockázott vagy két-háromszáz füzért, így az adóssága meghaladja a négyszázat. Újévig rendeznie kell a számláját.⁴ Ezért azt tervezi, hogy Jégmadár Gyűrű húgocskámat eladja Kopasz Második Kuaj házába. Ez a Második Kuaj a kegyetlenségéről híres: ha valamelyik lány nem tud vendéget fogadni, tüzes piszkavassal égeti össze a testét. Anyácskánk háromszáz ezüstöt kér érte, de Második Kuaj csak hatszáz rézpénzfüzért akar adni, ezért még nem tudtak megegyezni. De számoljon csak utána uraságod, hány nap maradt még év végéig? Egyre keservesebben telik az idő, hiszen bizonyos, hogy eladják, mire beköszönt az új év. Ha pedig eladták, Jégmadár Gyűrűnek még nehezebb lesz a sora!

[4 Kínában az adósságokat év végéig ki kell fizetni.]

Öreg Cannak nem jött szó a nyelvére. Jégmadár Gyűrű csak a könnyeit törölgette.

– Látja Can bátyám, ezért mondtam az imént, hogy az ő dolgaikat akarom megbeszélni – törte meg a csendet a mandarin. Nem visz rá a szívem, hogy ölbe tett kézzel nézzem, amint egy ilyen ártatlan kislányt a földi pokolba juttatnak. Mindössze háromszáz ezüstről van szó: szívesen kifizetem a felét, a másik felét pedig összegyűjtöm a barátaimtól. Uraságod is beszállhatna néhány ezüsttel, amennyivel kedve tartja. Csak az a probléma, hogy a nevemet nem adhatom ehhez az ügyletnek. Ha uraságod vállalná, hogy magához veszi a lányt, könnyen nyélbe üthetnék a dolgot. Mi a véleménye róla?

– Semmi akadály – bólintott beleegyezően hősünk. – Ha nagyságod vállalja az összeg egyik felét, én vállalom a másikat. Ilyen ügybe kényelmetlen lenne sok embert bevonni. De a lányt semmiképpen sem akarom magamhoz venni. Erre valami más megoldást kellene kieszelni.

Amikor Jégmadár Gyűrű meghallotta ezeket a szavakat, leugrott a kangról, s homlokával megérintette a földet a két férfi előtt.

– Nagyságokat Buddhaként, jótevőimként kell tisztelnem, mert pénzt áldoznak azért, hogy ettől a borzalomtól megmentsenek. Leszek szolgálólány, szakácsnő vagy barmi, amit akarnak! De előljáróban meg kell mondanom, nem a mama volt hibás abban, hogy annyi verést kaptam, hanem én magam. Annak idején anyámat az éhezés kényszerítette arra, hogy eladjon ennek az asszonynak. Huszonnégy füzér rézpénzt kapott értem, ebből három-négy elment a közvetítő díjazására és más kiadásokra, így valójában csak húsz füzérhez jutott. Tavasszal meghalt nagyanyó, minden pénzt

felemésztettek a temetési költségek. Anyám a kisöcsémrel koldulni járt, de fél év sem telt bele, az éhezés és a szenvedés őt is sírba vitte. Nem maradt hát más rokonom, csak az öcsém, aki az idén tölti be a hatodik esztendejét. Szerencsére összetalálkoztam egy régi szomszédoddal, ötödik Li úrral, aki most szintén a Csiho járásban él, ott van egy kis boltja, ő vette magához az öcsémet, tőle kap enni, abból, ami éppen akad. Csak az a baj, hogy Li úrnak magának sincsen elég: hogyan is lakhatna hát jól a fiú nála? Hogy a ruházkodásról ne is beszéljek! Ezért, amikor Ersilipuban éltem, ahol jobb vendégektől nyolcszáz vagy ezer rézpénzt is kaptam, egy-két hónap alatt féke tudtam tenni két-háromezer rézpénzt, azt elküldtem a gyerekeknek. Ha uraságotok két-háromszáz mérföldes körzetben helyeznek el, akkor nincsen semmi probléma. Az összekuporgatott pénzem el tudom küldeni hozzá. Ha messzebb kell mennem, arra kérem jótevőimet, segítsenek kieszelni valamilyen megoldást: vagy vihessem őt is magammal, vagy adhassam kolostorba, esetleg helyezhessem el valakinél... A Tien család őseinek lelkei örökké hálásak lesznek uraságotok nagylelkűségéért! Jótettüket a síron túl is meghálálják, ahogyan a mondás tartja: "Füvet fonnak, gyűrűt hoznak a szájukban."⁵ A szegény Tien családnak ez a fiú az utolsó sarja.

[5 Utalás két történetre, amely a halottak lelkeinek hálájáról szól. Vej Ko hadvezér a Hadakozó Fejedelemségek korában apja halála után nem hagyta, hogy apjának ágyasa a sírba is kövesse urát. Ezért a megmentett nő apjának szelleme egy füvekből font kötéllel a földre rántotta Vej Ko ellenfelét a csatatéren, ily módon győzelemre juttatta a tábornokot. Jang Pao pedig, aki a Han-korban élt, megmentett egy sebesült kismadarat. Később álmában egy sárga ruhás fiút látott, aki négy jádekarikát tartott a szájában, amelyeket hálából küldtek neki a szellemek.]

Azzal ismét keserves zokogás rázta meg a lányt.

– Újabb nehézség – állapította meg Huang Zsen-zsuj.

– Ez ugyan semmi gondot nem okoz, van rá megoldás – szólt közbe az orvos, s a lányhoz fordult: – Tien kisasszony, ne sírjon. Biztosíthatom, hogy soha többé nem kell elválnia az öccsétől. Ne itassa már az egereket, hagyja, hogy kieszeljünk valamit, így csak belefájdul a fejünk a sok zokogásba, s nem jut eszünkbe egyetlen jó ötlet sem. Hagyja gyorsan abba!

Jégmadár Gyűrű igyekezett úrrá lenni a könnyein, majd olyan erővel verte a homlokát a két férfi előtt a földhöz, hogy csak úgy koppant. Amikor Öreg Can felségítette, kiderült, az ütéstől púp nőtt a homlokán, és kiserkent belőle a vér.

Öreg Can visszaültette a helyére, s szelíden korholta:

– Ugyan, mire való volt ez? – Azzal óvatosan letörölte homlokáról a vért, majd végigfektette a kanyon. Ezután a mandarinhoz fordult:

– Valamilyen fontossági sorrendet kell megállapítanunk: az első lépés a kiváltás, a második pedig, hogy megfelelő helyet találjunk a számára. Magát a kiváltást is két szakaszra kell osztani: először magánúton kell megpróbálni, ha ez nem jár sikerrel, akkor bíróság elé visszük. Holnap magunkhoz hívjuk a nyilvánosház tulajdonosát. Mivel máshol hatszáz pénzfüzért ígértek, mi is ennyit kínálunk. Ha kell, majd feljebb megyünk az összeggel, de az ilyen emberekkel nem szabad nagylelkűen bánni, mert akkor rájönnek, hogy kincset tartanak a kezükben, s vérszemet kapnak. Egy ezüsttallér most kétezer-hétszáz rézpénzt ér. A háromszáz tallérért tehát nyolcszázötven füzért kapunk. Ennyinek elégnek kell lennie minden kiadásra. Majd meglátjuk, hogyan viselkedik az asszony: ha nem fog okoskodni, szépen megegyezünk, ha viszont ravaszkodni kezd, akkor a Csiho járási mandarin elé visszük az ügyet, hadd döntse el ő. Nagyságodnak mi a véleménye a dologról?

– Kitűnő ötlet! – lelkesedett a mandarin.

– Tisztelt bátyám nevét természetesen semmiképpen sem szabad belekevernünk ebbe a históriába – fűzte hozzá hősünk. Én sem merem az ügy teljes terhét magamra vállalni. Az lesz a legjobb, ha azt mondom, hogy a lány valamelyik rokonának a megbízásából járok el. Hogy mi legyen a lány további sorsa, azzal csak akkor foglalkozhatunk, ha ezt már sikerült nyélbe ütnünk. Máskülönben a gazdája nem fogja kiengedni a kezéből.

– Pompás – helyeselt Huang Zsen-zsuj. – Ez a terv tökéletes!

– A költségeket, bármennyi legyen is a végösszeg, megfizessük – mondta Öreg Can. – Csak az a helyzet, hogy az útra nem hoztam magammal eleget, arra kérem nagyságodat, segítsen ki egyelőre, a tartományszékhelyen majd visszaadom a tartozásomat.

– Ez nem gond – nyugtatta meg a mandarin. – Annyi ezüst van nálam, amennyiből két Jégmadár Gyűrűt is bőven kiválthatnék. Az a lényeg, hogy sikerüljön a dolog, a többi nem számít.

– Feltétlenül visszafizetem – ígérte meg az orvos. – A Felvirágzás Bankháznál több mint négyszáz ezüstöm van. Ne féljen attól, hogy nem tudom megadni vagy hogy felkopik az állam miatta. Legyen csak egészen nyugodt.

– Egyszóval csináljuk így – erősítette meg Huang. – Holnap reggel küldjünk el valakit a tulajdonosért.

– Ne reggel – szólt közbe Jégmadár Virág. – Akkor kell hazamennünk. Ha megtudják, hogy miről van szó, Jégmadár Gyűrűt feltétlenül valahol vidéken rejtenék el, hogy magasabb árat csikarjanak ki érte. Így azután a markukban tartanák. Az ópiumszívók különben is későn kelnek. Jobb lenne délután küldeni érte. Nagyságod először minket hívasson, csak azután a mamát, akkor nem kell tartanunk tőle. Egy dologra vigyázzanak: semmi szín alatt ne árulják el, hogy tőlem tudnak a dologról. Jégmadár Gyűrű most megszabadul ettől a pokoltól, de nekem továbbra is benne kell élnem!

– Ez magától értetődik, mondani sem kell – nyugtatta meg a mandarin. – Holnap átmegyek előbb a járási jamenbe, hozok magammal egy porkolábot. Ha a mama akadékoskodni kezd, akkor Jégmadár Gyűrűt a porkoláb védelmére bízom, s a törvény színe előtt rendezzük a továbbiakat.

Ettől fogva valamennyien igen derűs színben látták a világot.

Ekkor az orvos Huanghoz fordult:

– Nos, ezt a dolgot megbeszéltük, s alighanem így is fog minden történni, de azzal a bűnüggyel kapcsolatban, amiről az imént említést tett nagyságod, még mindig nem elégítette ki a kíváncsiságomat. Vagy csak tréfa volt az egész? Nyugtasson meg!

Aki kíváncsi a továbbiakra, olvassa el a következő fejezetet is.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

*melyben a lobogó lángok sustergeése megrémíti a Jégmadár lányokat;
a magányos özvegyet pedig kegyetlenül megkínozzák.*

Ott tartottunk éppen, hogy amikor Öreg Can és Huang Zsenzsuj megállapodtak Jégmadár Gyűrű megmentésének módzataiban, az orvos megkérdezte a mandarintól:

– Nagyságod arról beszélt az imént, hogy hallott egy szörnyű bűnügyről, amely temérdek áldozatot követelt, s hallatlanul izgalmas a története. Igazat mondott? Égek a kíváncsiságtól, hogy meghallgathassam!

– Csak ne süssessen – csillapította Zsen-zsuj. – Az imént ennek a lánynak a dolga megakasztott minket, ezenkívül szippantani is akarok néhányat, hogy felfrissítsem magam a történethez.

Jégmadár Gyűrű majd elolvadt a boldogságtól, azt sem tudta mivel járjon jötevői kedvében. Amikor meghallotta, hogy a mandarin ópiumot akar szívni, máris pattant, hogy megtöltse a pipáját.

– Itt a Csiho járás északkeleti részén, negyvenöt mérföldre a járásszékhelytől van egy Csitung nevű nagyközség. A Csou-korban errefelé éltek a csitungi vademberek. Három-négyezren lakhatják. Van egy főutcája, amelyből tíz-egynéhány sikátor ágazik el. A déli harmadik sikátorban élt egy bizonyos Csia apó, aki még a hatvanat sem töltötte be. Két fia és egy lánya született. Az idősebb fiú harminc-egynéhány évet élt. Húszéves múlt, amikor elvette a falubeli Vej család lányát. Mindkét család földműveléssel foglalkozott, negyven-ötven csing földet birtokoltak. Vejüknek nem volt fiuk, csak ez az egy szem lányuk, de az apa örökbe fogadta egy távoli unokaöccsét, aki a gazdaságra felügyelt. De az a fiú nem bizonyult valami jó fajtának, ezért az Öreg Vej nem kedvelte. Annál nagyobb becsben tartotta a vejét. Ám azt tavaly a hetedik hónapban elkapta a járvány, s a rákövetkező hónap közepére váratlanul meg is halt.

A száznapos gyászt követően Vej apó, attól tartva, hogy az özvegyen maradt fiatalasszonyka túlságosan szívére veszi a dolgot, gyakran meghívta magához az özvegyet egy kicsit felejtetni. Az asszony ilyenkor tíz napot, fél hónapot töltött otthon.

A Csia családban a második fiú akkor töltötte be a huszonegyedik évét. Jóképű, olvasott gyerek volt, az ecsetje alól formás írásjegyek kerültek ki. Nagyobbik fia halála után ez a gyerek lett az öreg Csia szeme fénye. Attól tartva, hogy túlságosan megerőlteti magát, még azt is megtiltotta, hogy könyvet vegyen a kezébe. Tizenkilenc esztendő lány nemcsak szép volt, mint egy virágszál, hanem talpraesett, dolgos kezű is, így azután a házi munkák mind az ő nyakába szakadtak. A falubeliek el is nevezték Csia Tan-csunnak.¹

[1 Cao Hszüe-csing – Kao O *A vörös szoba álma* című regényének egyik talpraesett hősnője.]

A második Csia fiú egy helybeli írástudó család lányát vette feleségül. Az asszonyka annyira csendes természetű volt, hogy még a száját sem nyitotta ki. Ezért a falubeliek, akik haszontalan teremtésnek tekintették, csak "Második Butuská"-nak nevezték.

Bizonyára kíváncsiak rá: hogyan lehetséges, hogy a Csia lány tizenkilenc esztendő korában még pártában maradt? Hát csak azért, mert túl okosra, túl szépre sikeredett, s egy ilyen isten háta mögötti vidéken nem találhatott megfelelő párra.

Csak a szomszéd faluban akadt egy fiatalember, Második Vu fiatalúr, akit csak "Ingyenélő"-nek neveztek a népek. Jóvágású, jóképű, ügyes beszédű, tehetős fiú volt, aki szeretett lovagolni és íjazni is. Rokonságban állt és össze is járt a Csia családdal, amelynek a nőtagjainak ezért nem kellett kitérniük az útjából.² Egyszer közvetítő segítségével meg is kérte a lány kezét. Csia apó ráállt volna a házasságra, de a fiatalembernek elég rossz volt a híre. Azt beszéltek, hogy a falujában titkon sok lánnyal összeszűrte már a levét, szereti a kártyát, gyakran utazik a tartományszékhelyre mulatni, s ilyenkor egy-két hónapig haza se tér. Az öreg így morfondírozott magában: "Bár az ilyen ember falun pénzeszsáknak számít, az efféle kezén a vagyon nem tart sokáig." Ezért azután kikosarazta, s olyan fiatalember után nézett, akinél a külsín összhangban áll a belbecsel. Mivel pedig ilyet nem talált, ezért azután letett a lány kiházásításáról.

[2 A régi Kinában a család nőtagjai ismeretlen férfi látogatóval nem találkozhattak.]

Ez év nyolcadik havának tizenharmadik napján emlékeztek meg a nagyobbik Csia fiú Halálnak évfordulójáról. Papokat hívtak, s – tizenkettedikén, tizenharmadikán és tizenegyedikén háromnapos böjtöt tartottak. Amikor végeztek a szertartással, öreg Vej az ünnepekre ismét

hazahívta a lányát.

Egy délután váratlanul híret vették, hogy az egész Csia család odaveszett. Leírhatatlan döbbenet ült ki az arcukra. Amikor odasiettek, hogy a saját szemükkel győződjenek meg róla, ott találták már a falusi előjárót és a körzeti megbízottat is. Elpusztult az egész család, csak Csia Tan-csun és egy nénikéje maradt életben. Ott zokogtak keservesen a többiekkel. Közben megérkezett Csia asszonyság, Csia apó nővére is, aki Vejek sógornőjének számított. Ahogy a kapun belépve meghallotta a sírás-rívást, még mielőtt tisztába jött volna vele, hogy mi is történt, maga is nagy jajveszékelésbe kezdett.

A körzeti megbízott alaposan átvizsgálta mindent, s számba vette a halottakat. A portásfülkében a kapus és két béres hulláját találta. A fogadószoba padlóján feküdt az a szolgálófiú, aki a könyveket szokta cipelni. A kanyon hevert Csia apó élettelen teste. A belső helyiségben a második Csia fiúnak, a feleségének és egy dajkának a hullájára bukkantak, itt a kanyon egy hároméves kisfiú holtteste feküdt. A konyhában egy szakácsnőt és egy szolgálólányt, az oldalszárnyban egy komornát találtak. A könyvelőt a fogadószoba oldalfülkéjében érte utol a halál. Az áldozatok száma tizenhárom főt tett ki.

Nyomban elkészítették a jelentést a történetekről, s még aznap éjjel futár vitte el a járásszékhelyre.

Másnap reggel a járásból szakértők utaztak a helyszínre, halottkémet is vittek magukkal. De hiába vizsgálták meg a holttesteket, egyikén sem találtak külsérelmi nyomokat, az izületeik nem duzzadtak meg, a bőrük nem színeződött el. Egyszóval se külső támadásra, se mérgezésre nem utalt semmi jel. Az ügy nem látszott könnyűnek, hiszen nem volt honnan elindulniuk. A Csia-házban koporsóba fektették a halottakat, a járási jamenben pedig beszámolót készítettek a tartományi kormányzó számára. Éppen ezt fogalmazták, amikor váratlanul küldönc érkezett Csiáéktól, aki arról számolt be, hogy olyan nyomra sikerült bukkanniuk, amely megerősíti, hogy bűntény történt.

– Nézzék csak! – kiáltott fel hirtelen Jégmadár Gyűrű, aki egy pillanatra felemelte a tekintetét. – Mitől ilyen vörös az ablak?

Alighogy elröppentek ajkáról ezek a szavak, odakintről ropogás zaja szűrődött be. A kinti hangzavarból kiáltásokat lehetett kivenni: "Tűz van! Tűz van!" Néhányan berontottak a terembe, s amikor félrelebbent a függöny, kiderült, hogy a tűz fészke éppen a mögött a szárnyépület mögött búj meg, amelyben Öreg Can lakott. Hősünk gyorsan előkapta a kulcsát, hogy kinyissa szobájának zárát.

– Két ember menjen Tie úrral, segítsen kimenteni a holmikát! – kiáltotta el magát a mandarin.

Amikor az orvosnak sikerült kinyitnia a zárat, s feltépnie az ajtót, odabentről sűrű füst gomolygott kifelé. A lángnyelvek már az ablakot nyaldosták, Öreg Can a rázúduló füsttől egy lépést tett hátrafelé, miközben egy téglában elbotlott, s hanyatt vágódott. Szerencsére a két ember éppen ekkor érkezett oda, felsegítették a földről, s áttámogatták a keleti helyiségbe.

A tűz olyan erővel terjedt tovább, hogy attól kellett tartani: átterjed a főépületre is. Ezért Huang Zsen-zsuj emberei a többiekkel együtt mentették innen, ami menthető volt. Gazdájuk az udvar közepén állt, onnan rendelkezett nagy hangon:

– Először a pénzesládikót hozzátok ki, a többi ráér! Alighogy kimondta, Huang Seng máris ott termett a kért ládikóval. Mivel sokan voltak, az emberek hamar kihozták a mandarin kosarait és bőrdőnjait, amelyeket a keleti fal tövében sorakoztattak fel. A fogadós néhány lócát állíttatott ide, erre ültek. Amikor a mandarin számba vette poggyászát, mindent hiánytalanul megtalált. Sőt még eggyel többet is. Ezt azonnal az irodára vitte. Kitalálják-e, hogy kié volt ez a "többlet"? Természetesen Jégmadár Virágé! Huang tudta, hogy a járásból feltétlenül hivatalnokok jönnek majd a tüzesetet kivizsgálni, s kényelmetlen lett volna a számára, ha női holmikát találnak a poggyásza között. Ezért vitte el.

– Ti is az irodában húzzátok meg magatokat – figyelmeztette a lányokat –, mindjárt itt lesznek a járási mandarinok!

Azok engedelmesen szót fogadtak, s a fal mellett haladva eltűntek.

Amikor kitört a tűzvész, a szomszédok abban reménykedtek, hogy a Sárga-folyónál dolgozók vödörrel és teknőkkel felszerelve hamar ideérnek, hogy eloltsák a lángokat. Csakhogy ekkorra

a folyó két partja teljesen befagyott már, s bár középen csordogált még némi víz, ehhez nem lehetett hozzáférni. A fogadó mögött egy vizesárok húzódott meg, de ezt már régen jégpáncél borította. Csak két kútban volt víz, de ezek is a városfalon kívül estek. Innen vödrönként kellett volna szállítani a vizet, sok hasznát nem vették volna. Ám ahogy mondani szokták: "A kénytelenség jó ötleteket szül." Néhányan feltörték a jeget a vizesárokban, s a jégdarabokat kezdték a tűzbe dobálni. S ki gondolta volna, hogy a jég még a víznél is hatékonyabbnak bizonyul. Ahová egy jégdarab pottyant, ott hamarosan kialudtak a lángok. Ez a vizesárok éppen a főépület mögött húzódott. Hétnyolc ember felállt a főépület tetőzetére, tíz-egynéhányan pedig letről adogatták fel nekik a jeget. A fentiek azután behajigálták a tűzbe. Pontosabban szólva felét a tűzbe, a másik felét pedig a tetőn helyezték el, így azután a lángok nem tudtak átterjedni a főépületre.

Öreg Can a mandarinnal a keleti fal tövében üldögélt, onnan nézték, hogyan oltják a többiek a tüzet. Hirtelen arra lettek figyelmesek, hogy odakintről lampionos, fáklyás csapat közelít: megérkezett a járásfőnök. Az emberei csákllyákkal és rudakkal készültek az oltáshoz, de a kapun belépve látták, hogy a tűz ereje már alábbhagyott. A csákllyákkal lerángatták az épület üszkösödő vázát, a Sárga-folyóról meg vékonyabb jégtáblákat hoztak, s a tűzre dobták, így azután a lángok lassacskán ki is aludtak.

Amikor a járásfőnök észrevette a keleti fal tövében álló Huang Zsen-zsujt, odasietett hozzá, s miután illően üdvözölte, megkérdezte tőle:

– Főtisztviselő uramnak sok kellemetlenségben volt része?

– Nem különösebben, de Pú barátunknak jobban kijutott belőle. – Azzal magához vonta a járásfőnököt. – Bemutatom uraságodnak Tie urat, akit Pu-can néven ismernek. Uraságodnak nagy hasznára lehet. Annak a bűnügynek csak az ő segítségével lehet a végére járni.

– Ó, hát Tie urat körünkben üdvözölhetjük?! – lelkesedett a másik mandarin. – Hívja ide nyomban uraságod, hadd ismerkedjem meg vele.

Huang erre intett hősünknek, s odakiáltott neki:

– Öreg Can, fáradjon ide hozzánk!

Öreg Can eredetileg Huang mellett ült a lócán, de amikor a járásfőnök megérkezett, elvegyült a tüzet nézők között, nehogy találkoznia kelljen vele. A hívásra visszatért hozzájuk, s összetett kézzel üdvözölte a mandarint. Kölcsönösen elrebegették, hogy mindketten régi tisztelői a másiknak. A járásfőnök a magával hozott összecsukható széken ült, Öreg Can és Huang visszatelepedett a lócára. Kiderült, hogy Csiho járás fejét Vang Ce-csinnek hívják, szintén a Jangcétól délre fekvő vidékről származik, ily módon földiek az orvossal. Bár olyan családból származott, amelynek tagjai több nemzedék óta sikerrel tették le fővárosi vizsgáikat, tiszta fejű embernek bizonyult.

– Azt hiszem, a csitungi bűnügyben csak akkor fogunk tisztán látni, ha uraságod megkéri Pú urat, írjon egy levelet a kormányzó úrnak, hogy küldje ide Paj Ce-sout az eset kivizsgálására. Akkor ez a kiválóság sem meri majd túlságosan fenn hordani az orrát. Mivel kollégák vagyunk, nem akarom magamra haragítani, Pú úr azonban kívülálló, nem kell semmitől sem tartania. Mi erről a járásfőnök úr becses véleménye?

Van Ce-csin nagyon megörült ennek a javaslatnak.

– A Csia és Vej családok igazán rászorgáltak, hogy megmentőjük támadjon! – lelkesedett. – Kitűnő ötlet!

Hősünk nem tudta, mitévő legyen. Az se jó, ha beleegyeznek, az se, ha nem. Nem maradt más megoldás, zavartan bólintott. Közben eloltották a tüzet. A járásfőnök meghívta őket, hogy költözzenek át a jamenbe.

– A főépület sértetlen maradt, nyugodtan visszaköltözhettek – tért ki Huang. – Csak Tie úr maradt szállás nélkül.

– Ugyan már – nyugtatta meg a többieket Öreg Can. – Lassan vége az éjszakának, hamarosan megvirrad. Reggel azután beszerezem a szükséges holmikat. Ez igazán nem okoz gondot!

Ám a mandarin tovább erősködött, hogy az orvos szálljon csak meg a jamenben.

– Kérem, nyugodjék meg, legfeljebb Huang bátyámnak okozok majd némi kellemetlenséget.

– Mi esett a tűz martalékaul? – kérdezte részvevően a járásfőnök. – Bizonyára súlyos anyagi veszteségek érték. Amit csak szerény járásunkban meg lehet vásárolni, arról mind gondoskodni

fogunk.

Hősünk elnevette magát:

– Volt egy zsákom, egy bambuszkosaram, egy vászonkabátom és egy nadrágom, néhány ócska könyvem és egy vascsengettyűm. Ez minden!

Erre a járásfőnök is elnevette magát:

– Nahát, az ember nem is hinné!

Már éppen búcsúzni készült, amikor arra lettek figyelmesek, hogy a körzeti megbízott és az egyik fogdmeg egy vasra vert férfit vezet feléjük. Az illető térdre borult előttük, s olyan szaporán verte a homlokát a földhöz, mint amikor a csirkék a rizsszemeket szedegetik fel:

– Kegyelem szegény fejemnek, nagyságos uraim! Kegyelem szegény fejemnek, nagyságos uraim! – rimánkodott.

A körzeti megbízott fél térdre ereszkedve jelentette:

– A tűz ennek a vénembernek a szobájában keletkezett, utasítást kérek: nagyságod a jamenben hallgatja ki vagy itt a helyszínen?

– Hogy hívnak? Hová való vagy? Hogyan keletkezett a tűz? – kérdezte a járásfőnök a megbilincselttől.

A földön fekvő férfi nem szűnt meg a homlokát a földhöz verni:

– Csang Er vagyok – válaszolta –, idevaló a városba. Itt dolgozom napszámban a szomszéd szállóban. Tegnap pirkadattól egészen az éjszakai váltásig munkában voltam, akkor jutottam csak annyi lélegzetvételhez, hogy visszatérhessek a szobámba, s ledőlhessek aludni. Ám az alsóruhám az izzadságtól annyira átnedvesedett, hogy alig szundítottam el, máris arra ébredtem, vacogok a hidegtől. Sehogyan sem jött álom a szememre. Láttam, hogy tele van a szoba kölesszalmával, meggyújtottam néhány szálát, hogy megszáritkozzam. Eszembe jutott, hogy az ablakpárkányon van még egy kis itóka, a főépület vendégeitől kaptam ajándékba a maradékból. Megmelegítettem a tűzön, s felhajtottam néhány pohárkával. Ki gondolta volna, hogy ez lesz belőle?! Ekkor jöhetett ki rajtam az egész napi fáradtság. A meleg meg a bor hatására úgy elbágyadtam, hogy egy ültő helyemben elnyomott a buzgóság. Alig billent oldalra a fejem, csípős füstszagra riadtam fel. Ahogy kinyitom a szemem, látom ám, hogy egy nagy darabon megpörkölődött a pufajkám, a kölesszalmából vert fal is tüzet fogott. Amikor kirohantam, hogy vizet hozzak az oltáshoz, már a tetőből csaptak ki a lángok, hiába volt minden. Ez a szintiszta igazság! Nagyságod könyörüljön meg rajtam!

– Gazfickó! – rivallt rá a járásfőnök. – Vigyétek a jamenbe, ott majd ellátjuk a baját!

Azzal felállt a helyéről, s búcsút vett Huang és Tie uraktól. Még egyszer arra kérte Zsen-zsujt, legyen a segítségére a különös bűnygynek a felgöngyölítésében, majd elsietett.

A tűz ekkor már teljesen kialudt, csak fehér füst szállt az üszkők felett. A mandarin ellenőrzése alatt Huang Seng a szolgálkkal visszahordatta a holmikat a szobába, s mindent helyre raktak.

– Odabent nagyon erős még a füstszag, égessetek el egy doboz "Tízezer év" tömjént – utasította Huang az embereit, majd nevetve az orvoshoz fordult: – Úgy látom, Tie úr már nem siet vissza a szobájába!

– Mindennek az az oka, hogy nagyságod erőnek erejével itt marasztalt – zsémbelt hősünk. – Ha ott maradok, nem égett volna porig minden!

– Nem szégyenli magát? – rivallt rá a mandarin. – Ha hagyom, hogy hazamenjen, akkor uraságod is bennég! Nemhogy megköszönné, hanem még elégedetlenkedik is! Az ilyen ember nem tudja megkülönböztetni a jót a rossztól!

– Miért, talán meghaltam? – vágott vissza az orvos. – Addig nem hagyok nyugtot nagyságodnak, amíg meg nem téríti a káromat!

Így tréfálkoztak, amikor egyszer csak meglebbent a függöny, s Huang Seng egy nagy kalpagos embert eresztett be, aki meghajtotta magát hősünk előtt:

– Gazdám üdvözetét küldi Tie úrnak, ezenkívül a saját ágyneműjét is. Egy kicsit piszkos ugyan, de uraságod ne vegye zokon. Holnap hívat egy varrónőt, és újat csináltat, addig tessék beérni ezzel. Ezenkívül itt van ez a rókaprém köntös és ködmön, használja uraságod egészséggel.

Öreg Can felemelkedett a helyéről.

– Mennyi gondot okozok a gazdájának! Az ágyneműt itt hagyhatja, kölcsönveszem néhány napra. Ha majd vásároltam magamnak újat, visszaküldöm. A ruháimat magamon hordom, ezek nem égtek el, nincsen hát szükségem rá, hogy kiségiessenek. Visszatérve adja át köszönetemet a gazdájának!

Mivel a szolgál nem merete visszavenni a ruhákat, Huang Zsen-zsuj is figyelmeztette:

– Tie úr semmiképpen sem fogadja el az öltözéket. Mondd csak meg otthon, hogy ezt én üzenem. S vidd szépen vissza!

A küldönc ismét meghajtotta magát, s eltávozott.

– Az én holmimért, amely nagyságod meggondolatlansága következtében odaégett, nem kár, de szegény Jégmadár Gyűrű batyuja is odaveszett. Hiába, szegény embert még az ág is húzza! – mondta az orvos.

– Ugyan már, semmiség az egész! – legyintett a mandarin. – Az ő cókókja tíz ezüstöt sem ér. Ha holnap tizenötöt adunk neki, a "mama" azt sem tudja, hová legyen örömeiben.

– Hiába, én mindenkire szerencsétlenséget hozok – siránkozott Jégmadár Gyűrű. – Ahogy a kis motyómat bevitték a szobájába, Tie úr finom dolgai mindjárt áldozatul estek.

– A holmijaim nem sokat értek, csak a két Szung-kori könyvemet sajnálom. Ezek ma már semmi pénzért nem vásárolhatók meg. De mit tegyünk, ez volt az Ég akarata, bele kell nyugodnunk.

– Azt hiszem, hogy a Szung-kiadványok nem is számítanak olyan nagy ritkaságnak – vélekedett a mandarin. – Nagyobb baj, hogy a csengettyűfüzére is odaveszett, hiszen azzal keresi a kenyerét.

– De még mennyire – helyeselt az orvos. – Nagyságod kötelessége, hogy megtérítse a káromat. Tagadhatja ezt egy szóval is?

– Várjunk csak, de hiszen ez pompás! – kiáltott fel Huang.

– Elégett Jégmadár Gyűrű ágyneműje és a doktor csengettyűje. Ez nagyszerű dolog, amihez csak gratulálni lehet! – Azzal meghajtotta magát a lány majd az orvos előtt. – Ezentúl Jégmadár Gyűrűnek nem kell többé magát árulnia, Tie doktornak pedig repedtre beszélnie a száját a betegek előtt!

– Nem rossz! – jegyezte meg Öreg Can. – Nagyságodnak jó éles a nyelve! Jégmadár Gyűrű, miért nem teremti képen Huang urat?

– Buddhára! Hiszen uraságotok a megmentőim! – rebegette a lány.

– Hugicám mostantól a tisztesség útjára lép. Tie úrból pedig hivatalnok lesz. Úgy látom, hogy ez a tűz mégiscsak szerencsét hozott! Nekem is gratulálnom kell kettejüknek!

– Az a véleménye hát, hogy ő a tisztesség, én pedig a tisztességtelenség útjára lépek?

– Elég a fecsegésből! – szólt közbe a mandarin. – Azt mondjátok meg inkább, hogy beszéljünk vagy aludjunk? Ha alszunk, ideje megágyazni, ha beszélgetünk, akkor folytatom annak a különös bűnügynek a történetét. – Majd elkiáltotta magát: – Ébresztő!

– Folytassa, nagyon érdekel – mondta hősünk.

– Említettem már, hogy Csiáéktól küldönc érkezett a hírrel: bűntényre utaló jelekre bukkantak. Az öreg Csia asztalán ugyanis találtak egy fél holdlepényt, amelybe már beleharaptak. A szobák nagy részéből lepénymaradványok kerültek elő. A lepényről pedig kiderült, hogy két nappal azelőtt Vejék küldték. Ezért Csia apó fogadott fia, Csia Kan és Csia Tan-csun azzal vádolták sógornőjüket, a nagyobbik Csia fiú özvegyét, hogy szerelmi viszonyt tartott fenn valakivel, s azért mérgezte meg a tizenhárom embert, nehogy kiderüljön a titka.

Vang Ce-csin, Csiho járás feje, magához rendelte Csia Kant, hogy megtudja tőle, ki az asszony szeretője, de az nem tudta megnevezni. A megmaradt fél holdlepényt szétmorzsolták s a töltelékében arzénra bukkantak.

A járásfőnök erre behívatta a nagyobbik Csia fiú özvegyét, hogy kihallgassa. "A lepényt tizenkettedikén küldték át, amikor én még a Csia-házban tartózkodtam. Különben is, volt, aki evett belőle s mégsem halt bele" – közölte az asszony.

Ekkor beidéztek Vej apót, aki azt mondta: "A holdlepényt a főutcai Négy Szépség boltban készítették, hogy volt-e benne mérge vagy sem, erre ők tudnának válaszolni."

Kihallgatták a bolt tulajdonosát, aki azt vallotta: "A lepények valóban nálunk készültek, a töltelékét azonban Vejék küldték."

Erre nem volt más mit tenni, kénytelenek voltak egyelőre őrizetbe venni Vej apót és a lányát. Jóllehet börtönbe vetették a gyanúsítottakat, nem verték bilincsbe őket. A fogház egyik üres celláját bocsátották a rendelkezésükre, amelyet maguk rendezhettek be.

Ám a járásfőnök gyanúsítottnak találta a dolgot, hiszen a halottkém jelentése kizárta a mérgezést, maga is alaposan megvizsgálta a holttesteket, s semmi jelét nem találta annak, hogy mérgezés volt volna velük. Ha a lepényben mérgezés lett volna, akkor is valószínűtlennek tűnik, hogy valamennyien egyszerre egyenek belőle, s semmi különbség se legyen közöttük a mérgezés fokában.

A sértett család a minél gyorsabb ítélethozatalt sürgette. Értesítették a történetéről a kormányzót, s arra kérték, hogy küldjön ki valakit a vizsgálat lefolytatására. Úgy adódott, hogy néhány nappal előbb a kormányzó már megbízta Kang Seng-mut ezzel a feladattal. Ezt az embert eredetileg Kang Pinek hívták, Lü Hszien-csi tanítványa volt, s mindenben a mesterét utánozta. Azok közé a becsületes és megvesztegethetetlen férfiak közé tartozott, akiknek a jellemességébe szinte beleborsózik az ember háta! Ahogy betoppant, nyomban kínpadra vonta öreg Vejt, a lányát pedig ujjszorítóval kínozták, s bár mindketten elájultak a fájdalomtól, nem sikerült beismerő vallomást kicsikarni tőlük. A bajba jutottnak nincs sok lehetősége, hogy segítsen magán. Vejek gazdatisztje maga volt a megtettesült becsületesség és jóakarát. Amikor látta, hogy gazdáját milyen igazságtalanság érte, pénzt vett magához, s a városba utazott, hogy ott támogatóra leljen. Bizodalmát a járásszerte ismert Hu magiszterbe vetette...

Amikor a mandarin eddig ért az elbeszélésben, meglebbent az ajtófüggöny, s belépett Huang Seng.

– Nagyságod hívatott – fordult gazdájához.

– Ágyazzál meg – utasította az a szolgáját.

– Hogyan osszuk el a fekhelyeket? – tudakolta a komornyik. Huang Zsen-zsuj töprengett egy keveset, majd így szólt:

– Odakint hideg van, aludjunk valamennyien a belső helyiségben. – Majd Öreg Canhoz fordult. – A belső szobában hatalmas kang áll, mi ketten a két szélén alszunk majd, a lányok pedig középen. Rendben?

– Kitűnő, csak így nagyságod igen magányos lesz – tréfálkozott hősünk.

– Aki két lány álmára vigyáz, hogyan lenne magányos? – így a mandarin.

– Rendben van, csak folytassa hamar tovább a históriát! Mi történt ennek a Hu magiszternek a házában, akitől Vejek embere segítséget akart kérni?

Aki kíváncsi a továbbiakra, olvassa el a következő fejezetet.

TIZENHATODIK FEJEZET
*melyben hatezer tallért áldoznak,
hogy megmeneküljenek a felnégyeléstől;
egyetlen levél pedig elűzi a baljós csillagot a ház fölü.*

Öreg Can sürgette a mandarint, hogy mesélje már el, mi történt Hu magiszter házában.

– Uraságod minél türelmetlenebb, én annál lassabban mesélek – jegyezte meg Huang. – Előtte még szippantok is néhányat a pipámból.

Hősünk, aki alig várta már, hogy meghallgathassa a história folytatását, idegesen rákiáltott Jégmadár Gyűrűre.

– Hamar készítsd már el neki, hadd halljuk a történetet. Jégmadár Gyűrű meggyújtotta a pipát. Közben Huang Seng odabent megágyazott, majd kijövet odaszólt a gazdájának:

– Az ő ágyukat majd a saját szolgáljuk veti meg. A mandarin bólintott.

Kisvártatva belépett az a szolgál, aki az előbb járt már bent, majd Huang Senggel bement a belső helyiségbe.

Íratlan törvény, hogy a kurtizánok ágyát mindig a saját intézményük szolgájának kell megvetnie. A háziaknak semmi szín alatt sem szabad hozzányúlniuk. Ennek a szokásnak többek között abban rejlik az oka, hogy a kurtizánok ágyneműjéhez más szükséges holmik is tartoznak, s csak az ő szolgáljuk tudja, hogy ezeket hova kell tenni ahhoz, hogy a lányok egyetlen kézmozdulattal elérhessék. Ha más ágyazna, nem találnák meg.

Amikor a szolgál végzett, visszatért, s megkérdezte:

– Jégmadár Gyűrű ágyneműje elégett, mit csináljunk?

– Ez nem rád tartozik – vágott közbe a mandarin.

– Tudunk róla – jegyezte meg Öreg Can. – Gyere el holnap, adok majd húsz ezüst kártérítést, abból újat csináltathattok!

– Elnézést kérek uraságodtól, de nem a pénz, hanem a mai éjszaka miatt hoztam szóba a dolgot.

– Nem érted, hogy ne törődj vele! – rivallt rá a mandarin.

– Ha azt mondják, hogy ne foglalkozz vele, akkor ne foglalkozzál vele, s szépen menj a dolgodra – figyelmeztette Jégmadár Virág is.

A szolgál lehorgasztott fővel elkullogott.

– Későre jár már – szólta Huang Zsen-zsuj a szolgájához. – Tégy még egy kis faszenet a parázstartóba, arra pedig egy teáskannát. Hozd ide a tustartómat és az ecsetemet, néhány ív piros kockás fehér levélpapírt és borítékot, meg két tengerentúli gyertyát. Ha letetted őket az asztalra, mehetsz aludni.

– Igenis! – bólintott a komornyik, s máris indult.

Miután a mandarin elszívta a pipáját, Öreg Can megkérdezte:

– Szóval mi történt Hu magiszter házában?

– Amikor ez az együgyű falusi fickó meglátta a magisztert, leborult előtte, s a homlokát a földhöz kezdte verni.

"Ha megmenti a gazdámat, az utódait mind magas ranggal fogja jutalmazni az Ég!"

"Az Ég jutalmával itt nem sokra megyünk – józanította ki Hu –, ehhez pénzre van szükség. Ezt a nagyságos urat ismerem a tartományszékhelyről, ültünk már egy asztalnál. Egyelőre adjál ezer ezüstöt, s utánajárok a gazdád dolgának. Ebben persze az én tiszteletdíjam nincs benne."

Az öreg előhúzott a ruhájából egy bőrtárcát, kivett belőle két ötszáz talléros bankjegyet, és átnyújtotta a magiszternek:

"Ha a dolog szerencsésen végződik, szívesen adok még."

Hu magiszter biccentett, majd ebéd után felvette díszes köntösét, hogy tiszteletét tegye Kang Pinél.

Öreg Can a kang peremére csapott a tenyerével:

– A nemjóját!

– Amikor ez a gazfickó Hu magiszter megjelent Kang Pinél – folytatta Huang –, az behívatta magához. Rövid udvariaskodás után Hu a pénzt a két tenyerébe tette, és átnyújtotta Kangnak:

"A Csia kontra Vej ügyben Vejük tisztelettel küldik nagyságodnak, s arra kéri, tegyen meg minden lehetségest."

– Kang Pi ugye visszaadta a pénzt? – kérdezte hősünk.

– Ha visszaadta volna, nem is lett volna semmi baj! De nem adta vissza!

– Hát mi történt? – kiáltott fel az orvos.

– Vigyorogva elvette a pénzt, majd miután alaposan megvizsgálta, megkérdezte Hút: "Melyik bank bocsátotta ki őket? Megbízhatóak?" "Ezek a Közös Felvirágzás Bankház elismervényei, ez járásunk első bankháza, tökéletesen megbízható!" "Ilyen súlyos bűnügyben ezer tallér bizony nem elegendő!" – jegyezte meg Kang. – "Vejük embere közölte, ha sikerül minél hamarabb következmények nélkül lezárni az ügyet, nem lesznek szűkmarkúak." "Tizenhárom haláleset történt – számolgatta Kang –, ha ezret számítok mindegyikre, az tizenháromezer, s még ha uraságodra való tekintettel elengedném is a felét, akkor is marad még hatezer-ötszáz." "Menni fog a dolog!" – nyugtatta meg a magiszter.

"Én csak közvetítő vagyok a dologban, egyedül nem dönthetek – tette hozzá Kang. – Kérem, magyarázza ezt el annak a fickónak. Nekem nincs most pénzre szükségem, elég, ha uraságod ad egy elismervényt, hogy szükség esetén készek kifizetni ezt a hatezer-ötszáz ezüstöt. Ha ez a papír kezemben lesz, már holnap el tudom rendezni a dolgot!"

Hu magiszterrel madarat lehetett volna fogatni örömeiben. Elsietett az öreg falusihoz, hogy beszámoljon neki a sikerről. Az, amikor meghallotta, hogy beszüntetik az eljárást, úgy döntött, magára veszi a felelősséget. Elvégre hosszú évek óta áll Vejük szolgálatában, a gazdája meg fogja érteni. Különben sem kell készpénzben fizetni, így hát boldogan megírta az ötezerötszáz ezüstről szóló váltót, s átadta a magiszternek. Ezenkívül írt egy ötszáz ezüstről szóló váltót, ezzel Hu közreműködését hálálta meg.

Ez az alávaló Hu írt egy levelet, mellékelte hozzá az ötezerötszázról szóló váltót, s beküldte a jamenbe. Kang Pi átvette, még egy elismervényt is írt róla.

A tárgyalás, amelyet Vang Ce-csinnel kellett lefolytatnia, másnapra volt kitűzve. Vang természetesen semmit sem tudott arról, ami a háttérben történt. Amikor elfoglalta a helyét, beszólította a vádlottakat. A fogdmegek betaszígták Vej apót és a lányát, alig pislákol már bennük az élet. Amikor letérdeltek a bíró emelvénye elé, Kang Pi előhúzta a ruhájából a két ötszáz talléros bankjegyet, az ötezer-ötszázról szóló váltót és Hu magiszter levelét. Először Vang Ce-csinnek nyújtotta át. A járásfőnök, bár titkon együtt érzett Vejükkel, semmit sem tehetett, kénytelen volt elfogadni a bizonyítékokat.

Kang Pi ezután Vej apóhoz fordult: "Tudsz olvasni?" "Iskolázott ember vagyok, hogyne tudnék" – válaszolta az. Megkérdezte a lányát is. "Jártam ugyan néhány évig iskolába, de nem ismerek sok írásjegyet" – így a lány.

Kang a bankjegyeket és a váltót az egyik törvényszolgálóval odaküldte Vejükhez, hogy nézzék meg. "Nem értjük, hogy miről van szó" – válaszolták azok. "Jól van, talán nem is minden világos itt, de azt azért megismeritek, hogy ki írta ezt a váltót, kinek a neve szerepel alatta?" Azzal még egyszer odaküldte a papírt az öreghez. "A gazdatisztem állította ki a váltót" – ismerte be Vej apó. – "De hogy mi célból, azt nem tudom."

"Nem tudod?" – hahotázott Kang Pi. – "Majd én elmagyarázom, akkor mindjárt megérted. Tegnap egy bizonyos Hu magiszter tette a tiszteletét nálam, aki először ezer tallért adott nekem abból a célból, hogy próbáljam meg beszüntetni ezt az eljárást. Kilátásba helyezte, ha sikerül, még több pénz ütheti a markomat. Megértettem, hogy ti megátalkodott gazfickók vagytok, akik megrettentetek a kínzástól, s hogy megszabaduljatok tőlük, üzenetet küldtetek ki a börtönből. Ezért azt mondtam ennek a Hu magiszternek: »Közölje csak a gazdatiszttel, hogy a tizenhárom gyilkosságnál egy-egy emberéletért ezer ezüstöt, vagyis összesen tizenháromezer ezüstöt kérek.« Azt válaszolta erre a magiszter: »Attól tartok, hirtelenében nem tudnak ennyi pénzt előteremteni.« »Nem baj – mondtam –, csak az a fontos, hogy a beleegyezését adja, a pénzt ráér később is megfizetni. Ha egy életért sokallja az ezer ezüstöt, elengedem a felét, de még így is hatezer-ötszázra rúg a végösszeg. Ennél lejjebb nem mehetek.«"

Hu magiszter azonnal beleegyezett. Attól tartva, hogy sietségében összekeveri a dolgokat,

többször is a lelkére kötöttem, hogy világosítsa fel az intézőt az árendemény okáról, s ha az elfogadhatónak tartja az ajánlatomat, írjon egy váltót. Hegy a pénzt mikor kapom kézhez, nem érdekes. Másnap valóban el is juttatta hozzám ezt a váltót.

"Nem táplálok én semmiféle személyes haragot irántatok. Hogy miért akarom mégis a veszteteket? Gondoljátok csak meg: az udvar hivatalnokai vagyok, ezenkívül a kormányzó úr is azzal bízott meg, hogy legyek Vang járásfőnök úr segítségére az ügy kivizsgálásában. Ha elfogadnám az ezüstötöket, s felmentenélek titeket, akkor nemcsak a kormányzó úr bizalmára válnék méltatlanná, de magamra zúdítanám a tizenhárom ártatlanul meggyilkolt lelkének haragját is! Még egyszer kérdelem: ha nem ti öltétek meg őket, miért hajlandó a családotok több ezer ezüstöt fordítani megvesztegetésre? Ez az első bizonyíték a gyilkosságra. Ha nekem hatezer-ötszázat adtatok, ki tudja, mennyit juttathattatok másoknak? Ennek már utánajárni sem lehet. Ha a gyilkosságok nem a ti lelketeken száradnának, akkor az intézőtöknek arra a javaslatomra, hogy halottakként ötszáz, vagyis összesen hatezer-ötszáz ezüsttallért kérek, azt kellett volna válaszolnia:»Az igazság az, hogy mi nem gyilkoltunk meg senkit, ha megkérjük a szabadon bocsátásuk árát, az lehet hét- vagy nyolcezer is, de hatezer-ötszázat semmi szín alatt sem fizetünk! Miért egyezett bele a legkisebb ingadozás nélkül az élethenkénti ötszáz tallérba? Ez a második bizonyíték. Arra kérek titeket, ismerjétek be minél hamarabb a bűnötöket, hogy elkerüljétek a további kínvallatásokat!"

Apa és lánya együtt verték homlokukat a földhöz: "Az Egek Ura a tanúnk rá, hogy ártatlanok vagyunk!"

Kang Pi dühösen az asztalra csapott:

"Nem értetek a szép szóból? Még mindig nem valljátok be? Kínpadra velük!"

"Igenis!" – mennydörögtek a porkolábok. S máris tolták be a terembe a félelmetesen csikorgó kínzószerszámokat.

Éppen hozzá akartak kezdeni a kínvallatáshoz, amikor Kang Pi megállította őket: "Várjatok csak egy kicsit! Vallatáeszközkezelők, ide hozzám eligazításra!" A pribékek néhány lépést tettek felé, majd fél térdre ereszkedve elkiáltották magukat: "Hallgatjuk a nagyságos úr utasításait!" "Ismerem én a trükkjeiteket! – rivallt rájuk a mandarin. – Ha látjátok, hogy könnyebb ügyről van szó, jó pénzért nem szorongatjátok meg annyira a foglyokat, hogy ne szenvedjenek sokat, ha pedig súlyos az ügy, ahol felmentés nem várható, ha megkennek titeket, olyan kíméletlenül végzitek a dolgotokat, hogy még a kihallgatás során végeztek a vádlottakkal, ily módon nem négyelik fel őket, a járásfőnök úr ellen pedig eljárást indítanak a halálos kimenetelű vallatás miatt. Ezekkel a fortélyokkal mind tisztában vagyok! Ma először az özvegyet szorongassátok meg, de ne olyan erősen, hogy elveszítse az eszméletét. Ha látjátok, hogy nem bírja már tovább, enyhítsétek a szorítást, s csak akkor folytassátok, ha teljesen magához tért. Tíz napot szánunk rá. Szeretném látni azt a kemény fickót, aki így nem vall be mindent!"

Szegény asszonykának még két nap sem kellett, s nem bírta tovább a szenvedést. Már szinte teljesen kiapadtak a könnyei. Apja kínzását sem bírta nézni, ezért így szólt: "Nincs szükség a további vallatásra, mindent beismerek. Én tettem el valamennyit láb alól, apám nem is tudott a dolgról."

"Miért irtottad ki az egész családot?" – faggatta Kang Pi.

"Nem jöttem ki a sógornómmal, ezért akartam megölni!"

"Ha nem jöttetek ki egymással, miért nem csak vele végeztél? Miért pusztítottad el az egész családját?"

"Eredetileg csak őt akartam a másvilágra küldeni, de nem tudtam, hogyan csináljam. Ezért tettem a mérget a holdlepény töltelékébe. Tudtam ugyanis, hogy nagyon szereti. Azt reméltem, hogy ő eszik majd elsőnek belőle, s így a többieknek nem esik bántódása."

"Milyen mérget tettél a töltelékbe?"

"Arzént."

"Honnan szerezted?"

"Elküldtem valakit, hogy vegyen a patikában."

"Melyik patikából hoztátok?"

"Nem én magam vettem, hanem úgy hozattam, ezért ezt nem tudom."

"Kivel hoztad?"

"Férjem családjának egyik béresével, Vang Errel, aki maga is a mérgező áldozata lett."

"Ha Vang Er hozta a mérget, hogy ehetett a holdlepenyéből?"

"Amikor arzénért küldtem, csak annyit mondtam neki, hogy patkányirtáshoz van szükség rá. Ő semmit sem tudott a tervemről."

"Azt mondtad az imént, hogy apád sem tudott semmit, hogyan lehetséges, hogy őt sem avattad be a tervedbe?"

"Az arzént még akkor vettem, amikor a férjem családjánál laktam. Arra gondoltam, hogy egy alkalmas pillanatban a sógornőm csészejébe teszem, de több nap is eltelt anélkül, hogy alkalmat találtam volna rá. Aznap éppen apám családjánál tartózkodtam, s észrevettem, hogy holdlepeny-töltelék készül. Amikor megkérdeztem, hogy kinek csinálják, kiderült, hogy a családomnak szánják ünnepi ajándékkul. Egy óvatlan pillanatban, amikor senki sem tartózkodott a konyhában, az arzént belekevertem a töltékbe."

"Ez az, ez az – bólogatott elégedetten Kang Pi. – Látom, hogy most a szintizta igazat mondod, semmit sem titkolsz el. Csak arra válaszolj még, igaz-e, amit beszélnek, hogy az apósod igen szigorúan bánt veled?"

"Úgy szeretett, mintha csak az édes lánya lennék. Nem bánt velem jobban senki."

"Apósod nincsen már az élők sorában, miért véded?"

Az asszony felkapta a fejét, ívelt szemöldöke felszaladt, sárgabarack-szeme kikerekedett:

"Kang nagyságos úr! – kiáltotta. – Úgy látom, addig nem nyugszik, amíg fel nem négyeltet! Átlátok már a szitán: az apósgyilkosságért felnégyeltetés jár. Miért akarja mindenáron kierőszakolni belőlem, hogy előre megfontolt szándékkal gyilkoltam? Nagyságodnak is vannak gyermekei. Könyörgöm, szánjon meg egy kicsit!"

"A hivatalnoknak az a feladata, hogy végére járjon a dolgoknak! – nevette el magát gúnyosan Kang Pi. Majd az írnochoz fordult. – Vegye jegyzőkönyvbe a vallomását."

Ez két nappal ezelőtt történt – fűzte hozzá Huang. – Kang most az öreget akarja szólásra bírni. Tegnap, amikor a jamenben ebédeltem, Vang Ce-csint majd szétvetette a düh. Kang Pi olyan helyzetet teremtett, hogy a járásfőnök meg sem nyikkanhatott anélkül, hogy úgy ne tűnjék, mintha Vejek megvesztegették volna. Itt van Li mester is, aki szintén úgy érzi, hogy ez az ügy nem tiszta, de képtelen bármit tenni is. Arra gondoltunk, hogy az egyetlen megoldás, ha Paj Csi mestert hívnánk meg az igazság kiderítésére. Ez az átkozott Kang tisztakezü hivatalnoknak adja ki magát, de Paj úr becsületességének hírével még ő sem vetekedhet. Paj Csi emberi tulajdonságai és tudása miatt közmegebecsülésben áll. Kang Pinek számolnia kell vele. Nincs más ember, akinek segítségével jobb belátásra bírhatjuk Kangot. Egy-két napon belül jelentést kell tennünk az ügy állásáról. Csak az a baj, hogy a kormányzó szereti elkapkodni a dolgokat, ha már felküldte a jelentését, nincs mit tennünk többé. Ám sehogy sem tudunk a kormányzó színe elé kerülni: túl kicsi ehhez a beosztásunk. Ezért örültem meg annyira tegnap, amikor meglátogattam bátyámat. Találjon ki valamit a számunkra!

– Nekem nincs semmiféle célravezető elképzelésem – jegyezte meg az orvos. – A dolog különben is annyira előrehaladott állapotban van, hogy itt tökéletes megoldást már nem lehet találni. Mindenesetre írok egy részletes levelet a kormányzónak, amelyben arra kérem, hogy küldje ide Paj urat, és folytassák le újra a vizsgálatot. Hogy beválik-e vagy sem, meglátjuk! Rengeteg igazságtalanság történik a világon. Legalább azokon próbáljunk segíteni, amelyekkel személyesen is találkozunk.

– Becsülöm a véleményéért – helyeselt Zsen-zsuj. – A dolog nem tűr halasztást. Az ecsetet, a tust és a papírt összekészítettem már, nyomban hozzákezdhet a levélíráshoz. Jégmadár Gyűrű, gyűjtsd gyertyát és főzzél teát!

Hősünk összeszedte a gondolatait, majd leült a mandarin szobájában. Jégmadár Gyűrű meggyújtotta a tengerentúli gyertyát, Öreg Can kinyitotta az ecsettartót, kivette belőle az ecsetet, megnedvesítette a tustartóban, s hozzákezdett az íráshoz. Az írókészslet azonban úgy áthűlt, mint egy kődarab, az ecset is úgy megkeményedett, akár a jujubafa magja. Még egy fél vonást sem

sikerült húznia vele. Jégmadár Gyűrű fogta a tustartót, s a parázstartó felett megmelengette, Öreg Can az ecsetet szintén a meleg felé tartotta, közben pedig magában morfondírozott, hogy mit is írjon. Kisvártatva a tustartóból fehér pára fodorzódott, a tus alsó fele megolvadt. Az orvos belemártotta az ecsetet, és írni kezdett. Minden két sor után újból felolvasztotta a tust. Alig több, mint fél óra telt bele, s elkészült a levél. Borítékba tette, s meg akarta kérdezni a mandarint, hogy kivel küldje el.

– Hívd ide Huang urat – szólt Jégmadár Gyűrűnek. Ahogy a lány fellebbentette az ajtófüggönyt, kitört belőle a

szünni nem akaró kuncogás.

– Tie úr, ezt nézze meg! – hívta oda fojtott hangon a férfit. Amikor az orvos benézett, először Huangot pillantotta meg, aki magához ölelve az ópiumpipát, a kang déli csücskén szundikált, a feje ferdén félrecsúszott a párnán, szájából folyt a nyál, a lábára pedig farkasbőr volt terítve. Jégmadár Virág egy tigrisprémen aludt, két lábát maga alá húzta, a kezeit a ruhája ujjába rejtette, a feje pedig lecsúszott a párnáról: fél arca a ruhája mellrészére bukott, a másik fele pedig a ruha ujjaihoz csúszott. Mindketten mélyen aludtak.

– Ez így nem lesz jó – jegyezte meg az orvos. – Keltsük csak fel őket! – Ébresztő! – rázogatta a mandarint. – Ennek betegség lesz a vége!

– Elkészült a levél? – dünnyögte az álmosan, amikor végre magához tért.

– Igen – nyugtatta meg Öreg Can.

Huang nagy nehezen felült a kangan. A szájából kifolyó nyál, amely végigcsurgott a ruhája ujján, hogy végül a pipa tányérjában kössön ki, több darabra szakadt: közben ugyanis jéggé fagyott!

Amíg hősünk Huang Zsen-zsujt keltegette, Jégmadár Gyűrű odament Jégmadár Virághoz, s a lábát húzogatta. A felriadt lány ijedten kérdezgette:

– Ki az? Ki az?

Megdörzsölte a szemét.

– Jaj, majdnem teljesen összefagytam!

Feltápáskodtak, s a faszéntartóhoz igyekeztek, hogy felmelegedjenek, ám a tűzre senki sem rakott közben, így csak fehér hamu lepte el a faszéntartót, csak néhány utolsó zsarátnok pislákol benne.

– Odaát még javában izzik a parázs, siessünk, ott mindenki felmelegedhet – javasolta Jégmadár Gyűrű, így azután mind a négyen átsétáltak a belső helyiségbe, ahol a kangan már nagyjából megágyaztak. Az ágynemű egyes alkotóelemei más-más járásból érkeztek: az egyik fekhelyet kék, a másikat piros hunani selyemlepedő borította, rajtuk posztótakaró és párna hevert.

– Nézze csak, milyen jó kis nyoszolyák – bökött Jégmadár Virág rájuk.

– Túlágósan is jók – jegyezte meg az orvos, majd Huanghoz fordult. – Kész a levél, nézze meg nagyságod.

A mandarin elvette a levelet, s miközben a parázstartónál melegedett, figyelmesen elolvasta az utolsó írásjegyet.

– Nagyon tárgyyszerű – állapította meg végül. – Azt hiszem, hogy megteszi majd a magáét.

– Hogyan küldjük el? – tudakolta Öreg Can. Huang előhalászta a zsebéből az óráját:

– Négy óra múlt, rövidesen megvirrad, s akkor kérek majd egy küldöncöt a járásfőnökségtől.

– A járásiak későn kelnek. Jobb lenne, ha a fogadóson keresztül keresnénk valakit, amikor ki világosodik, s vele küldenénk el a levelet – javasolta hősünk. – Csak a folyón lesz nehéz átkelni.

– Tegnap este már átszaladt valaki a jégen – nyugtatta meg a mandarin. – Egy embernek, teher nélkül nem okoz semmi nehézséget, hogy átjusson a túlsó partra.

A tűz mellett melegedve beszélgetéssel ütötték agyon az időt. Ilyenkor gyorsan szaladnak a percek. Két-három óra szinte észrevétlenül röppent el, s keleten már pirkadt az ég alja.

Huang Zsen-zsuj behívta Huang Senget, s utasította, hogy a fogadós segítségével szerezzen valakit, aki elvinné a levelet a tartományszékhelyre.

– Mindössze negyven mérföld az út. Ha délig odaér, s estére itt van az átvételi elismervénnyel, adok neki tíz ezüsttallért.

Nem telt bele sok idő, s a szállodai szolgáló egy embert vezetett be hozzájuk.

– A fivérem – mutatta be. – Szívesen elvinné a levelet, többször csinált már ilyet, nagyon ért hozzá. Nem fél bemenni a jamenbe. Uraságotok megbízhatnak benne.

Huang átadta neki a kormányzónak címzett borítékot. A férfi eltette, s útnak indult.

– Most már ideje, hogy lefeküdjünk aludni – mondta a mandarin a többieknek.

A két férfi aludt a kang szélén, a lányok pedig középen. Alig hunyták le a szemüket, máris mély álomba zuhantak.

Dél is elmúlt, mire felébredtek. Az örömházi szolgáló már régen ott várt a lányokra az előtérben. Gyorsan összetekerte az ágyneműt, a vállára kapta, s igyekezett a lányokkal hazafelé.

– Este hozd el ismét őket, mi nem küldünk értük senkit – kiáltotta utánuk a mandarin.

– Igenis – bólintott a szolgáló.

Amikor Jégmadár Gyűrű visszanézett, könnyek csillogtak a szemében:

– Uraságotok ne feledkezzenek meg rólam!

Huang Zsen-zsuj és Öreg Can mosolyogva bólogattak.

A két férfi megmosakodott, majd miután kifújták magukat, ebédhez ültek. Mire végeztek vele, már két óra is elmúlt. Mielőtt a mandarin elballagott volna a járási jamenbe, az orvos lelkére kötötte:

– Ha válasz érkezne, feltétlenül tudassa velem.

– Természetesen – ígérte meg az. – Ne nyugtalankodjék.

Egy óra sem telt el Huang távozása óta, amikor a fogadós bevezette a levélvivő futárt, akiről csak úgy szakadt az izzadság. A hírvivő nagy, bíborszínű pecséttel lezárt borítékot húzott elő a ruhájából. Amikor az orvos felbontotta, két válaszlevelet talált benne. Az egyiket Csang kormányzó saját kezűleg írta (még az őszibarack magjánál is nagyobb írásjegyekkel); a másikat a tartományi kancellária vezetője, Jüan Hszi-ming küldte. A levelekből kiderült, hogy Paj mester hivatalos ügyben Tajanba utazott, már elküldték valakit a helyettesítésére, de hat-hét napba is beletelik, amikor a rendelkezésükre tud állni. A kormányzó kifejezte abbéli reményét, hogy ezt a néhány napot türelemmel kivárják, s ha Paj mester megérkezik, mindent elsimítanak majd a segítségével.

– Most pihend ki magad – fordult Öreg Can a hírvivőhöz, amikor átfutotta a levelet –, este eljöhetsz majd a jutalomért. Hívjátok ide Huang Senget.

– A gazdájával együtt ő is elment a jamenbe – mondta a fogadós.

"Ki az ördöggel küldhetném ezeket a leveleket utána?" – töprengett magában az orvos. "Akkor már az a legegyszerűbb, ha én magam viszem el!" Azzal elbúcsúzott a fogadóstól, bezárta az ajtaját, s egyenesen a jamen felé indult.

Ahogy belépett a főkapuján, feltűnt, hogy nagy a sürgés-forgás. Rájött, alighanem tárgyalás folyik. Amikor a belső kapun is keresztülhaladt, kiderült, hogy jól sejtette: a tárgyalóteremben szigorú légkör uralkodott, kétoldalt felsorakoztak a fogdmegek. Az orvos így morfondírozott magában: "Miért is ne kukkantsak be. Hadd lássam, melyik per folyik!"

A fogdmegek háta mögül azonban semmit sem látott.

– Csiáné született Vej asszony – mennydörögte egy hang –, meg kellene értened, hogy a te halálos vétked már megállapítást nyert, ezen már nem tudsz változtatni. Senki sincs a járásban, aki ne becsülné benned a gyermeki tiszteletnek azt az érzését, amelynek hatására mindent megteszel apád tisztára mosása érdekében, s azt állítod, hogy ő semmiről sem tudott. De amíg nem adod ki a szeretődöt, apád élete nem lesz biztonságban. Gondolj arra, a szeretőd ötletének köszönhető, hogy ilyen helyzetbe kerültél, ő maga biztonságos helyen rejtőzködik, de neked még egy csésze rizst sem küld. Ez az ember egyáltalán nem szeret téged, te meg körömszakadtáig véded. Ölbe tett kézzel nézed, hogy az ő bűnéért apád lakoljon az életével! Már Konfuciusz megmondotta: "Tele a világ férfiakkal, de apa csak egy van!" Még a hites férjjel sem kell törődni, ha az ember apjáról van szó, nemhogy egy közönséges férfiismerőssel! Azt tanácsolom, hogy szolgátsd ki nekünk a nevét.

Az ajánlatra szífogás volt csak a válasz.

– Hát még mindig nem mondod meg? – csattant fel az iménti hang. – Ha nem beszélsz, akkor vallatni fogunk.

A vádlott halk hangon mondott valamit, de hogy mit, annak értelmét Öreg Can nem tudta pontosan kivenni.

– Mit mond? – kiáltotta az emelvényről a mandarin. Az egyik titkár odaszaladt hozzá jelenteni:

– Csiáné azt mondja, hogy ez az ő ügye. Azt vallja, amit csak a nagyságos úr akar, de a semmiből nem tud egy szeretőt teremteni magának.

A tárgyalásvezető hatalmasat csapott a csendfával az asztalra:

– Adta ribanca! – tombolt. – Milyen agyafúrt! Fogjátok kínvallatásra!

– Igenis – kiáltották kórusban az odalent állók. Odaszaladtak néhányan az asztalhoz, s ledobták a lenticnek a hüvelykszorítót. Egy csikorgás, majd egy szívet tépő jajkiáltás hallatszott.

Az orvos nem bírta tovább hallgatni, olyan düh kerítette a hatalmába, hogy megfélelkezve arról, hol van, félrelökte a porkolábokat, s rájuk kiáltott:

– Engedjete, hadd menjek be!

Azok nyomban félrehúzódtak.

Amikor a terem közepére ért, meglátta az asszonyt, akinek egy porkoláb a haját fogta, s így emelte fel a fejét. Ketten pedig a kezét dugták a hüvelykszorítóba.

– Hagyjátok abba! – utasította őket hősünk, s közelebb lépve félretaszigálta az embereket.

Azzal magabiztos léptekkel az emelvényhez sietett.

A bírói asztal mellett ketten ültek: az alsó helyen Vang Cecsint ismerte fel, a felső helyen ülőben Kang Pit sejtette. Először ez utóbbi előtt hajtotta meg magát.

Amikor Vang meglátta az orvost, nyomban felállt, Kang azonban nem ismerte, ezért ülve maradt, és elkiáltotta magát:

– Ki ez az ember? Hogyan merészeli megzavarni a kihallgatást? Azonnal vigyétek el innen!

Aki kíváncsi rá, hogy elhurcolták-e Öreg Cant, s mi történt vele a továbbiakban, az olvassa el a következő fejezetet is.

TIZENHETEDIK FEJEZET

*melyben a bíróságon egyetlen ágyúlövés leoldozza
a vádlottak láncait; a jádelant hangja mellett pedig
esküvőt tartanak a fogadóban.*

Ott tartottunk, hogy Öreg Can, látva, hogy Csia asszonyt a kínpadra akarják vonni, a terem közepére rontott, s "Megállj!"-t kiáltott. Kang Pi nem ismerte az orvost, aki különben is egyszerű, kék vászonruhát és kis fejfedőt visel, ezért odakiáltotta a porkolábokat, hogy tuszkolják ki a teremből az idegent. Ám azok felfigyeltek rá, hogy járásuk főnöke felállással üdvözli a jövevényt, amiből megértették, hogy az nem lehet akárki. Ezért bár "Igenis"-t kiáltottak, egyikük sem mert hozzányúlni.

Hősünk látva Kang Pi dühödtt kiabálását, amelytől annak egészen eltorzult az arca, elhatározta, hogy megleckézteti a mandarint, s halk hangon így szólott hozzá:

– Mielőtt a nevemet kérdezné, hadd szóljak néhány szót! Ha nem tetszik, amit mondok, van itt kínzószerszám bőven: nyugodtan deresre húzathat vagy kínpadra vonathat... De hadd kérdezzem meg: mire való, akármilyen perről van szó, egy aggastyán és egy törékeny asszony kezét-lábát bilincsbe verni? Csak nem attól fél, hogy megszöknek? Ezeket az eszközöket a haramiak megrendszabályozására találták ki, méltóságod pedig békés polgárokat ver vasra. Ésszerű ez? Emberséges ez?

Vang Ce-csin úgy gondolta, hogy a kormányzó válaszelevele még nem érkezhett meg, s attól tartott, hogy Öreg Can Kang Pival folytatott bírósági erőpróbáján a rövidebbet húzza, ezért sürgősen közbeavatkozott:

– Pú úr, fáradjon a fogadószobába, s ott foglaljon helyet, ez itt hivatalos helyiség, nem alkalmas az eszmecserére.

Kang Pinek mérgében kidülledt a szeme, s nem jött ki szó a száján. De látva, hogy a járásfőnök úrnak szólítja a jövevényt, úgy gondolta, bizonyára megvan az oka rá, s nem mert többet beleavatkozni a dologba.

Hősünk megértette, hogy Vang Ce-csint kínos helyzetbe hozta, ezért odalépett hozzá, s meghajtotta magát előtte. A járásfőnök gyorsan viszonzta a köszöntést, s megkérte:

– Foglaljon helyet itt hátul, a fogadószobában...

– Várjunk azzal még egy kicsit – mondta hősünk, s elővette ruhája ujjából a Csang kormányzótól érkezett válaszelevelet, majd két kezébe fogva átnyújtotta Vang Ce-csinnek.

A járásfőnök mindjárt jobb kedvre derült, amikor meglátta a bíborszín pecsétetes borítékot. Kivette belőle a levelet, majd fennhangon olvasni kezdte: "Mindenki tudomására! Paj mester megbízásomból rövidesen a helyszínre érkezik. Kérem, hozzák Vang és Kang urak tudomására azt a felsőbb utasítást, hogy tartózkodjanak a túlzott mértékű kínvallatásoktól. Vej Csient és a lányát óvadék ellenében engedjék haza, s a kihallgatásukat csak Paj mester megérkezése után folytassák. Üdvözlettel: öccsük, Jao." A járásfőnök, miközben az írást átadta Kang Pinek, elkiáltotta magát:

– A kormányzó úr utasítására abba hagyni Vejek kínvallatását. Óvadék ellenében hazaengedjük őket, akkor folytatjuk csak a kihallgatást, ha Paj mester megérkezik!

A porkolábok harsány "Igenis"-sel válaszoltak, majd pattogni kezdtek a vezényszavak:

– Kínvallatást beszüntetni! Kínvallatást beszüntetni!

Gyorsan lekapcsolták a vádlottak kezéről-lábáról a bilincseket, nyakukról leoldozták a vasláncot, majd letérdeltették őket, hogy a homlokukat hálából a földhöz verjék, s helyettük hangosan hálálkodni kezdtek:

– Köszönjük a kormányzó úr ömértósága kegyességét! Köszönjük Kang és Vang nagyságos urak kegyességét!

Kang Pi, bár egyáltalában nem örült a történeteknek, kénytelen volt jó képet vágni hozzá. Amikor pedig a kegyeikért rebegett köszöneteket hallgatta, úgy érezte, mintha tört mártanának a szívébe. Nem is tudott tovább a helyén maradni, felállt, s visszavonult a hátsó helyiségekbe. Vang Ce-csin összetett kézzel üdvözölte Öreg Cant:

– Legyen olyan szíves, várjon meg a fogadószobában. Átadom az ügyeket, és máris

rendelkezésre állok.

Az orvos viszonzta az üdvözlést:

– Nagyságod foglalkozzék csak tovább hivatalos teendőivel, nekem még el kell intézmem valamit, ezért búcsúzom.

Azzal valóban ott is hagyta a tárgyalótermet, s kényelmesen kísétált a jamen kapuján.

Odabent a járásfőnök utasította az írnot, hamar keressen Vejéknek jótállókat, hogy még az este elengedhessék őket. Az szorgalmasan bólogatott. Azzal megverték a gongot, s a tárgyalás véget ért.

Hősünk boldog érzéssel a szívében ballagott haza. "Amikor annak idején Jü Hszien kegyetlenkedéseiről hallottam, semmit sem tehettem, most a saját szememmel láttam egy ilyen kíméletlen fickót, s egyetlen levél segítségével mégis kimentettem a karmai közül két életet. Ez fenségesebb érzés, mintha embergyökér-főzetet ittam volna" – gondolta magában. Séta közben egyszerre azon kapta magát, hogy a háta mögött hagyta a városkaput, s a Sárga-folyó gátjánál jár. Amikor felmászott a töltésre, már alkonyodott. A víztükör befagyott, és olyan forgalom zajlott rajta, akár az országúton. A kisebb kocsik egymást követve keltek át a túlpartra.

"A poggyászmom ügyis odaégett, legalább kevesebb terhet kell cipelnem – morfondírozott magában az orvos. – Holnap visszatérhetnék a tartományszékhelyre. Ott mindent beszerezhetnék, – De később mégis arra gondolt: – Jüan Hszi-ming megkért a levelében, hogy várjam meg Paj mestert, s segítsen munkájában. Paj mesternek sasszeme van ugyan, de mégis akadhat olyan részlet, ami az ő figyelmét is elkerüli. Ha tehát elutaznék, az én lelkelem száradna az esetleges kudarc. Akkor már inkább kibírom itt ezt a néhány napot, azután majd meglátjuk!"

Közben visszaért a fogadó bejáratához. Odabent emberek nyüzsögtek, akik az üszkök közül az épen maradt holmikát próbálták előkotorni. Nagy halomban álltak a selyem- és vászonmaradványok. Az orvost ez nem érdekelte, visszatért a főépületben levő szobába, ahol a földre kuporodva egyedül üldögélt.

Jó két óra telhetett el, amikor Huang Zsen-zsuj lelkes hangulatban hazaérkezett.

– Pompás! Egyenesen pompás! – kiáltotta. – Ez az átkozott Kang, ahogy elkotródott a tárgyalóteremből, mindjárt megparancsolta a szolgálainak, hogy csomagoljanak, mert visszautazik a tartományszékhelyre. Vang Ce-csin tudja, hogy a kormányzó könnyen befolyásolható, ezért megijedt, amikor értesült a szándékáról, attól tartott ugyanis, hogy ebből újabb bonyodalom származhat. Minden erejével azon volt hát, hogy lebeszélje az utazásról: "A kormányzó úr csak azt írta, hogy várjuk meg Paj mestert a tárgyalás folytatásával, nem rendelte vissza nagyságodat jelentéstételre a tartományszékhelyre. A tárgyalás végeztéig nem volna szabad elutaznia. Ha most nem tenne eleget a küldetésének, nem gondolja, hogy ez csupán a kormányzó úr haragját váltaná ki? Attól félek, hogy ez nem felelne meg a feljebbvalók iránti köteles tiszteletnek, amelyhez pedig nagyságod mindig tartotta magát." Kang eltöprengett a hallottakon, s végül úgy döntött, hogy ezt a keserű pirulát is kénytelen lenyelni.

A járásfőnök meg akarta hívni uraságodat ebédre, de én lebeszéltem: "Nincsen erre semmi szükség. Küldjön inkább néhány finom falatot a szállóba, majd együtt megesszük." Azért jöttem, hogy ezt hírül hozzam. Mit szól hozzá?

– Hát ezt nagyszerűen kifőzte. Megfájdult a foga egy kis potya ebédre, én meg a saját jó híremet tegyem kockára miatta! Mi az nagyságodnak! Meglátom, mit eszik majd, ha visszautasítom?

– Tegye, ha ráviszi a lelke! Akkor majd együtt koplalunk! Közben a bejáratnál megjelent egy piros bojtos kalapot viselő küldönc, névkártyát tartva a kezében. Egy általvető rúdon ételhordókat cipelő szolga követte. Egyenesen a főépülethez siettek, majd fellebbentették a bejárat függönyt. A küldönc az orvosra nézve megkérdezte a mandarint:

– Ebben az úrban Tie urat tisztelhetjük?

– Pontosan – bólintott Huang.

A küldönc ekkor előrelépett, és köszöntötte hősünket:

– Gazdám elnézését kéri, de szerény járásunkban nem lehet megfelelő ételt találni, ezért csak ilyen egyszerűbb étkeket tudott küldeni.

– Nekem nagyon megfelel az a koszt, amit a fogadóban adnak, gazdájának ne fájjon a feje miattam. Vigye csak vissza, amit hozott. Odaadhatják majd valaki másnak.

– A gazdám a lelkekre kötötte, hogy feltétlenül adjam át uraságodnak. Ha most visszavinném, csak szidás és verés várna rám.

Huang Zsen-zsuj, miközben egy levélpapírt terített ki az asztalra, s levette ecsetjének a kupakját, így szólt a küldöncnek:

– Miért nem vizitek akkor a konyhára?

A nagykalapos erre levette az ételhordó tetejét, s megkérte a mandarint, hogy vessen egy pillantást bele. Kiderült, hogy pompásnál pompásabb cápauszonyétkék rejteznek az edényben.

– Egyszerű ételeket is kényelmetlen lett volna elfogadnom, hát még ezt a lakomát, amely túlságosan fényűző lenne a számomra – szabadkozott az orvos.

Huang ezalatt befejezte a levelet, s átnyújtotta a nagykalaposnak:

– Ez itt Tie úr válasza. Ha visszamégy, elég annyit mondanod, hogy köszöni szépen a figyelmességet.

Azzal Huang Senggel egy pénzfüzért adatott a küldöncnek, kétszáz rézpénzt az ételhordót cipelő szolgának. A küldönc két mély meghajlással köszönte meg a borraivalót.

Huang Seng behozta a lámpákat, s félóra sem telt bele, megérkezett Jégmadár Virág és Jégmadár Gyűrű is. Kísérőjük meg sem várva a parancsot, behozta a két ágyneműcsomót.

– Ilyen gyorsan varrják nálatok az ágyneműt? – csodálkozott a mandarin. – Fél nap sem telt el, s már meg is van!

– Volt otthon készen – magyarázta Jégmadár Virág. – Kifizettük, s máris használhatjuk.

Huang Seng megkérdezte, hozhatja-e a vacsorát.

– Együnk – rendelkezett a mandarin. Hamarosan megterítettek.

– Bár nem fúj az északi szél, mégis dermesztően hideg van – állapította meg Huang Zsen-zsuj. – Forraljatok gyorsan néhány pohár bort. Ma nagy öröm ért bennünket, felönthetünk kicsit a garatra!

A lányok felemelték a háromhúrú lantot, hogy dalkíséretet szolgáltatassanak az ivászatához.

– Hagyjátok az éneket – intette le őket Huang. – Hajtsatok fel inkább ti is néhány pohárával!

Jégmadár Virág látva a két férfi különös jókedvét, megkérdezte:

– Csak nem annak köszönhető nagyságotok jó hangulata, hogy visszatért a küldönc, aki a levelet vitte a kormányzó úrnak?

– Nemcsak hogy válaszevél jött, de Vejek alighanem már otthon is vannak – büszkélkedett el a mandarin, majd részletesen elmesélte a lányoknak a történeteket. Mondanunk sem kell, hogy azokat is leírhatatlan jókedvre derítette a história.

Jégmadár Gyűrű gurgulázva kacagott rajta, de hirtelen összevonta füzág ívű szemöldökét, és elhallgatott. Hogy miért? Abból, hogy milyen könnyen beleegyezett a kormányzó Öreg Can kérésébe, megértette, az ő ügyének elintézéséért az orvosnak még a kisujját se kell megmozdítania, biztosra veheti a sikert. Ezért nevetett. De azután arra gondolt, hogy bár hatalmukban áll a sorsán változtatniuk, ki tudja, mennyire lehet komolyan venni, amit tegnap ígértek. Ha csak pillanatnyi fellángolás volt az egész, ha elmulasztja ezt az alkalmat, akkor élete végéig sem remélheti, hogy kiszabadul ebből a helyzetből. Ezért vonta ismét össze a szemöldökét. Az is eszébe jutott, hogy a mama az év végén feltétlenül továbbadja majd a vérszomjas Kopasz Második Kuajnak, s előbb vagy utóbb úgyis belepusztul. Ennek még a gondolatától is nyomban halottféhírré vált az arca. Majd arra gondolt, ha egy olyan jó házból való lány, mint ő, ilyen mélyre süllyedt, annak a számára csak a halál lehet az igazi megoldás. Tekintetében most bátor elszántság csillant meg. De ha meghal, amire egyébként kész volna, akkor ki fogja felnevelni hatéves kisöccsét? Nem ítéli-e ezzel éhhalálra őt is? Ha pedig az öccse éhen hal, nemcsak hogy nem lesz, aki áldozatot mutasson be szüleik sírján, de kipusztul vele az egész nemzetség. Egyszóval mégsem halhat meg. Akárhogy töprengett is, az élet és a halál útja egyformán járhatatlannak tűnt előtte. Nem csoda, hogy ismét kibuggyantak a könnyei, hasztalan igyekezett letörölni őket a keszkenőjével.

– Nézd csak a kis gyámoltalanját – szólt rá Jégmadár Virág –, a nagyságos urak ma örömmünnepet ülnek, nála pedig megint eltörött a mécses!

A mandarin nevetve nézte a síró lányt, Öreg Can megértően bólogatott:

– Nem szabad kétségbe esni, feltétlenül segítünk rajtad.

– Pompás – helyeselt Huang –, Tie úr a kezébe veszi a dolgaid intézését. Én úgyis visszavonom a

tegnapi ígéretemet.

Jégmadár Gyűrű megdöbbsent a hallottaktól, s egyre inkább úgy érezte, hogy beigazolódnak a félelmei. Éppen meg akarta tudakolni a mandarin pálfordulásának okát, amikor Huang Seng bevezetett egy férfit, aki mélyen meghajolva Huang Zsen-zsuj előtt, egy piros papírba burkolt csomagot nyújtott át neki. Az átvette a küldeményt, majd feltépve a papírt, belenézett, s csak annyit mondott:

– Rendben van! – Azzal a csomagot a ruhájába rejtette, s nevetős kedve egy cseppet sem hagyott alább.

Ekkor Huang Seng a gazdájához fordult:

– Kérem nagyságodat, fáradjon ki néhány szóra.

A mandarin eltávozott a helyiségből.

Amikor vagy félóra múlva visszatért, a többiek hallgatásba burkolózva találta. Huang Zsen-zsujnak ettől még vidámabb kedve támadt.

Közben a járási jamenből egy szolgálta érkezett, aki mély meghajlással üdvözölte az orvost.

– Gazdám utasított, hogy a tegnapi kölcsönadott régi ágyneműt vigyem vissza.

Hősünk meglepődött. "Hát ez meg mit jelentsen? Ha elviszik, min fogok aludni?" De hát nem az övé volt a holmi, erőnek erejével nem tarthatta magánál, ezért bele kellett egyeznie, hogy elvigyék. Ám ha nem mutatta is ki, nem örült a dolognak.

A szolgálta belépett a hálószobába, fogta az ágyneműt, s már vitte is magával.

– Ma nagyon jó kedvünk volt – jegyezte meg Huang –, Jégmadár Gyűrű rossz hangulata azonban átragadt rám is, már az ivászatához sem fűlik a fogam. Le is szedetem az asztalt.

Nemcsak a lányok nem tudták mire vélni a dolgot, de Öreg Can is nagyon furcsállotta a mandarin viselkedését.

Kisvártatva Huang Seng bevezette Jégmadár Gyűrűék szolgáját, aki összecsomagolta és elvitte a lány ágyneműjét.

– Hát ez meg mit jelentsen? – nyugtalanzkodott Jégmadár Gyűrű. – Miért nem maradhatok itt?

– Azt én sem tudom – válaszolta a szolgálta –, nekem csak annyit mondtak, hogy vigyem vissza az ágyneműt.

A lány nem volt képes többé úrrá lenni a nyugtalanságán. Látva, hogy a helyzet semmi jót sem ígér, könnyezve a mandarin lába elé vetette magát:

– Ha valamiben hibáztam, nagyságotok bocsássanak meg nekem. Ha nagyságotok már nem szeretnek minket, a mi életünk egy fabatkát sem ér többé.

– Én nagyon szeretlek téged – nyugtatta meg a férfi. – Honnan veszed, hogy nem szeretlek? Csupán arról van szó, hogy problémáid megoldását nem tudom magamra vállalni. Kérd meg szépen Tie urat, hogy ő segítsen rajtad.

– Akkor uraságod mentse meg engem – vetette térdre magát a lány az orvos előtt.

– Ugyan mitől mentselek meg? – tudakolta hősünk.

– Biztos, hogy híre kelt a tegnapi beszélgetésünknek, s a mamának a fülébe jutott, hogy mire készülünk, ezért nem akarja, hogy itt maradjak. Előbb-utóbb azt is ki fogja kényszeríteni, hogy visszamenjek hozzá. Akkor azután holnap messze vidékre küld. Más megoldás nincsen a számára, hiszen mandarinokkal nem mer ujjat húzni.

– Ez így igaz – bólintott Öreg Can. – Zsen-zsuj bátyám, találjon ki valamit, hogy itt tarthassuk ezt a lányt. Ha a mama visszahívja, akkor a tervünket nehéz lesz megvalósítani.

– Ezt mondani sem kell – válaszolta a mandarin. – Persze hogy itt kell tartani! De ki lehet alkalmasabb uraságodnál arra, hogy itt tartsa?

Öreg Can felsegítette a térdeplő lányt, közben megkérdezte Huangot:

– Valamit nem értek én ebben a dologban. Nagyságod valóban nem állja a tegnapi este adott szavát?

– Alaposan végiggondoltam a dolgot – magyarázta a mandarin –, s oda lyukadtam ki, hogy ebbe a dologba nekem nem szabad beleártanom magam. Gondolja csak meg uraságod, hogy egy rossz lányt jó útra akarunk téríteni, azt meg is kell indokolni valamivel. De ha uraságod sem vállalja, meg én sem, hogy kapcsolatban vagyunk vele, akkor miféle magyarázatot adjunk a dologra? Ezenkívül

ha kiváltottuk, valahol el is kell helyeznünk. Ha a fogadóban tartjuk, és mind a ketten azt mondjuk, hogy semmi közünk hozzá, az emberek mégis azt fogják mondani, hogy én tartom ki. Erre mérget vehetünk. Nemrég kaptam magasabb posztot, sok az irigyem. Ne akadna közülük egy sem, aki besúgná ezt a dolgot a kormányzó úrnak? Akkor pedig nem lenne további maradásom Santungban, az előléptetésemről nem is szólva! Semmiképpen sem vehetek részt ebben a dologban!

Öreg Cannak el kellett ismernie, van igazság abban, amit Huang mond, de nem tudott belenyugodni, hogy ne segítsen valakinek, akit halálos veszedelem fenyeget. Ráadásul a szüntelenül szipogó Jégmadár Gyűrűn is megesett a szíve. Ezért így szólt Huang Zsen-zsujhoz:

– Ha így van is, ki kell találnunk valamit a megmentésére.

– Eszeljen ki valamit. Ha megvan, hogy mit kell csinálni, én is segítek.

– Nekem semmi sem jut az eszembe – válaszolta az orvos, miután hasztalan törte a fejét –, közösen gondolkodjunk rajta.

– Hát nekem éppenséggel volna egy ötletem, de erre úgysem tudom rávenni, ezért legjobb, ha szóba sem hozom – jegyezte meg a mandarin.

– Halljuk csak az elgondolást, ha egy mód van rá, igyekszem megcsinálni – biztatta Öreg Can.

– Csak akkor lesz megfelelő hivatkozási alapunk, ha kinyilvánítja, hogy igényt tart a lányra – közölte Huang.

– Ennek semmi akadály, ezt nyugodtan kijelenthetem.

– Ugyan mit ér itt a szóbeli nyilatkozat? Ha segíteni akarok, s elmesélem mindenkinek, hogy igényt tart a lányra, ki fogja azt nekem elhinni? Ezt írásban kell megkapnom, csak így tehetek valamit az ügy érdekében.

– Nem, ezt írásban nem adhatom.

– Ugye megmondtam, hogy erre nem tudom rávenni!

Hősünk egyre tépelődött, hogy mit tegyen. A két lány pedig együtt kérlelte:

– Hiszen semmiség az egész, vállalja magára uraságod ezt a terhet!

– Alit írjak a levélben? Egyáltalán kinek címezzem?

– Természetesen Vang Ce-csinnek. Megírja benne, hogy megismerkedett egy jó családból származó kurtizánnal, akit így és így hívnak. Megsajnálta, ki akarja ragadni ebből a fertőből, ezért ágyasává fogadja. Kéri a nagyságos úr támogatását. Kész megfizetni a kiváltási összeget, amely ennyi és ennyi, és így tovább. Én azután ezzel a levéllel el tudom boronálni a dolgokat. A továbbiakban aztán tetszése szerint eldöntheti, hogy elajándékozza-e Jégmadár Gyűrűt vagy férjhez adja. S engem se vesznek nyelvükre az emberek. Hiszen ennél nincs is jobb megoldás! Eppen itt tartottak, amikor belépett Huang Seng:

– Jégmadár Gyűrű kisasszonyt kéretik hazulról.

A lány rémülten bólintott igent a szolgának, majd az orvosnak könyörgött, hogy írja meg a levelet.

Jégmadár Virág a belső szobából papírt, ecsetet, tust és dörzskövet hozott ki, s a megnedvesített ecsetet az orvos kezébe nyomta. Az megfogta az ecset végét, majd nagyot sóhajtván így szólt Jégmadár Gyűrűhöz:

– Hát igazság ez? Azért, hogy megmentsem, valóságos vádiratot kell szerkesztenem magam ellen!

– Ezerszer érintem a homlokomat a földhöz uraságod lába előtt – válaszolta a lány. – Ezzel a lépésével most valóban némi kellemetlenséget vállal magára, de nagyobb bűnbocsánatot nyer magának vele, mintha egy hétemeletes pagodát építene.

Hősünk szóról szóra lejegyezte, amit a mandarin mondott, majd átnyújtotta az irományt Huangnak:

– Én teljesítettem a megbízatásomat, a többiért most már nagyságod felel!

A mandarin Huang Seng kezébe nyomta az irományt:

– Várjál egy keveset, azután vidd el a járási jamenbe.

Amíg hősünk a levelet írta, Zsen-zsuj Jégmadár Virág fülébe duruzsolt valamit.

Huang Seng elvette a gazdájától a levelet, majd Jégmadár Gyűrűhöz fordult:

– A mama várja odakint, beszélni szeretne magával, siessen ki hozzá.

A lány továbbra is ózdkodott, s segélykérő pillantást vetett a mandarinra, de az nem tartotta vissza.

– Menj csak nyugodtan, nem lesz semmi baj, én felelek érte. Jégmadár Virág felállt, megfogta Jégmadár Gyűrű kezét:

– Hugicám, ne félj, veled megyek én is. Semmi okod az aggodalomra!

A lánynak nem maradt más választása, búcsút vett a többiektől és eltávozott.

A mandarin leheveredett a kangra, rágyújtott, közben pedig Öreg Cannal beszélgetett. Vagy egy óra is eltelt, mire ráunt a pipájára.

– Kérem az urakat, hogy fáradjanak át a másik helyiségbe szólalt meg ekkor Huang Seng, aki ezúttal vadonatúj kalapban pompázott.

– Óh – kiáltott fel a mandarin, majd felkászálódva magával vonta vendégét –, menjünk, majd odaát leülünk!

– Mióta van itt "odaát"? – lepődött meg az orvos.

– Ezt a helyiséget ma bocsátották a rendelkezésünkre – magyarázta Huang;

A fogadó főépülete eredetileg két háromhelyiséges lakosztályból állt. Huang a nyugatiban szállt meg, a keletit más vendégnek adták ki. Ez utóbbi azonban reggel átkelt a folyón, így a szobák felszabadultak.

Huang és Öreg Can kézen fogva sétáltak át a keleti épületszárnyhoz, ahol felballagtak a lépcsőn. Az ajtófüggönyt már félrevonta valaki. Meglátták a közepén álló, abrosszal leterített négyzetes asztalt, amelyen díszes, vörös gyertyapár világított. A padlót piros szőnyeg borította. Amikor beléptek a helyiségbe, a keleti felén még egy asztalt pillantottak meg, amelynek déli oldalát is terítő fedte. Kétoldalt székek sorakoztak, mindegyik oldalon egy-egy széket huzat borított. Az asztalt még az imént fogyasztottnál is csábítóbb gyümölcsös tálakkal és ínycsafalatokkal rakták tele. A nyugatra nyíló szobát piros szövetfüggöny zárta el az illetéktelen tekintetek elől.

– Hát ez meg mire való? – csodálkozott hősünk. Erre Zsen-zsuj vezényszava szolgáltatta a választ:

– Hozzátok be az új ágyast, hadd találkozzék az urával! Fellebbent a függöny, s az orvos egy szép asszonyt pillantott meg, akit balról egy öregasszony, jobbról pedig Jégmadár Virág fogott közre. A nő fején virágkoszorú, vállán piros és kék selyemből készült kabátka, amelyre világoszöld köpenyt terített, derekán rózsaszínű szoknya. Lehajtott fővel lépkedett előre a piros szőnyegen.

Ahogy Öreg Can figyelmesebben megnézte, Jégmadár Gyűrűt ismerte fel benne.

– Ez mit jelentsen? – kiáltotta. – Szó sem lehet róla!

– Írásban adta, hogy mi a kívánsága – mondta Huang. – Mire való akkor ez a ravaszkodás?

Azzal se szó, se beszéd, belenyomta hősünket az egyik székbe. Az ellenkezett ugyan, de hiába, hiszen Jégmadár Gyűrű már a homlokát érintette a földhöz előtte. Neki sem maradt más választása, mint hogy kénytelen-kelletlen viszonozza az üdvözlést.

– Huang úr foglaljon helyet – kérte az öregasszony a mandarint. – Köszönjük, hogy elfogadta a vőfélységet.

Jégmadár Gyűrű előtte is homlokával érintette a földet.

– Ugyan, nem vagyok én méltó erre – szabadkozott a mandarin, s ő is viszonozta a köszöntést.

A menyasszonyt ekkor bekísérték a szomszéd szobába. Ezután Jégmadár Virág a homlokát a földhöz érintve köszöntötte a fiatalasszonyt, akinek a többiek is sok boldogságot kívántak. A mandarin hősünket is betuszkolta a helyiségbe, ahol már minden új berendezési tárgy a helyén állt.

A két lepedő vörös és zöld hupeji selyemből készült, a takarók ugyanilyen színű posztóból. Mellettük egy-egy párna. A kang előtt lusani brokátból készült bíborlila függöny lógott. Az asztalon vörös terítő, rajta vörös gyertyapár. A falon piros feliratpár függött.

Minden pár az ég alatt

nemzetség legyen:

ne gátolja senki meg,

a sors rendeli.¹

[1 Kiss Zsuzsa fordítása.]

A feliraton hősünk Huang keze nyomát ismerte fel. Az írásjegyek meg sem száradtak még egészen.

– Micsoda mókamester nagyságod! – fordult a mandarinhoz. – Hiszen ezt a feliratszöveget a Nyugati-tó partján fekvő Holdbéli Öregapó² templomából lopta.

[2 A kínai hitvilág szerint a Holdbéli Öregapó foglalkozik a szerelmesek problémáival és a házassággal.]

– Nagyon jó szöveg ez, s pontosan ide illik! – védekezett Huang, azzal előhúzta a ruhájából a járásfőnökségről az imént érkezett vörös borítékot, s átnyújtotta Öreg Cannak. – Nézze csak, itt az eredeti okmány becses feleségének eladásáról, ez pedig az új. Átnyújtom uraságodnak mindkettőt. Nos, mit szól hozzá, alapos munkát végeztem?

– Hát ha így áll a dolog, mély hálára kötelez. Csak azt nem értem – kérdezte vissza az orvos –: miért fáradt ennyit azért, hogy törbe csaljon?

– De hiszen figyelmeztettem: "Ne gátolja senki meg, a sors rendeli." Jégmadár Gyűrűvel kapcsolatban úgy vélekedtem: ha segíteni akarunk valakin, akkor ezt következetesen végig kell vinni, ellenkező esetben a siker nem lesz tartós. Másrészt pedig arra gondoltam, hogy ebből uraságodat nem éri semmi kár. Ha a világ dolgaiban mindenki ilyen körültekintő lenne, akkor rendben mennének a dolgok. – Azzal a mandarin hatalmas hahotára fakadt, majd így folytatta. – De ne fecséreljük felesleges dolgokra a szót, hiszen korog a gyomrunk az éhségtől. Ideje már, hogy megtömjük a bendőnket!

Azzal a mandarin belekarolt a vőlegénybe, Jégmadár Virág pedig a menyasszonyba, s mindenáron a főhelyre akarták ültetni őket. De az orvos semmi szín alatt sem volt hajlandó rá, így azután lesztek a térítőt az asztalról, s egymással szemben foglaltak helyet, ahogyan azt korábban is csinálták. Az esküvői lakomára azonban nem érdemes tovább vesztegetni a szót. Az a fontos, hogy mindenki megtalálta benne az örömét. Amikor véget ért, jókedvűen tértek nyugovóra, miután az ifjú párt a nászszobába kísérték. De erről ne is szóljunk többet.

Meg kell viszont mondanunk, hogy hősünk, akit Huang Zsenszuj valósággal rákényszerített erre a jó cselekedetre, a lelke mélyén némi elégedetlenséget érzett. Úgy gondolta, hogy adósa a mandarinnak. Másrészt Jégmadár Virágra gondolt, aki tegnap – bár maga is fázott – Huang lábára terítette a farkasprémet, ezenkívül Jégmadár Gyűrű dolgában is rengeteget segített. Tárgyilagosan nézve, ő is derék lány, akit szintén támogatni kellene abban, hogy kijusson a jelenlegi helyzetéből. Elhatározta, hogy az első adandó alkalommal meg is próbálkozik vele.

Másnap Zsen-zsuj nevetve tudakolta Jégmadár Gyűrűtől:

– Nos, nyugodtan aludtál tegnap a kang sarkában?

– Mindent Huang nagyságos úr nagylelkűségének köszönhetek – hálálkodott a fiatalasszony. – Állítok is majd jótevőmnnek egy hálatáblát, hogy hosszú élettel és magas hivattal jutalmazza az Ég!

– Ugyan már, nem szolgáltam én erre rá! – hárította el a mandarin, majd Öreg Canhoz fordult. – A tegnapi háromszáz ezüstöt Vang Ce-csin fizette ki a saját zsebéből. Ma bemegyek a jamenbe, s visszatértem a tartozását, ő küldte a ruhát és az ágyneműt is. De csak ne udvariaskodjék, ha ki akarja fizetni az árát, úgysem fogadja el.

– Szép kis dolog – méltatlankodott hősünk. – De ha már egy vagyont költött rám, legalább köszönje meg a nevemben, majd azután kigondolok valamit a viszonzására.

A mandarin elbúcsúzott, s a jamenbe indult.

Hősünk túlságosan közönségesnek találta Jégmadár Gyűrű nevét, ezért nem is szólította így tovább, hanem felcserélte a két írásjegyet, s – amolyan becenévként – "Gyűrűs Jégmadár"-nak kezdte szólítani. Ez már sokkal választékosabban csengett.

Délután odahívatta a fiatalasszony öccsét. Amikor meglátta, hogy milyen kopottas öltözékben jár, adott neki pár ezüstöt, s megkérte ötödik Lit, hogy vegyen rajta a fiúnak néhány ruhadarabot.

Az idő gyorsan repül, észrevétlenül eltelt öt nap, s egy alkalommal, amikor Huang a jamenbe ment, Öreg Can pedig Gyűrűs Jégmadárt tanította olvasni, váratlanul beesett az ajtón a szobapincér:

– Vang járásfőnök úr van itt!

A járásfőnök gyaloghintóját ebben a pillanatban tették le a lépcső elé, s Vang kilépett belőle,

Öreg Can a bejárat előtt üdvözölte látogatóját. A helyiségbe lépve a házigazda és vendége helyét foglalták el.

– Paj mester rövidesen megérkezik – tájékoztatta hősünket a járásfőnök. – Az ő fogadására igyekszem, de útba ejtettem uraságodat is, hogy sok boldogságot kívánhassak, s néhány szót válthassunk.

– Múltkori figyelmessége mélyen lekötelez – hálálkodott az orvos. – Meg is kértem Zsen-zsuj bátyámat, hogy mondjon érte köszönetet a nevemben. Mivel Kang nagyságos úr is a jamenben tartózkodott, kényelmetlen lett volna személyesen róni le a hálámat. Ezt, gondolom, nagyságod megérti.

– Ugyan már, miket mond! – szerénykedett Vang.

Öreg Can kihívta a fiatalasszonyt, hogy üdvözölje a járásfőnököt, aki ez alkalomból néhány ékszerrel ajándékozta meg. Odakintről hirtelen küldöncök viharzottak be:

– Megérkezett Paj mester. A túlparton kiszállt a gyaloghintójából, s gyalogosan kel át a jégen. Vang Ce-csin gyorsan kiment a gyaloghintójáboz, hogy elé siessen.

Aki pedig kíváncsi a továbbiakra, az olvassa el a következő fejezetet is.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

*melyben Paj mester kedélyes beszélgetés közben rájön
a különös bűnügy nyitjára; Tie úr pedig a széllel
és faggyal dacolva fontos
bizonyítékokat gyűjt össze.*

Mint említettük, Vang Ce-csin hanyatt-homlok a folyópartra sietett, de mire odaért, Paj mester már átkelt a jégen. A járásfőnök a magasabb beosztásúnak kijáró tisztelettel átnyújtotta névjegyét a jövevénynek, majd szertartásosan üdvözölte.

– Méltóságod bizonyára elfáradt az úton – mondta közben.

– Igazán nem kellett volna elém jönnie – viszonzta Paj mester a köszöntést –, anélkül is felkerestem volna becses jamenjében, hogy tiszteletemet tegyem.

– Ugyan már, méltatlan vagyok ilyen nagy megtiszteltetésre – mormolta a járásfőnök.

A folyóparton teázó állt, amelynek bejáratánál színes selyemszalagokat lengetett a szél. Vang ide invitálta be vendégét.

– Tie úr elutazott már? – tudakolta Paj mester, amikor letelepedtek az egyik asztal mellé.

– Még nem – válaszolta a járásfőnök. – Méltóságodat várja, talán valami mondanivalója van. Éppen a szállásáról jövök.

– Nagyszerű – bólogatott Paj mester. – Most persze kényelmetlen lenne felkeresnem, mert ez csak gyanakvást ébresztene Kang úrban.

Mire kihörpintették teájukat, a járásfőnökségről megérkezett a gyaloghintó a díszkísérettel. Paj mester helyet foglalt benne, s elindult a járási jamenbe, ahol azután nem hiányzott az ünnepi zászlódísz, ágyúropogtatás, zeneszóra történő kapunyitás meg a többi hasonló. A vendéget a nyugati díszteremben szállásolták el.

Kang Pi díszben várta Paj mestert, amikor pedig megérkezett, beküldte hozzá a névkártyáját, hogy fogadja. Miután üdvözölték egymást, Paj mester részletesen kifaggatta látogatóját Vej apó és Csia asszony peréről, amelynek kapcsán azt is megtudakolta, hogy milyen módszereket alkalmaztak a kihallgatások során. Kang igen elégedett ábrázattal számolt be a dolgok állásáról, majd megjegyezte:

– A kormányzó úr levele arról tanúskodik, hogy hitelt adott valamelyik bajkeverő szavának. Szerény véleményem szerint az ügy teljesen világos, s a legcsekélyebb kétely sem férhet hozzá. Egyedül az okoz gondot, hogy ez a Vej apó igen tehetős ember. Engem is ezer ezüsttel akart megvesztegetni, de én nem fogadtam el. Egy megvásárolt embere keverhette meg a dolgot a kormányzó úrnál. Azt beszélik, hogy valamilyen gyógyfűárus jó pénzért levelet küldött öméltóságának. Ez a fickó a bezsebelt összegben nyomban vásárolt magának egy kurtizánt, s itt telepedett le a városfalon kívül. Úgy hírlik, hogy több ezer további ezüstöt ígértek neki arra az esetre, ha végérvényesen elejtik a vádat. Azért nem utazott el, mert erre a pénzre vár. Úgy tűnik, hogy ezt az embert is ki kellene hallgatnunk. Ha bebizonyosodik, hogy valóban megvesztegették, még több bizonyíték lesz a kezünkben Vejek ellen.

– Uraságod meglátásai nagyon helyesek – bólintott Paj mester –, de nekem ma este meg kell ismerkednem még a periratokkal, holnap pedig kihallgatnom az érintetteket, csak azután nyilváníthatom ki a saját véleményemet. Lehetséges, hogy teljes mértékben uraságod nézeteit fogom osztani. Egyelőre azonban nem akarok elhamarkodottan ítéletet alkotni. Uraságod tehetsége és egyenes jelleme lehetővé teszi, hogy a dolgokkal kapcsolatban azonnal kialakítsa az álláspontját. Ilyen körülmények között a tévedés valóban ki van zárva. Jómagam szerény képességgel rendelkezem, nincs hát más választásom, mint hogy a tényekhez ragadva tapogatózzam előre, s óvatos feltételezések segítségével keressem az igazságot. Én nem merem tévedhetetlennek nevezni magamat, de már az is nagy öröömre szolgál, ha kevés hibát követek el.

Ezután a tartományszékhely festői látnivalóiról csevegtek.

Vacsora után Paj mester visszatért a szobájába, s kétszer is alaposan áttanulmányozta a periratokat, majd egy papírra felírta, hogy kiket kell a másnapi kihallgatásra beidézni.

Másnap délelőtt a kapus jelentette:

– Valamennyi beidézett megjelent. Méltóságod döntésére várunk: ma délután kezdjük a tárgyalást vagy holnap reggel?

– Hát ha az emberek és az iratok mind együtt vannak, akkor máris elkezdhetjük – döntött Paj mester. – A bírói asztalhoz három széket tegyetek, másra nincs szükségem.

Kang és Vang lélekszakadva rohant oda, hogy üdvözljék Paj mestert:

– Méltóságod saját belátása szerint járjon el – mondták –, mi attól tartunk, hogy csak hibákat követnénk el, ezért nem merünk részt venni a kihallgatásokon. Kérjük, járuljon hozzá indokolt távolmaradásunkhoz.

– Ugyan már, miféle beszéd ez? – csodálkozott a különmegbízott. – Az én észjárásom nagyon lassú. Abban reménykedtem, ha nem sikerül megbirkóznom a feladattal, nagyságotok a segítségemre sietnek majd.

A két mandarin ezután nem mert tovább szerénykedni. Közben mindent előkészítettek a tárgyalásra. Belépett a titkár is, hogy a tárgyalóterembe hívja őket. A három mandarin teljes díszbe öltözve elfoglalta helyét a bírói emelvényen.

Paj mester felemelte a piros ecsetet, s elsőnek Csia Kant szólította be, aki a sértett fél családjához tartozott. A teremszolgák bevezették a fiatalembert, aki térdre borult a bíróság előtt.

– Csia Kannak hívnak? – kérdezte Paj mester.

– Igen – válaszolt a kérdezett.

– Hányadik esztendőben jársz?

– A tizenhetedikben.

– Az elhunyt Csia Cse édes vagy fogadott fia vagy?

– A feleségének az unokaöccse vagyok, akit örökbe fogadtak.

– Mikor történt az örökbefogadás?

– Amikor apámat a meggyilkolása utáni napon felravatalozták, a családi tanács engem tett meg az örökösévé, mivel nem akadt volna senki más, aki a gyászszertartást lebonyolította volna.

– Ott voltál már, amikor a járási mandarinok helyszíni szemlét tartottak?

– Ott.

– Láttad, amikor a holttesteket koporsóba tették?

– Láttam.

– Milyen volt a hullák arcszíne?

– Fehér, mint a halottaké szokott.

– Zöld és lila foltokat lehetett-e látni rajta?

– Nem láttam.

– Merevek voltak az ízületek?

– Nem.

– Ha nem voltak megmerevedve, nem néztétek-e meg, hogy nem lélegzenek-e?

– Volt, aki megnézte, de nem lélegeztek.

– Mikor hallottál először arról, hogy a holdlepenybe arzént tettek?

– A koporsóba helyezés utáni napon.

– Ki fedezte ezt fel?

– A nővérem.

– Ő honnan tudta, hogy arzént tettek bele?

– Nem tudott róla, csak gyanakodott rá, hogy valami nincs rendben a holdlepennyel, ezért szétmorzsolta, és alaposan átvizsgálta. Miután rózsaszínű pöttyöket talált benne, másokkal is megnézte. Amikor azt mondta valaki, hogy ez arzén lesz, kihívatta a patikust, aki megerősítette ezt a feltevést. Innen tudtuk meg, hogy arzénnal mérgezték meg őket.

– Értem – bólintott Paj mester. – Elmehetsz. Azzal újabb nevet pipált ki a vörös ecsettel:

– Hívjátok be a Négy Szépség Boltja tulajdonosát.

Amikor a teremszolgák elővezették az illetőt, Paj mester megkérdezte tőle:

– Hogy hívnak? Mit csinálsz a Négy Szépség Boltjában?

– Csekélységemnek Vang Fu-ting a neve, én vagyok a bolt tulajdonosa.

– Vejük hány font holdlepenyt rendeltek?

- Húszat.
  - A tölteléket ők küldték?
  - Ők.
  - Pontosán húszfontnyi lepény készült?
  - Húszfontnyit rendeltek, ebből nyolcvanhárom lepényt csináltunk.
  - A lepények egyféle töltelékkel készültek?
  - Egyfélével, cukros szezámmal és őszibarackmag belével.
  - A boltban hányféle tölteléket árulnak?
  - Sokfélét.
  - Szerepel köztük az említett is?
  - Szerepel.
  - A bolt tölteléke volt a jobb vagy az övéké?
  - Az övéké valamivel ízletesebbnek tűnt.
  - Ez miben nyilvánult meg?
  - Pontosán nem tudom megmondani. A cukrászunk, aki a lepényeket sütötte, azt mondta, hogy jobb nyersanyagot használnak, illatosabb, édesebb, mint a miénk.
  - Ez azt jelenti, hogy a cukrászunk meg is kóstolta? S nem észlelte a mérget?
  - Nem.
  - Értem – bólintott most is Faj mester. – Elmehetsz.
- Megint kipipált egy nevet a piros ecsettel.
- Hívjátok be Vej Csint.
- Amikor Paj színe elé került, az öreg leborult, s buzgón verte a homlokát a földhöz.
- Könyörgök méltóságodnak! Rágalom áldozatául estem!
  - Én nem kérdeztelek, hogy megrágalmaztak-e vagy sem. Arra válaszolj, amit kérdeznek.
- Megtiltom, hogy bármi olyanról beszélj, amit nem kérdeztem!
- A kétoldalt felsorakozott porkolábok "Igenis!"-t kiáltottak.
- Megkérdezheti a nyájas olvasó: "Erre meg mi szükség volt?" Csak annyi, hogy a hivatalos helyiségben az a szokás járja, hogy a porkolábok időnként elkiáltják magukat. Ezt úgy hívják: "A terem tekintélyének biztosítása." Ettől az üvöltéstől a vádlottak úgy megrémülnek, hogy ijedtükben még azt is beismerik, amit el sem követtek. Nem tudom, melyik dinasztia idejéből származik ez a szokás, de a hagyománya mind a tizennyolc tartományban egyformán él. Mivel Vej Csien a gyilkossági ügy fővádlottja, a porkolábok teli torokból biztosították a "terem tekintélyét", hogy inába szálljon a bátorsága.
- De ne térjünk el a tárgyunktól.
- Paj mester ezután megkérdezte Vej apót:
- Mennyi holdlepényt rendeltél?
  - Húszfontnyit.
  - Ebből mennyit küldtél Csiáéknak?
  - Nyolcfontnyit.
  - Küldtél belőle másnak is?
  - A kisebbik fiam apósáéknak négyfontnyit.
  - Mi lett a többi nyolc fonttal?
  - Mi magunk ettük meg.
  - Van itt valaki, aki evett belőle?
  - Nálunk mindenki kapott belőle. Azok között, akik idekísértek, egy sincs, aki ne evett volna belőle.
- Paj mester magához intette az egyik fullajtárt:
- Nézz utána, hányan jöttek Vejéktől, valamennyit hozzátok ide.
- Kisvártatva egy idősebb és két középkorú férfit térdepeltettek a bírói emelvény elé.
- Ez itt Vejek intézője, ez pedig két bérese – jelentette a küldönc.
  - Valamennyien ettetek a holdlepényből? – kérdezte Paj mester tőlük.
  - Valamennyien – válaszolták kórusban az emberek.

- Fejenként hányat ettetek? Mondjátok el mindent.
- Én négyet kaptam, kettőt megettem, kettő megmaradt – mondta az intéző.
- Mi kettőt kaptunk, mind megettük – mondták a béresek.
- A megmaradt kettőt mikor etted meg? – kérdezte Paj az intézőt.
- Nem ettem meg. Amikor kipattant a dolog, s azt beszéltek, hogy a lepények mérgezetek voltak, nem mertem többet enni belőlük. Eltettem bizonyítéknak.
- Jól van! Magaddal hoztad ezt a bizonyítékot?
- Igen, odakint tettem le.
- Nagyszerű! – bólintott Paj mester, utasította a fogdmegeket, hogy az intézővel menjenek ki a lepényért, majd így szólt a többiekhez: – Vej Csin és a béresei távozhatnak. – Ezután az írnokhöz fordult. – Az arzénal mérgezett fél lepényt csatolták az ügyiratokhoz?
- Tárgyi bizonyítékként a raktárban őrizzük.
- Hozzátok ide.

A küldönc és az intéző hamarosan visszatért a két holdlepénnyel, a tárgyalóterem asztalára tették őket. Meghozták a raktárban őrzött fél darab lepényt is. Paj mester ekkor behívatta Vang Fu-tinget, a Négy Szépség Boltja tulajdonosát, s közben figyelmesen összehasonlította a kétféle lepényt, majd odaadta Kangnak és Vangnak is:

- A külsejük alapján nézve azonos sütésűeknek látszanak. Mi nagyságotok véleménye róla?

A megkérdezettek meghajolva fejezték ki egyetértésüket. Közben a cukrászda tulajdonosát is bevezették a terembe. Paj mester félbevágatta az egyik lepényt, s odaadta neki, hogy nézze meg:

- Ez az a lepény, amelyet Vejek nálad rendelték meg?
- Pontosan így van, ezt mi készítettük – válaszolta Vang, miután tüzetesen megsejmelte a süteménydarabot.

- Vang Fu-tinggel végeztünk, hazamehet – rendelkezett a bíró.

Ezután Paj mester alaposan megvizsgálta a bíróság asztalán fekvő félbetört lepényt, majd Kang Pihez fordult:

– Figyelje csak meg nagyságod! Ez a töltelék cukrozott szezámából és őszibarackmag-bélből készült, csupa zsíros anyagból, amelyekkel érintkezve az arzén természetesen felolvadt volna. Mivel nem így történt, ez azt bizonyítja, hogy az arzént később tették bele. Ezenkívül a cukrász is azt vallotta, hogy csak egyféle tölteléket használtak, s ahogy figyelmesen megvizsgáltam a töltelékeket, én is úgy láttam, hogy az arzénon kívül semmi más különbség sincsen közöttük. Ha pedig ugyanattól a tölteléktől mások nem pusztultak el, akkor a Csia családban előfordult mérgezéseknek sem a holdlepény az oka! Később is bele lehet persze valamilyen főzetet tenni az ételbe, a lepény tésztájának azonban kemény a burka, így ebben az esetben erre nem kerülhetett sor. Nagyságotoknak erről mi a véleménye?

A másik két bíró meghajolva helyeselt.

– Ha viszont a töltelékben nem volt méreg, akkor Vejek ártatlanok, és szabadon kell bocsátani őket.

– Így van – lelkesedett azon nyomban Vang Ce-csin. Kang Pinek nem volt éppen inyére a dolog, de semmit sem tudott felhozni ellene, ezért számára sem maradt más, mint hogy helyeselje Paj mester döntését, aki tüstént megparancsolta, hogy vezessék elő Vej apót.

– A járásbíróság kiderítette, hogy a holdlepényben valóban nem volt méreg – közölte vele –, így hát nem vagytok bűnösök. Hazamehettek.

Vej Csien hálaáldás jeléül többször is a földhöz érintette a homlokát.

Paj mester ekkor maga elé hívatta Csia Kant. Ennek a fickónak nem akadt egyetlen saját ötlete sem, mindig azt csinálta, amire a nővére utasította. Nyugtalanossággal töltötte el, amikor meghallotta, hogy Vejét felmentették. Amikor pedig ismét beidéztek, ijedtében mindent elfelejtett, amire korábban kioktatták, de kioktatónak sem jutott semmi újabb az eszébe.

– Csia Kan – fogadta Paj mester –, neked mint meggyilkolt nevelőapád fiának, alaposan végig kell gondolnod, hogy mi okozta ennek a tizenhárom ártatlan embernek a halálát. Ha magad nem vagy képes rá, másokat kell segítségül hívnod. Hogyan került az arzén a lepénybe? Bizonyára mások bujtottak hamis vallomásra. Ismerjél be őszintén mindent! Ki vett rá a hamis

tanúvallomásra? Nem tudod talán, hogy a törvény bünteti a rágalmazást?

Csia Kan szaporán verte a homlokát a földhöz, miközben egész testében remegett a félelemtől.

– Fogalmam sincs semmiről – szipogta. – Mindenre a nővérem biztatott fel. Az arzént is ő vette észre a lepényben, én csak tőle hallottam róla. A többiről semmit sem tudok.

– Szóval ennek az arzénes ügynek csak úgy tudunk a végére járni, ha beidézzük a nővéredet is?

A fiatalember csak a homlokát verte a földhöz.

– Szerencséd, hogy velem hozott össze a sors – nevette el magát Paj mester. – Ha egy éles szemű, rátermett hivatalnok ülne a helyemen, az a holdlepény-ügy után akkora perpatvart kavarna ebből az arzénes históriából, amelyet nem látott még a világ. Én azonban nem szívesen idézek asszonynépet a bíróság elé. Menj csak szépen haza, s mondd meg a nővérednek, a bírónak az a véleménye, hogy az arzént csak később rakhatták a lepénybe. Egyelőre még nem firtatom, kitette bele, mert ez a tizenháromszoros gyilkosság még túl sok talányt tartogat a számunkra. Addig kell nyomoznunk, amíg minden tisztán áll majd előttünk. Ezért ezt az ügyet egyelőre félretesszük. Mi erről a véleményed?

Csia Kan megint csak a homlokát verte a földhöz:

– Méltóságod bölcs döntésére bízom magam!

– Hát akkor eleresztelek, de még utánanéznünk az ügyednek. Amikor a fickó már távozóban volt, utánakiáltott: – Nehogy megint belekeveredjél valamibe, mert akkor eljárást indítok ellened ezért a hamis tanúzásért!

– Dehogyan keveredek bele bármibe, dehogyan – ígérette a fiú, azzal kifelé hátrált a teremből.

Paj mester ekkor megtudakolta Vang Ce-csintől:

– Nem akad véletlenül becses járásában egy eszesebb porkoláb?

– Dehogynem, itt van például egy Hszü Liang nevezetű.

– Hívjuk ide – javasolta Paj.

Az odalént állók közül ekkor kivált egy férfi. Már elmúlhatott negyven, de még nem növesztett szakállt és bajuszt. A bírói asztal előtt térdre borult.

– Alázatos szolgáljuk, Hszü Liang – jelentette.

– Titkos megbízatással Csitung falvába küldünk – közölte vele Paj. – Az a feladatod, hogy kiderítsd, méreg végzett-e ezzel a tizenhárom emberrel, vagy valami más módon tették el őket láb alól. Egy hónapot kapsz, azután jelentést kell tenned. Vigyázz rá, nehogy leríjon rólad, hogy hivatalos ember vagy. Ha ezt a megbízatást arra akarod felhasználni, hogy pénzt kapardjál össze magadnak a segítségével, könnyen az életeddel fizethetsz érte!

– Megértettem – válaszolta Hszü Liang, miközben homlokával a földet érintette.

Közben Vang Ce-csin elkészítette a porkoláb kiszállási céduláját, s átnyújtotta neki. Paj mester utasította a törvényszolgákat:

– Mindenkit, akit ebben az ügyben őrizetbe vettek, óvadék nélkül szabadon bocsátani, a tárgyi bizonyítékok további őrizgetésére nincs szükség.

Maga is átlapozta az ügyiratokat, s a kezébe akadt Vejek két váltója.

– Hívják ide ismét Vej apót – utasította a törvényszolgákat, majd amikor megjelent az öreg, megkérdezte tőle:

– Mondd csak, nincs szükséged azokra a váltókra, amelyek az intéződtől származnak?

– Méltóságod mosott tisztára az igazságtalan vádak alól, rendelkezék belátása szerint a pénzzel.

– Az ötezer-ötszázról szólót visszaadom – mondta Paj –, az ezerről szólót egyelőre kölcsönvesszük. Nem a saját céljaimra kívánom felhasználni, hanem bevételezzük a pénztárba, ebből fedezzük majd az ügy további felderítéséhez szükséges kiadásokat. Ha mindenre fényt derítettünk, jelentést írunk a kormányzónak, s akkor visszakapod a pénzedet.

– Tegyen úgy, ahogy jónak látja – ismételte az öregember, s a váltót eltéve eltávozott.

Paj mester az írnok gondjaira bízta a váltót, amelyet annak egy bírósági igazolást felmutatva a kibocsátó bankban kellett beváltania. Azzal nevetve Kang Pihez fordult:

– Bizonyára jót derült azon, hogy itt mindenki szeme láttára megvesztegetést fogadok el.

– Ugyan már, hogyan merészném méltóságodat kinevetni? méltatlankodott a mandarin.

Azzal megverték a dobokat, s befejeződött a tárgyalás.

Egy ilyen nagy vihart kavart bírósági ügyről Csiho járás apraja-nagyja tudott. Előző nap Paj mester megérkezése, másnap a tanúk és vádlottak beidézése borzolta fel a kedélyeket. Csiáék és Vejek is úgy számoltak, hogy legalább tíz napig, fél hónapig kell majd a járásszékhelyen időzniük. Ki gondolta volna, hogy egy óráig se tart majd az egész! Hazafelé menet nem győzték dicsérni Paj mestert.

Amikor a bíró visszavonult a Virágos Terembe, alig lépte át a küszöböt, a terem közepén álló hatalmas óra tizenkettőt ütött, mintha csak őt üdvözlőné.

– Méltóságod gombolja ki ruháit, s egyen valamit – javasolta Vang Ce-csin, aki vele tartott.

– Korai lenne még – csillapította Paj, aki észrevette, hogy Kang Pi is követte őket. – Nagyságotok foglaljanak helyet, lenne még valami mondanivalóm.

– Helyesnek tartja testvérem az ítéletemet? – kérdezte a különmegbízott Kangtól, miután valamennyien helyet foglaltak.

– Méltóságod bölcs döntésével nem merek vitába szállni válaszolta az. – Csupán azt nem értem, ha Vejéknek nem volt vaj a fejükön, miért akartak megvesztegetni? Én soha életemben egy krajcárt sem adtam senkinek.

Paj mester elkacagta magát:

– A felsőbbtség éppen ezért becsüli nagyságodat. Ebből is látható, hogy nem mindenkinek a pénz az istene. A tisztakezű emberek tulajdonképpen a legnagyobb tiszteletet érdemelnék, de sajnos akadnak közöttük rossz természetűek, akik azt hiszik: mindenki más becstelen, csak ők a tisztességesek. Ez az elképzelés nagyon ártalmas, és sok kárt okoz. Ne vegye rossz néven az őszinteségemet, de nagyságod is ebben a betegségben szenved. Ami pedig Vejek megvesztegetési kísérletét illeti, a világ dolgaiban járatlan falusi emberekről lévén szó, ezen nincs mit csodálkozni. – Azzal a járásfőnökhöz fordult. – Most, hogy a perrel végeztünk, elküldhetnénk a névjegyeinket Tie úrhoz, s idehívathatnánk. – Majd Kanghoz fordult. – Seng-mu testvér nem ismeri ezt az embert? Ő az a bizonyos orvosságárú, akiről az imént említést tett. Tie Jingnek hívják, Pu-can az irodalmi neve. Bátor fickó, aki alapos ismeretekkel rendelkezik, ugyanakkor szerény, soha meg nem bántana senkit. Mivel testvérem őt is a hitványak közé sorolja, ezért érzem úgy, hogy kissé túlzottak az ítéletei.

– Csak nem a tartományszékhelyen forgolódo Öreg Canról van szó? Ő lenne ez az Öreg Can? – csodálkozott Kang.

– Hát persze hogy ő az!

– Azt beszélik, a kormányzó úr meghívta a jamenbe, hivatalt, előléptetést ígért neki, de ő inkább megszökött az éj leple alatt. Erről az emberről van szó?

– De még mennyire! S nagyságod még bíróság elé akarta állítani!

– Ezt csak a butaságomnak köszönhetem – vörösödött el Kang Pi. – A nevét régen ismerem már, de személyesen még sohasem találkoztam vele.

A járásfőnök felemelkedett a helyéről:

– Méltóságodnak ruhát kell váltania.

– Öltözzenek át valamennyien – javasolta Paj mester. – Kellemesebben fog esni az evés-ivás.

Vang és Kang visszavonultak a szobáikba, hogy ruhát váltsanak, majd ismét megjelentek a Virágos Teremben, Öreg Can éppen akkor érkezett oda. Először a járásfőnököt, majd Paj mestert és Kang Pit üdvözölte tiszteletteljes kézösszeillesztéssel, akik viszont a kang főhelyére ültették vendégüket. Paj mester mellette foglalt helyet.

– Méltóságod észjárásának gyorsasága igazán bámulatra méltó! – lelkesedett az orvos. – Egy ilyen bonyolult ügy megoldásához alig félórácskára volt csak szüksége!

– Ugyan már – hárította el a dicséretet a mandarin. – Megbízatom könnyebbik felét teljesítettem, a nehezebbik éppen uraságodra vár.

– Ezt meg hogyan értsem? – csodálkozott hősünk. – Én se magas beosztású hivatalnok, se porkoláb nem vagyok. Mi közöm lehet nekem ehhez az egészhez?

– Hát a kormányzó úrnak ki írta a levelet? – kérdezte Paj.

– Én – válaszolta Öreg Can. – Ölbe tett kézzel kellett volna néznom, hogy ártatlan embereket

végezzenek ki?

– Így igaz – bólintott Paj –, aki még életben van, azt meg kell menteni, de a holtaknak nem kell talán igazságot szolgáltatni? Gondolja csak meg, boldogulna-e ilyen különleges ügy felderítésével egy átlaghivatalnok? A kényszerűség visz rá, hogy olyan Sherlock Holmes¹ segítségéhez folyamodjak, mint amilyen uraságod!

[1 Lin Su és mások fordításaiból Conan Doyle *Sherlock Holmes*-a népszerű volt a kínai olvasók körében.]

– Én ugyan nem rendelkezem kiváló képességekkel – mosolyodott el hősrünk –, de ha méltóságod ragaszkodik hozzá, semmi akadályja sincs annak, hogy a rendelkezésére álljak. Csupán azt kérem, hogy Vang nagyságos úr adjon egy felhatalmazást, s máris indulhatok. Közben felszolgálták az ebédet.

– Kérem, fogyasszák jó étvággyal! – invitálta Vang Ce-csin az asztalhoz a többieket.

– Huang Zsen-zsuj nem tartózkodik már itt? – kérdezte Paj mester. – Miért nem hívjuk meg őt is?

– Már meghívtuk – világosította fel Vang, de még be sem fejezhette, amikor betoppant Huang, aki üdvözölte a jelenlevőket.

A járásfőnök kezében megállt a boroskancsó, mert nem tudta, hogyan ültesse a vendégeket.

– Természetesen Tie úré a főhely – mondta Paj mester.

– Szó sem lehet róla – tiltakozott az orvos. De hiába vonakodott, végül mégis neki kellett elfoglalnia, a második hely Pajé lett.

Miután iddoggáltak egy keveset, s elszavalták az ilyenkor szokásos rigmusokat, Paj mester tovább győzködte hősrünket, hogy Hszü Liangot csak a látszat kedvéért bízta meg ezzel a feladattal, valójában az ő fáradozásaira van szükség. Ce-csin és Zsenszuj is olyan buzgón helyeseltek, hogy az orvosnak végül is meg kellett adnia magát.

– Vegye fel a Vejük ezer ezüstjét költőpénzül – tanácsolta Paj. – Ha nem lesz elég, Ce-csin testvérünk kiutalhat még további összegeket. Nem kell takarékoskodni, az a legfontosabb, hogy fény derüljön mindenre.

– Nincs szükségem a pénzre – háritotta el az ajánlatot Öreg Can –, megkaptam már a tartományszékhelyről a négyszáz ezüstömet, amelyből vissza akartam fizetni Ce-csin testvérnek az adósságomat. Ezt most erre a célra kölcsön venném. Ha sikerül fényt deríteni a bűnügyre, akkor Csang kormányzóval megtérítem a kiadásaimat. Ha meg kudarcot vallók, úgyis elbujdosom valahová messze, hogy ne kelljen itt szégyenkezni az emberek előtt.

– Természetesen megtérítjük a kiadásait – egyezett bele Paj mester –, de ha elfogyna a pénz, jelentkezzék a többiért, nem szabad, hogy ezt a fontos dolgot kicsinyes takarékoság akadályozza.

– Rendben van – bólintott az orvos.

Az étellel hamar végeztek. Paj mester nyomban búcsút vett tőlük, s átkelt a folyón, hogy a tartományszékhelyre visszatérve beszámoljon küldetésének eredményéről. Másnap Huang Zsenszuj és Kang Pi is követték.

Aki kíváncsi a továbbiakra, olvassa el a következő fejezetet is.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET
*melyben ismét megrázzák a csengettyűfüzért
Csitung falvában; Csinan városában pedig ügyes csapdát
állítanak.*

Öreg Can aznap délután, amikor Paj mestertől megkapta a megbízatását, szállására visszatérve azon töprengett, hogyan fogjon hozzá, a végrehajtásához. Éppen a gondolataiba mélyedt, amikor a fogadós egy látogatót jelentett be:

- Egy bizonyos Hszü Liang nevű porkoláb szeretné a tiszteletét tenni a járási jamenből.
- Engedjék be – mondta az orvos.

A szobába lépő porkoláb tiszteletteljes térdhajtással üdvözölte a házigazdát, majd közelebb lépve így szólt:

– Várom nagyságod utasítását: itt legyenek a szolgálatára vagy pedig utazzam előre? A járás kiadta az ezer tallért. Mi legyen vele? Utaljuk át oda, vagy pedig itt helyezzük el valamelyik pénzváltó fiókban?

– Erre a pénzre most nincs szükségünk, őrizzük egyelőre a pénzváltónál – javasolta az orvos. – A baj csak az, hogy az ügy igen bonyolult. Nem kétséges, hogy mérgezésről van szó, de nem valamiféle közönséges mérget használtak. Ezt két fontos tünet bizonyítja: az ízületek nem merevedtek meg és az arcszínük sem változott meg. Attól tartok, hogy valamilyen külföldi anyagot használtak. Indiai kendert vagy más effélét. Holnap mindenekelőtt a tartományszékhelyre utazom, ott ugyanis van egy Kínai és Nyugati Gyógyszerek Nagy Tárháza nevű patika. Körülnézek majd egy kicsit benne. Te pedig utazzál Csitungba, s szaglászsd ki, nincs-e valaki, aki külföldiekkel tart kapcsolatot. Ha ennek a méregnek az eredetét sikerül kinyomoznunk, nagy lépéssel jutottunk előbbre. De hogy tudunk találkozni?

– Van egy testvérem, Hszü Mingnek hívják. El is hoztam magammal, őt itt hagynám uraságod szolgálatára. Gyors észjárású fickó. Bármilyen utasítást kap, végrehajtja.

– Kitűnő – bólintott hősünk.

Hszü Liang kiintett az ajtón túlra, s egy harminc feletti férfi lépett be a helyiségbe, majd gyorsan fél térdre ereszkedett.

– Ez a fivérem, Hszü Ming – mutatta be a porkoláb, majd a testvéréhez fordult. – Itt maradsz, és Tie urat fogod szolgálni. Ezután megkérdezte az orvost: – Üdvözölhetem a kis nagyságos asszonyt?

Hősünk fellebbentette a másik szoba függönyét. Gyűrűs Jégmadár az ablak mellett ült, s intett látogatóinak, hogy kerüljenek beljebb. Azok üdvözölték, a fiatalasszony pedig viszonzta a köszöntésüket. Azzal a Hszü testvérek hazamentek csomagolni.

Lámpagyújtásra Huang Zsen-zsuj is visszaérkezett.

– Már két nappal ezelőtt el akartam utazni – mondta –, de nem hagyott nyugodni ez a tárgyalás, ezenkívül Vang Ce-csin sem engedett. Most, hogy a pernek vége, holnap reggel visszaindulok a tartományszékhelyre, hogy beszámoljak megbízatásom teljesítéséről.

– Én is oda készülök – jegyezte meg az orvos. – Mindenekelőtt fel kell keresnem a Kínai és Nyugati Gyógyszerek Nagy Tárházát és mindazokat a helyeket, ahol a mérgezés után érdeklődhetem. Másrészt ennek a terhes megbízatásnak a sikeres teljesítéséhez valami biztos búvóhelyre van szükségem, ahol szabadon mozoghatok.

– Tágas otthonom van a városban, uraságod egyelőre meghúzhatná magát nálam – ajánlotta fel a mandarin. – Ha nem felel meg, még mindig ráér másikat keresni. Mi a véleménye róla?

– Igazán nagyon megfelelő volna – lelkesedett Öreg Can. Gyűrűs Jégmadár komornája nem volt hajlandó a tartományszékhelyre követni őket.

– A feleségem elkísérné a fiatal nagyságát a városba, s vele maradna egészen addig, amíg nem sikerül komornát fogadniuk javasolta Hszü Ming.

Így azután mindent szépen elrendeztek. Gyűrűs Jégmadár elutazása előtt látni akarta még az öccsét. Adott neki néhány ezüstöt. A búcsúzáskor a testvérek elsírták magukat. A kocsirol és a többi teendőről Hszü Ming gondoskodott.

Másnap reggel az egész társaság együtt indult útnak. A Sárgafolyó partjához érve Öreg Can és

Zsen-zsuj nem mert tovább a kocsiban maradni. Kiszálltak, hogy gyalog keljenek át a jégen. A parton ott állt már egy kocsi, amelyből láttukra egy nő ugrott ki. Megragadta Gyűrűs Jégmadárt és keserves zokogásra fakadt.

Hogy ki volt ez a teremtés? Nem más, mint Jégmadár Virág. Mivel kora reggel indultak útnak, a mandarin nem hívta oda a lányt búcsúzkodni. Minden elintéznivalót Huang Sengre bízott. Jégmadár Virág, attól tartva, hogy Zsen-zsujt hivatalos személyek fogják búcsúztatni, este nem merte felkeresni. Egész éjjel nem jött álom a szemére. Pirkadatkor bérelt egy lovas kocsit, s kihajtatott a folyópartra, ahol megvárta őket, hogy elbúcsúzhasson a barátnőjétől, ahogyan az szokás.

Miután jól kisírták magukat, Öreg Can és Zsen-zsuj megpróbálták megvigasztalni a lányokat, majd a távozók átsétáltak a folyó jegén.

A folyótól a tartományszékhelyt negyven mérföld sem választotta el. Egy óra múlva már Huang Zsen-zsuj Keleti Nyíl utcai háza előtt állt a kocsijuk. Amikor kikászálódtak, és beléptek az épületbe, a mandarin nem mulasztotta el, hogy eleget tegyen mindannak, amit a gondos házigazdától az illem megkíván, de erre most ne is fecsérjük a szót.

Ebéd után Öreg Can utasította Hszü Minget, hogy szerezzen be minden szükséges holmit, maga pedig felkereste a Kínai és Nyugati Gyógyszerek Nagy Tárháza patikát, ahol alaposan kifaggatta a tulajdonost. Kiderült, hogy a patika csak üvegekben tárolt, kész orvosságokat forgalmaz, amelyeket Sanghajból hozatnak, porokat nem mérnek. Amikor pedig vegytani fogalmak felől érdeklődött nála, a derék ember úgy bámult rá, mint borjú az új kapura. Az orvos számára világossá vált, hogy a méreg semmi esetre sem származhat innen.

Gondterhelten távozott a patikából, s úgy döntött, hogy hazamenet útba ejti Jao Jün-szungot. Szerencsére otthon találta, s Jao úr ottfogta vacsorára.

– Paj mester tegnap este megérkezett, s a Csiho járási dolgokról részletesen beszámolt a kormányzó úrnak. Elmondotta azt is, hogy mivel bízta meg uraságodat. A kormányzó úrral madarat lehetett volna fogatni örömeiben. Arról azonban nem tudott, hogy uraságod ellátogat a tartományszékhelyre. Holnap tiszteletét teszi a kormányzó úrnál? – kérdezte a házigazda.

– Nem látogatom meg, még sok elintéznivalóm van – válaszolta az orvos, s Cacsouból küldött levelének sorsa felől érdeklődött:

– Hogyan tájékoztatta a tartalmáról a kormányzó urat?

– Egyszerűen megmutattam neki a levelet. Napokig látszott rajta, hogy mennyire elszomorítja a dolog. Közölte, hogy soha többé nem ruházza fel teljhatalommal Jü Hszient.

– Miért nem hívatta vissza?

– Látszik, hogy uraságod mégiscsak kívülálló – mosolyodott el a házigazda. – Olyan nincs, hogy ha valakit teljhatalommal ruháznak fel, utána rögtön visszahívják. Különbösen is, minden vezető arra törekszik, hogy eltusolja a hibás döntéseit. Az is ritka, hogy valaki ilyen, mint a mi kormányzónk.

Hősünk megértően bólintott. Még sokáig beszélgettek, amikor Öreg Can végül búcsút vett, hogy hazatérjen.

Másnap elment a katolikus templomba, ahol tiszteletét tette egy bizonyos Cochess nevű plébánosnál. Kiderült, hogy a pap járatos a nyugati orvostudományban és a kémiában, Öreg Can nagyon elégedett volt, és elmesélte neki az egész históriát, majd megkérdezte, hogy szerinte milyen méreg végzett az áldozatokkal. A plébános sokáig törte a fejét, de semmi sem jutott az eszébe. Ezután átböngészett egy rakás könyvet, de nem talált olyan hatóanyagot, amely ilyen tüneteket idézne elő.

– Az én ismereteim itt véget érnek – mondta végül a pap –, mást kell megkérdezniem.

Öreg Can csalódottan hallgatta a plébános szavait.

A tartományszékhelyen nem akadt már több tennivalója. Összeszedte hát a cókmókját, s Hszü Minggel útnak indult Csiho járásba.

"Hogyan nyomozzak én itt?" – töprengett. Végül csináltatott magának egy új csengettyűfüzért, vásárolt egy ütött-kopott orvosságosládikót, s teletöltötte gyógyfűvel. Hszü Minget utasította, hogy külön utazzék, amikor pedig a faluban összetalálkoznak, tegyen úgy, mintha eddig nem ismerték volna egymást. Hszü Ming távozása után hősünk Csiho járásban egy teljes hónapra kocsit bérelt, napi három ezüst krajcárért. Attól tartva, hogy a kocsisnak esetleg eljár a szája, neki sem mondta

meg az igazat.

– Gyógyítással foglalkozom, de itt a járásszékhelyen nem akad már több munkám. Milyen nagyobb község található a környéken? – kérdezte tőle.

– Negyven mérföldre északkeletre van egy, amelyet Csitung falvának hívnak – mondta a kocsis.

– Népes hely. Minden dekád harmadik és nyolcadik napján nagy vásárt tartanak, több tucat mérföldről özönlik oda a nép. Ott kellene szerencsét próbálnia.

– Kitűnő ötlet – bólintott Öreg Can.

Másnap a holmijait a kocsira téve útnak indult Csitung falva felé. Jómaga hol felült rá, hol pedig gyalogosan baktatott mellette.

A községet kelet-nyugati irányban forgalmas utca szelte keresztül, ettől északra és délre kis síkatorok húzódtak.

Hősünk előbb körülnézett a faluban. A főutca két végén vendégfogadók sorakoztak. A keleti végén állt a Három összefogás Felvirágzása Szálló, amely viszonylag tisztának tűnt. Így hát itt vett ki a nyugati szárnyépületben egy szobát. A helyiségben nagy kangot talált. Egyik felét a kocsisnak ajánlotta fel, a másikat maga foglalta el.

Másnap reggel tízkor ébredtek, megreggeliztek, majd az orvos a csengettyűfüzért rázva, nyakába vette a települést. Minden terv nélkül bebarangolta a főutcat és a síkatorokat. Egyszer csak a főutca egyik északi mellékutcájában találta magát egy nagy, emeletes épület előtt. "Itt alighanem tehetős emberek laknak" – gondolta magában. Ezért megállt a kapu előtt, fogta a csengettyűfüzért, s teljes erőből megrázta. Odabentről egy fekete szakállas, idős férfi lépett ki.

– Uraságod ért a sebek gyógyításához? – kérdezte az orvostól.

– Értek valamicskét – válaszolta az.

Az öreg bement az épületbe, majd hamarosan visszatért.

– Kérem, foglaljon helyet odabent – hívta Öreg Can.

A főkapu után újabb ajtó következett, amely a fogadószobába nyílt. Az oldalfülkében egy öregember ült a kang szélén, Öreg Can láttára felemelkedett a helyéről.

– Uraságod helyezze magát kényelembe – mondta.

Az orvos Vej Csien ismerte fel az illetőben, de úgy tett, mintha most látná először.

– Kit tisztelhetek önben? – kérdezte az öregapótól.

– Vejnek hívnak, s uraságodnak mi a becses neve?

– Csín a családnevem – válaszolta az orvos.

– A kislányomnak fájnak az ízületei, milyen orvosságot javasol rá?

– Ha nem láttam a beteget, hogyan javasolhatnék orvosságot?

– kérdezte vissza hősünk.

– Igaza van – ismerte el a házigazda, s az egyik szolgát a belső helyiségekbe küldte megtudakolni, hogy bemehetnek-e.

Kisvártatva visszatért a szolga.

– Odabent várják a doktor urat – jelentette.

Vej Csien a fogadóterem mögötti keleti szárnyépületbe vezette hősünket. A szárnyépület két ablakos és egy ablaktalan helyiségből állt. Odabent egy izgatott nőt találtak, aki maga alá húzott lábbal egy kis asztalkára támaszkodva ült a kangon. Harmincesztendő lehetett. Üdvözlésükre megpróbált lemászni a kangról, de nem futotta az erejéből.

– Maradjon csak a helyén – kiáltotta Öreg Can. – A pulzustapintáshoz ez a helyzet tökéletesen megfelel.

Vej apó a főhellyel kínálta hősünket, maga pedig az egyik zsámolyra telepedett le.

Az orvos mindkét karján végigtapogatta a nő pulzusát, majd megállapította:

– A kisasszonynak keringési zavarai vannak. Mutassa csak a kezét!

A nő az asztalkára tenyereit. Az orvos nagyon megsajnálta: az asszonyka ujjpercei zöldeslilás színben játszottak.

– Uraságodnak meg kellene valamit mondanom, de nem merem – szólalt meg végül.

– Mondja csak ki bátran – biztatta az öreg.

– Ne vegye sértésnek, de ez olyan, mintha a kisasszonyt bírósági vallatásnak vetették volna alá.

Ha nem látunk mihamarabb hozzá a gyógyításhoz, örök életére nyomorék marad.

– Hát igen, erről van szó – sóhajtott az öreg. – Kérem, hogy alkalmazza a szükséges gyógymódot. Ha eredményes lesz, busásan megjutalmazom.

Hősünk írt egy receptet, s átadta az öregúrnak.

– Ha az orvosság hat, kérem, értesítsenek. Itt lakom a Három Összefogás Felvirágzása Szállóban.

Ettől fogva Öreg Can mindennap meglátogatta a betegét. Három-négy nap múlva már régi ismerősként fogadták. Vej apó a fogadóteremben ott marasztalta egy kis időgálásra.

– Hogyan lehetséges, hogy ilyen gazdag család tagját bírósági kínvallatásnak vessék alá? – tudakolta az orvos.

– Ön nem idevalósi, nem ismeri ezeket a dolgokat – mondta Vej apó. – A lányomat Csiáék nagyobb fiához adtam feleségül, a vőm azonban tavaly váratlanul meghalt. A sógornője, Csia kisasszonyka már régen összeszűrte a levét a nyugati faluban lakó Második Vu fiatalúrral, akit csak "Ingyenélő"-nek neveznek a népek. Csak látni kellett volna, hogy milyen pillantásokat vetettek egymásra! Annak idején, amikor házasságra került volna sor közöttük, a szerencsétlen lányom borított fel mindent. Ettől fogva ez a Csia kisasszonyka senkit sem gyűlölt jobban nála. Most tavasszal a kisasszony a nénikéjénél összeszövetkezett ezzel az "Ingyenélő"-vel, s valamilyen méreggel kiirtották az egész Csia családot, a járásfőnökségen azonban az én lányomat vádolták meg a gyilkossággal. A szerencsétlenségünk ezzel a Kang bíróval hozott össze minket. Bárcsak ezer késsel aprítanak darabokra! Ez a fejébe vette, hogy az ajándékba küldött holdlepénybe arzént tettünk. Szegény kislányom nem is tudom, hányszor ájult el a kínvallatások során. Úgy hírlett, hogy már meg is született a döntés a felnégyelésről. Szerencsére van még szeme a Kegyes Mennyei Atyának! A kormányzó úr elküldte egy rokonát, hogy titokban járjon a dolgok után. Az illető a Déli kapuhoz címzett vendégfogadóban szállt meg, s kinyomozta, hogy a családom ártatlan a dologban. Amikor jelentette a kormányzó úrnak, az nyomban utasítást küldött, hogy vegyék le rólunk a bilincseket. Tíz napba sem telt, s a kormányzó úr elküldte ide Paj mestert, aki olyan becsületes, mint a magasságos Ég. Egy óra alatt tisztázott minket minden rágalom alól! Úgy hírlik, hogy megint küldenek ide valakit az ügy felderítésére. Ez a teknősbéka Ingyenélő Vu, amíg mi a börtönben voltunk, minden áldott nap Csia kisasszonykával szórakozott. Amikor pedig értesült a perújrafelvételről, meglépett.

– Ha ilyen égbekiáltó igazságtalanságot követtek el uraságodék ellen, miért nem jelentették fel őket? – kérdezte hősünk.

– Ugyan mire jó a pereskedés? Ha vádaskodom, bizonyítékot kérnek tőlem. Ahogy mondani szokás: "Házasságtörést csak tettenéréssel lehet bizonyítani." Ha erre nem vagy képes, úgy visszamarnak, hogy attól koldulsz. Szerencsére a Mennyei Atya mindent lát, s eljön a nap, amikor megbosszul minket!

– Miféle mérget használtak? Hallott erről valamit?

– Ki tudja? Igaz, dolgozik nálunk egy asszony, Vang Ernek hívják a férjét, vízfordással foglalkozik. A bűntény napján éppen Csiáék konyhájára hordta a vizet. Látta Ingyenélő Vut, épp akkor látogatott Csiáékhoz, akik metélt tésztát főztek. Vang Er szemtanúja volt, amikor Vu kiosont a konyhába, s egy üvegcséből titokban beleöntött valamit a lábasba, majd eltűnt. A vízfordó gyanúsna talála a dolgot, ezért amikor később tésztával kínálták, nem evett belőle. Két óra sem telt bele, amikor nagy óbégatásra lett figyelmes. Vang Er senkinek sem merte elmondani, hogy mit látott. Csak a felesége tudott a történetekről, ő szólt a lányomnak. Ám hiába hívtam ide a fickót, az megmakacsolta magát. "Semmiről sem tudok" – erősködött. Erre az asszonyát vettük megint elő, de az sem mert már megnyikkanni. Azt beszélik, hogy amikor hazamentek, otthon Vang Er alaposan ellátta a fehérnép baját. Gondolja csak meg uraságod, miféle hivatalos bejelentés alapjául szolgálhat ez?

Öreg Can megértően sóhajtott.

Amikor elhagyta Vejek házát, megkereste Hszü Liangot, s elmesélte neki, amit hallott. Megkérte, hogy mindenekelőtt ezt a Vang Ert fogja fülön, s hozza el.

Másnap Hszü Liang Vang Errel jelent meg az orvosnál, aki mindenekelőtt húsz ezüsttel támogatta meg a vízfordó "családi kiadásait", s arra kérte, hogy menjen velük tanúvallomást tenni.

– A kosztot és a többi szükséges kiadást mi fedezzük, s ha vége lesz az egész ügynek, még száz ezüst üti a markodat mondta Öreg Can.

Vang Er eleinte hallani sem akart a dologról, de az asztalon heverő ezüst lassacskán mégiscsak meggyőzte, hogy helyesebb, ha vállalja a megbízatást.

De azért megtudakolta:

– Ha utána mégsem adják ide a száz ezüstöt, ugyan mit tehetek?

– Ez sem gond – nyugtatta meg az orvos. – Odaadom előre a száz tallért, amelyet egy megfelelő pénzváltónál letétbe helyezünk, te pedig írsz nekem egy elismervényt a következő szöveggel: "Saját szememmel láttam, amikor Vu úr a mérget az ételbe öntötte, és ezt kész vagyok bíróság előtt is tanúsítani. Vallomásom megtételét követően fáradozásaimért cserébe szabadon rendelkezhetem az X bankban elhelyezett száz ezüst felett. A megállapodást mindkét fél szabad elhatározásából kötötte, és szigorúan megtartja." Nos, mit szólsz hozzá?

Vang Er még mindig habozott.

Erre Hszü Liang elővette a száz ezüstöt és a kezébe nyomta:

– Én nem félek attól, hogy megszöksz. Nesze, itt a pénz, tedd el előre. Nos? Ha nem akard, akkor hagyjuk az egészet!

Vang Er tépelődött még egy keveset, de mivel az ezüstöknek nem tudott ellenállni, végül is beleegyezett, Öreg Can előkapta az ecsetjét, s megírta a kötelezvényt. Megvárta, amíg a vízfordó elteszi a pénzt, majd felolvasta neki a szöveget. Vang Er egy kereszttel és az ujjlenyomatával hitelesítette a dokumentumot. Mikor lát egy falusi vízfordó két nagy ezüsttekerceset? Magától értetődik, hogy boldogan nyomta rá az ujját a papírra.

– Pontos értesüléseim vannak róla, hogy Ingyenélő Vu jelenleg a tartományszékhelyen tartózkodik – jelentette Hszü Liang az orvosnak.

– Akkor mi is oda utazunk – döntötte el Öreg Can. – Először kipuhatolod, hogy mik a gyengéi, aztán majd megkörményekezünk.

– Igenis – mondta a porkoláb, majd hozzátette –, hát akkor viszontlátásra a városban.

Másnap hősünk előbb Csiho járásszékhelyre utazott, hogy a történekről röviden beszámoljon Vang Ce-csinnek, csak ezután indult a tartományszékhelyre. Kocsisának adott néhány ezüst fuvardíjat, azzal hazaküldte.

Megérkezésének estéjén felkereste Jao Jün-szungot, hogy tájékoztassa a tapasztalatairól, amelyeket annak tovább kellett adnia a kormányzónak. Kérte, hogy a Licseng járási jamenből küldjenek még két porkolábot, hogy Hszü Liangnak segítségére legyenek.

– Nyomára bukkantunk a fickónak – jelentette másnap este Hszü Liang. – Ingyenélő Vu a Felügyelő Jamen Út egyik déli mellékutcájában, a Csengék házában lakó Ezüstöske nevű kurtizánnal van sülve-főve együtt. Nappal mindenféle jelentéktelen alakkal kártyázik, az estéit meg ennél a nőnél tölti.

– Ez a leányzó egyedül lakik vagy többedmagával? Hány szobájuk van? Utána tudtál járni?

– Két "nővér" lakik együtt. A társnőjével három szobát foglalnak el. A nyugati szárnyépület két helyiségében a "szüleik" laknak. A keleti szárnyépület két helyiségéből az egyik a konyha, a másik pedig előszobául szolgál.

Öreg Can szaporán bólogatva hallgatta a beszámolót, majd figyelmeztette Hszüt:

– Erre az emberre nem szabad könnyelműen lecsapni. Túl súlyos a vád ahhoz, hogy könnyűszerrel beismerésre kényszeríthetnénk. Vang Er kevés bizonyíték ahhoz, hogy ennek alapján lecsukathassuk.

Azzal részletes tervet sugott Hszü Liang fülébe, hogy annak megfelelően járjon el...

Alighogy a porkoláb elment, Jao Jün-szungtól levél érkezett: "A kormányzó úr nagyon szeretne találkozni uraságoddal. Holnap délben feltétlenül keresse fel a hivatalában."

Öreg Can nyomban válaszolt a levélre, s másnap tiszteletét is tette a kormányzónál. Először a hivatalban dolgozó Jao Jün-szunghoz nézett be. Az elküldte a titkárát a kormányzó titkárához, hogy jelentse be hősünk megérkezését. Negyedóra telhetett el, amikor az orvost behívták a kormányzó dolgozószobájába. Csang kormányzó elé sietett, egészen az ajtóig, s úgy invitálta beljebb, Öreg Can tiszteletteljesen összeillesztette a tenyerét, csak azután ült le.

– Az elmúlt alkalommal, mivel egy közbejött személyes ügyemet kellett elintéznem, nem élhettem szíves vendéglátásával mentette ki magát az orvos. – Remélem, a kormányzó úr elnézte ezt nekem.

– Nemrégiben olvastam uraságod mélyenszántó levelét – mondta a kormányzó. – Álomban sem gondoltam volna, hogy Jü nagyságos úr ilyen kegyetlenségekre vetemedik. Az én hibám, hogy erre sor kerülhetett. A jövőben ilyesmi nem fordulhat többé elő! De a fensőbbsséggel szemben nem tehetem meg, hogy egyik nap magasabb posztra ajánljak valakit, a másik nap pedig a visszahívását javaslom.

– Az uralkodó iránti hűségünket a nép terheinek megkönnyítésével kell kimutatnunk – vélekedett Öreg Can. – Én nem látok ebben semmi kivetnivalót.

A kormányzó hallgatásba burkolózott.

Vagy félóráig diskuráltak még, amíg felszolgálták a teát, s hősünk elbúcsúzott vendéglátójától.

Közben Hszü Liang, Öreg Can utasításának megfelelően, felkereste a szóban forgó kis nyilvánosházat, ahol összeismerkedett Ezüstöske társnőjével, Aranyocskával, s ott kujonkodott és kockázott a többi vendéggel. Nem telt bele néhány nap se, s elválaszthatatlan jó barátokká váltak Ingenyelő Vuval. Eleinte hagyta, hogy a fiatalember elnyerjen tőle négy-ötszáz ezüstöt, amelyet készpénzben fizetett ki. Amikor második Vu már megkopasztani való baleknak nézte, fokozatosan visszanyerte tőle a pénzét, sőt hét-nyolcszáz ezüstöt Vunak a saját zsebéből kellett kifizetnie. Ingenyelő száz-kétszázat készpénzzel egyenlített ki, a többivel adós maradt.

Egyik nap Ingenyelő Vu a kilencest játszotta meg, és veszített. Hszü Liangnak kétszázat, a többieknek háromszázat kellett volna fizetnie. Az otthonról hozott pénzét ekkorra már teljesen elverte, a partnerek viszont követelték a járandóságukat.

– Játsszunk még egy menetet – javasolta Vu –, azután majd együtt számoljuk el az egészet.

Ám a többiek nem akartak belemenni:

– Még azt sem tudod kifizetni, amit az imént veszítettél, ha megint vesztesz, még annyira se lesz pénzed!

Ingenyelő Vu dühbe gurult:

– Az én családomat majd felveti a sok pénz! Még soha senkinek nem maradtam az adósa! Ha majd megcsináljuk a végelszámolást, hazaküldök valakit az ezüstökért.

A többiek továbbra is a fejüket csóválták.

– Vu bátyám, volna egy javaslatom – szólt ekkor közbe Hszü Liang. – Adok én kölcsön neked, csak azt mondd meg, mikorra tudod visszaadni, mert három nap múlva feltétlenül szükségem lesz rá. Nem akarom, hogy miattad kényelmetlen helyzetbe kerüljek!

Ingenyelő Vu nem tudott úrrá lenni a játékszenvedélyén, azonnal beleegyezett.

– Miattam nem fogsz késlekedni!

Hszü Liang ekkor elővett ötszáz ezüst értékű bankjegyet, amelyből levonta a saját kettőszázat, a többit pedig átadta Vunak.

Amikor Ingenyelő látta, hogy ebből még tartozásainak visszafizetésére is alig futja, könyörgésre fogta a dolgot:

– Drága jó bátyám, adjál még ötszázat! Megforgatom egy kicsit, s máris visszafizetem.

– S mi lesz, ha vesztesz? – aggodalmaskodott a porkoláb.

– Holnap akkor is hiánytalanul megkapod az egészet – nyugtatta meg Második Vu.

– A szó elröppen, az írás megmarad – jegyezte meg Hszü. – Állíts nekem ki egy váltót holnapi határidőre, akkor adok pénzt.

– Semmi akadálya – egyezett bele máris Ingenyelő Vu. Nyomban kerített egy ecsetet, megírta az elismervényt, s átadta Hszünek.

Most már annyi pénze volt, hogy a több mint háromszáz ezüstnyi tartozásának kifizetése után is jó négyszáz tallér maradt a kezében. A pénztől pedig rögtön megjön az ember bátorsága.

– Adom a bankot – közölte.

Mivel egymás után kétszer is nyert, örömeiben madarat lehetett volna vele fogatni. Csakhogy a rossz kockajárás miatt az emberek csökkentették a tétjeiket. Dühösen dobta el a kockát, és veszített. Hiába hajigálta tovább, egyre csak veszített, a veszéstől pedig egyre jobban felpaprikázódott. Fél

őrségváltásnyi idő sem telt el, s a több mint négyszáz tallérból egy krajcár nem sok, annyi sem maradt.

Ült az asztal mellett egy Tao nevezetű férfi, akit a népek csak Dagadt Harmadik Taónak hívtak.

– Most viszont én adom a bankot – szólalt meg Harmadik Tao.

Ingyenélő Vunak ekkor már egy vasa sem volt, ezért csak kibicelni tudott.

Tao elsőre egyest dobott, s valamennyi részvevőnek fizetnie kellett. A második menetben nyolc pontot gyűjtött össze, de a szemben ülőnek is nyolc pontja volt, az oldalsó partnereknek kilenc, így megint csak a bank fizetett. Úgy tűnt, még annyira sem kedvez neki a szerencse, mint Ingenélő Vunak.

Második Vu izgalmasan nem lelte a helyét, s megint csak kérlelni kezdte a porkolábot.

– Édes bátyám! Jó testvérem! Adj még nekem kétszáz ezüstöt! Hszü Liang újabb kétszáz ezüstöt nyújtott át Ingenélőnek.

Az százat az Ég Sarkára, százat pedig a Három Mezőre tett.¹

[1 A kínai kockajátékban az Ég Sarka a bankkal szembeni és az attól balra lévő mező közötti mező, a rátett összeg felét lehet rajta elnyerni vagy elveszíteni. A szemben levő és a két oldalsó mezőn lévő összegek együttese a Három Mező. A teljes összeget lehet megnyerni vagy elveszíteni rajta.]

– Túl merészen játszol – figyelmeztette Hszü.

– Sose izguljál miatta – nyugtatta meg Vu.

Amikor lezajlott a kockamenet, kiderült, hogy a bank húsz pontot veszített. Második Vu kétszázat nyert, és örömeiben majd kibújít a bőréből. A tétjét nem változtatta meg. A negyedik menetben a bank nyert a Mennyei Kapunál és a bal oldali mezőn, de veszített a jobb oldali mezőn,² Ingenélő nem nyert, de nem is veszített.

[2 A Mennyei Kapu a bankkal szembeni mező; a bal, illetve jobb oldali mező a banktól esik balra, illetve jobbra.]

A második forduló első menetében a banknak az Ég Oszlopa segítségével sikerült mindenkit térdre kényszerítenie. Második Vunak maradt még kétszáza.

Ettől fogva a szerencse a bankra mosolygott, s nem csupán Ingenélő veszítette el megint a pénzét, de még Hszü Liangot is teljesen megkopsztották.

A porkoláb megdühödött, s az asztalra csapta Második Vu váltóját:

– Az egészet a Mennyei Kapura teszem. Ki meri megkontrázni?

– Megkontrázni megkontráznám, de ezt az értéktelen papírdarabot nem fogadom el – jegyezte meg Tao.

– Vu úrral talán becsapunk téged – kiáltotta felháborodásában Hszü, s a két ember majdnem ököltre ment egymással. A többiek megpróbálták lecsillapítani őket:

– Tao úr olyan sokat nyert, hogy ezt a kis engedményt igazán megtehetné! Mi közösen állnánk jól értük: ha a nyereségedet nem fizetnék ki, mi megadjuk.

Harmadik Tao hajthatatlan maradt:

– Csak akkor járulok hozzá, ha Hszü úr is ráírja a saját kezességét.

A porkoláb dühösen megragadta az ecsetet, s ráírta a váltóra a saját jóállását is, amelyben kijelentette, hogy önként magára vállalja a benne feltüntetett kötelezettséget, amelyet fedezettel rendelkezőnek ismer el. Tao csak ekkor állt rá a játék folytatására.

– Hszü úr – mondta Dagadt –, húzzál már egy jó lapot te is, hiszen így elnyerem az összes pénzed.

– Csak ne hetvenkedjél, dobd már el azt a szerencsétlen kockádat – sürgette Hszü.

Tao hetet dobott, Hszü megfordította a kártyáját: az Ég kilences volt. A porkoláb a kártyát dölyfösen az asztalra dobta:

– Ide nézz te Tao fiúcska, mit hozott az apukád!

Dagadt nem szólt egy szót se, csak kihúzott két kártyát, s miközben szüntelenül azt mormolta magában: Föld, Föld, Föld, lassú mozdulattal kiválasztotta az egyiket, majd lecsapta az asztalra:

– Hszüék kisunokája, ide süss, mit húzott a nagypapa!

A Föld Oszlopa adu feküdt az asztalon.

Dagadt Harmadik Tao eltette a váltót:

– Hszü úr, ha holnap nem hozod az ezüstöket, akkor a Licseng járási jamenben találkozunk!

Mivel mindenkinek elfogyott a pénze, s különben is elég későre járt, a társaság szétoszlott.

Hszü és Vu együtt távoztak, hogy Ezüstöcskéék kapuján zörgessenek:

– Azonnal hozzatok valamit enni, mert kopog a szemünk az éhségtől – kiáltották.

Mivel Aranyocska éppen vendéget fogadott, mindketten Ezüstöcskééhez mentek. Aranyocska odasímította az arcát a porkolábéhoz:

– Uraságod mennyit nyert ma? Adna belőle néhány ezüstöt?

– Több mint ezret veszítettem – válaszolta Hszü.

– Második Nagyságos Úr nyert? – tudakolta Ezüstöcske.

– Rólam jobb nem is beszélni – legyintett Ingenélő. Közben meghozták a vacsorát, egy tál halat, egy tál birkát,

két tál zöldséget, négy tányér hideg csemegét, egy rostélyost és két palack bort.

– Miért van ma ilyen hideg? – kérdezte Hszü Liang.

– Egész nap északnyugati szél fúj – magyarázta Aranyocska –, barna az ég, alighanem havazni fog.

Ingenélő és a porkoláb rosszkedvüket azzal akarták elhessegetni, hogy szorgosan töltögették egymásnak az itókát, s egyre kapatosabbak lettek.

Egyszer csak azt hallják, hogy odakintről bebocsátást kér valaki. Aranyocska "anyja", Nagylábú Csang Asszony nyitott kaput, s miközben beeresztette az illetőt, azt magyarázta:

– Elnézését kérem, Harmadik Nagyságos Úr, de nincsen szabad szobánk. Holnap látogasson meg minket.

– Az anyád szellemesét! – káromkodta el magát a jövevény. – Fütyülök is én arra, van-e szabad szoba vagy sem! Aliféle teknősbékatojás vendégek csücsülnek itt nálad? Lássuk, melyiknek van bátorsága idemerészkedni, s összemérni erejét az enyémmel? A gyávák négykézláb másszanak ki az utcára!

A hetvenkedő hangjában Harmadik Taóét ismerték fel.

Hszü Liangot a hallottak úgy felpaprikázták, hogy felugrott a helyéről, hogy kirohanjon. Aranyocska és Ezüstöcske minden erejükkel igyekeztek visszatartani.

Aki kíváncsi a továbbiakra, olvassa el a következő fejezetet is.

HUSZADIK FEJEZET

*melyben Ingyenélő, hogy pénzt szerezzen,
újabb gyilkosságon töri a fejét; a jeges vidéken lakó taoistától pedig
sikerül megszerezni a Lelket Visszatérítő Illatot.*

Ott tartottunk, hogy Aranyocska és Ezüstöcske minden erejükkel Hszü Liangba csimpaszkodtak. Második Vu az ajtó közelében ült, félrevonta hát a függönyt, s egy kis résen át kilesett. A kipirult arcú, tökrészeg Harmadik Tao ekkor már a fogadószoba közepén állt. Az öt-hat láb magas óriás letépte Aranyocska függönyét, s döngő léptekkel előreindult. A lány vendége ruhája új javai eltakarta az arcát, s óbégatva kirohant a szobából. Nagylábú Csang Asszony követte Dagadtat, aki megkérdezte tőle:

– Hol van az a két teknősbékatojás?

– Harmadik Nagyságos Úr foglaljon helyet. Mindjárt itt lesznek. Mindjárt – csillapította az asszony, azzal lélekszakadva rohant be a többiekhez.

– Uraságotok meg ne merjenek nyikkanni – figyelmeztette odabent Vuékat –, ez a Harmadik Tao a járási hely őrség tiszt jé, akinek nagyon magasan ragyog a csillaga. Azt áztat el a járásfőnök úr előtt, akit csak akar. Nem is meri magára haragítani senki! Uraságodék ne vegyék zokon, de azt javaslom, minél hamarabb küldjék át a lányokat hozzá!

– Márpedig mi nem félünk tőle – jelentette ki Hszü. – Ugyan mit árthat nekünk ez a fickó?

Ám ekkorra Aranyocska és Ezüstöcske már régen kereket oldott. Második Vut meglehetősen kényelmetlenül érintette a dolog, hiszen a váltója Tao kezében volt. Mitévő legyen?

A szomszédból a hadfi szünni nem akaró hahotázása szűrődött át.

– Aranyocskám, Ezüstöcském, fogadjatok el tőlem száz-száz ezüstöt.

– Köszönjük Harmadik Nagyságos Úr bőkezűségét – válaszolták kórusban a lányok.

– Nem jár érte köszönet – hallatszott megint Tao hangja.

– Ezt két kisunokám ajándékozta nekem ma tisztelete jeléül. Összesen több mint háromezer ezüsttel szerencsétlettek meg. Vu unokámnak még egy váltója is hozzám került, Hszü unokám a jótálló. Ha holnap estig nem fizetik ki, kezembe adták az életüket!

– Undorító alak – mondta Hszü Liang Vunak –, de úgy hírlík, nagyon ért a verekedéshez, ezenkívül ötven-hatvan ember szolgál a keze alatt. De vajon lenyelhetünk-e ilyen sértést?

– A sértés semmiség – jegyezte meg Második Vu –, a nagyobb baj, hogy nála van a holnap lejárá ezer ezüstös váltónk. Most mit csináljunk?

– Nekem van otthon pénzem, de három napba is beletelik, amíg ide tudom hozatni. Ahogy mondani szokás: "Távoli vízzel nehéz közeli tüzet oltani!" – magyarázta a porkoláb.

Odakint Harmadik Tao tovább harsogott:

– Ma csak engem szolgáltok ki, megtiltom, hogy más szobájába is menjete! Ha nem fogadtok szót: fehéren döföm belétek a késem, s pirosan húzom ki!

– Megvalljuk Harmadik Nagyságos Úrnak, hogy ma mindkettőnknek vendége van – ismerte be Aranyocska.

– A kutya szellentését! – Harmadik Tao akkorát csapott az asztalra, hogy a teáscsészék csörömpölve potyogtak a földre.

– Ki meri feltartóztatni Harmadik Nagyságos Úr embereit? Kérdezzétek csak meg őket: a helyén van-e még a fejük? Ki mer agyoncsapni egy legyet a tigris koponyáján? Van énnekem pénzem az unokáimnál! Ha agyonverek is egyet-kettőt közülük, könnyűszerrel kifizetem azt a néhány ezer ezüstöt, amivel el lehet simítani a dolgot! Menj csak, kérdezd meg azt a két csecsszopót: a szemem elé mernek-e kerülni?

Aranyocska beszaladt Hszüékhez a váltóval: valóban az volt, amelyet Harmadik Tao nyert el a porkolábtól. Ettől még jobban az inukba szállt a bátorságuk.

Ezüstöcske is ájtött, s odasúgta nekik:

– Uraságotok túrjenek egy kicsit, hagyják, hadd keressünk mi is kétszáz ezüstöt! Még soha életünkben nem láttunk száz ezüstöt együtt! Uraságotoknak úgyszincs most pénzünk. Hagyjanak minket keresni, holnap azután borral és finom falatokkal vendégljük meg kettőjüket!

– Kotródj innen! – rivallt rá dühösen a porkoláb.

– Nagyságod ne haragudjék ránk – csillapította Aranyocska. – Itt az én kangomon meghúzzák magukat éjszakára, holnap pedig, miután Tao Úr elment, az én ágyneműmet melengetheti. Hugicám pedig Második Nagyságos Úrral lesz. Nos, mit szól hozzá?

– Hordd el magad! – ismételte a porkoláb.

– Pénzük, az nincs, de adják az urat! Hogy nem sül le szégyenükben a bőr a képükről! – dűnnyögte magában Aranyocska, és kilépett az ajtón.

Hszü Liangnak az erős felindulástól elfehéredett a képe, s szótlánul ült a helyén. Miután lecsillapodott egy kicsit, magához húzta Második Vut:

– Testvér, meg akarok veled beszélni valamit, hiszen egy járásba valók vagyunk. Itt a tartományszékhelyen olyan sérelem ért minket, amit nem nyelhetünk le! Nekem már az élettől is elment a kedvem! Gondold csak meg, ha holnap nem adod meg az ezer ezüstjét, bíróság elé cipeltél! Még mielőtt egyetlen mandarint látnál is, halálra kínoznak a fogdmegek. Akkor már, ha így is, úgy is a halál vár ránk, kerítsünk két tört, s aprítsuk miszlikbe ezt a gazfickót. Nos, mi a véleményed?

Miközben Második Vu az ajánlaton tűnődött, a szomszédos szobából beszűrődött Harmadik Tao kiabálása.

– Ez a senkiházi Második Vu Csiho járásban bűnöket követett el, a felelősségre vonás elől menekült ide. Majd én fülön fogom, s visszazsuppoltatom Csihóba. Meglátjuk, megtartja-e azt a rongy életét? Ki nem tudja, hogy ez a senkiházi Hszü meg a tettestársa? Együtt lógtak ide mind a ketten, hogy megmeneküljenek a büntetéstől.

Hszü Liang felugrott a helyéről, s elindult kifelé, de Vu visszatartotta:

– Van nekem más módszerem, de előbb esküdj meg az Égre, hogy nem árulsz el senkinek, csak akkor fedem fel előtted.

– Nézd csak, hogy irigyli! – háborodott fel a porkoláb. – Ha ilyen jó módszer áll a rendelkezésedre, tegyük el közösen láb alól a fickót. Az ötlet tőlem származik, ha elkapnak minket, én leszek a fővádlott, te csak a segítő társam. Nem vagyunk talán elég jó barátok ahhoz, hogy megbízzál bennem?

Második Vu így töprengett magában: "Nem butaság, amit Hszü mond, ráadásul ebből az ezer ezüstről holnap nagy botrány lesz. Nincs más választásunk." Így szólt hát a másikhoz:

– Édes bátyám, van nekem egy főzetem. Ha iszik belőle valaki, nem színezi el az arcát, s még a halhatatlanok sem derítik ki, hogy mérgeg végzett vele.

– Hiszi a piszi! – tamáskodott a porkoláb. – Én még sohasem hallottam ilyen csodaszerről!

– Ugyan, hát miért csapnálak be?

– Hol lehet ezt a pompás mérget kapni? Rohanok és veszek belőle.

– Nem üzletben árulják – csillapította Ingenyelő. – Ez év hetedik havában kaptam a Táj-hegy egyik barlangjában egy hegyilakótól. Neked adom, de nehogy bajba keverj!

– Ezzel ne legyen gondod – jelentette ki Hszü. Azzal kerített egy papírlapot, s ráírta: "Hszü úr megharagudott Tao úrra, s elhatározta, hogy elteszi láb alól. Tudomásul bírván róla, hogy Vu úrnak van egy kitűnő szere, amely azonnal átsegíti az embert a másvilágra, addig könyörgött, amíg Vu úr adott neki belőle. Vu úrnak magához a bűntényhez semmi köze sincsen." Amikor elkészült vele, átnyújtotta Ingenyelőnek: – Ha a bíróság elé citálnának minket, ezzel bizonyíthatod, hogy nem voltál benne a dologban.

Második Vu megnézte az írást, s megfelelőnek találta.

– Nem szabad késlekednünk – figyelmeztette Hszü. – Hol tartod a főzetedet? Siessünk érte!

– Itt van a párnaládikómban.

Azzal a kangról elővett egy kis bőröndöt, kinyitotta a zárját, s kihúzott belőle egy porcelán flakont, amelynek a száját viasszal gondosan lezárták.

– Hogyan jutottál ehhez a Táj-hegyen? – kérdezte Hszü.

– Hetedik hónapban Tientajból indultam a nyugati útvonalon fel a hegyre, visszafelé pedig a keleti útvonalon jöttem. Keskeny ösvényeken kellett haladnom. Egyik este kis fogadóban szálltam meg, ahol arra lettem figyelmes, hogy a kangra ágyneművel letakart holttest van kiterítve. "Hogyan

tehetitek a hullát a kangra?" – kérdeztem a háziaktól. "A férjem fekszik itt, de nem halt meg" – közölte az egyik asszony –, "a napokban a hegyekben talált egy kellemes illatú füvet, szedett egy csomót, hazahozta, s főzetet készített belőle. Alighogy felhörpintette, mintha meghalt volna. Mi természetesen sírtunk, jajveszékeltünk. Szerencsére él itt a hegyekben egy Kék Sárkány nevű taoista az egyik barlangban, aki aznap éppen érrefelé járt. A zokogásunkat hallva megnézte a tetemet, majd megtudakolta: "Milyen betegségben hunyt el a megboldogult?" Megmutattam neki a füvet. Amikor a kezébe vette, elnevette magát: "Ez nem mérég! Úgy hívják, hogy Ezer Napos Bódulat Fű. A férjedet még felébreszthetjük a tetszhalálból! Majd kerítek nektek ellenmérget. De gondosan vigyázz a testére, nehogy valami bántódás érje! Negyvenkilenc nap múlva itt vagyok az orvossággal, s akkor azonnal életre keltem." Megkérdeztem az asszonyt: "Van-e még abból a fűből?" Az asszony adott egy marékra valót. Én pedig hazahoztam, s főzetet készítettem belőle, majd egy kis flakonba töltöttem, hogy kéznél legyen, ha meg akarok tréfálni valakit. Most éppen kapóra jön.

– Hatásos ez a főzet? Mert ha Dagadtat nem dönti le a lábáról, akkor végünk van. Kipróbáltad már?

– Ez sohasem téveszt célt – nyugtatta meg Ingenyelő –, én már... – de itt elharapta a szót.

– Mit mondasz? Kipróbáltad már? – faggatta a porkoláb.

– Próbálni nem próbáltam, de láttam már, hogy valaki az elfogyasztása után szakasztott úgy festett, mint egy igazi halott. Ha Kék Sárkány nem menti meg, már régen eltemették volna.

Javában diskuráltak, amikor hirtelen fellebbent az ajtófüggöny, s egy férfi rontott be, aki egyik kezével Hszü Liangot, a másikkal Második Vut csípte nyakon.

– Nagyszerű! – rivallt rájuk. – Éppen egy rablógyilkosságot terveinek ki!

A jövevényben Harmadik Taót ismerték fel.

Hszü Liang jól megmarkolta a mérgeflakont, s összeszedte minden erejét, hogy kiszabaduljon Tao vasmarkának a szorításából, de Dagadtnak olyan ereje volt, akár egy bivalynak, ezért hiábavalónak bizonyult minden igyekezete. Második Vuéból, aki az ital és a nők rabja volt, még ennyire sem futotta. Ekkor Harmadik Tao füttyentett néhányat, s odakintről két-három tagbaszakadt fickó rontott be, akik Hszüt és Vut megkötözték. Dagadt saját maga kísérte a foglyait a Licseng járási jamen kapujához.

Az irodán bejelentette a történeteket, de azt a választ kapta, hogy ma már túl későre jár az idő, egyelőre bízza a vádlottakat az ügyeletes hivatalnok gondjaira, majd holnap reggel, amikor összeül a bíróság, átszállítják őket az állami fogdába. Hszü Liangnak szerencsére maradt még néhány ezüstje, amivel meg tudta kenni a hivatalos embereket, így azután nem esett bántódásuk.

Másnap reggel a Virágos Teremben kezdődtek meg a kihallgatások, amelyeket a bűnüldözési bizottság egyik tagja vezetett. A porkolábok elővezették a három embert. A kihallgatás vezetője a felperest kérdezte először, hogy mivel vádolja az alpereseket.

– Az elmúlt éjszakát Csangék itteni nyilvánosházában töltöttem – vallotta a hadfi. – Mivel a kelleténél néhány ezüsttel több volt nálam, a két fickó – amikor tudomást szerzett erről – elhatározta, hogy megöl a pénzemért. Éppen a kisszükségemet mentem ki elvégezni, amikor meghallottam, hogy arról pusmognak, hogyan tegyenek el láb alól. Nyomban fülön fogtam, s idecipeltem őket a bíróságra, hogy nagyságod ítélkezhesek felettük. A kihallgatás vezetője megkérdezte Hszüt és Vut:

– Miért terveltétek ki ezt a rablógyilkosságot?

– Hszü Liangnak hívnak, Csiho járásból származom – válaszolta a porkoláb. – Harmadik Tao megsértett minket, ezt akartuk megtorolni a gyilkossággal. Második Vu elmondta, hogy van egy kipróbált, biztos szere, amely tökéletesen hat. Éppen erről beszélgettünk, amikor Harmadik Tao elfogott minket.

– Vu Seng-kannak hívnak, szintén Csiho járásból származom, tudósjelölt vagyok – vallotta Ingenyelő. – Hszü úr sérelméhez nekem semmi közöm. Harmadik Tao meggyilkolásának terve Hszü úrtól származik. Én megijedtem, hogy ebből valami nagy baj lesz, ezért megpróbáltam visszatartani. Elmondtam neki, hogy van egy Ezer Napos Bódulat nevű főzetem, amely leveszi az embert a lábáról, anélkül, hogy az életét követelje. Mindez Hszü úr ötlete volt, még írást is adott

nekem róla. – Azzal elővette az igazolást, s átnyújtotta a kihallgatást vezető bírónak.

– Miről beszéltetek tegnap? – tudakolta Hszütől a vizsgálóbíró. – Mondj el pontosan mindent! Ne felejtse el, nekem jogomban áll, hogy szabadon bocsássalak titeket.

Hszü Liang erre szóról szóra elismételte előző napi beszélgetésüket.

– Szóval csak erős felindulásotokban mondtatok, amit mondtatok – állapította meg a vizsgálóbíró –, ezt még nem lehet gyilkossági tervnek minősíteni.

Hszü Liang homlokát a földhöz érintette:

– Nagyságod szeme élesen lát – hálálkodott. – Kegyelmezzon szegény fejünknek!

A vizsgálóbíró ekkor Második Vuhoz fordult:

– A Hszü Liang által előadottak megfelelnek a tényeknek?

– Szóról szóra – bólintott Ingenélő.

– Akkor nem követtetek el nagy bűnt – állapította meg a vizsgálóbíró, és utasította az írnot, hogy jegyezze le a vallomást, majd ismét Hszü kérdezte: – A főzetet tartalmazó flakon hol található most?

Hszü Liang előhalászta a zsebéből, s átnyújtotta a bírónak, aki feltörte a viaszpecsétet, s beleszagolt a kis edénybe. A folyadék illata, amelybe némi szeszszag vegyült, az orchideáéra és a mosuszéra emlékeztetett.

– Ilyen mérget mindenki szívesen felhajtana! – nevette el magát a bíró, majd átadta a flakont az írnotnak. – A főzetet elkobozzuk! A vádlottak ügyét, egymástól elkülönítve, adjuk a Csiho járásnak.

Attól fogva, hogy elhangzott az "egymástól elkülönítve", Hszü Liang és Második Vu útjai valóban elváltak egymástól. Estére kelve a porkoláb már fel is kereste Öreg Cant a flakonnal. Az orvos kiöntött egy keveset a folyadékból, hogy megnézzze. A színe olyan volt, mint az őszibarackvirágé, töményen illatozott. Amikor a nyelve hegyével megízlelte, édeskésnek tűnt.

– Az ilyen főzet persze hogy alaposan elhódítja az embert jegyezze meg, majd a kiöntött lét üvegtölcsérral szépen visszatöltötte a flakonba, s átadta Hszü Liangnak.

– Most már van tárgyi bizonyíték és tanú, nem kell többé attól fémnünk, hogy tagadni fog. Ám az elbeszéléséből úgy tűnik, hogy ez a tizenhárom ember nem is halt meg, magukhoz lehet még őket téríteni. Ezt a Kék Sárkány remetét én is ismerem, csak az a baj, hogy nincsen állandó tartózkodási helye, nehéz megtalálni. Te Vang Errel utazzál szépen vissza a járásotokba, s számoljál be mindenről a főnöködnek. Bár az ügyben sikerült mindent kinyomoznunk, egyelőre még korai lenne a felsőbb szerveknek jelenteni. Én holnap elindulok, hogy megkeressem Kék Sárkányt. Ha sikerül rátalálnom, tizenhárom embert adhatunk vissza az életnek. Hát nem szebb ez a befejezés?

– Igenis – bólogatott szaporán a porkoláb.

Másnap Ingenélő Vut a Licsengi járásból átszállították Csiho járásba. Hszü Liang és Vang Er tanúskodott ellene, így Második Vu már az első tárgyaláson mindent beismert. Egyelőre őrizetben tartották, de nem verték vasra. Türelmesen vártak az Öreg Cantól származó hírekre.

Hősünk pedig másnap bérelt egy szamarat, a hátára kötötte az ágyneműjét, s miután megreggelizett, a keleti útvonalon elindult a Táj-hegy felé. Hirtelen eszébe jutott, hogy Sun forrása mellett él egy jós, akinek azt hirdeti a cégtáblája: "An Ping-ce ismeri a sorsod." Ez az ember sokat lát-hall, az a legcélszerűbb, ha először nála tudakozódik a remete felől. Még az a szerencse, hogy a Déli kaput érintve úgylis el kell mennie a kunyhója előtt. A kapujához érve, kikötötte a szamarat, s lehuppant az egyik lócára.

Néhány udvariassági formula után az orvos megkérdezte An Ping-cét:

– Úgy hallottam, hogy uraságodat régi barátság fűzi Kék Sárkányhoz. Nem tudja véletlenül, hogy merre bolyong mostanában?

– Hát őt keresi? Mi dolga vele? – kérdezte vissza a jövendőmondó.

Öreg Can mindent részletesen elmesélt.

– Milyen balszerencse! – kiáltott fel An. – Tegnap még itt üldögélt nálam. Úgy tervezte, hogy ma, amint megpirkad, visszatér a hegyekbe. Nem járhat még tíz mérföldnyire sem a Déli kaputól.

– Valóban nincsen szerencsénk – sóhajtott hősünk is. De melyik hegyre tér vissza?

– A Belső Hegyi Fekete Gyöngyszem-barlangba. Tavaly még a Csodatevő Szirt hegyen élt, de

azt egyre több zárandok kereste fel, akik hozzá is bekukkantottak, s megelégedve a sok zaklatást, ide költözött át.

– Hány mérföldnyire van innen ez a barlang?

– Jómagam még nem jártam ott, de azt beszélük, mintegy ötven mérföldnyire lehet. Innen egyenesen dél felé kell elindulni, majd a Sárga Csira-szorost elhagyva nyugatra kell fordulni, a Fehér Hó-szakadéknál pedig ismét déli irányban folytassa az útját, s máris ott lesz a Fekete Gyöngyszem-barlangnál.

– Köszönöm a szíves eligazítást – hálálkodott Öreg Can, s felülve a szamarára, kikocogott a Déli kapun, ahol az Ezer Buddha hegyének lábánál keletre fordult, majd a hegyet megkerülve dél felé indult.

Több mint húsz mérföldet tehetett meg, amikor egy kis falucskába ért. Itt vásárolt néhány lepényt, majd miután megette, megtudakolta, hogy merre vezet az út a Fekete Gyöngyszembarlang felé.

– Ha továbbmegy, hamarosan odaér a Sárga Csira-szoroshoz – magyarázta egy öregapó. – Ezután nyugatra fordul, s megtesz még kilenc mérföldet, akkor elérkezik a Fehér Hó-szakadékhoz. Innen tizenhét mérföldre van déli irányban a Fekete Gyöngyszem-barlang. Csakhogy ez az útszakasz nagyon nehezen járható. Aki hozzászokott, az persze úgy sétál rajta, mint a tükörsima országúton, de annak, aki nem szokott hozzá: jobb nem is beszélni róla! Telis-tele van kisebb-nagyobb kövel, ráadásul még tüskés bokrokkal is. Egy élet nem elég rá, hogy odaérjen! Ki tudja, hányan pusztultak el az odavezető úton!

– Azért csak nem nehezebb ez az út, mint a szent könyvekért zárandokoló Tang szerzetesé? – mosolyodott el az orvos.

[1 Utalás Hszüan-cang VII. századi szerzetesre, aki Kínából útnak indult a buddhista szent könyvekért Indiába. Kalandos útja később nagy sikerű szépirodalmi művek tárgya lett, erről szól Vu Cseng-en: *Nyugati utazás* című regénye.]

– Bizony, majdnem olyan keserves – hunyorított az öreg, aki értette a tréfát.

Az orvos arra gondolt, hogy az öreg jót akart neki, nem szabad hát eleresztenie a füle mellett, amit mond. Ezért tiszteletteljesen így fordult hozzá:

– Öregapám, ne haragudjék, hogy annyit zaklatom a kérdéseimmel, de magyarázza el nekem: mikor járható könnyen ez az út, s mikor nehezen? Sokat tanulnék belőle!

– Ezen a hegyen olyan síkosak az utak, mint a sikamlós gyöngyszem – magyarázta az öreg paraszt. – Minden lépésnél akad egy kanyar, így például, ha egyenesen előrehaladsz, feltétlenül a tüskés bozótban kötsz ki. De összevissza kanyarogni sem szabad, mert akkor egy mély szurdok fenekére kerülsz, ahonnan ki nem jutsz többé. Elárulom neked az itteni közlekedés titkát, mert derék embernek látszol: az előtted álló út mindig a mögötted lévőből születik, minden második lépés után nézz hátra, sohasem fogsz eltévedni!

– Útmutatásodhoz tartom magamat – hálálkodott Öreg Can, majd búcsút vett az idős paraszttól, s útnak indult. Hamarosan valóban érkezett a Fekete Gyöngyszem-barlanghoz.

A bejáratánál egy öregemberre lett figyelmes, akinek a szakálla még a hasánál is lejjebb ért. Közelebb lépett hozzá, s tisztelettudóan üdvözölte.

– A szent emberben bizonyára Kék Sárkányhoz van szerencsém – fordult a szakállas férfihoz, aki sietve viszonzta az üdvözlést.

– Uraságod honnan érkezett, s mi járatban van? – tudakolta. Az orvos elmesélte a Csitung faluban történt bűnesetet.

– Ez így volt megírva a Sors Könyvében! – sóhajtott a remete. – De foglaljon helyet, mesélje el részletesebben a történetet.

A barlangban nem akadt se szék, se asztal, se más bútordarab, ezeket kisebb-nagyobb kövek helyettesítették. Kék Sárkány és Öreg Can a *házigazda* és a vendég helyét foglalta el.

– Az Ezer Napos Bódulat igen erős szer – magyarázta a remete. – Aki kisebb mennyiséget fogyasztott belőle, ezernapos álomba merül, aki többet, az már fel sem ébred többé. Egyetlen ellenszere van, a Lelket Visszatérítő Illat. Ezt a Nyugati bér, a Huasan hóborította csúcsain állítják elő különböző növények párlatából. Ha ezt a szert lassú tűzön felforralják, a legmélyebb kábulatból is felébreszti az embert. Mivel néhány hónapja a Tajsan egyik völgyében találtam egy ilyen

tetszhalottat, személyesen mentem el a Huasanra, hogy egy régi barátomtól kérjek egy keveset. Szerencsére maradt belőle valamennyi. Talán elég is lesz!

Azzal a sziklafalról leemelt egy lopótököt, amelyben mindenféle apróságot őrzött. Kivett belőle egy arasznyi fiaskót, s átnyújtotta az orvosnak, aki kiöntött néhány cseppet, hogy megnézzze. A fekete anyag a tömjénfa kátrányára emlékeztetett, s elviselhetetlen bűzt árasztott magából.

– Miért ilyen barátságtalan a színe meg a szaga? – kérdezte az orvos.

– Egy életmentő szernek miért kellene szépnek és jó szagának lennie?

Öreg Can tisztelettudóan bólogatott, majd attól tartva, hogy hasonló botlásaival eljátszhatja a remete jóindulatát, gyorsan megtudakolta, hogyan kell használni az ellenmérget.

– A beteget be kell zárni egy szobába, ahova egyetlen fuvallat sem hatolhat be kívülről, majd el kell kezdeni főzni ezt a párlatot. A mennyisége attól függ, hogy milyen állapotban van az elkábított személy. A jobb állapotban levő azonnal feléled, a rosszabb állapotban levőnek azonban sokáig kell melegeítem a párlatot, de végül ő is magához tér.

Öreg Can hálásan köszönetet mondott a remetének s azon az úton indult vissza, amelyen érkezett. Már alaposan beesteledett, amikor érkezett abba a vendégfogadóba, ahol az odafelé vezető úton elköltötte az ebédjét. Itt töltötte az éjszakát, s kora reggel visszaindult a tartományszékhelyre. Tizenegy óra sem volt még, amikor a kormányzóság épületében mindenről részletes jelentést tett Csang kormányzónak. Egyben azt is elmondta, hogy feleségével most Csitung falvába utazik.

– Becses családtagjait miért viszi magával? – csodálkozott a kormányzó.

– Mert ha férfit akarunk gyógyítani ezzel a szerrel, a párlatot nőnek kell felmelegeítenie, ha nőt, akkor pedig férfinak – magyarázta az orvos. – Ezért ágyasom nélkül nem boldogulnék.

– Akkor hát legyen úgy, ahogyan jónak látja. Remélem, hamar útnak indul, s gyorsan vissza is tér. Pecsétjeinket rövidesen elzárjuk,² kevesebb hivatali teher lesz a vállamon, így több időm nyílik majd rá, hogy tanuljak uraságotól – mondta Csang.

[2 Az óév utolsó hónapjának huszadik napjától az új év első hónapjának huszadik napjáig a kínai hivatalokban szünetet tartottak. Ezt hívták a "pecsétek elzárása"-nak.]

Az orvos beleegyezett, majd Huangék szolgáját néhány ezüsttel jutalmazva, Gyűrűs Jégmadárral először Csihóba utazott, ahol ezúttal is a Déli kapun túl levő kis fogadóban szállt meg. Ezután a járási hivatalban felkereste Ce-csint, aki szintén roppantul megörült a látogatásának.

– Ingyenélő Második Vu mindent beismert – újságolta a járásfőnök. – Az ezer ezüstöt, amelyet Hszü Liang vitt magával, már megtérítették. Paj mester megírta, hogy a pénzt adják vissza Vej Csiennek, de ő semmi szín alatt sem volt hajlandó elfogadni. Végül kénytelenek voltak hivatalos épületek felújítására tett jótékony célú adományként bevételezni.

– Megkaptam nagyságod azt a háromszáz ezüstöt, amelyet a napokban küldtem vissza Hszü Lianggal? – tudakolta az orvos.

– Nemcsak hogy megkaptam, hanem még meg is gazdagodtam ebből a kölcsönből – nevette el magát a járásfőnök. – Amikor ugyanis a kormányzó úr tudomást szerzett a dologról, gyorsfutárral nyomban háromszáz ezüstöt küldött ide, két nap múlva Huang Zsen-zsuj térített meg háromszáz ezüstöt uraságod nevében, most meg uraságod küldte el az összeget. Háromszorosan kaptam tehát vissza a kölcsönömet, így hát igazán jól fiadzott ez a pénz! A kormányzó úr által adottakat semmiképpen sem küldhettem vissza. Huang úr és nagyságod pénzét azonban nem fogadhatom el.

Öreg Can eltűnődött, majd így szólt:

– Azt hiszem, Zsen-zsujnak is van egy szíve választottja, Jégmadár Virágnak hívják. Egy házban szolgált az én ágyasommal. Igen jószívű teremtés. Zsen-zsuj otthonától távol nagyon magányos. Bátyám ne álljon meg egy jó cselekedetnél, használja fel ezt az összeget Jégmadár Virág sorsának elboronálására.

A járásfőnök örömeiben összecsapta a kezét:

– Mit szólna hozzá uraságod, ha holnap együtt utaznánk Csitung falvába? – majd kis gondolkodás után hozzátette: – Így kell cselekednem!

Azzal nyomban odahívta az egyik szolgát, s utasította, hogy készüljenek fel a másnapi utazásra.

Rákövetkező nap Vang Ce-csin és Öreg Can, külön-külön, gyaloghintóba ültek, s Csitung falvába utaztak, ahol a körzeti megbízott és a többi helyi előkelőség már várta őket. A

szálláshelyükön elköltötték az ebédet, majd megvizsgálták Csiáék családi temetőjét. Szerencsére a közelben találtak egy szentélyt. Az orvos kiválasztott a templomban két kis helyiséget, s még aznap éjjel papírral beragasztott minden kis rést, hogy a legkisebb légáram se juthasson be.

Másnap reggel odahozták a tizenhárom koporsót. Először az egyik béresét nyitották fel, hogy megnézzék, s megnyugodva állapították meg, hogy a teste valóban nem indult oszlásnak. Ezután a tizenhárom tetszhalottat kivették a koporsókból, s kiterítették a két szobában. Meggyújtották a tüzet a Lelket Visszatérítő Illat alatt, és két óra sem telt bele, a kiterítettek alig észrevehetően lélegzetű kezdtek.

Az orvos úgy rendelkezett, hogy először langyos levest, majd híg kását adjanak nekik enni. A hetedik nap múltával azután valamennyit hazaengedték.

Vang Ce-csin három nappal az orvos előtt visszatért a járásszékhelyre, Öreg Can előbb mindent elrendezett, csak azután követte. Ekkorra már Vej Csin is megtudta, hogy annak idején az orvos írta azt a bizonyos levelet a kormányzónak. A Vej és a Csia család tagjai a homlokukat a földhöz érintve könyörögtek hősünknek, hogy ne hagyja el őket. Mindkét család háromezer ezüstöt akart az orvosnak adományozni, ő azonban egy vasat sem fogadott el. Így hát nem maradt más választásuk, elhatározták, hogy színielőadást rendeznek a tiszteletére. Elküldték egy embert a tartományszékhelyre, hogy szerződtessen egy nagy társulatot, s ezenkívül meghívták az Északi Oszlop Palotája szakácsait: azt akarták, hogy Öreg Can velük köszöntse az új esztendőt.

Az orvos azonban másnap éjszaka Csiho járásszékhelyre szökött. Pitymallatkor érkezett a városba, korán volt még ahhoz, hogy a járási jamenbe menjen, ezért először szálláshelyükön Gyűrűs Jégmadárt kereste fel. Az ajtót kinyitva a külső helyiségben Hszü feleségét találta, aki még javában szundikált. Amikor kinyitotta a belső helyiség ajtaját, a kanyon széles ágyneműt látott, amelyből két édesen alvó fej kandikált ki. Először nagyon meglepődött, de amikor figyelmesen megnézte a másikat, kiderült, hogy Jégmadár Virág az. Nem akarta megzavarni az álmukat, ezért csendesen kiosont a helyiségből.

Felébresztette Hszü Ming feleségét, de ettől még nem tudott hol lepihenni, ezért az udvaron járkált fel és alá.

A főépület nyugati lakosztályánál egy szolga éppen poggyászt rakott fel a kocsira. Úgy tűnt, hogy a továbbutazó messziről érkezhettek. Ahogy ott bámészkodott, egyszer csak azt látja, hogy odabentről egy férfi lép ki, és utasításokat ad az emberének.

– Tő Huj-seng bátyám! – kiáltott fel az orvos, amikor megpillantotta az illetőt. – Hát te mi járatban vagy?

A megkérdezett először elgondolkozva végigmérte, majd megkérdezte:

– Csak nem Öreg Can bátyámhoz van szerencsém? Hát te hogyan kerülsz ide?

Az orvos szépen elmesélte mindazt, ami ennek a könyvnek a húsz fejezetében található, majd megtudakolta Huj-sengtől:

– Hová igyekszel?

– Attól tartok, hogy jövőre Mandzsúriában fegyverek ropognak majd – magyarázta Tő –, ezért a családomat visszaviszem Jangcsouba.

– Nem maradnál még egy napig? – kérdezte az orvos. A barátja beleegyezett.

Ekkorra a lányok már felkeltek és megmosakodtak, így azután a két család tagjai összeismerkedhettek.

Dél felé hősünk benézett a járási jamenbe, ahol megtudta, hogy a kormányzó úr jóváhagyta Ingyenélő Második Vu hároméves börtönbüntetését. Jégmadár Virágért négyszázhusz ezüstöt fizettek. A járásfőnök megkísérelte, hogy háromszázat adjon vissza az orvosnak, de az csak száznolcvanot fogadott el.

– Ma el kellene küldeni Jégmadár Virágot valakivel a tartományszékhelyre – mondta Vangnak, aki mindent részletesen megírt egy kísérőlevélben.

Az orvos szálláshelyére visszatérve megbízta a Hszü házaspárt, hogy kísérjék el a lányt a városba. Éjszaka pedig a fogadóssal kocsit béreltetett, és odahozatta Gyűrűs Jégmadár öccsét.

Az asszony és az öccse társaságában másnap Tő Huj-sengékhez csatlakozva ő is délre indult.

Amikor Hszüék Jégmadár Virággal megérkeztek Huang Zsen-zsujhoz, az nagyon megörült

nekik. Felbontotta Öreg Can levelét, amelyben ez állt:

*Minden pár az ég alatt
nemzetség legyen:
ne gátolja senki meg,
a sors rendeli.*

UTÓSZÓ

A XVIII. században Vu Csing-ce *Írástudók* című regényével kezdődött Kínában az ún. leleplező irodalom, amely a társadalmi élet, elsősorban a hivatalnokvilág visszasságait ábrázolja. Ez az irodalom a XX. század első évtizedében érte meg virágkorát, jóllehet Vu Csing-ce művének színvonalát nem sikerült többé utolérnie. A felbomlóban lévő hagyományos társadalom, a korrupcióba fulladó hivatalnokrendszer hálás témájául szolgált az irodalomnak. Vu Csing-ce irodalmi eszközökkel, kora jellegzetes alakjainak élethű bemutatásával ábrázolta ezt a világot, követői számára azonban az irodalom csupán eszköz volt politikai mondanivalójuk közvetlen, pamfletszerű megfogalmazására, műveikben a figurák a szerző szócsöveivé váltak. A legizgalmasabb történet is csupán a példázat szerepét töltötte be, s ritkán emelkedett a valódi irodalom magaslatára.

Ha ez a fogyatékosága levon is ennek a "leleplező irodalomnak" az értékéből, azt nem teszi kétségessé, hogy ezek a művek izgalmas híradások a századforduló súlyos problémákkal küszködő, a régi és az új határmezsgyéjén topogó kínai társadalomról, szerzőik pedig a kor rokonszenvünkre leginkább érdemes alakjai.

Olyan kor volt ez, amikor jóformán mindennek meg kellett volna változnia Kínában, de alig változott valami is.

A régi Kína évezredek óta élte szinte változatlan életét, hiszen nem ismert más berendezkedést, csak a sajátját, az pedig működőképesnek bizonyult. Ez a hosszú időn át fennmaradt hagyomány magyarázza, miért is gyökeresedett meg olyan nehezen a változtatás gondolata a kínai fejekben. Még akkor sem kívántak semmit megújítani, amikor már valóban égető szükség volt a változásokra.

A nyugati kereskedők ugyanis a múlt század elején megelégték, hogy ezüsttel kell fizetniük a teaért, selyemért, porcelánért és a többi kínai exportcikkért, és ópiummal váltották ki a drága nemesfémeket. A Mennyei Birodalomból kifelé áramlott az ezüstpénz, hogy a nép testét-lelkét mérgező ópium érkezzon helyette. A császári udvar megtiltotta az ópium behozatalát, amikor pedig tilalmát megszegték, a tengerbe dobatta a becsempészett ópiumot.

Anglia fegyverrel védte meg érdekeit: kitört az első ópiumháború, amelyben Kína vereséget szenvedett. 1842-ben kénytelen volt aláírni a nankingi szerződést, hozzá kellett járulnia több kikötőjének megnyitásához, szuverenitásának részleges feladásához. Az újkor kezdete tehát Kínában a félgymarmati állapot nyitánya volt. Ekkor kirobbant a nagy parasztháború, a tajping fölkelés (1851-1864). Vezetői keresztény vallási eszmék nyomán egyenlőségen alapuló Mennyei Birodalmat alapítottak, a földeket szétosztották a parasztok között, s egyre nagyobb területeket hódítottak el a mandzsu birodalomtól. A császár a külföldi csapatokat hívta segítségül a felkelés vérbe fojtásához.

A kínai politika alakítóinak akkor még eszükbe sem jutott, hogy a hibát saját rendszerükben keressék. Alulmaradásukat kizárólag a nyugati fegyverek fölényének tulajdonították, s a fegyvergyártás külföldi technikájának elsajátításával próbálták kiküszöbölni a csorbát. E törekvés jegyében indult meg a múlt század derekán az úgynevezett "önerősítési mozgalom".

A korrupciós hivatalnokgárda azonban megdézsmálta az új technikára szánt összegeket, amelyek akkor sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, ha történetesen célhoz értek: az elavult gépezet ugyanis eleve képtelen volt megbirkózni az új technológia átvételének és alkalmazásának feladatával. Ezt a múlt század végén a külföldi csapatoktól egymás után elszenvedett katonai vereségek nyilvánvalóvá tették.

A századvég ifjú reformerei a monarchia és a hagyományos kínai társadalom számos elemének átmentésével, belülről akartak jobbítani a rendszeren, s terveikhez megnyerték a szintén fiatal uralkodó támogatását. 1898-ban, az úgynevezett "száznapos reform" során hatalomra is jutottak, de a reakció erői hamarosan elsöpörték őket. A császár házi őrizetben élte le az életét, a reformnak azokat a vezetőit, akik nem tudtak idejében külföldre szökni, kivégezték.

A századfordulón a bokszer felkelése a külföldi befolyástól való megszabadulás jelszavát tűzte zászlajára. A kialakuló nemzeti burzsoázia gondolkodását tükröző polgári demokratikus mozgalom, amelynek Szun Jat-szen állt az élére, már túlmutatott a monarchia keretein (1911-ben meg is

döntötték a császárságot). A századvég fontolva haladó reformerei számára ezeknek a forradalmi megoldásoknak az útja járhatatlannak tetszett. A problémák, megoldásuk elodázásával csak elmérgesedtek.

Ez volt hát a politikai háttere a század első évtizede "leleplező irodalmának", amelynek arcát, lehetőségeit természetesen más körülmények is meghatározták.

Az akkoriban megélenkülő sajtó például készen kínálta a lehetőséget a folytatásos formára, a nagy példányszámú, gyors közlésre. A nagyvárosok hagyományos életformából egyre jobban kiszakadó polgársága hálás olvasóközönségnek bizonyult. Az 1898. évi reformmozgalom életben maradt vezetői, így például Liang Csi-csao is, tudatosan törekedtek az új tematikájú regények elterjesztésére, mert ezektől várták az emberek gondolkodásának számukra kedvező átalakulását. Liang 1902-ben az *Elbeszélés és a tömegek kapcsolata* című írásában ezt hirdette: "Ha meg akarjuk újítani egy ország népét, nem tehetjük meg, hogy ne újítsuk meg ennek az országnak az elbeszélő irodalmát. Ezért az erkölcsök, a vallás, a politika, a szokások, a tudás megújításához meg kell újítanunk az elbeszélést. Az elbeszélés megújítása nélkül elképzelhetetlen az emberek érzelmeinek, emberi tartásának megújítása." Mindez pedig azért lehetséges, mert az elbeszélés "elképzelhetetlenül nagy erővel rendelkezik",

Ezek a körülmények érthetővé teszik, miért jelenhetett meg Kínában a század első évtizedében ezer (!) regény, s miért olyan erős bennük a didaktikai szándék.

Az új elbeszélési irodalom különben programját illetően volt csak új, formai eszközeit a kínai próza hagyományos fegyvertárából kölcsönözte. Az igazán új irodalom, amely már az európai irodalom eredményeit is kamatoztatta, a következő évtizedben, a tízes években született meg, Lu Hszün és társai munkásságában. Ez a régi és az új közé beékelődő "leleplező irodalom", amelynek mindössze egyetlen évtized állt rendelkezésére, átmeneti irodalom maradt.

A kor leghíresebb regényírói közé tartozik Liu Pao-csia (1867-1906), aki rövid élete alatt számos regényt írt, amelyek közül a *Hogyan fest ma a hivatali pálya* (Guanchang xianxing ji) a legismertebb. Eredetileg kétszáz fejezetesre tervezte, amelyből 1901 és 1905 között hatvan fejezet készült el. Vu Vo-jao (1866-1910) szintén termékeny alkotó, akinek *Különleges dolgok, amelyeket két évtizeden át láttam* (Ershinian muduzhi guai xianzhuang) című regénye a század elején egy folyóiratban látott napvilágot, majd 1909-ben külön kötetben is kiadták a száznyolc fejezetet. Liu O (1857-1909) *Öreg Can kóborlásai* (Lao Can youji) című húszfejezetes regénye könyv alakban 1906-ban jelent meg. A négy leghíresebb szerző legismertebb regényei közül eddig egyetlen fordítottak le magyarra, Ceng Pu (1871-1935) *Virág a bűn tengerében* (Niehai hua) (1907) című alkotását. Láthatjuk tehát, hogy a szerzők jószerevével egyetlen nemzedék tagjai, a művek pedig szinte ugyanazokban az években születtek.

Liu O, akinek ez az egyetlen regénye, az átmeneti kor jellegzetes alakja volt. Előkelő mandarincsaládból származott, de már apja is szakított a hagyományos szokásokkal: fia rengeteg természettudományos (elsősorban matematikai) munkát és európai térképet talált az otthoni könyvtárban. A fiú sohasem tett hivatalnokvizsgát, inkább gyakorlati ismeretekkel próbált magának és a társadalomnak hasznot hajtani. Eleinte üzleti tevékenységet folytatott (de ezen akkor még rajtavesztett), majd Sanghajban orvoslással foglalkozott, később kitanulta az árvízvédelemmel kapcsolatos ismereteket.

Az első érvényesülési lehetőség 1888-ban nyílt meg előtte, amikor a Sárga-folyó Csengcsounál áttörte a gátjait. A gátak helyreállítását az udvar Vu Ta-csengre, Liu apjának barátjára bízta. A későbbi író ekkor beállt Vuhoz az árvízvédelmi munkákra, s egyben hivatalt is vásárolt magának. A vizsgákon kívül ez volt a hivatalszerzés másik módja. Az ilyen emberek általában pusztán címetek vásároltak maguknak, Liut azonban ez a vásárolt cím indította el a hivatali pályáján: a munka végeztével atyai barátja beajánlotta a santungi kormányzóhoz. Az ő környezetében szerezte meg azt az ismeretanyagot, amely későbbi regénye nyersanyagául szolgált.

Ettől fogva részt vett az abban az időben meginduló vasútépítkezésekben, szoros kapcsolatokat teremtett mind az udvari körökkel, mind a külföldi tőkével. Szerencséjére az 1898. évi reformmozgalom bukása idején nem tartózkodott a fővárosban, ezért a felelősségre vonások őt nem érintették.

Anyagi helyzete – hogy pontosan milyen forrásokból, nem ismeretes – lényegesen megjavult: házat tartott Pekingben, Nankingban, Sanghajban és Szucsouban, az egyik első gyűjtője és feldolgozója volt az ebben az időben felfedezett Sang-Jin-kori jóslócsontoknak, házaiban nagy értékű műgyűjteményt halmozott fel, ami később a vesztét is okozta.

1903-ban kezdte közölni a hivatali élet visszásságait leleplező regényét egy tiencsini napilap hasábjain, s ezzel magára vonta a konzervatív erők haragját. Előásták a múltjából, hogy amikor 1900-ban Pekingben járt, az intervenció seregek orosz osztagainak közreműködésével az állami raktárakból gabonát osztott az éhezőknek. Ezt a külföldiekkel való összejátszásnak minősítették, s hazaárulás vádjával 1908-ban Hszincsiangba száműzték, ahol egy évre rá meg is halt. Tuan Fang mandzsú herceg pedig végre rátehetette kezét áhított műkincseire.

Regényének főhősét önmagáról mintázta: Öreg Can is vándor doktor, a történetben ábrázolt pusztító árvíz kapcsán pedig fény derül az orvos, illetve az író árvízvédelmi ismereteire is. A műben bemutatott bűnügy valóban megtörtént. A filológia kimutatta a szereplők előképeit a santungi hivatali pálya ismert képviselői között, a korabeli olvasónak pedig nem kellett sokat törnie a fejét, annyira nyilvánvaló volt, hogy melyik név kit rejt.

Egy irodalmi alkotás persze nem azért hiteles, mert kulcsregény, hanem mert az egyedi történetet általános érvényűvé tudja emelni.

Liu O nem tartozott kora leghaladóbb áramlatainak hívei közé. Nem radikális forradalmár, hanem az alkotmányos monarchia védelmezője, mint ahogyan azt regénye számos része is világosan mutatja. Mindjárt a kezdőkép, az első fejezet álomjelenete is, ahol a süllyedő hajón összefogást követel, s szembefordul azokkal, akik a parancsnokok ellen lazítanak, mert ilyen helyzetben – sugallja a szerző – a széthúzás a biztos pusztuláshoz vezet. Hogy a süllyedő hajó Kínát jelképezi, aligha lehetett kétséges a korabeli olvasó előtt. A század első évtizedében pedig az összefogás követelése nem jelentett mást, mint a korhadt mandzsú monarchiával való kiegyezésre történő felszólítást. A híres jóslási jelenetben a regény elítéli a dél-kínai forradalmárokat, Szun Jat-szen "felforgató" forradalmi mozgalmát (pedig előretörését is megjósolja!).

Mi adja hát regényének értékét? Annak a rendszernek a megsemmisítő bírálata, amellyel tulajdonképpen kiegyezni szeretne? A hivatalnokok kegyetlenkedésének leleplezése? Együttérzése a kiszolgáltatott helyzetben levő nőekkel? A kor érzékletes, nem nyelvi sztereotípiákat használó lefestése? Vitathatatlanul ezek a mozzanatok is, bár ezekkel – az utolsót kivéve – más írók munkáiban is gyakran találkozunk. Kevesen ostromozták azonban ilyen hévvel a vakbuzgóság ősi kínai erényét, mint Liu O. Lu Hszün találóan állapította meg: "Az elbeszélések eddig a megvesztegethető hivatalnokok bűneit leplezték le, az *Öreg Can kóborlásai* az első mű, amely azt tárja fel, milyen veszélyeket rejt magában a tisztakezű hivatalnok." "Mert a korrump hivatalnok, tudván, hogy vaj van a fején, nyíltan nem mer szembeszegülni a törvénnyel, de a tisztakezű hivatalnok azt hiszi, hogy – mivel nem fogadott el pénzt senkitől – mindent megtehet." Talán a vakbuzgóságnak ebben az elítélésében, s abban a szelíd, derűs humánumban, amely a regény minden sorából kicsillan, mutatkozik meg leginkább Liu O és műve korán és földrajzi határokon túlmutató jelentősége.

Fordításunk az 1957. évi pekingi kiadás alapján készült. A Pekingben 1983-ban megjelent angol nyelvű fordítás csak tizenkét fejezetet tartalmaz. A rövidítéseket filológiai aggályokkal indokolták: egyes részekben az eredeti szerkesztő keze nyomát vélik felfedezni, mások pedig talán nem magától az írótól, hanem Liu O fiától származnak.

Polonyi Péter